

E X P E R I M E N
T A R I V S M E
D I C I N Æ

C O N T I N E N S

T R O T V L Æ curandarum Ægritudinum Muliebrium, ante, in, & post partum L I B. unicum, nusquam antea editum, Quo foeminei sexus accidentes morbi & passiones, Infantum & puerorum à partu cura, Nutricis delectus, ac reliqua hęc adnata. Dispositiones utriusque Sexui contingentes. Experimenta denique uariarum Ægritudinum: cum quibusdam medicamentis de curationi Corporis inseruientia, edocentur.

O C T. Horatiani, De Curationibus omnium ferme Morborum Homini accidentium. De acutis & chronicis passionibus. De Mulierum accidentibus: & curis eorundem. Deque physica scientia E X P E R I M E N T O R V M Libros Quatuor.

L I B. item Quatuor Hildegardis, De Elementorum, Fluminum aliquot Germaniæ, Metallorum, Leguminum, Fruticum, Herbarum, Arborum, Arbustorum, Piscium, Volatilium, & Animantium terræ naturis & operationibus.

O R I B A S I I de Simplicium, quæ Medicis præcipue in usu sunt, uirtutibus L I B. Quinquè.

T H E O D O R I Dietam: quibusnam uel salubriter utendum, uel cautius abstinendum. Hippocratis item breuissimam, per singulos Anni Menses.

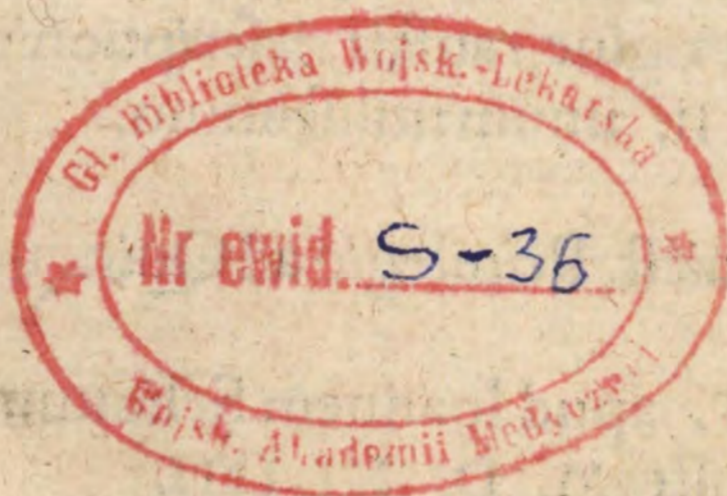
E S C V L A P I I De Morborum, Infirmorum, Corporisque accidentium origine, causis, descriptionibus & cura L I B. unum utilissimum.

✠ Cum C A E S. Maiest. Priuilegio ad Quinquennium.

A R G E N T. apud Ioannem Schottum.
Anno Christi M. D. XLIII.

Io. Schottus ad **L E C T O R E M.**

Incidimus casu in obesum uetustate, & quadam carie deprauatum **T R O T V L A E** Exemplar: quod quia omnium utilitati, humanæ præcipuum genturæ & educationi plurimum inseruire uidebatur, opera doctissimi D. Georgij Kraut, Nemetensium archiatri, in hoc edendo usi sumus. Is (ut est uir omnifariam & humanus, & rei Medicæ peritissimus) è situ id uindicauit, publico usui exponens. Cui Posteritas multa debet. Quæ uerò hæc fuerit **T R O T V L A**, certè non uulgaris, quinimò multæ peritiæ & eruditionis fœmina. ut ex. xx. capite libri huius uidere licet. Adiecta sunt autem, quæ superiori coronide Titulus Voluminis fronte ipsa profert, Liber totus ut est plurium, ita & uarietate, & mirabili **E X P E R I M E N T O R V M** catalogo cõadunatus: ut præterea desyderari nihil possit, quod saltem rei ipsi non satisfaciat. Non hic rhetoricismo, aut elegantia, imò plus Experimentis ipsis Lector candidus fidem tribuat: non incertis argutulorum ambagibus, quin potius ueritati probatæ inhaerens: atq; eo tutius proficiet. Absit autem iniuria à Medicinæ professoribus primarijs. Circulatorum interim & agitarum imposturas damnantes, medio mari uela hic pandimus, auctori **D E O** opt. max. gloriam subscribentes: à quo, & in quo solo tota omnium nostrum salus pendet. **V A L E.**

Q V V M Auctor Vniuersitatis D E V S, in prima mundi cōstitutione, rerum naturas singulas, iuxta genus suum distingueret, Naturam Humanam supra cæteras creaturas, singulari dignitate condidit. Huic enim supra aliorum animalium conditionem, Rationis & Intellectus libertatem dedit. Propterea uolēs eius generationem perpetuò subsistere, in sexu dispari, Masculum, et Fœminam creauit: ut eorum fœcunda propagatione, nunquàm desineret emergere futura soboles. Quorum quidē Complexiones, grata quadam commixtione contemperans, naturam Masculi calidam & siccam, Fœmellæ uerò frigidam & humidam constituit: qua cuiusq; alterius Complexionis excessus, mutua Qualitatum contrariarum repugnantia cōcereretur: adeò, ut uiri cōstitutio calida & sicca, mulieris frigiditatem & humiditatem: & econtra huius natura frigida & humida, illius complexionem calidam & siccam remulceret. Similiter ut masculus qualitate fortiori dignus, in Mulierem tanquàm in agrum semen effunderet, & mulier qualitate debiliore prædita, tanquàm uiri officio subdita, semen effusum in gremium Naturæ susciperet. Quoniam ergò, Mulieres natura sunt Viris debiliores, hinc est, quòd in eis sæpius abundant ægriitudines, maximè circa membra operi Naturæ debita. Quæ cum in loco secretiori accidant, ipsæ propter uerecundiam, & conditionis fragilitatem, non audent angustias suarum ægriitudinum Medico reuelare. Quapropter ego, miseranda illarum calamitate, præsertim cuiusdam matronæ instigatione compulsus, incæpi diligentius contemplari, de Ægriitudinibus, quibus fœmininus sexus sepissimè molestatur. Cum itaque in mulieribus non tantus abundet calor, qui prauos & superfluos, qui in eis quotidie congregantur, sufficiat consumere humores, nec tantum laborem ualeat earum debilitas tolerare, ut sudorem possit ad exteriora illos Natura expellere, sicut in uiris: ideo ipsa Natura, propter defectum caloris, eis præcipuam quandam purgationem destinauit, scilicet Menstrua, quæ Vulgus Flores appellat. Nam sicut Arborea non producant sine floribus fructus, sic mulieres sine proprijs floribus, cōceptionis officio defraudantur. Hæc autem purgatio contingit Mulieribus, sicut de nocte uiris Pollutio. Semper enim Natura grauata quibusdam humoribus, siue in uiris, siue in mulieribus, iugum suum nititur deponere, & laborem minuire. Solet præterea huiusmodi purgatio mulieribus contingere circa decimumter tium, uel quartumdecimum añum, uel paulò citius, uel paulò tardius, secundum quòd in eis magis, uel minus abundat caliditas uel frigiditas. Durat autem usq; ad Quinquagesimum annum, si est macra: quandoq; usq; ad sexagesimum, aut sexagesimumquintum, si est humida: in mediocriter pinguibus, usq; ad Quadragesimumquintum. Si aut debito tempore & ordine cōtigerit talis purgatio, exonerat se cōpetenter Natura à superfluis humoribus. Si uerò Mēstrua plus, uel minus exierint quàm debent, plures ægriitudines inde emergunt. Quoniã inde minuitur appetitus tam cibi, quàm potus. Quandoq; fit Vomitus: & quandoq; appetunt terram, carbones, cretam, & similia. Quandoq; ex eadem causa dolor sentitur circa collum, dorsum, & in capite. Quandoq; adest febris acuta, cordis morsus, hydropisis, uel dysenteria. Hæc autem contingunt, uel quia tempore longo deficiunt menstrua: uel quia prorsus non habent: unde non solum hydropisis, uel dysenteria, uel morsus cordis accidunt, sed & aliæ peiores ægriitudines. Aliquando enim accidit diarrhia, propter nimiam frigiditatem Matricis: uel quia uenæ eius sunt multum graciles, ut in extenuatis mulieribus. Quia tunc humores spissi & superflui, non habent liberos meatus, per quos possint erumpere: uel quia hu-

Hominis excellentia.

Cur Trotula librum hunc scripserit.

Flores.

Menstruorum tempus.

Menstruorum inæqualium ægriitudines.

mores sunt spissi & uiscosi, ideò propter conglutinationem, eorum exitus impeditur: uel quia deliciosè comedunt: uel quia ex aliquo labore multum sudant. Sicut testatur Galenus. Mulier quæ se non exercet multum, necesse est, quòd abundet in multis menstruis, ad hoc ut sana existat. Aliquando Mulieribus deficiunt Menstrua, quia in corpore earum còagulatus est sanguis: uel quia sanguis per alia loca emittitur, ut per os, aut per nares, per sputum, aut hæmorrhoides. Aliquando deficiunt Menstrua ex nimio dolore, uel ira, uel motu, uel timore. Si autem diu cessauerint, suspitionem grauis ægritudinis futuræ arguunt. Nam urina eorum uertitur in ruborem, uel in colorem loturæ carnis recentis: quandoq; in uiriditatem, uel liuiditatem, aut in colorem, qualis est color graminis, facies earum mutatur.

T R O T V L A E De Mulierum Passionibus,
ante, in, & post partum, cum reliquis partim
item inseruientibus L I B E R ex-
perimentalis mirificus.

De Retentione Menstruorum. C A P. I.

A

Igitur deficient Menstrua, et mulier sit corpore extenuata, tunc phlobotometur ei uena quæ est sub cauilla pedis interiori, quæ dicitur Saphena, primo die de uno pede, sequenti die de altero: & extrahatur sanguis secundum quòd uirtus exoptulauerit. Quia in omni ægritudine generaliter cauendum & respiciendum est, ut non nimis debilitetur ægrotans. Refert enim Galenus de quadam muliere, cui defecerant menstrua per nouem menses, & in toto corpore constricta fuerat & extenuata, cui etiam penitus defecerat comedendi appetitus: unde ipse extrahebat ei sanguinem de prædicta uena per tres dies, de uno pede primo die lib. i. secundo die lib. i. de altero pede, tertio die de primo pede iterum unc. viij. & ita in breui spacio redijt color & calor uiuificus, cum debita totius corporis habitudine.

Cùm autem uenter fuerit constipatus, sicuti frequentissimè restrictis menstruis accidit, tunc accipe pilulas de quadam medicina competenti, & acue eas prout ipsum acumen poterit sustinere: & ei tribue. Postea phlobotometur de Saphena. Deinde balneetur: & post balneum bibat de calamento, uel de nepita, uel mentha coctis cum melle: ita tamen, ut septem partes sint aquæ, & nouem mellis. Et sæpè balneum est intrandum. Et post balneum bibat de Dyatefferon, cum decoctione mellis & aquæ. Conferunt etiam omnia diuretica, ut feniculus, spica, apium, ciminum, ameos, carui, petroselinum, & similia. Hæ omnes herbæ, uel singulæ, in uino coctæ, uel cum melle, & potatæ conferunt. Galenus sic docet. Artemisia trita cum uino, uel in eo cocta, & potata, multum confert. In balneo nõ modicum iuuat, si bibatur nepita, uel in ipso balneo coquatur: uel uiridis trita ligetur super uentrem, uel sub umbilico, uel super umbilicum. Vel decoquatur in olla, & mulier supponat sellam perforatam, & desuper sedeat còoperta undiq; & per calamum, uel embotum fumus exeat: ut is introceptus, penetret ad matricem. Valet etiam Artemisia cum his herbis, admixta tapsia, siseleos, saluia, origanum,

num, ciminum, ameos, fauina, meliffa, pulegium, anetum, betonica, anifum, fatureia, leuifticum: quæ omnes, uel quædam ex eis decoquantur in aqua: & impletur facculus unus lana minutiffimè carpinata, ut fit in modum puluinaris: & intingatur in illa aqua, & calidus uentri apponatur: & hoc fiat frequenter.

Item Puluis optimus ad prouocanda Menstrua. Recipe flammulæ, cicutæ, caftorei, artemiffiæ, centonicæ, myrrhæ, centaureæ, faluiæ ana, fiat puluis, & detur drac. i. cum aqua decoctionis fauinæ & myrrhæ: & in balneo bibat, & detur una uice scrup. i. Si autem Matrix indurauerit, adeò, ut iftis adiutorijs non poffint educi menftrua, Recipe fel Tauri, aut aliud fel, & puluerem nitri, & cum succo apij, uel hyffopi mifceantur: & intingatur ibi lana carpinata: & post prematur ut fit dura, rigida, & longa, ut in uuluam poffit inmitti: & intromittatur. Aut fiat aliud peffarium in modum uirgæ uirilif: & fit concauum: ibiçq; imponatur medicina, & inijciatur.

Menstruorum prouocatio.

De paucitate M E N S T R U O R V M.
C A P V T II.

Mulieres autem quædam sunt, quæ cum ueniunt ad tempus Menstruorum, nulla, uel modica habent. Quibus fic subuenias. Accipe radices falicis rubeas, de quibus ligantur dolia, & bene

A

ab exteriori cortice munda: & pifta: & eas piftatas cum uino, uel aqua, decoquendo diftempera, & manè de ifta coctione da ad potandum haufum tepidum. Si uerò grauius laborat, tunc dabis ei cibum iftiusmodi factum. Rubeam maiorem, & Maluam teras: & cum farina hordei, & albumine ouorum mifce: & inde fac crispellas. Valent etiam huiusmodi herbæ fuffumigatæ ad prouocanda menftrua. Vel ad idē accipe Verbenam, Rutam, & pifta fortiter, & coque cum larido: & da patienti ad comedendum. Postea radicem falicis subtilis, & radicem Rubeæ maioris tere, & da succum patienti cum uino. Mulieres item fi pauca habent Menftrua, & cum dolore ea emittunt, Recipe Betonice, pulegij, centonicæ, artemiffiæ ana M. i. decoquantur in aqua, uel uino ufq; ad consumptionem duarum partium. Postea fiat colatura per pannum, & bibatur cum succo fumiteræ. Si uerò diu defecerint Menftrua, Recipe Rheupontici drac. ij. artemiffiæ ficcæ, piperis ana drac. i. & fiat inde puluis: de quo bibat mane & fero per tres dies: & coöperiat fe, ita ut fudet. Item Recipe menthæ, pulegij, rutæ ana M. i. falis gemmæ, drac. iij. plantæ caulif rubeæ M. 5. & tria capita porrorum. Hæc omnia coquantur fimul in olla rudi: & bibat in balneo. Aliud. Recipe radicem ireos, leuifticum, herbam nepitam, coloquintidam, fœniculum, rutam: coquantur in uino, & illud uinum potui detur. Vel decoquantur in uino, fauina, apium, fœniculus, petroselinum, leuifticum, nepita: & bibatur. Item Recipe tanacetum, trifolium, artemiffiam: frixa cum butyro, & pone fuper umbilicum.

Menftrua prouocare.

Medicus quidam in regione Franciæ fic fecit. Recipe zinziber, folia Lauri, & fauinam: trita fimul in olla rudi, ponantur fuper carbones uiuos in fede perforata, & defuper fe deat mulier, & fumum recipiat per inferiora: & fic menftrua redibunt, fiat ter, uel quater, uel pluries. Mulier autem quæ huiusmodi fomēta frequentat, uuluam fuam abintra inungat unguentis frigidis: ne nimis calefiat.

Valet etiam ad prædicta fumigatio de cimino, feniculo, Aneto, calamento, mentha, urtica, omnibus fimul commixtis, uel fimplicibus. Valet ad idem fcarificatio: & fimiliter coitus. Nocet autem minutio facta in manu. Comedat fi fit fine febre, porros, cepas, piper, allia, ciminum, pifces squamosos: & uinum forte bibat, fi fit fine dolore capitis, & fine defectione neruorum, & fine febre. quia in om

A in nife-

6
ni febre nocet uinum.

De nimio FLUXU menstruum.

C A P V T III.

VNT & alia Mulieres prædictis contrariae: quæ habent menstrua inordinatè fluentia: quibus hoc modo succurras. Accipe soleas ueteres, & puluerisa: & folia Lauri fac decoqui: & his decoctis, fiat suffumigium. Vel accipe cineres calidos, & misce cum uino rubeo calido, & confice in modum pastæ: & malaxa, & inde accipe ad modum cunei mediocris, & inuolutum panno lineo nouo impone adhuc tepidum. Vel accipe Saluiam, & camphoram: pista fortiter, & fac crispellas cum uino, & coque super tegula: & da patienti ad constringenda menstrua. Postea accipe semen Urticæ, & cornu cerui, & da patienti puluerem inde factum, ad bibendum cum uino. Restringit etiam hoc aliud remedium, quod sic fit. Accipe cornu cerui puluerisatum cum cinere urticæ mortuæ, & distempera cum aqua pluuiali: & da bibere, non omittendo prædictum suffumigium: quod confortat Matrices frigidas. Confortantur etiam isto fumigio. Recipe Spice Nardi, carioph. nuces muscæ ana, puluerisata proiciantur super prunas. Valent & cæteræ purgationes quas diximus. Abundant quoque Menstrua præter naturam. Quod contingit, quia uenæ matricis sunt amplæ, & apertæ. Vel quia quandoque crepantur, & fluit inde sanguis in multa quantitate: & apparet sanguis fluens rubeus, & clarus. Quia ex multitudine cibi & potus, generatus est sanguis multus, qui cum non possit intra uasa contineri, prorumpit extra. Vel contingit quandoque propter nimiam sanguinis calefactionem, ex cholera redundante ex felle, quæ facit sanguinem ebullire: adeò, ut non possit in uenis contineri. Vel quia phlegma falsum admiscetur sanguini, & ipsum attenuat, & à uenis facit prorumpere extra. Si sanguis, qui egreditur, sit citrinus, aut uergat ad citrinitatem, ex cholera contingit. Si ad albedinem, ex phlegmate. Si ad ruborem, ex sanguine. Huiusmodi ægritudines emergunt, propter humores interius corruptos: quam corruptionem natura dedignatur sustinere. Quandoque contingit propter diabrosim: ex qua sæpissimè sequitur mors. His de causis mulier discoloratur, & macrescit: & si diu durauerit, in hydropisim de facili conuertitur. Epatis enim substantia infrigidatur propter subtractionem sanguinis, per quem deberent membra in suo calore naturali conseruari. Vel quandoque accidit propter defectum caliditatis succositate digerere nequeuntis, & debito modo humores commutare non ualentis.

Si ergò sanguis est in causa, minuendus est de manu, uel brachio: ut sanguis sursum prouocetur. Sumendum est etiam aliquod leue catharticum. Si cholera sit in causa, quæ à felle redundat, detur trifera Saracenicæ, & rosata nouella cum succo uiolarum, & scariolæ. Si contingat ex abundantia phlegmatis & cholerae nigrae, detur aliqua hierarum cum aqua calida, uel uino secundum alios, & bibat. Post purgationem uerò apponenda sunt quædam constrictiua exterius & interius, quæ constringant. Potet ergo aquam in qua coctæ sint cortices mali granati, psidia, flores rosarum rubearum, gallæ, nux muscata, folia quercus, bedegar, rubus, agrimonia, plantago. Hæc omnia immixta, uel simplicia iuuant. Post cibum, uel inter cibaria detur eis puluis lapidis hæmaritis cum aqua pluuiali distemperatus ad potandum: uel puluis coralli, & gummi balaustia, seminis myrti, portulacæ, boli armeni: & puluis de cornu cerui, plantaginis, centinodij, sanguinis draconis, spodij, seminis citoniorum. Comedat gallinas coctas in pane: pisces

Causæ nimij fluxus Menstruorum.

Discoloratio mulieris

pisces recentes in aceto coctas, panem hordeaceum. Bibat ptisanam de Hordeo factam, in qua primitus coquatur radix plantaginis, & bulliat cum ptisana, & melius erit. Postea bulliat in aqua marina donec crepat, & corrugetur: & apponatur acetum, & coletur per pannum, & detur ad potandum. Bibat etiam uinum rubeum cum aqua marina lymphatum. Ponantur quoque uentosa ignita inter mammillas, quae sanguinem superius trahant. Inijciatur succus plantaginis per pessarium. Valet etiam succus Semperuiuae, si cum uino bibatur albo. Similiter succus persicariae ualet super uentrem linitus. Item accipe duo frusta laridi lata cum sale, & desuper aspergatur succus coriandri cum semine eius, & puluis absinthij, & unum frustum ligetur super umbilicum, & alterum super renes. Fiant etiam duo emplastra de absinthio cum axungia, & ligentur super renes, & uentrem: quibus si addantur folia myrti trita, melius erit. Aliud. Accipe testas nucis maioris, & fac puluerem, & da in potu cum aqua marina. Postea fac emplastrum de stercoribus ouium, uel cati cum axungia, & superponatur uentri & renibus. Vel fac puluerem de testis ouorum, & da in potu per tres dies cum aqua tepida, quantum poteris leuare cum duobus digitis.

De Suffocatione MATRICIS.

CAPVT III.

Vandoque suffocatur Matrix: quando uidelicet sursum tollitur, unde prouenit subuersio stomachi, & appetitus debilitatio ex debilitate cordis. Quandoque patiuntur sincopim, & ita euanescit pulsus, quod penitus non sentitur: ex eadem causa. Quandoque Mulier contrahitur, ita quod caput iungitur genibus, & uisu caret, & uocis officium amittit, nasus distorquetur, labia contrahuntur, & dentes stringit, & pectus sursum praeter solitum eleuatur. Galenus refert de quadam Muliere, quae ita patiebatur, & amiserat pulsum & uocem, & erat quasi defuncta: quia exterius nullum signum uitae apparebat: sed tamen circa cor natura adhuc parum caloris retinuerat. Vnde quidam iudicabant eam mortuam. Galenus uero lanam bene carpinatam naribus & ori eius apposuit, cuius motu eam uiuam recognouit. Contingit autem hoc Mulieribus, quia sperma nimium corruptum abundat in eis, & in uenensam naturam conuertitur. Et praecipue accidit illis, quae uiris non utuntur, maxime uiduis, quae antea consueuerunt uti carnali commercio. Virginibus etiam solet euenire, quae ad annos nubiles peruenerunt, & uiris uti non possunt: cum in eis maxime abundet sperma, quod per Masculum natura uellet educere. Ex hoc autem semine superabundante, & corrupto, quaedam fumositas frigida dissoluitur, & ascendit ad partes quasdam, quae a uulgo Collaterales dicuntur: quia

Partes Collaterales.

Causa motu bi.

A iij debent

debent uulua earum inungi intus & extra : qualia sunt oleum muscellinum, & oleum nardinum, sed super omnia melior est inunctio facta cum zibeto. Hæc enim menstrua attrahunt, & prouocant. Præterea apponantur uentosa in inguine, & pectine. Item in sero accipiat diaciminum cum succo apij, uel nepitæ, uel cum syrupo de calamento. Vel Recipe castorei, piperis albi, costi, menthæ, apij, ana drach. i. terantur, & distemperentur cum uino albo uel dulci, & da sero drach. iij. Iustianus Medicus, contra hunc morbum præcipit ciminum desiccari, & in potu dari drach. i. uel coclearia duo. Præcepit etiam uulpis priapum, uel caprioli accipi, & inde fieri puluerem, & per pessarium inijci. Ad idem multum ualet radix leuistici cocta & trita cum axungia, & ligata super umbilicum.

De descensu M A T R I C I S.
C A P V T V.

I contingat post partum Matricem nimis de loco suo descendere inferius, calefiat auena prius humectata, & saccellata apponatur. Mouetur autem quandoq; Matrix de loco suo, & quandoq; descēdit, & quandoq; per uuluam egreditur foras.

Causa mor-
bi.

Et hoc contingit propter neruorum remollitionem, & frigidorum humorum abundantiam. Huiusmodi uerò remollitio & infrigidatio contingit ex aëre frigido per orificia matricis subintrante, ut quando mulier detecta se directè opposuerit aëri frigido. Vel si super lapidem frigidum diu sedeat. Quandoquē contingit ex balneo aquæ frigide, quia per hoc debilitatur matrix, ideo exit de loco suo.

Cura.

Interdum etiam contingit conatum pariendi. Si descendit, & non exit foras, apponenda sunt naribus aromatica, ut balsamus, muscus, ambra, spica, storax, & similia. Sed inferius fumigetur rebus foetentibus, ut est pannus lineus combustus, & similia. Fomentetur umbilicus, lana, uino & oleo infusa. Si uerò Matrix exierit: distemperetur aromatica cum succo absinthij: & ex eis inungatur uenter cum penna. Postea Recipe Rutæ, castorei, arthemisiæ ana partes æquales, & decoquantur in uino usq; ad cōsumptionem duarum partium: deinde da in potu. Saccelletur uenter & umbilicus de frumento cocto. Postea Matrix egressa, manu apposita restituaatur usq; ad locum suum concussa. Postea Mulier intret aquam, in qua cocta sint balauistiæ, rosæ, cortices mali granati, gallæ, sumach, myrtilli, glandes, folia & cortices quercus, & nuces cupressi, & lenticula. Deinde fiat stupha, quæ multum ualet. quia Galenus præcepit eis facere stupham de buxo posito in olla super carbones uiuos: & Mulier sedeat desuper cooperta, & fumum intra se recipiat. Dieta sit frigida & stiptica sine cimino, pipere, & sine omni acumine. De fructibus comedat coctana, mespila, sorba, mala acria, & similia. Bibat uinum temperatum stipticitate participans.

Experimen-
tum.

Experimentum probatissimum ad Matricem egressam, Recipe pulueris de corde cerui, foliorum lauri, ana drach. i. myrrhæ, scrup. i. distemperentur trita cum uino, & dentur potanda: & sic Matrix reuertetur in suum locum.

De mo-

Passionibus MULIERVM.

De motu Matricis ex suo loco, quæ tamen non eleuatur, neq; deprimitur. CAPVT VI.

Liquando mouetur Matrix de loco suo, non tamen sursum eleuatur uersus spiritualia, nec per orificiũ egreditur foras, neq; descendit. Cuius signum est: quòd Mulier sentit dolorem in sinistro latere, menstruorum retentionem, distorsionem membrorum, difficultatem mingendi, torsiones, & rugitus uentris. Accipe ergò e contra Cura, apium, & fœnũgre, & trita cum uino da potui. Aliud. Recipe agaricum, semen plantaginis, atq;atureiæ: pulueriza, & da in potu cum uino, uel melle cocto.

Ad hoc ut uulua nō moueatur de loco suo, & ut nulla duriciã molestetur. Recipe medullæ cerui, adipis anserini, ceræ rubæ, butyri, ana unc. ij. quibus addendo fœnumgræcum, semen lini: coquantur in aqua ad lentum ignem usq; ad plenam decoctionem, & inijciatur per pessarium. Istud enim est utile contra plures morbos oris Matricis.

De nimia caliditate Matricis. CAPVT VII.

Ontingit quãdoq; matricem distemperari in caliditate, ita quòd maximus ardor, & calor ibi sentiatur. Cura hoc modo. Recipe opij, scr. i. adipis anseris, scr. i. ceræ, mellis, ana scr. iij. olei, unc. i. albumina duorum ouorum, & lac Mulieris: commisceantur, & inijciantur per pessarium.

De Apostemate Matricis. CAPVT VIII.

Vandoq; nascuntur in Matrice inflationes, & apostemata diuersi coloris. Si à felle exiens cholera causa est apostematis, tunc febrem habet & cancrum. Si à frigidis humoribus causa fuerit: tumidum & durum est apostema, & sentit Mulier in coxis, anchis, & tibijs grauedinem cum multo dolore.

Aliquando nascuntur ibi apostemata ex uentositate, uel ictu, uel alijs læsionibus. Vel ex eo, quòd nunquam menstrua deficiunt. Si nascuntur in eminentiori, uel anteriori parte Matricis: dolor sentitur circa uuluam, & inde nascitur stranguria. Si apostema fuerit interius in orificio matricis: dolor sentitur circa umbilicum, & renes. Si in parte posteriori: dolor sentitur in dorso sub costis, & uenter constipatur. Si de sanguine, uel cholera rubea sit natum apostema: febris adest continua, uel acuta, sitis, & dolor nimius. Si ergò sit de calida causa, expedit, ut ungantur Muliebria, & trahatur sanguis à uena quæ cadit sub pede (sicut asserit Galenus) non de manu. Quia nociuum esset in passionibus matricis sursum trahere sanguinem: auferrẽtur enim menstrua. propterea ab inferiori parte trahatur sanguis iuxta uirtutem patientis. Et si fortis fuerit Mulier, ut possit sustinere: bis in die minuatur. Postea accipiat in potu aquam eorum, quæ mitigant caliditatem. ut est succus Morellæ, Plantaginis, Semperuiuæ, cassilaginis, mandragoræ, & similium. Fiat etiam emplastrum quod mitiget dolorẽ, & confortet uirtutẽ. ut de succo Portulacę, Semperuiuæ, Psilij, Plantaginis, Scariolæ, & oleo rosato. Postea apponantur maturatiua, ut semen lini cum butyro, malua, & fœnugræcum, cocta cum adipe anseris, uel gallinæ, albumen ouĩ, melilotũ. De his simplicibus, uel compositis fiat pessarium. Item dicit Galenus, quòd multum prodest sedere in aqua, ubi cocta sit spica. Paulus docet fieri pessarium ad duriciẽ Matricis, & in uersionem eiusdem, & inflationem, & uentositatem à corpore eijciendam. Recipe medullæ uituli, adipis caponis, meliloti, taxonis ana ad pondus. xij. denario rũ, medullæ cornu cerui, scr. iij, adipis anseris, gallinæ, ana drac. ij, mellis drac. ij. hyfopi,

A hysopi, ceroti ad pondus . viij. denariorum. Omnia terantur & commisceantur, & distemperentur cum lacte mulieris, & oleo rosaceo, & iniiciatur per pessarium, & fiat inde emplastrum. Si frigidum sit, & generatum ex grossis humoribus, Recipe Fœnumgræcum, Melilotum, semen Lini, & Rutam: coquantur in aqua, & de substantia fiat emplastrum, & succus pessarizetur. Sæpè utatur balneis & emplastris. Dieta sit subtilis, ut grossicies humorum attenuetur. Et si ad saniem uolueris apostema ducere, apponantur maturatiua, & cutem rumpentia, ut sanies effluat. sicut semen Lini, Fœnumgræcum, farina hordei, cocta simul cum farina Tritici, uel Fabæ cum fimo columbarum syluestrium coctæ. Si autem apostema crepuerit, & sanies inde effluerit in uesicam, bibat lac caprinum, uel asininum: & fiat pessarium de Ptisana, & melle, & iniiciatur in matricem.

De Ulceribus Matricis. CAPVT IX.

Vlceratur quandoq; Matrix de acumine medicinæ, uel materiæ. Quandoq; ab exorsu. quod cognoscitur per saniem egrediētem, & dolorem, & punctiōem matricis. Si uulnera sint ex sanie, uel corrosione uenæ, sanies uergit aliquantulum in nigredinem cum fetore horribili. Primo ergo debent apponi mundificatiua saniei, & dolorem mitigantia. ut est succus morellæ, & plantaginis, cum oleo rosaceo, et albumine oui, cum lacte mulieris, & cum succo portulacæ, uel Lactucæ, quæ sunt frigidæ naturæ. Dieta sit frigida. Balneetur in aqua ubi cocta sint rosæ, myrtus, fœnumgræcum, psidia, lenticula, galla, balaustie, & similia. Si uerò uenæ putrefactæ sint, detur sanguis draconis, uel myrrha, uel bolus, uel thus, uel aristolochia longa, & de his simplicibus, aut compositis fiat clystere, uel pessarium. Nec minus ualet acacia, cum lino per pessarium iniecta.

De Pruritu Vuluæ. CAPVT X.

Buritus Vuluæ si fuerit, accipe camphoram, litargyrium, baccas lauri, & albumen oui, & fiat pessarium, uel clystere. Galenus dicit, quod puluis fœnugræci cum sanguine anseris, ualet ad duriciem matricis, sicut testatur Hippocrates.

De impedimento Conceptionis, & de his quæ faciunt ad impregnationem. CAPVT XI.

**Sterilitatis
causæ.**

Quedam Mulieres sunt inutiles ad concipiendum: uel quia nimis tenues sunt & macræ: uel quia sunt nimis pingues, in quibus caro circumuoluta orificio matricis, constringit eam, nec permittit semen uiri in ipsam intrare. Quædam habent matricem ita lenem & lubricam, quod semen receptum nequeat in ea retineri. Quod contingit quandoq; uitio uiri, qui habet semen nimis tenue, quod infusum matrici, liquiditate sua foras labitur. Quidam etiam uiri testiculos habent ualde frigidos, & siccos: illi rarò, aut nunquam generant, quia semen eorum est inutile generationi.

**Ex uitio mu
lieris.**

Manifestum est igitur, quod Conceptio impeditur tam uitio uiri, quam mulieris. Si uitio mulieris: hoc dupliciter contingit. Vel ex nimia matricis caliditate, uel humiditate. Matrix enim quandoq; sua lenitate præter naturam sperma iniectum retinere non potest. Et quandoq; præ nimia sui humiditate sperma suffocat. Et quandoq; ex nimia caliditate matricis semen comburente, nequit concipere. Si ergo præ nimia caliditate & siccitate matricis, mulier non posset concipere,

Signa.

hæcerunt signa, Labia uulvæ apparent ulcerata, & tanquam Boriāli uento exco

riata

riata cum maculis rubeis: adest & sitis assidua, & casus capillorū. Hæc ergo cum uideris, & mulier .30. annos habuerit, incurabilē iudicabis. Si autē fuerit iuencula, neq; passio diuturna, sic ei subuenias. Accipe maluam, arthemisiā, & in aqua decoque, & cum tali decoctione ter uel quater fumiges patientem: inter quas fumigationes, suppositoria, & etiam pessaria uulvæ cum oleo muscellino, & modico musco facies, ut matrix confortetur. Sed in die septimo post purgationem, uel fumigationem factam, accipe de trifera magna ad modum glandis, & inuolue in bombace, & inde suppositoriū facies uulvæ, ut beneficio talis suppositorij & tot fumigationibus recipiat aliquam confortationem, lenitatem, & lanuginem. In sequenti uerò die eam facies cum uiro coire. Eadem quoq; cura sequenti septimana si expediat, utaris, faciendo suffumigationes prædictas, & alia, ut diximus, beneficia adhibendo. Hoc facies quousq; prædicta syntomata remittantur: & eam bis, uel ter facies coire in hebdomada, quia sic citius poterit impregnare. Si uerò præ nimia humiditate matricis concipere non possit, hæc erunt signa. Oculos habebit lachrymosos assidue. Cum enim matrix crebrò per neruos alligata sit, necesse est, ut cerebrum matriçi compatiatur: unde si matrix nimiam in se habet humiditatem, ex ea cerebrum impletur, quæ ad oculos redundans, eos inuoluntarie cogit emittere lachrymas. Et quòd cerebrum matriçi compatiatur, signum est alienatio matricis ex menstruorū retentione. Purgetur ergo in primis cum Theodoro **Cura.** eruptio. Tumq; tres uel quinque pilulas de eodem Theodoro, uel Paulino præcipimus fieri, etiam in bombace, ne dissoluantur, inuolui, & quantū prudenter possibile per pudenda intromitti. Si uerò matrix non benè purgata fuerit, in alio die eodē modo pessariū de trifera, cum modico musco ei facies. Et hoc tam diu continuabis, donec à superfluitate, humiditatem euacuatam cognoueris. Et postea accipe parum de musco cū oleo muscatellino, uel alio odorifero: quod iterum per uulvam intromittatur. Et si benè purgata fuerit, sentiet odorē in ore: unde si quis eam oscularetur, crederet eam muscū in ore tenere. Item si sitim propter hanc purgationē habuerit, scias eam benè purgatam esse: quare ita purgata frequenter coeat, & concipiet. Quòd si uitio uiri impediatur conceptio, sit hoc **Ex uitio** aut defectu spiritus sperma impellentes: aut defectu spermatice humiditatis: aut **uiri.** defectu caloris. Si ex defectu caloris, signū est quod nō appetit coitū. Vnde oportet talibus renes inungere cum arregon. Vel accipe semen eruce, & euforbiū, & in puluerem subtilem redige, & cū oleo muscatellino & pulegino misceas, & inde renes inungas. Si autē fiat defectu spirituū: signum est, quia appetit, sed non erigitur uirga. Cui succurrimus cū unguento multorū spirituū generatiuo. Si uerò defectu spermatis, signū: quia cū coit nihil, aut parū seminis emittit. Huic subuenimus cū augmentantib. & generantibus sperma, ut sunt cepæ, pastinacæ domesticæ, & similia. Si mulier fuerit sterilis, aut uir, hoc modo percipies. Accipe duas ollas, & in utramq; pone cantabrū, & in unā earū cum cantabro infundas de urina uiri, et in alterā de urina mulieris: & sic ollę permittant per nouem, uel decē dies. Et si sterilitas sit uitio Mulieris, inuenies uermes multos, & cantabrū foetidū in eius olla. & econtra habebis indicia similia ex altera urina si sterilitas sit uitio uiri. Si uerò in neutra urina talia signa uideris, neuter erit in causa sterilitatis: ideo tunc poterūt medicinę beneficio adiuuari ut concipiant. Vnde si uolunt concipere masculū, uir accipiat matriçē & uulvā leporis, & faciat exiccari, & puluerizatum distemperet cū uino, & bibat. Similiter mulier faciat de testiculis leporis. & in fine menstruorū iaceat cū uiro suo, & tunc masculum concipiet. Aliud remediū est. Accipiant epar, & testiculi parui porci, quē solū scropha edidit, et siccetur: fiat inde puluis, & detur in potu masculino uel mulieri nō potentib. generare, & concipiet. **Item**

Gagais na-
tura.

Item si Mulier uult impregnari, accipiat testiculos uerris, uel apri, & faciat desiccari, & in puluerem redigi, de quo Mulier cum uino bibat post purgationē menstruorum: deinde cōeat cum uiro, & concipiet. Nota, dicit Galenus, quod mulieres, quæ habent uulvas angustas, & matrices strictas, non debent uiris uti: ne cōcipientes moriantur. Sed cū non omnes illæ possint abstinere, indigent nostro auxilio. Ideo si illarum quædam ob periculum mortis non auderet concipere, illa secum carne nuda ferat matricem capræ, quæ nunquam habuit foetum. Inuenitur lapis quidam dictus Gagates, qui gestatus in collo, uel etiam gustatus, prohibet conceptionem. Item accipe mustelam masculum, & auferantur ei testiculi, & relinquatur uiuus: hos testiculos ferat secum Mulier in sinu suo, & liget eos in pelle anserina, uel in alia pelle, & non concipiet. Si autem læsa fuerit in partu, & præ timore mortis non uult amplius concipere, ponat in secundina tot grana cataputia, uel hordei, quot annis uult sterilis permanere. Et si in perpetuum uult sterilis permanere, plenam manum imponat.

De formatione Seminis concepti.

CAPVT XII.

Primo mense fit purgatio sanguinis. Secundo fit expressio sanguinis & corporis: Tertio, unguas & capillos producit. Quarto, motum: & ideo nauseant mulieres. Quinto accipit foetus similitudinem patris, uel matris. Sexto, neruorum constrictionem. Septimo, ossa & neruos confirmat. Octauo, mouet natura, & infans rerū beneficio repletur. Nono à tenebris procedit in lucem.

De situ Foetus in utero matris. CAP. XIII.

Efert Galenus, quod ita ligatur foetus in matrice, sicut fructus in arbore: qui cū procedit à flore, tenerimus est, & ex qualibet occasione corruit: sed cū adultus fuerit, & aliquantulum maturior, & firmatus adhæserit arbori, non de leui occasione corruet. Cū autem totaliter maturior fuerit, per se, & nō alia occasione decidet. Sic cum primo educitur infans ex semine cōcepto, tenera & non firma sunt eius ligamenta quibus alligatur matrici, & ideo de leui emittitur per abortum. Vnde Mulier propter tussim, dyarhiam, uel dysinteriam, uel motum nimium, uel iram, uel minutionem sanguinis potest foetum amittere. Cū uerò infusa est anima in puero, paulò firmius adhæret, neque cito labitur. Sed cū puer maturauerit, naturæ officio cito educitur. Vnde Hippoc. dicit, quod si mulier indigeat purgatione, uel minutione: hæc non facias ante quartum mensem, sed in quinto, uel sexto potest purgari, uel minui, si necesse fuerit: sed tamen moderatè cum cholagago, uel apozimata, cum cautela, prout uirtus patientis poterit pati: ultra uerò, & ante hoc tempus, periculosa erit euacuatio. Maturato tandem tempore partus puer mouet se uehementius, & nititur ad egressum: cū ipsius temporis natura uulvam aperiri facit: ut foetus inueniat sui exitus libertatem: & ita foetus, de cubili suo, scilicet de secundina, naturæ uigore expellitur.

De signis Impregnationis. CAPVT XIII.

De cognoscendum, utrū mulier gestet masculum, uel foeminam, accipe aquam de fonte, & mulier extrahat duas uel tres guttas sanguinis, uel lactis de dextro latere, & infundantur in aquam: & si fundum petant, masculum gerit: si supernatant, foeminam. Vnde dixit Hippoc. mulier quæ masculum gerit, bene colorata est, & dextram mammil-

mammillam habet grossiorem. Si pallida est, gerit foeminam, & sinistram mammillam habet grossiorem.

De Regimine Pregnantium. CAP. XV.

Mulier quando incipit impregnari, cauendum est, ne nominetur coram ipsa quod non possit haberi. quia si postulauerit, & non detur ei, dat occasionem abortiendi. Quod si appeteret argillam, uel cretam, uel carbones, dentur ei fabae coctae cum zuccaro. Instante autem tempore partus, saepe balneanda est mulier: & inungatur uenter eius cum oleo oliuarum, uel cum oleo uiolarum: & comedat cibos leues, & digestibiles. Si uero pedes eius tumuerint, inungantur cum oleo rosaceo, & aceto. Et post cetera cibaria comedat uolatilia, citronia, mala granata. Et si uenter eius uentositatem distendatur, accipe seminis apij, ameos, menthae, ana drac. iij. masticis, garyophylo- rum, cardamomi, radices rubeae maioris, ana drac. iij. castorei, zerloariae, ireos, ana drac. ij. zucc. drach. v. fiat puluis subtilissimus, & conficiatur cum melle: & dentur ei scrup. iij. cum uino, hoc enim materiae aufert uentositatem, & abortum prohibet, si prout decet recipiatur.

De Regimine parturientis. CAPVT XVI.

Tempore partus imminente, paret se mulier, ut mos est, & Obstetrix similiter. Fiat quoque cum magna cautela sternutatio, constrictis naribus & ore: ut maxima pars uirtutis & spirituum tendat ad matricem. Deinde detur ei decoctio foenugraeci, muscila- go lini, & psilij, uel patrum tyriacae, uel dyateffaron cum decoctione arthemisiae in uino. Item de galbano cum asa foetida & myrrha, uel ruta fiant trocisci, & inde fiat fumigium ad nares. Super omnia caueat sibi a frigore. Et non fiat suffumigatio aromatica ad nares, sed ad orificium matricis tutius potest apponi, quia matrix sequitur odorifera, & fugit foetida. Ad hoc ualent species odoriferae, ut muscus, ambra, lignum aloes, & similia pro Diuitibus: item & herbae odoriferae, ut mentha, pulegium, calamentum, origanum, & similia pro Pauperibus. Notandum, quod sunt quaedam physicalia remedia, quorum uirtus est nobis obscura, quae ab Obstetricibus facta proferuntur. Teneat ergo patiens magnetem in manu dextra, & confert. Item rasuram eboris bibat. Item corallus in collo suspensus prodest. Similiter album illud quod inuenitur in stercore accipitris, datum in potu confert. Item in uentre hyrundinis, siue in nido inuenitur lapis primogeniti, cuius lotura ad idem ualet, & ad alia multa. Remedia naturalia.

De difficultate Partus. CAPVT XVII.

Vnt autem quaedam mulieres ita angustiosae in officio partus, ut uix, uel nunquam se expediant: quod ex diuersis causis solet pro- uenire. Quandoque enim calor extraneus superuenit circa interio- ra: unde ipsae nimis angustiantur in partu. Quandoque nimis par- uus est exitus matricis: uel quia nimis pinguis est mulier: uel quia foetus est mor- tuus non iuuans naturam in suo motu. Et hoc multum contingit mulieri iuueni- parienti in hyeme: cum naturaliter habeat orificium matricis strictum, quod pro- pter frigiditatem temporis & aeris plus constringitur. Quandoque ab ipsa mulie- re, calor totus exhalat, unde sine uiribus relinquatur, ideo deficit in expediendo se a partu. Primo ergo si acciderit difficultas partus, ante omnia recurrendum est ad Deum. Deinde ad inferiora descendendo, expedit mulieri difficile parienti, balneari in aqua, ubi coctae sint maluae, foenum graecum, semen lini, & hordeum. Consilium frugi.

B Inun-

**Officium
obstetricis.**

Inungantur latera, uenter, coxæ, & ilia cum oleo uiolarum, uel rosarum. Frice-
tur fortiter, & detur ei in potu oxizaccara, & de puluere menthæ, & absinthij,
drac. i. Prouocetur sternutatio cum puluere thuris naribus imposito, uel cū pul-
uere candidi, piperis, uel euforbij. Ducatur mulier lento passu per domū. Et qui
assistunt, non respiciant eam in uultū: quia mulieres solent inde uerecundari in
partu, & post partum. Si autem puer non egrediatur eo ordine, quo debet, ut si
prius tibiæ, uel brachia exeant: assit obstetrix cum parua & suauī manu, humecta
ta in decoctione seminis lini, & fœnugræci, reponendo puerum in locum suū, or-
dine recto. Si uerò puer sit mortuus, accipe rutam, arthemisiā, absinthium, pi-
per nigrum: & hæc trita da in uino, uel aqua ubi cocti sunt lupini. Vel teratur sa-
tureia, & ligetur super uentrem: & exhibit fœtus siue uiuus, siue mortuus. Idem fa-
cit uerbena potata cum uino, uel aqua, uel aceto. Vel accipiatur aqua salsa, uel ro-
sata, & lac asinæ ana, & detur ad potandum. Vel accipiatur butyrum cum melle
& uino, & detur ab bibendum. Quòd si adhuc tardetur partus, uel si fœtus mor-
tuus sit in ea, & non liberetur: accipe rutam, arthemisiā, oppoponacū, absinthiū
cum modico oleo, & pauco zucc. terantur, & ponantur super inguina, uel super
umbilicum: & melius ualet. Item cingatur mulier de spolio serpentis, de quo ser-
pens exiuit. Idem operatur lapis Aëtites, ligatus ad femur. Vel alligetur radix
cucurbitæ renibus eius, & auferat quamcito fœtus exierit: ne Matrix exeat post
egressum pueri. Præterea difficulter parturientibus subueniendum est hoc modo.
Paretur balneum, & intromittatur mulier: & post exitum fiat fumigiū de spica,
& similibus aromatibus, ad confortandū & aperiendum. Fiant etiam sternutato-
ria de helleboro albo, in puluerem benè redacta. Dixit enim Copho: conquassan-
tur membra, & rumpantur cotilidones, & sic fœtus egredietur. Item his qui mul-
tum laborant, pariendo fœtum mortuum sic succurrendum est. Ponatur patiens
in lintheamine, & tendatur à quatuor fortibus hominibus per quatuor angulos,
capite patientis aliquantulum eleuato, huc & illuc, ab oppositis angulis fortiter
trahatur lintheamen, & statim pariet. Deo fauente. Si autem Secundina intus re-
manerit, properandum est ut exeat. Prouocetur ergo sternutatio ore clauso, &
naribus. Aut fiat lixiuū de cinere facto de fraxino, cui admiscendo pulueris se-
minis maluæ, drac. i. detur ei ad bibendum: & statim uomet. Vel detur ipse pul-
uis de semine maluæ cum aqua calida: & si uomat, bonum est. Et suffumigetur
subtus oculis de ossibus piscium salforum, uel de ungula caballina, uel de sterco-
re cati, uel agni: ista enim secundinam educunt. Valet etiam decoquere semen li-
ni in aqua calida, & dare ad bibendum. Idem facit bdellium cum uino.

**Secundinæ
exitus.**

Si uerò sanguis non exierit post secundinam, fiant ea quæ dicta sunt ad men-
strua prouocanda. Quòd si contingat difficultas partus, ex constrictione orifi-
cii matricis, cuius cura grauior est inter omnes, ideò tale subiungimus consilium.
Prouideat sibi mulier in tribus ultimis mensibus in dieta, ita ut utatur leuibus ci-
bis & digestibilibus, ut per ea membra dilatentur: qualia sunt uitella ouorum, car-
nes, & iuscula pullorum, & minorum auium, scilicet, perdicum, phasianorum, &
piscium squamosorum cum bono cōdimento. Fiatq; ei balneum sæpius de aqua
dulci, in qua si apponant herba mollificatiue, sicut maturæ, & huiusmodi: & me-
lius erit. Sed fugiat balneum aëreum & stupham. Et cū de balneo exierit, inun-
gatur unguentis calidis. ut oleo laurino, & oleo de semine lini, & ax-
ungia anseris, uel anatis, uel gallinæ: & hæc inunctio fiat
ab umbilico inferius cum prædictis un-
guentis calidis.

**Constitutio
Matricis.**

De

De regimine Infantis. CAPVT XVIII.

Infantis aures premende sunt statim: & hoc multotiens est faciendum. Postea obseruandū, ne lac subintret aures, aut nares, cum ablactatur. Et ligetur umbilicus tribus digitis à uentre mensuratis. Quia secundū retentionem umbilici erit uirga uirilī maior, uel minor. Et ut rectius loquatur, unge palatum cum melle, & nares cum aqua calida. Et factis unctiōibus, semper mundificetur, & muscilagine semper emungantur & emudentur. Puer præterea sæpè est fricandus, & quælibet eius membra in unaquaq; parte fascia sunt retinenda, & iungenda: & rectificanda sunt eius membra, caput uidelicet, frons, nares, uenter, & renes temperentur ne multa ex eis exeat unctuositas, uel humiditas. Quòd si aliquid istorū appareat, diutius à solita fasciatiōe cogatur abstinere, & diutius dormiat. Postea uerò in aqua calida balneetur, & ad suam consuetudinē reducatur: & si opus, de medicinis saporiferis parum detur, ut dormiat. Cutis eius equaliter est mouenda: quod etiam consueuit fieri post mammillarum susceptionē. In principio natiuitatis oculi cōoperiēdi sunt: & summoperè cauendū est, ne sit in loco lucido. Ante ipsum sint diuersæ picturæ, pañi diuersi coloris, margaritæ. Coràm eo cantilenis, & facilibus utendū uocibus, nec asperis uocibus cantandū, neq; raucis, sicut bombardis. Postq; hora loquendi appropinquauerit, nutrix eius linguam frequenter cum melle & butyro ungat. Et hoc maximè faciendū est, cum loquela tardatur. Ante eum frequenter est loquendum, & facilia uerba proferēda. Cū uerò tempus natiuitatis dentium uenerit, gingiue singulis diebus cum butyro & axungia gallinæ sæpè fricandæ sunt, & aqua hordei liniendæ, gula & sphondylia inungenda. Quòd si uenter eius laxabitur, superponatur emplastrū quod sit ex cimino, & aceto: & admisceatur zucarum, gummi arabicū, bolus armenus, & similia. Si uerò uenter cōstringitur: fiat ei suppositoriū de melle, & bombace, & stercore muris, & supponatur. Cū tempus aduenerit, in quo comedere incipiet, dandæ sunt infanti magdaleones ad modū glandis, facti de zuccaro, & similia, ac lacte, quos possit in manu tenere, & cum eis ludere, & de eis sugere, & aliquid transglutire. Caro, quæ est in pectore gallinarum, & phasianorum, & perdicum est ei tribuenda. Et postq; benè capere cœperit, mammillarū substantiam mutare incipiēs, eas in nocte sugere nō permittas. Ita & in die ordinatè ducendus est, benè obseruando, ne tempore calido à lacte remoueatur. Si unū membrū pueri sit maius alio, ad bonam habitudinem sic potest reduci, si talis dispositio fuerit recens, quia inueterata nullo modo reducitur. Fomentetur ergo primo cum decoctione brançæ uersinæ, radicis alteæ, foliorum apij, petroselini, & maratri, diutius bulliēdo in aqua: & membrum patientis ponatur super uas, & cooperiatur panno lineo: ut sudet. Postea camomilla, & altea incoquantur, & in illa uiscositate malaxetur cera, & totum membrū inde cōoperiatur. Postea ligetur fascia linea strictè, & ita membrū patientis sudet per noctem unam: mane uerò fricetur, ut spiritus excitetur, & fluant ad locum dolorosum. Quo facto, fricetur statim cum dialtea, ita composita, ut sint duæ partes dialteæ, & tertiā de oleo laurino: commisceantur, & ungetur membrum prædicto modo ter uel quater in die. Tunc quoq; accipe diacerasæos, ceroneum, oxicroceū, & adinuicem puluerizentur. Deinde decoquatur altea, & puluis ille malaxetur cum illa uiscositate, quousq; benè adhæreat: & membrū totum patientis cōoperiatur, & fascia ligetur. Et sic fomentando, & emplastra ponendo poterit alleuari. Quibus factis, iniungatur requies & ocium, & utatur calida & humida dieta, optimo uino, & mediocriter rubeo, quod bibat quousq; curetur. In super & balneo aquæ dulcis utatur.

Dentium
cura.Rectificatio
membrorū
pueri.

De electione Nutricis. CAPVT XIX.

Vuenem oportet esse nutricem, clarū colorem cum albedine & rubore permixtū habentem, quæ non sit partui uicina, neq; multum à partu remota. Non sit maculosa. Nec infirmos, neq; nimis grossas habeat mammillas. Pectus grossum & amplum. Pinguis sit mediocriter. Non comedat salsa, nec acuta, nec acetosa, nec stiptica, nec porros, aut cepas: neq; cæteras species quæ admiscentur cibarijs pro sapore. ut piper, allium, erucam: & præcipuè uitet allium: sollicitudinem: ac sibi à menstruorum prouocatione caueat. Et si lac minuatur, pultes de farina fabarum, & similiter risi, & de pane similè cum lacte & zuccaro factæ, dentur ei ad sorbendum: quibus augmententur lac, in quarum decoctione parum de semine feniculi admisceatur. Si autem lac eius fuerit grossum, nutrimentum ipsius subtiliandū erit, & ita etiam cogatur laborare. Cui insuper dandus est syrupus acetosus, & uinū subtile. Si uerò lac eius fuerit subtile: nutrimenta sint grossa & fortia, & somnis utat̃ longioribus. Quòd si uenter pueri solutus sit, dentur Nutrici quæ cōstipant.

De his, quæ Mulieribus sæpè post partum accidunt.

CAPVT XX.

Matricis dolor.

Ruptura perithoneon.

Præseruatiuum.

Retentio

Secundine.

Accidit mulieribus sæpè dolor post partum Matrix, tunc tanquã fera siluestris, propter subitam euacuationē quasi uagando huc & illuc declinat. Vnde uehemens efficitur dolor. Accipe ergò cimas sambuci, & tere: ac succo extracto, cum farina hordei, & albumine oui distempera, & inde fac crispellas cum sanguine ad comedendum: & uinum calidū in quo ciminum bullierit da ad bibendum. Vel si post partum matrix doleat, Accipe storacis, calaminte, thuris, semen apij, ana drac. i. semē racemorum nigrorū, drac. ij. ponantur super carbones uiuos, & suffumigetur, quia multum confert. Sunt quædam quæ ex grauitate partus incidunt in rupturam pudendorum. Vnde Recipe radicem consolidæ maioris exiccatam, ciminum, & cinnamomum: fiat puluis, & inijciatur in uuluam, & consolidabitur. Item quibusdam mulieribus in pariendo male accidit, propter defectum assistentium. Sunt enim quædam, quibus uulua & anus fiunt unū foramen, & idem cursus. Vnde istis exit matrix & indurescit. Quibus in reponendo sic subuenimus. Matrisci uinum calidum apponimus, in quo bullierit butyrum: & diligenter fomentamus, quousq; matrix efficiatur mollis: & tunc suauiter eam reponimus. Postmodū rupturam intra anū & uuluam tribus locis, uel quatuor suimus cum filo de serico: postea pannum lineum uulua imponimus ad quantitatem uulua. Deinde pice liquida linimus. Hoc enim facit matricem retrahi, propter sui foetorem. Demum sanamus rupturam cum puluere facto de consolida maiori, & minori, & cimino. Huiusmodi aut puluis superaspargendus est: & collocetur mulier in lecto, ita ut pedes altiores sint, & ibi omnes operationes suas per octo uel nouem dies, faciat: & quantū necesse fuerit, manducet: ibi egerat, & omnia assueta faciat. Hanc præterea oportet abstinere à balneo, usq; quo uiderit, quòd balneum sustinere possit. Debet quoq; abstinere ab omnibus, quæ tussim faciunt, & ab indigestibilibus.

Ad prædictum igitur periculum euitandum, eis in partu diligentissimè sic prouidendum est. Præparetur pannus in modum pilæ oblongæ, & ponatur in ano, ad hoc, ut in quolibet conatu efficiendi puerum: illud firmiter ano imprimatur, ne fiat huiusmodi continuitatis solutio.

Sunt quædam, quibus post partum retinetur secundina. Ad illius expulsionē accipimus succū porri, & distemperamus cum oleo pulegino, uel muscatellino.

Vel

Vel damus succum boraginis ad potandum; & statim educitur, quia fortasse uomet, & ex conatu uomendi educitur, quia succus ille uim habet talem, qua sufficit ad eius expulsionem. Sunt quaedam, quibus muliebria uentum suscipiunt, qui inclusus dolorem & tumorem facit. Ista fomentamus cum decoctione sinapis, uel rapae. Quibus quandoque partes illae pruriunt; quas scalpendo excoriant: unde quandoque oriuntur pustulae, quae maximam inferunt laesionem. Ideo partes illas ungamus cum unguento quod ualet contra usturas ex igne, uel aqua calida factas. Vnde ad huiusmodi excoriationes, Recipe pomum unum, bolum armenum, masticem, olibanum, oleum, uinum calidum, ceram & sebum. Et conficiamus sic. Pomum mundatum ab interioribus & exterioribus corticibus, tritum ponimus ad ignem in ollo cum oleo, cera, & sebo; & cum bullierit, masticem, & olibanum puluerizata imponimus. Postea facimus colari per pannum. Notandum, quod si aliquis propter usturam hoc unguento unctus fuerit, loco inuncto folium hederæ coctum in uino, uel aceto, uel gladioli folium debet superponere, hoc enim remedium est honestum. Idem uentus per uuluam ingressus, ut supra diximus, & receptus in dextram partem, uel sinistram matricis, tantam generat uentositatem, quod quasi ruptæ uel iliacæ appareant. Vnde communiter Trotula uocata fuit; quasi Magistra operis. Cum enim quaedam puella debens incidi propter huiusmodi uentositatem, quasi ex ruptura laborasset; cum eam uidisset Trotula, admirata fuit quamplurimum. Fecit ergo eam uenire in domum suam: ut in secreto cognosceret causam ægritudinis. Qua cognita, quod non esset dolor ex ruptura, uel inflatione matricis, sed ex uentositate; fecit hoc modo ei fieri balneum, in quo coquebantur malua & paritaria; & eam intromisit; ac eas partes frequenter, & satis planè tractauit mollificando; & diu fecit eam in balneo commorari; & post exitum à balneo faciebat ei emplastrum de succo tapsi barbati, & rapistri, & farina hordei, & totum illud, ad ipsam uentositatem consumendam calidum apposuit; & iterum balneo prædicto insistere fecit, & sic curata remansit.

Venti in matricem ingressus.

Contra usturam.

Hic facile potest comprehendi, unde iste libellus Trotula intituletur.

Quibusdam post partum accidit immoderatus fluxus sanguinis. Quibus subueniendo extrahimus succum arthemisiæ, saluiæ, pulegij, persicariæ, & aliarum herbarum huiusmodi; & facimus crispellas, damus ad comedendum; & collocamus eas frequenter ad balnea; & hoc modo restringendo sanguinem eis subuenimus. Vel aliter. Accipe argillam, & distempera cum aceto; & fiat emplastrum ad epar in dextro latere. Et si fluxerit sanguis per nares; de hoc emplastro ponimus supra frontem, & tempora, ex transuerso tempora & frontem attingendo. Et nota: quod fluxus per nares non fit, nisi quando peperit filium.

Fluxus sanguinis.

Sunt & aliae quae laborant exitu Matricis post partum. Quibus bene succurrendo, Recipe arthemisiam, pulicariam, iuniperum, camphoram, absinthium; decoquantur in aqua; & fiat balneum, in quo sedeat usque ad mammillas. Postea suauiter ponatur ad lectum; & iaceat suspensa pedibus, ut matrix conuertatur in locum suum. Intromissaque matrice, Recipe puluerem pulegij, galangæ, spicæ nardi, nucis muscæ, garyophyllatæ, Misce, & distempera cum oleo muscellino, uel pulegino. Et accipe pannum lineum ueterem, rarum, & subtilem, & intus liga hos pulueres, formando ad modum pilæ. Et matrice intromissa, os uulue cum dicta pila obstrue, ut matrix iterum non exeat; & pilam ibi cum fascia superliga, ut non possit exire; & facias transire retrò usque ad renes & intra ilia, & ibi ligetur. Sed antequam ibi ligetur, fiat tale emplastrum super renes. Recipe nasturtij, baccharum lauri, thuris, cinnamomi, ana q. s. omnibus puluerizatis, & ad ignem calefactis, distemperatisque cum melle fiat emplastrum, quod adhuc calidum super renes ponatur, ligando fascia, cum qua ligata est pila uulue, firmando emplastrum

Matricis exitus.

B iij & pilam

& pilam fortiter, ut moueant. Et ipsa iaceat supina per nouem dies, & amplius si fuerit necesse. Neq; se moueat nisi causa magnæ necessitatis. Et da ei talem dietã, ut per decẽ dies non eat ad sellam, uel ad urinam faciendam sæpè. Item in exitu uulvæ post partum imponimus plumaceolum, comprimendo ut non exeat, nisi cùm mingit. Tertio uerò die facimus balneum: & in posterioribus facimus insufflari sequentes pulueres ne tumescant. Recipe zinziber, pìretri, cinnamomi, ana fiat puluis. Ad hæmorroides innatas uitio partus. Recipe absinthium, abrotanum, calsiam ligneam, corticem calsiæ fistulæ, coquentur fortiter in uino: & inde fiat balneũ. Et cùm exierit de balneo, accipe puluerem aloes: cõfice cum oleo muscellino, uel pulegino, & intringe bombacem, & suppone.

**Mammilla-
rum acci-
dentia.**

Quibusdam accidit dolor mamillarum ex lacte. Accipe argillam, distempere tur in aceto, & fiat emplastrum, dolorem sedat, & lac constringit, sed prius locum aqua calida fomentabis. Item nota, quòd dolor, qui accidit in mamillis puellarum, de facili transit. Quoniam hæc passio menstruis erumpentibus sanatur, quòd in quibusdam puellis morbo caduco laborantibus, fit ex suffocatione matricis cõpressis spiritualibus. Contra apostema autem mamillarum fac emplastrũ de maluauisco, absinthio, arthemisia, & cum axungia distemperetur. Et cùm caput apparuerit, contere nucleos, & appone, & si nõ rumpitur, cum phlebotomo aperiat: & exprime parum in principio, ne ex subita euacuatione fiat peius. Et tũc impone licinium singulis diebus bis, uel ter illinitũ uitello oui, aut & melius, unguento facto ex butyro Maij, uitello oui, & terbentina: quòd est mirabile, & benignum. Quòd si locus iste fuerit fistulatus, cum cura hac poterimus subuenire. Recipe radicem mundatam hellebori nigri, & intinctam oleo, uel melle impone, & puluerẽ de lappa combusta superasperge, id enim omnem fistulam mundat & mortificat, dummodò inter ossa non fuerit. Ideoq; ibi debet poni, quo usq; mortificetur & desiccetur. Postea uulnus curetur.

De mala complexionẽ calida & frigida matricis.

C A P V T XXI.

T igitur à nobis de curatione Mulierum compendiosa fiat traditio, notandum est: quòd quædam mulieres sunt calidæ: quædam frigidæ. Ad quod tale fiat experimentum. Licinium cum oleo pulegino, uel laurino, uel alio oleo calido inungamus: & illud in quantitate parui digiti uulvæ intromittamus de nocte quando uadit dormitum: & ligetur cum filo forti circa crura. Quòd si intus attractũ fuerit, datum est nobis indicium, quòd laborat frigiditate. Si uerò expulsum fuerit: scimus eam laborare caliditate. Sed in utraq; causa subueniendum est hoc modo. Si de causa laborat calida, supponatur suffumigium de herbis frigidis in hunc modum. Quoniam contraria contrarijs curantur. Ponamus igitur maluas, uiolas, & rosas in aqua, & istarum decoctione fumigamus. Si uerò frigiditate laborat, quod melius est, pulegio, folijs lauri, & persicaria mulieri faciamus fumigium, similiter pessarium: & sic abundantia humorum mundificata, habilis erit ad concipiendum.

Postea faciamus fumigium foeminis, quòd miro modo confortat. Recipe garyophil, spicæ nardi, storacis, calamintæ, nucis muscatae: & ponantur in testa oui super carbones uiuos paucos: & paretur sella perforata, ut totus fumus ad interiora redundet.

De do-

De dolore Matricis. CAPVT XXII.

Ad dolorem Matricis prouenientem ex duricie ipsius, Accipe saxifragiam, cretam marinam, caules ueteres, arthemisiam, maluã, radicẽ spargi: omnes herbas coque in aqua fortiter, & fac in his sedere patientem, usq; ad mammillas. Et cum exierit, pista maluam, arthemisiam, camphoram, & eas pistoras in olla calefacias; & in forma magdaleones cum pauco oleo laurino, uel pulegino: & suppone. Contingit & dolor Matricis ex abortu: uel ante tempus ex retentione menstruorum. Quod fit sæpius ex frigiditate, rarò autem ex caliditate. Si ex frigiditate: signũ est dolor, & punctura sinistri lateris. Tunc accipe pulegium, origanũ, nepitam, lauri frondes, uel grana, & malas in aqua benè fac bullire: & inde patientẽ fomenta. Postea accipe garyophyllos, spicam nardi, nucẽ muscatam, galangam: & fiat suffumigatio, & per embotum fumum recipiat. Deinde Triferam magnã: uel potionem S. Pauli in modum auellanæ. suppone cum bombace. Si autem ex calore fit: tunc usu Veneris matrix desiccatur & calefit. Signum huius est, quòd ardor nimius circa partes illas est. Ideò accipe maluam, herbam uiolarum, flores rosarum, radices iunci: coquantur fortiter in aqua, & in eis fomentetur patientis: & eidem Trifera Sarracenicã omni die supponatur.

De fluxu Matricis. CAPVT XXIII.

Vnt quædam Mulieres, quæ fluxum patiuntur Matricis instar spermatis, ut sunt quædam uetulæ fluxum saniosum emittentes. Quibus prouocando menstrua subueniendum est, cum sunt steriles. Sunt & aliæ steriles, simili modo saniem eduentes. Hoc itaque est in consueto tempore eis adueniente. Cum enim eis menstrua negantur, loco menstruorũ, propter earum frigiditatem saniem emittunt, ac si ab epate fluxus descenderet. Quibus sic subueniendum est. Faciamus eis fumigium ex uino: uel aqua, in qua coctæ sint herbæ calidæ, quales ponemus infra de stranguria & lapide. Postea distemperemus triferam magnam in oleo pulegino, uel muscellino, & in panno lineo, uel lana succida, uel bombace inuoluamus, & uulue imponamus. Sunt & aliæ iuuenes, quæ eodem modo laborant, propter defectum menstruorum, sed istæ liberantur menstruis prouocatis.

Et notandum: quòd quædam mulieres calidæ, steriles facte sunt, nec laborant huiusmodi fluxu, sed siccæ tanq; uiri permanent. Sunt item quædam quæ fluxũ saniosum habent simul cum menstruis. Quas facimus sedere super massam eruce agrestis coctæ in uino, panno lineo interposito: dummodo sit calida. Ad idem Recipe pulegium puluerizatum, & in sacco ponatur, qui in tantum longus & latus fiat, ut utraq; pudibunda ligari possint: quem patientis ferre debet super uulua ad flexum prohibitionem. Et priusq; ligetur, debet ad ignem calefieri: ut confortentur tam anus, quàm uulua.

De carne in Matrice exorta. CAP. XXIIII.

Vnt quædam mulieres quibus frustra carnis pendent in matrice. Et nota: quòd hoc eis cõtingit ex spermate intus retẽto, & inuiscato: quia post coitũ se mundificant. Has igitur semper cum decoctione calida herbarum fomentamus.

De tussi acerrima Puerorum. CAPVT XXVI.

Passioni puerorum, quæ est quasi tussis acerrima, sic subuenimus. Accipe hysopum, serpillum, & in uino decoque, & da ad bibendũ. Vel grana luniperi distemperamus cum uino, & damus ad bibendum.

De Sudore foetido. CAPVT XXVII.

Vnt quidam, qui habent sudorem foetidum ultra modum. Istis facimus pannum in uino intinctum, in quo bullierint folia myrtilli, uel ipsa herba, uel ipsi myrtilli.

De dolore Oculorum. CAP. XXVIII.

Ontra dolorem oculorum accipe maluam, herbam uiolariam, summitates rubi, rosas siccas, uerbenam, silerem montanum: & oculos inde fomenta in sero, & fac emplastrum de eisdem herbis cum albumine oui, & superpone.

De tela Oculorum. CAPVT XXIX.

Itela sit in oculo, accipe concham marinam, & olibanum, ana æqualibus partibus: combure, & os sepia non combustum pulueriza: & oculis impone bis uel ter in hebdomada. Si de phlegmate fuerit: accipe polium montanum, pulegium, folia lauri, origanum, carui: & inde oculos fomenta. Vnguētum ad idem. Accipe aloepatici duas partes: olibani, gypsi, ana: de his duobus quantum de aloepatico, pulueriza subtiliter, & confice cum axungia recenti, & locum inunge.

De maculis Oculorum. CAPVT XXX.

D maculas oculorum, quæ remanent post ruborem. Recipe carnis marinæ unc. ij. olibani, ossis sepia, ana unc. 5. carnem marinam, & olibanum in puluerem redige, & os sepia subtiliter rade. fiat puluis & oculis imponatur. Si patiens esset puer, distemperetur cum aqua rosacea, & oculis immittatur. Vnde quæ oculis præcipuè ualent, his uersibus habes. Feniculus, Verbena, Rosa, Chelidonia, Ruta, Ex his fit aqua, quæ lumina reddit acuta.

De exitu Matricis propter disproportionem uirgæ uirilîs. CAPVT XXX.

Vnt & aliæ Mulieres quibus Matricem contingit exire alia de causa, ut sunt illæ, quæ non possunt pati uirgam uirilẽ, propter sui longitudinem, uel magnitudinem: coactæ tamen patiuntur: sed matrix postea exit de loco, & indurescit. Quibus subuenimus, ut dictum est supra cap. 20. Vel accipe pannum, & intingatur oleo calido, pulegino, uel muscellino, & imprimatur, uel illiniatur, uel imponatur uulue: & ligeat quousq; matrix calefacta recesserit per se. Sed caueat ab omnibus quæ tussim inducere possunt.

De inflatione Vuluæ. CAP. XXX.

Vlua mulieris quandoq; inflatur ex coitu. Tunc sedeat in aqua decoctionis maluæ, alteæ, & pulegij, & liberabitur. Vel accipe pulegium, pulicariam, folia lauri: bulliant in aqua, in qua sedeat mulier: deinde fiat ex prædictis suffumigatio.

De ruptura Vuluæ. CAPVT XXX.

D rupturam inferiorum partium post partum, accipe radicem consolidæ maioris: desicca eam benè, & pulueriza: & puluerẽ cimini subtilem, & cinnamomi etiam in uuluam iniice: & consolidabitur.

De dolore Vuluæ. CAPVT XXX.

D dolorem Vuluæ post partū, accipe rutam, arthemisiam, camphoram: pista benè, & cum oleo muscellino, uel pulegino conficiantur: & calefacta in olla inuoluantur panno, & superponantur.

De Mu-

De Mulieribus mingentibus in lecto. CAPVT XXX.

Mulieres quædam sunt, quæ nocte in lecto uelint nolint, mingunt: quoniam meatus naturales paralytici patiuntur. Has igitur cum herbis calidis fomentamus.

De modo coartandi Matricem, ut etiam corrupta appareat uirgo. CAPVT XXXI.

Nisi de restrictione amplitudinis uulvæ, propter honestam causam liceret tractare, nullam de ea mentionem faceremus: sed cum per hanc impediatur aliquando conceptio, necesse est tali impedimento sic subuenire. Rec. sanguinis draconis, boli armeni, corticis mali granati, albuminis, malticis, gallarum, ana unc. i. uel unc. ij. uel quantum uis singulorum, & in puluerem redige: & omnia simul in aqua calefacta conficiantur. & de hac confectione pone in foramen transiens in matricem. Vel Recipe gallarum, sumach, plantaginis, consolidæ maioris, aluminis, chamæleæ, ana unc. i. Decoquantur in aqua pluuiali: & cum ista decoctione fomententur pudibunda.

De crassis Mulieribus, & gracilibus. CAP. XXXII.

Sunt quædam mulieres, quibus non committitur carnale commercium: tum, quia uoto, tum quia religione tenentur, tum quia uidue sunt. Nam quibusdam mulieribus non licet ad secunda uota transire: quæ cum uoluntatem habeant coeundi, & non coeunt, ideo incurrunt grauem egritudinem. Illis igitur fiat tale remedium. Accipe bombacem, & oleum muscellinum, uel puleginum, & inunge, & uulvæ impone. Quod si tale oleum non haberes, accipe triferam magnam, & cum modico uino calido resolue, & cum bombace, uel lana succida uulvæ impone. Hoc enim bene castigat, & refrænat luxuriam, dolorum eius & pruriginem sedans. Nota, quod in hoc casu nullum pessarium est administrandum: ne matrix longa abstinentia restricta lædatur: quoniam os matricis uulvæ coniungitur ut ori labia. Nisi fiat conceptio, tunc enim retrahitur matrix. Alia enim est cura, qua reddimus matricem aptam ad concipiendum. Sed quoniam quædam sunt crassæ quasi hydropicæ, & quædam graciles: tam illæ quam aliæ ineptæ sunt ad concipiendum. Vtriusque ergo diuersi modo subueniendum est. Vnde si fuerit phlegmatica, & crassa, faciamus ei balneum de aqua marina, & salsa. Ad moderationem tamen aquæ imponimus iuniperum, nepitam, pulegium, laureolam, absinthium, arthemisiâ, hysopum, huiusmodique herbas calidas. In hoc balneo faciat moram, quousque satis sudet. Postea recipiatur caute in lectum, & bene cooperiatur. Et si aliquando cibum petierit, detur ei in principio rosata nouella. Detur etiam cibus bonus, calidus, sani nutrimenti, & uinum optimum modicè sumptum. Sic ter, uel quater in die fac ei balneum, & in crastino die similiter. Tertio uero die fiat fumigium optimum, & odoriferum, quod supra diximus. Hanc etiam curam uiris frigidis facimus. Sed loco fumigij damus eis confortatiua calida. Si uero sit crassa, & quasi hydropica, distemperamus ster-cus uaccinum cum uino optimo, et inde illinimus eam: quæ sic linita intret stupham usque ad collum: quæ stupha multum caliditatis habeat ab igne facta ex sambuco, & ebulo: & in ea cooperta multum sudorem emittat, & in stupha moretur donec quasi aliquantulum per inferiora se purget. Et erit quasi uiride illud quod exhibit. Quæ postquam satis sudauerit, abluat se cum aqua prioris balnei, & sic cautè intret in lectum. Et hoc fiat bis, uel ter, uel quater in hebdomada, & satis gracilis inuenietur. Istam bene cibabis, & bonum quoque & odoriferum uinum potet. Viros etiam crassos hac cura reddimus graciles. Curamus etiam aliter uiros crassos multum ieiunando, & balneando. Similiter & faciendo eis sepulchrum iuxta littus maris in arena, modo dicto illinimus eos: & cum calor est fortissimus, tanquam

tanq̄ positos in sepulchro, suffundimus arena calida, & inibi facimus multum & copiose sudare; & postea cum aqua prioris balnei optime lauamus.

De retentione Secundinae. CAP. XXXIII.

Difficilem partum, & educendam Secundinam, accipe radicem petroselini, folia porrorum, & extrahe succum, & admisce pauco oleo; & da bibere patienti; & misce acetum in uuluum, & liberabitur.

De Abortu. CAP. XXXIII.

Contra Abortum assuetum fieri quibusdam mulieribus in septimo mense, uel nono. Accipe oleum, ceram, puluerem thuris & masticis; misce, & inde ungetur mulier ante & retro in hebdomada bis uel ter; quia multum confortat Matricem, & cotilidones.

De exitu ani. CAP. XXXV.

Ni exitus est morbus communis, tam uiris quam mulieribus; & facit sanguinem fluere. In restringendo igitur sanguinem, & ante reponendo, subuenimus hoc modo. Primo fomentamus patientem cum decoctione uini, in quo bullierit absinthium; & cum hac decoctione bene fomentetur anus, & liniatur per totum cum encausto ad restringendum. Postea cineres de salice, & eius radice, & arista alicuius piscis falsi facti, superaspargantur, & reponatur anus cum panno lineo. Et hoc fiat tribus diebus bis in die, & saluabitur. Sunt & alij, quibus non exit anus, tamen maximum dolorem patiuntur; & illis taliter subueniendum est. Puluerizetur aloe epaticum, & cum uino calido distemperetur; & cum adhuc est tepidum, intingatur in eo linum, uel lana, uel cotum; & ano imponatur; id enim dolorem mitigat, & inflationem ani aufert.

De dolore Iliorum. CAP. XXXVI.

Dolor Iliorum quibusdam accidit; quibus sic subuenire solemus. Solatrum decoquimus in aqua cum cinere, & loco dolenti apponimus. Ad idem ualet sisaminum crudum decoctum cum semine, & loco dolenti applicatum.

De Stranguria. CAP. XXXVII.

Stranguriam patiuntur tam uiri quam mulieres. Viris autem succurrimus decoquendo nasturtium aquaticum; facimus, cataplasma, & pectini superponimus; & in eius decoctione iubemus sedere patientem. Mulieribus uero eadem passione laborantibus, facimus suffumigium ex menthastro, nepita, & pulegio. Item tam uiris, quam mulieribus facimus stupham, in qua bullierint iuniperus, nepita, pulicaria, menthastrium, folia lauri, pulegium, absinthium, & arthemisia; & in balneo damus benedictam simplicem; & sic liberabitur patiens. Nisi fiat impedimentum per lapidem confirmatum eijciendo arenulas, & se purgando per urinam.

De Lapide. CAP. XXXVIII.

Si autem lapis adesset, decoquimus saxifragiam cum radice graminis in aqua ad consumptionem medietatis; de qua decoctione damus lapidosam id potandum. Et si uinum appetunt, concedimus eis ipsum lympharecum huiusmodi aqua. Et hoc facimus bis uel ter in die, continuando per quatuor uel quinque dies. Quod si tunc non minxerit, erit signum lapidis confirmati. Tunc ergo si fuerit in collo uesicae, accipe maluam, cretanum, cauliculum agrestem, saxifragiam,

glam, paritariam, nasturtium aquaticum, ameos, & semen urticae: & decoque ista in liquore, cuius tertia pars sit uinum, & tertia oleum, & quarta aqua marina, uel salsa. Cum hac ergo decoctione fomentetur patiens bene, maxime circa partes illas apponendo herbas. Hac cura fuit quidam liberatus habens lapidem in uesica, quem post longam fomentationem fecit sugendo extrahi per foramen factum circa peritoneon, & fecit inungi uirgam, & maxime caput uirgae cum oleo laurino, uel unguento aureo.

De Dysenteria. CAPVT XXXIX.

It dysenteria quandoque ex cholera: quandoque ex phlegmate. Cura igitur dysenteriae phlegmaticae est: ut primo suffumigemus cum thimo, epithimo, uel colophonia: postea fomentemus cum eruca agresti. Contra dysenteriam uero ex cholera, Recipe flores rosarum rubearum, decoquantur in aqua pluuiali: in qua decoctione intingatur cotum, seu bombax, & ano imponatur.

De Pediculis nascentibus in pectine, & sub asellis, & circa oculos. CAPVT XL.

De pediculos, qui in pectine, & sub asellis nascuntur. Distemperamus cineres cum oleo inungentes illa loca. Contra pediculos uero generales circa oculos, facimus unguentum satis ualens ad expulsionem eorum, & ruborem oculorum, et ad mitigationem doloris eorum, Recipe aloes, unc. i. ceruse, olibani, ana unc. 5. laridi quod sufficiat, larido minutim contrito: cetera puluerizata imponantur, & fiat unguentum.

De Scabie coxarum, uel & aliarum partium. CAP. XLI.

De hac infectionem cutis ualet tale unguentum. Recipe radicem enulae, aceti, argenti uiui, olei ana ad placitum, cum axungia sic conficiendo. Radix enulae mundetur, & incidatur minutim: & postquam satis decocta fuerit in aceto, teratur in mortario cum axungia: postea argentum uiuum ponatur cum oleo & cum aceto in quo cocta sit enula: distemperetur. Valet hoc unguentum illis, qui per pruritus se scalpendo excoriant. Notandum tamen: quod si quis hoc unguento se unxerit, aquam frigidam in ore teneat, ne dentes laedantur ab argento uiuo, quod circumquaque fluit.

De Cancro. CAPVT XLII.

Cancrem, ubicunque sit in corpore, mundamus, & puluerem factum de cimino, & uiridi aere superaspergimus, ut decet. Postea locum infirmum desiccatum inungimus hoc unguento. Recipe olibanum, masticem, ceram, oleum, picem graecam, galbanum, aloen, absinthium, arthemisiam, paritariam, rutam, saluiam. Conficiantur sic. Terantur herbae, & infundatur oleum, & misceatur super ignem: & cum fuerit in supremo calidum, oleum coletur, & iterum igni apponatur: & cum incipiet bullire, apponatur cera: & postea caetera puluerizata, & decocta colentur & superponatur hoc unguentum. Signum autem decoctionis est, cum gutta super marmor posita resederit, & indurauerit. Et nota: quod loco cancroso folia hederæ siluestris satis ualent in uino decocta, & superposita.

De Cancro nasi. CAPVT XLIII.

De Cancro nasi. Recipe pallam marinam, saluiam, colophoniam, hermodactylos, atramentum, id est, terram Campaniam, omnia aequaliter: & pulueriza. Sed antequam puluerem istum ponas, abluere locum cum uino calido, in quo coctum sit absinthium: postea pone desuper puluerem predictum.

De for-

De fornicationibus & sironibus.

CAPVT XLIIII.

De fornicationibus & sironibus ubicunq; sint in corpore, maxime in facie, & in fronte, frumentum distemperamus cum uino, puluere Olibani apposito: & ad modum emplastri loco apponimus.

De inflatione pedum.

CAPVT XLV.

Contingit aliquando pedes inflari ex dolore matricis. Tunc accipe tribulos marinos, & coque in aqua marina uel salsa, & fumiga sæpe pedes: & post fumigium cum fomentum erit tepidum, laua bis pedes.

De inflatione uirgæ uirilîs, & testiculorum.

CAPVT XLVI.

Vnt quidam qui in uirga uirili patiuntur inflationem, & sub præputio foramina multa cum excoriatione: quibus sic subuenimus. Maluam in aqua bullimus: & bullitã exprimimus, ut nihil aquæ remaneat. postea pistamus cum sanguine calido, uel butyro sine sale, uel oleo, & igni apponimus: ac calidum super folijs caulium, & super pannum lineum positum, membrum uirile circumdamus. Et hoc tale sit remedium ad inflationem tollendam. Deinde præputio euerso, cum aqua calida lauamus collum præputij ulcerosum, & puluerem de pice græca, & carie lingnorum, uel uermium, & rosarum, & de radice tapsi barbari, & myrtilli superaspargimus. Quod si deesset myrtillus, alia quatuor sufficiunt. Et hoc sic fiat bis, uel ter singulis diebus, donec sanet.

Ad testiculos uerò inflatos fiat talis fomentatio. Accipe maluam, absinthium, uerbenam, bismaluam, cassilaginem, arthemisiam, & caules: hæc omnia coquantur in uino forti, uel ueteri: & inde fomentabis bis uel ter in die: & eas herbas pista, & misce cum melle, & bullias: & hoc totum cum uino superpone.

De pustulis paruis puerorum.

CAP. XLVII.

Quando pustulæ nascuntur pueris parua, tunc illæ cum sale trito solui debent, & cum fascia ligari, ut resoluantur: quibus pueris nec unctiuosa, neq; dulcia dari debent. Si uerò in corpore pueri antrax apparuerit: detur nutrici aqua hordei, & quandoq; scarificetur. Similiter & ipsa neq; dulcia, neq; salsa comedat. Quo casu lac nutricis hoc modo debet cognosci. Si gutta una distillata super unguem nec nimis subtile, nec nimis liquidum, nec nimis grossum, nec nimis cõagulatum apparuerit, habens bonum odorem, & puram dulcedinem, Salsum autem lac, aut malè redolens, infantis nutrimento non est conueniens.

De fœtore oris.

CAPVT XLVIII.

De fœtore oris uitio stomachi, summitates myrtæ terantur, & coquantur in uino, usq; ad medietatem: & stomacho mundato tale uinum propinetur.

De casu Vuulæ.

CAP. XLIX.

Is qui casum uuulæ patiuntur, sic subuenimus. Puluerem zinziberis, pyretri, & cinnamomi decoquimus in uino, & facimus gargarizare, & puluerem horum calidum uuulæ apponimus.

De tussi

De uerme Manuum & Pedum. CAP. L.

Deijciendum uermem de manibus & pedibus, scilicet syronem. Accipe laterem calefactum, & aliquod uas plenum aqua: & postea super laterem candentem ponatur semen iusquiami: & patiens teneat pedes super fumum, & uidebis uermes quasi pilos in aquam cadentes. Item ad idem, accipe paleam auenæ, & combure in cineres: postea apponatur aqua calida quantum patiens poterit sustinere, & in ea teneat pedes quousq; infrigidentur. Postea coletur, ita quod nihil aquæ remaneat, & stringantur bene cineres, ut aqua exeat: & separentur paulatim: & inuenies uermes instar fili per fumum iusquiami expulsos. Sic similiter cadunt syrones manuum. Nota quod si locus corrodatur à uermibus: accipe paleam, & incinera, & postea ponatur in aquam calidam: & in illam aquam, quantum calidam sustinere poterit, collocet patiens membrum, & exhibunt uermes: postea curetur locus, ut aliud uulnus

De Surditate aurium. CAP. LI.

De Surditatem aurium, accipe pinguedinem anguillarum recentium, quæ apparet post decoctionem illarum, & succum caprifolij, & barbæ Iouis, & ouorum formicarum, plenam palmam: tere, & cola: & hæc omnia simul cum oleo misceantur, & decoquantur. Post decoctionem admisceatur ei acetum: ut magis sit penetratiuum, uel uinum quod sufficit, & auris sanæ infunde: & oburetur auris infirma, & super sanam iaceat partem: & mane caueat, ne uento appropinquet. Et fac illum per aliquantulum tempus super aurem sanam iacere: & iterum super infirmam.

De Glandulis. CAPVT LII.

De Glandulas arthemisia calefacta simul trita, & superposita, glandulas dissoluit. Quæ etiam in uino trita, & in melle cocta, glandulas faciei superposita mollificat, maturat, & attenuat.

De Hæmorrhoidibus. CAPVT LIII.

De hæmorrhoides innatas uitio partus, accipe absinthium, abrotanum, cassiam ligneam, cassiam fistulam, coquantur fortiter in uino, & facias mulierem ibi balneari: & cum exierit de balneo, accipe puluerem aloes confectum cum oleo muscellino, uel pulegino: & intinge bombacem, & superpone. Aliter, accipe sotulares ueteres, & pineam herbam, & coquantur ea in uino, & inibi fac sedere eam quamdiu pati poterit: & cum exierit de fomento, accipe alumen album puluerizatum, & suppone, hoc enim ita consolidat, ut reddat uiolatam plusquam uirginem.

De dolore Dentium. CAPVT LIIII.

De dolorem dentium, & eos confortandos si moti fuerint, Recipe salis armoniaci drach. xi. costi, drac. xiiij. melon, piperis, drac. iij. folij, drac. ij. Confice sic. Sal & furfur in olla dimitte donec carbonescant: & cum infrigidatum fuerit, cum cæteris speciebus tere, & in puluerem subtilissimum redige, & inde dentes, & loca ulcerosa frica. Item aliud, & est pimpinella, uel succus eius, dentes enim optimè dealbat. Similiter herba eius trita, & apposita tumorem gingiuarum emendat.

De Fistula. CAPVT LV.

Experimentum probatum ad Fistulam. Accipe foliorum caulis rubei, & seminis eiusdem, radicis rubeæ maioris, ana partes æquales: terantur, & in uino optimo decoquantur usq; ad tres partes, fiat colatura,
C & addito

& addito melle coquatur ad spissitudinem, dentur quotidie duo coclearia, mane & sero patienti. Nota quod si fistula fuerit in aliquo loco, cuius cannale penetret ad oculos, ut iuxta nasum, incurabilis est, quia nec incisionem, nec aliquam medicinam ibi administrare possumus, propter teneram substantiam oculorum. Quidam tamen testantur, quod talis fistula possit curari per solam agrimoniam, ex multo usu habitam, siue in potu, siue in puluere. Ad idem ualet Filipendula, & grana in fine radicis eius inuenta.

De Scabie manuum. CAPVT LVI.

De Scabiem manuum sanandam accipe lapatium acutum, & fumum terræ, confice in modum unguenti cum axungia porcina, & butyro facto in maio, quo inunge manus.

De ornatu Faciei, & partium eius; adq; faciem dealbandam. CAPVT LVII.

Adicem accipe dragunteæ, & munda, & radicem iari, ana, tere in mortario cum axungia, & distempera cum aqua calida, & cola per pannum, & postea bene moueas, & sic stet per noctem: & in mane aquam suauiter remoue, aliam infundendo aquam: ad cuius linimenti confectionem optima esset aqua distillationis florum caprifolij. & hoc reiterando continua per quinque dies, ad reprimendam maliciam eorum, quæ possent inferre faciei læsionem. Sexta uero die abiecta aqua, expone, ut desiccetur. Postea accipe prædictæ confectionis, unc. ij. cerusæ, unc. i. camphoræ, unc. s. boracis, gummi arabici, ana drac. i. Dissoluatur borax in aqua rosacea, fricando inter manus: & postea distemperentur hæc omnia cum aqua rosacea. De quo faciem dealbando accipe ad quantitatem fabæ, & distempera cum pauca aqua frigida inter manus fricando, & cum ambabus manibus faciem illinias, prius facie lota cum aqua & sapone, deinde cum aqua frigida aspergatur, & pannus subtilis superponatur, siue in mane, siue in sero hoc fiat: & talis decoratio faciei per tres uel quatuor dies durat.

Decoratio faciei.

Vnguentum ad faciem dealbandam, Recipe cerussæ optimæ, unc. ij. teratur, postea cribelletur per pannum, & quod in panno remanebit, abijciatur: & aqua pluuialis admisceatur, & coquatur usq; ad consumptionem aquæ, quod potest cognosci, quando uidebimus id coctum ferè esse desiccatum. tunc infrigidetur, & huic infrigidato & desiccato addatur aqua rosarum: & iterum bulliat quousque fiat durum, & spissum, ita quod inde possint formari pilulæ minutæ, & cum uolueris inungi, accipe pilulam unam, & liquefiat in manu cum aqua, & inde fricetur facies bene, ut desiccetur: deinde cum aqua pura abluatur, & hoc durabit per octo dies.

Rubedo faciei.

Secundo ad faciem rubificandam, accipe radicem uiticellæ, & munda, & incide minutim, & desicca. Postea pulueriza & distempera cū aqua rosacea, & cum bombace, uel panno lineo subtilissimo illiniendo: inducit ruborem faciei. Mulieri autem satis albæ si rubore careat, facimus colorem rubeum, ut submentita, uel palliata specie albedinis color rubeus, quasi naturalis appareat.

Rugæ.

Item ad rugas faciei uetularum, accipe spatulam, i. gladiolum, & succum extrahe, & cū illo succo in sero faciem inunge, & in mane erit cutis eleuata, & rumpetur. Quam rupturam curamus cum prædicto unguento, in quo radix lilij recipitur, & puluere cutim extrahendo, quæ post rupturam lota satis apparet subtilis.

Lentigines.

Item ad lentigines faciei, quæ sunt ex accidenti, accipe radicem dragunteæ, & in puluerem redige, & ossa sepiæ, & olibanum, & de omnibus istis fac puluerem, & cum

& cum pauca aqua misce: & inde manus illinias fricando in mane cum aqua rosata, uel aqua furfuris, uel cum mica panis fricando, donec remoueas. Aliud. Pone in acerrimo aceto oua septem integra, & tam diu dimitte ibi, donec exterior testa in modum interioris pelliculæ mollescat, & cum eis admisce pulueris sinapis, unc. iij. & simul tere, & inde faciem inunge frequenter. Item ad tollendas rubores faciei. Sanguisugas, quæ uariæ sunt, apponimus in calamo, loco prius loto cū uino, cui debent adherere, scilicet circa nares, & aures ex utraq; parte, aut uentosas ponimus super scapulas. Item ad uenas, quæ apparent in facie, uel in naso. **Venæ faciei.**

Accipe de sapone partes quatuor, & quartam partem de pipere, & puluerizata apponimus loco, & prædicto modo curamus. Item ad asperitatem faciei ex sole, uel uento, & ad eam dealbandam et clarificandam. Accipe sepum ceruinum, bulliat in aqua, deinde in aliam aquam coletur, & colatum diu manibus malaxetur, & tunc adde puluerem cristalli & uermicis. Nota singulare unguentum ualens ad solis adustionem, & quamlibet fissuram, maximè ex uento, & contra pustulas faciei ex aere, similiter contra maculas, & excoriations faciei, quo utuntur mulieres Salernitanæ. Recipe radicem lilij, unc. i. ceruse, unc. ij. masticis, olibani, ana unc. s. camphoræ, drac. i. axungia, unc. i. aquæ rosatæ. q. s. Conficiantur sic. Radix lilij mundata decoquatur in aqua, & hæc extracta benè teratur, axungia uerò liquefiat ad ignem, & benè colata, & à sale mundata: simul hæc duo distemperentur prius, addendo cerusam in aqua rosacea dissolutam: deinde reliqua, secundam artem puluerizata, & fiat unguentū. Hoc igitur unguento solent prædictæ mulieres se ad ignem inungere in sero, ut in mane à prædictis, scilicet, à solis adustione, & fissuris, & pustulis, & huiusmodi, tam per aërem, quam per solis ardorem illesæ, de die permaneant. Id enim eleuat cutem, & pulchrè colorat. Neq; mane lotionibus, uel aliquibus alijs est opus ad remouendum à facie: quoniam non derogat colori quoquo modo. Valet etiam ad repressionem pustularum in leprosis, & satis mundificatiuū est. Quoniam huiusmodi ornatus, mulieribus in frequenti usu est, quia si fuerint deformes, paleat eas. Ideò notandum, quando uoluerint se ornare, primo abluant faciem cum sapone gallico, & cum aqua calida, & cum colatura furfuris, & hoc fiat in balneo: postea inungant faciem prius desiccata cum oleo de tartaro, continuando per septem noctes, et totidem dies, uel etiam per quindecim, si uultus multum fuerit pannosus, & lentiginosus. Et quando uerecundantur inungere faciem de die, tunc solent se inungere de nocte, & mane lauare cū aqua tepida, in qua resoluta fuerit pinguedo amidii, ad mitigationem. Volens ergò Mulier faciem suam decorare, uadat ad balneum, & intret stupham, ibiq; faciem inungat cum oleo tartarino, & sic inuncta sudet optimè: postea lauet faciem, ut patet ex supradictis. Et si uoluerit tollere pilos in facie, tunc post balneum faciem suam bene desiccata cum panno, illiniat hoc psilotro. Recipe colophoniam & ceram, & in uase fictili resolue: & his resolutis addatur parua gutta galbani, & diu coquantur, mouēdo cum spatulā. Deinde accipe masticem, olibanum, gummi Arabicum, & cæteris commisceantur. hoc facto, ab igne deponatur, & cū fuerit tepidum, faciem suam liniat: sed non tangat supercilia. Dimittat per horam, donec sit in frigidatum, postea remoueat illud, subtiliat enim cutem, & pulchram reddit faciem, & pilos remouet, & omnem spurcitiā reddit coloratam & lucidam. Item ad pannum remouendum post partū, illinias faciem cepa uel squilla, & inde cutis eleuabitur. eleuata autem cute sepum hircinum recens faciei superpone, & postea eleuatam cutē remoueas. Aliud ad pannum faciei remouendum. Accipe tartarum de uino albo fortissimo, & cum urina pueri madefactū stuppis inuolue, et cum paño lineo per noctem sub cinere

- Cutis subtilitas.** calido dimitte; mane uerò projicias panum, & tartarum tere, & distempera cum melle, & unge faciem, ut supra diximus. Item ad cutem in facie subtiliandam. Accipe dragunteam, uel maluam tere, uel brioniam, pista fortiter, & postea miscum melle albo, & fac bullire per duas horas, & in fine decoctionis adiunge puluerem camphoræ, boracis, salis gemmæ, cum spatula diu mouendo, & usui reserua, & utere facie lota in aqua tepida, uel furfure, ter in hebdomada, & in die Dominica de hoc unguento inunge. Recipe camphoram, radicem lilij in aqua elixam, & axungiam porcinam recentem, hæc omnia confice cum aqua rosaceo, & utere. Item ad uermes faciei delendos, qui depilant. Accipe lapatij acuti, olibani, dragunteæ, ofsis sepiæ, ana partes æquales; fac puluerem, & ter in hebdomada frica, prius tamen facie benè lota in aqua furfuris, & in die sabbati faciem bene laua cum albumine oui, & amido, et per unam horam in facie remaneat; prius laua cum aqua recenti, & illini eam. Item ad serpiginem faciei accipe lapatum paruum, id est, acutum, pista fortiter, & frica locum patientem diu; postea accipe furfur, & infunde in aqua bullienti, & inde laua locum patientem, & postea desiccetur, & fiat tale unguentum. Recipe enulam campanam benè incisam, & in aceto diu decoque; postea pista fortiter, & immisce puluerem olibani, masticis, litargyrj, aloes, auripigmēti, cimini, argenti uiui extincti cum saliuā, ana unc. iij. ofsis sepiæ, unc. i. saponis & axungia, ana, q. s. Confice cum aceto, in quo cocta sit radix enulæ. Mulieres Salernitanæ ponunt radicem uiticellæ, id est, brionia, in melle, & cum tali melle inungunt faciem suam, & miro modo rubescit.

Aliter, Mulieres ornant facies & labia sua, accipientes mel despumatum, cui addunt parum brionia, uiticellæ, cucumeris agrestis, & parum aquæ rosaceæ. Hæc omnia usq; ad medietatem bulliant; quo unguento inungantur labia in nocte, & mane lauentur cum aqua calida, consolidat enim cutem labiorum, & eam subtiliat & reddit tenerrimam, & ab omni ulceratione præseruat, & si ulcerationes in eis fiant, sanat.

- Coloratio faciei.** Si uerò mulier uoluerit se colorare, tunc optimè fricet labia cum cortice radicis arboris nucum, & super dentes, & gingiuas; habeat bombacem, & intingat in colore composito, & cum tali bombace ungat labia, & gingiuas interius. Color autem compositus sic fiat. Accipe herbam marinam, de qua Sarraceni tingunt pelles in colore uiridi, hæc bulliat in uase fictili nouo cum albumine usq; ad tertiam partem; colaturæ addatur bresilium frustatim incisum, & iterum bulliat, & iterum dimittatur in frigidari. Et cum tempus fuerit, apponatur puluis aluminis, & tunc in ampulla aurea, uel uitrea ponatur, & usui reseruetur. Hoc igitur modo tingunt mulieres Sarracene facies suas, quibus unctis desiccatis, ponunt ad dealbandam faciem aliquid prædictorum, ut cerotum, uel aliquid aliud, & apparet color pulcherrimus admixtus rubori, & albedini.

- Gutta oris.** Item ad guttam oris lauamus os cum uino tepido, dentes benè fricando; & hoc in mane, & idem facimus in sero, postea oleum rosatū circumdamus per noctem, & liberabitur in breui.

- Dentes nigros.** Item ad dentes nigros & malè coloratos, Accipe cortices nucum maiorum bene mundatos ab interiori cortice, qui est uiridis, & fricamus ter in die dentes, & cum benè fuerint fricati, abluimus os cum uino calido, & cum sale admixto, si placet. Similiter dentes sic dealbantur. Accipe marmor album combustum, & ossa dactylorum combusta, & uitrum album, & tegulam rubeam, sal, pumicem; & de his omnibus fac puluerem, in quo lana succida inuoluta, in panno lineo subtili dentes interius & exterius frica. Aliud ad idem, quod dentes emundat & albisimos reddit, Patiens post prandium os lauet uino optimo; deinde benè exicare

care debet, & abstergere cum panno albo nouo: postea mastice quotidiè feniculum, uel leuisticum, uel petroselinum, quod melius est masticare, quia bonū reddit odorem, & benè gingiuas emundat, & dentes facit albissimos.

Puluis item ad dentes nigros dealbandos, & cōfirmandas gingiuas corrosas, uel comestas, & ad os malè olens, optimè facit. **Decoratio dentium.** Recipe cinnamomi, garyophil. spice nardi, mastice, thuris, frumenti, absinthij, pedum cancrorum, ofsium dactylorum & oliuarum, ana partes equales, terantur omnia, & in puluerem subtilem redigantur, & inde loca fricentur. Ad idem. Recipe pumicis usti, salis, ana drac. x. cinnamomi, antifolij, ana drac. ij. micellis. q. s. pumicem, & sal cum sufficienti melle commisce, & in patella rudi super carbones pone donec incendantur, & aliæ species in puluerem redigantur, & cū opus fuerit, dentes inde fricentur.

Linimentum ad manus dealbandas, & leuigandas. Aphodilli decoquantur in aqua usq; ad consumptionem aquæ, & benè mouendo tartarū admisce, & postea duo oua: & fiat linimentum, quo manus fricabis. **Decoratio manuum.**

Item ad foetorem oris, nota, si mulier habeat os fetidum, causa putredinis gingiuarum, illi sic subueniendum est. Accipe calcem uiuam, sulphur uiuum, & auripigmentum de calce & sulphure, & puluerem cucurbitæ combustæ, & piperis. Et habeas peciam unam scarletæ, uel alicuius panni rubei, eam q; minutim incidas, quanto plus poteris, & adde prædictis. Tunc habeas acetum fortissimum, & ponas in alio uase fictili, & aliquantulum dimitte bullire: & postea pone auripigmentum, deinde sulphur, postea puluerem cucurbitæ, & piperis per interualla, ad ultimum ponas peciam panni, & remoueas ab igne: & tunc extrahas ab olla, & ponas super tabulas diuisim per pastilla, ad solem, & dimittas siccarī: de his autem siccatis fiat puluis, & ponatur super gingiuas cancrasas & putridas, eis tamen prius ablutis cum aceto tepido, in quo bullierit radix tapsi barbati. Putredine cōsumpta, desuper spargatur puluis cinnamomi, & rosarum rubearum. Ego autem uidi quandam Sarracenam cum hac medicina multas liberare, quæ accipiebat parum de folijs lauri, parū de musco, & iubeat mulieres tenere sub lingua, ne perciperetur ab eis grauis anhelitus. Id ego quoq; laudo, ut mulier teneat hoc medicamen sub lingua die & nocte, maximè quando debet coire cum alio. Si autem foetor oris fuerit causa stomachi, uel intestinorum, sic curetur. Fiat puluis de meliori aloe quod inueniri poterit, & distemperetur in modum syrupi, cum succo absinthij, de quo accipiat quotidiè, sole oriente. 4. coclearia: quibus acceptis accipiat totidem de melle, & sanabitur.

Item ad remouendas labiorum fissuras, debent ipsa perungi cum oleo rosato, uel semine lini decocto in ciclamine concaurato, & etiam ex semine saxifragiæ cū succo centaureæ, uel aristolochiæ rotundæ trito liniantur. **Labiorum fissura.** Ad idem ualet succus absinthij. Contra fissuras autem labiorum, propter nimios amplexus, & osculationes amantium, ualet inunctio facta de muscilagine, seminis psilij: uel unguento de lilio. Si uerò tales fissuræ fierent ex uento, uel aëre, & similibus causis, tunc liniantur labia cum melle, & postea superaspergatur puluis colophonix. Vel accipe nucem magnam, & decoquatur sub cinere calido, & nucleus teratur, & fissuris apponatur, admixto oleo tartarino, & sanabitur. Item ad labiorum grossiciem fiat eorum attenuatio cum unctio mellis: aut aqua, in qua bullierit radix dragunteæ, ireos, uel scrophularia, uel etiam amidum, in mulla dissolutū, & puluis marmoris, & puluis pumicis assi, & ofsis sepiæ, misceantur, & ungetur locus mixto puluere algithiræ (id est, dragaganti) cum mastice siccata. De his ergò benè siccatis fiat puluis, & ponatur super gingiuas cancrasas & putridas, prius benè ablutas cum aceto tepido, in quo bullierit radix tapsi barbati. Putredine autē

- consumpta, habeat puluerem cinnamomi & rosarum, & desuper aspergat.
- Inflatio faciei.** Item ad subitam inflationem faciei, sufficit sola aquę calidę suffumigatio. Similiter ad inflationem eiusdem, & oculorum, accipiatur axungia recens, & cum senatione teratur, & superponatur. Et hæc de ornatu faciei & eius partiũ sufficiant.
- Decoratio capillorum.** Unguentum ad Capillos aureos faciendos: Recipe medianum corticem sambuci, flores genestę, crocum, uitella ouorum, hæc coquantur in aqua, & quod supernatauerit, colligatur, & inde capilli inungantur. Item ad capillos candidos faciendos. Apes quęmplures in olla noua include, & ita incende, & cum oleo tere, & inde caput unge. Ad idem ualet agrimonía tria cum lacte caprino. Item ut capilli crescant ubi uis, accipe panem hordeaceum cum crusta, & sale, & adipe ursino: tere, sed prius combure panem hordeaceum, & ex tali mixtura unge locum, & crescent capilli.
- Flauis.** Item ut capilli fiant flauis, Recipe corticem nucis exteriolem, & corticem interiolem ipsius arboris: & coque in aqua, & cum ipsa aqua alumen distempera, & gallas: & cum istis distemperatis caput prius lotum linias, folia superponendo, & cum fascia ligando per duos dies poteris sic colorare. Et pectina caput: ut quod capillis adhæret, tanquã superfluum recedat. Postea appone tincturam quę fit de croco orientali, sandalis, alcanna, cuius maior erit pars distemperata cum decoctione bresilij, & sic remaneat per tres dies, & quarta die abluatur cum aqua calida, & nunq̃ de facili remouebitur. Vel accipe radicem chelidonię & agrimonie, & rasuram buxi, & superliga stramen auenę: deinde cineres auenę, uel uitis, & fac lixiuuium, & caput laua. Vel recipe radicem chelidonię, & rubeę maioris, ana partes æquales, tere, & cum oleo in quo diligenter ciminum, rasura buxi, chelidonia, & parum croci sunt cocta, distempera: & caput unge, & unctum maneat die ac nocte, & laua cum lixiuio, facto de cinere caulis, & paleę hordei. Item fecem uini albi coque ad spissitudinem ceroti cum melle, & unge capillos. Si uis eos habere flauos, prius predicto modo parentur, ut inueniantur habiles ad tincturam. Postea gallę cum oleo ponantur in testam, & comburantur, deinde puluerizentur: & imponantur aceto, in quo positum sit atramentum, quod fit in Gallia, & simul distemperentur. Item ad idem. Puluerem galangę cum succo nucis misce, & fac bullire, & inde fiat inunctio ad tincturam capillorum. Item flores myrtę, & gallitrici coquantur in aceto, & ungetur caput, sed caueat a uino forti, & a forti lixiuio, quia capillos corrumpit & corrodit. Item ad capillos crispandos, teratur radix ebuli cum oleo, & inde caput ungetur, & cum folijs eiusdem superligetur caput. Item, ut capilli fiant spissi, accipe agrimoniam, & corticem ulmi, radicem uerbenę, radicem salicis, abrotanum, semen lini combustum, & puluerizatum, radicem cannę, hæc omnia decoque cum lacte caprino, uel aqua, et abluere inde locum prius rasum. Item stipites & radices caulium puluerizentur, & cum eis admisceatur rasura buxi uel eboris puluerizata, et ex istis pulueribus fiat lixiuuium, quod facit capillos aureos. Item ad capillos longos faciendos, teratur radix alteę cum axungia porcina, & diu bulliat in uino: postea apponatur ciminum bene tritum, & mastix, & uitella ouorum bene cocta, parum simul miscendo: & postquã cocta fuerint, fiat colatura per pannum lineum, & dimittatur donec infrigidetur, deinde pinguedo supernatans accipiatur, & inde caput bene ablutum ungetur.
- Contra syrones capillorum.** Item ad syrones capillos rodentes, Recipe flores myrtę, genestę, gallitrici, coquantur in aceto usq̃ ad aceti consumptionem, & inde extrema capillorum assidue fricentur. Hoc idem remouet fissuram capitis ex eo bene abluti. Item lupini amari puluerizentur, & in aceto bulliant, & inde capilli fricentur intra manus, hoc enim syrones expellit & occidit. Cũ autem singulare studium sit Mulieribus

lieribus ornare capillos, & post ornatum capillorum ornare faciem (cuius ornatus si fuerit pulcher, deformes paleat mulieres) pro illarum explenda uoluntate recurre ad proximè narrata.

Quòd si mulier uelit habere longos capillos, & nigros, accipiat lacertam uiridem, & reomotis capite & cauda decoque in oleo communi: & tali oleo inungat. caput reddidit enim capillos longos & nigros. Experimentum Saracenicum ad denigrandos capillos. Accipe corticem mali granati, maximè dulcis: teratur & bulliat in aceto, uel aqua: coletur, & huic colaturæ addatur puluis gallarum & aluminis, in multa quantitate, ut fiat spissum in modum pultis, & hoc tali, quasi quadam pasta capillos inuoluat, postea surfur distemperetur cum oleo, & ponatur super ignem in aliquo uase, quousq; surfur totum fiat ignitum. hoc tale aspergat radicitus super caput, postea madefiat, & iterum caput in eadem colatura predicta inuoluat, & dimittat per noctem, ut melius inungatur, postea abluatur, & erit totum nigrum. Ad idem. Si mulier multos & nigros capillos habere uelit, accipe pomum coloquintidæ, & abiectis carnibus, oleo lauri impleatur, addito semine iusquiami, & modico auripigmenti, & adiungantur sæpè cineres. Si uero molles, & lenes, & subtiles habere uoluerit, abluat eos sæpè cum aqua calida, in qua sit puluis nitri & orobi. Sed ut mulier suauissima, & planissima fiat, & sine pilis à capite usq; inferius: in primis eat ad balnea, & si non consueuerit, fiat ei stupha hoc modo. Accipe tegulas, & lapides candentes, & eis in stupha positis sedeat mulier in ea. Vel aliter. Accipe tegulas calidas, uel lapides nigros calidos, et ponas in stupham, uel foueam factam in terra: tunc superinfundatur aqua calida, ut fumus resoluatur, & super sedeat Mulier benè circumdata pannis, ut sudet. Cum què benè sudauerit, intret aquam calidam, & abluat se optimè, & sic exeat à balneo, & abstergat se benè cum panno lineo. Postea inungat se totam hoc psilotro, Recipe calcem uiuam benè cribellatam, & de ea pone in uase figuli, uncias iiii. & decoque in modum pultis: postea accipe auripigmenti, unc. unam, & iterum coque, & proba cum penna an sit satis coctum. caue autem ne nimis coquatur, & ne nimis super cutim moretur, quia maximum faceret ardorem. Sed si ex psilotro accidat cutem uri, accipe populeon cum oleo rosaceo, uel uiolarum, uel cum succo semperuiuæ, distempera applicando, donec sedetur calor, postea inungatur unguento albo, donec cessauerit ardor. Aliud depilatorium. Calx uiua, & auripigmentum in sacculo lineo posita bulliant, donec decocta sint: hanc decoctionem probabis ut superiorem. Si autem depilatorium sit nimis spissum, appone aquam recentem ut rarefiat, et attenuetur. Nota quòd puluis eius desiccatus ualet ad carnes malas corrodendas, et etiam ad ca-

us desiccatus ualet ad carnes malas corrodendas, et etiam ad ca-

pillos reparandos in capitibus tineosorum. Sed prius cum

oleo uel melle capita eorum inungantur, deinde pul-

uis superaspergatur. Item ut fiat perpetua ab-

latio capillorum, Recipe oua formicarum, auripigmentum rubeum, & gummi hæderæ, cum aceto: misce, & inde locum depilandū fricabis. Unguentum pro Nobilibus quod pilos remouet, cutim subtiliat, & maculas aufert. Recipe succum foliorū cucumeris agrestis, & lac amigdalarū: his in uase positis admisce calcem uiuam, & auripigmentum, subtiliter puluerizata: postea galbanū cōtusum, distemperatū cū modico uino, per diē & noctem, & cum ipso decoque. quo benè decocto remoueas substantiā galbani, & addas parū olei, uel uini, et argenti uiui. facta decoctione, remoueas ab igne, & puluerem istarū specierum appone. Recipe masticis, olibani, cinnamomi, nucis muscatae, garyophillatae, omniū istorum ana partes æquales. Istud unguentum suauiter redolet, & lene est ad mitigandū.

C iiii Hoc

Longica-
pili, nigri.

Molles.

Depiles.

Capillos re-
mouere.

Hoc psilotro nobiles Salernitanæ uti consueuerunt. Cùm igitur mulier se totam hoc psilotro inunxerit, sedeat in stupha multum calida; nec fricet se. quoniam ex-
coriarentur membra eius, sed cùm parum steterit, tentabit pilos euellere à pecti-
ne; si uerò leuiter non cadant, aquam calidam faciat super se infundi, & abluat se
totam trahendo palmam suauiter, si enim cum impetu fricaret, cùm cutis sit tene-
ra, ex psilotro cito excoriatur. Hoc facto intret aquam tepidam, & benè abluatur,
deinde exeat; & tunc accipiat fur fur distemperatum cum aqua calida, & postea
colet, & super se fundat. Istud carnem mundificat, & lenit. Deinde lauet se aqua
tepida, & stet parum ut cutis aliquantulum desiccetur. Postea accipiat alcannam
cum albuminibus ouorum, & inungat omnia membra. hoc enim carnem lenit,
& si qua fuerit uisura ex psilotro, hanc remouet, & lucidam reddit & suauem. &
sic uncta stet parum, & tandem cum aqua calida abluat se, & postremò panno li-
neo albissimo inuoluta uadat ad lectum.

Capillorum
ornatus &
odor.

Post exitum quoque balnei ornet capillos suos, & imprimis abluat eos cum tali
lixiuio. Recipe cineres uitis combustæ, nodos paleæ hordei, & lignum liquiriciæ,
ut melius lineant, & panem porcinū; paleā, & panem porcinū bulliant in aqua,
de pane, palea & cinere repleatur olla, habēs in fundo duo foramina, uel tria par-
ua, aqua, in qua panis porcinus & palea prius decocta sint, superducta fundatur
in olla, ut per foramina coletur. Tali lixiuio mulier abluat caput suum: post ablu-
tionem dimittat siccari per se, unde capilli flauī, & lucidi fiunt. Cùm autem pecti-
nauerit se, habeat hunc puluerem. Recipe rosas siccas, garyophil. nucem musca-
tam, cardamomum, galangam, hæc omnia puluerizata distemperentur cum aqua
rosarum, & tali aqua aspergat capillos, & pectinet illos pectine, eadem aqua in-
tincto, ut melius redoleant; & fusciculos faciat, & prædictum puluerem superas-
pergat, & miro modo redolebunt. Nobiles, tam uiri quam mulieres ferant mu-
scum in capillis suis, aut garyophil. aut utrumque; cautè tamen, ne ab aliquo uidea-
tur peplum: etiam cum quo caput ligatur, ponatur cum garyophillata, & musco,
& nuce muscata, & alijs redolentibus.

T R O T V L A E Finis.

Sequentia superioribus sunt addita. Quòd mirum in modum Sani-
tati, & conseruationi Visus conducant.

Pro Conseruatione corporis humani ab aliquot Infirmi-
tibus, Aqua mirabilis effectus.

CAPVT LVIII.

Recipe aquæ uitæ de uino meliore distillatæ, lib. iij. salis usti, lib. ij. sulphuris mortui, lib. ij. tartari albi, unc. iij. de carbonibus ligni auelanæ, unc. iij. salis petræ, unc. iij. Hæc omnia terantur, & cribellentur, & misceantur inuicem; & super funde aquam uitæ supradictæ; & ponatur totum ad distillandum.

Operatio eiusmodi Distillationum.

Distillatio prima, attrahit uirtutes omnium spirituum: ut nullum animal uenensum poterit appropinquare ei. In ea conseruantur carnes, pisces sicut in balsamo. Facit etiam recedere omnes lentigines, necnon & omnes maculas faciei: ipsamq; clarificat. Expellit etiam omnem scabiem corporis; mundificat quoq; omnes lachrymas oculorum.

Secunda distillatio expellit apostemata, & superfluitates corporis. Dentes in ualidos expellit, & sanat. Expellit etiam inflaturam epatis.

Tertia Distillatio expellit omnes maculas, & omnem lepram. Anhelitum foetidum, & omne flegma stomachi purgat, utputa cibum indigestum.

Quarta distillatio expellit sanguinem coagulatum in corpore, similiter & sanguinem refrigeratum.

Quinta Distillatio expellit morbum caducum à corpore humano.

Sexta Distillatio expellit omnes languores & infirmitates ex parte Guttae accidentes.

Septima Distillatio expellit Podagram.

Octaua Distillatio præualet Balsamo. Quod benè reserues.

Nona Distillatio ualet & reseruat Epar; si aurum in ea soluatur.

Decima Distillatio. Si una gutta istius aquæ ponatur in cyphum in quo sit uinum, & quod cyphus sit deauratus: inuenitur ibi spuma natans supra uinū, quod est purum aurum. Et omne illud quod tingitur cum eo, est aurum pulchrum.

Notandum tamen: quòd post quamlibet distillationem, fæces debent teri & cribellari, sicut in principio.

Aqua alia, seu Balsamus ad idem fermè.

Recipe Terpentinae tribus uicibus distillatæ; ultimo coniunctim, lib. 1. ligni aloes similiter tribus uicibus distillati, lib. 1. ambræ crudæ, lib. 1. muscatæ tritæ super lapidem ad modum liquidi unguenti, cum eisdem superaddito oleo, ut fiat unum corpus. Et distilla nouem uicibus. Balsamum hunc conserua, quoniam ipsum est perfectum, & sustinet.

Primo, omne iudicium ignis & aquæ.

Secundo, Manum penetrat.

Tertio, unguendo faciem, iuuentutem conseruat.

Quarto, omnem incisionem consolidat.

Quinto, Oculos mirè purificat.

Sexto, unguendo cum ea totum corpus, nunquam putrescere ferunt; nec uermes ipsum ascendere.

Hermes philosophus posuit. Et ego feci, & probaui; & est uerissimum.

Aqua

**Aqua alia per quam Medicus mirabilia facit, & quasi
propheta reputabitur.**

Recipe limaturam argenti, æris, ferri, plumbi, chalybis, auri, spumæ argenteæ & aureæ, storacis, secundum diuitias & paupertates patientis. Ponantur primo in urina pueri uirginis primo die. Secundo die in uino albo calido. Tertio die in succo feniculi. Quarto die in albumina oui. Quinto die in lac mulieris lactantis puerum. Sexto die in uino rubeo. Septimo in septem albugina ouorum. Et hoc totum ponatur in Capellam ad lentum ignem; & quod distillauerit, serua in uase aureo, uel argenteo.

De laude aquæ huius est silendum, quia emi non potest. Virtus enim eius paliat leprosos. Leporam enim puram sanat, & destruit, Omnem maculam delet. Conseruat iuuentutem, oculum pulchrum facit. Super omnia taceo de secreto huius aquæ, quia timeo, ne habentes superbia extollantur.

Puluis ad conseruationem Visus. C A P V T L I X.

Recipe betonicæ, rutæ, chelidoniæ, saxifragiæ, leuistici, pulegiij, anisi, cinnamomi, euphrasiæ, ana M. i. cardamomi, zinziberis, feniculi, petroselini, hysopi, origani, sileris montani, ana drach. i. galangæ, unc. i. Zuccari, unc. i. Ex istis fiat puluis, & cum cibo continuè sumatur; & uisus recuperatur, & seruatur.

Puluis prædictus ordinatus est per Magistrum Geraldum; cuius probam senex expertus est: qui annis duodecim usus fuit specillis uitreis, ita quòd grossas literas sine ipsis uidere non poterat: sed postquam usus est hoc ipso puluere, sola una Quadragesima liberatus est: intantum, quòd toto tempore uitæ suæ uidit & legit literas minutissimas.

Ad Visum item.

Recipe tutiæ præparatæ, drach. i. Masticis, drach. s. karabe, scrup. i. camphoræ, scrup. s. uitrioli albi, scrup. ij. fiat puluis omnino subtilis, ut athohol. ponatur in quartam partem aquæ rosatæ optimè distillatæ ad Solem tribus, aut quatuor diebus. Serua in uitro benè obturato; & manè, i. uel . 2. guttas in hirquos oculorum impone.

Index Capitum T R O T V L A E,

D E

D E

Aborsu	22	Menstruorum nimio fluxu	6
Ani exitu	20.	Menstruorum prouocatione	5
Aurium surditate	25	Menstruorum retentione	4
Cancro	23	Mulieribus mingentibus in lecto	21
Cancro nasi	26	Mulieribus crassis & gracilibus	20.
Conceptionis impedimento	9	Nutricis electione	16
Conseruatione corporis humani	32	Oculorum dolore	20
Dentium dolore	25	Oculorum maculis	20.
Dysenteria	23	Oculorum tela,	20.
Faciei & partium eius ornatu	26	Oris foetore	24
Fœtus in utero situ	12	Parturientis regimine	13
Formicationibus, & syronibus	24	Partus difficultate	20.
Glandulis	25	post Partum accidentibus	16
Hæmorrhoidibus	20.	Pedum inflatione	24
Iliorum dolore	22	Pediculis in pectine, asellis, & circa o-	
Infantis regimine	15	culos,	23
Impregnationis signis	12	Pregnantium regimine	13
Lapide	22	Puerorum tussi	19
Manuum scabie	26	Pustulis paruis puerorum	24
Manuum & pedum uermibus	25	Scabie manuum	26
Matricis complexionem	18	Scabie coxarum, & alibi	23
Matricis carne exorta	19	Secundinæ retentione	22
Matricis caliditate nimia	9	Seminis formatione	12
Matricis cõartatione	21	Stranguria	22
Matricis descensu	8	Sudore foetido	20
Matricis dolore	19	Virgæ uirilil, & testiculorum in-	
Matricis exitu, ob uirgæ uirilil dispro-		flammatione	24
portionem	20	Vulvæ pruritu	20
Matricis fluxu	19	Vulvæ casu	24
Matricis motu	9	Vulvæ dolore	20
Matricis suffocatione	7	Vulvæ inflammatione	20.
Matricis ulceribus	10	Vuulæ ruptura	20.
Menstruorum paucitate	5		

Honora M E D I C V M propter necessitatem. Altissimus enim creavit
illum: qui & de terra creavit M E D I C I N A M: & uir pru-
dens non abhorrebit eam. Ecclesiastici. 38. a

OC TAVIVS HORATIANVS

Medicus, EUPORISTO.

A

NUPER RIME collegę Olympij exhortatione prouocatus, cōfeci nōnullos presentaneę libellos, quos uel mediocris fama retinet, sed græco stylo, quam medendi industriam sermone claro hęc natio publicauit. In his igitur uoluminibus non studium teneo glorię, neq; eĩ eloquentię hic opus est, sed laboris. Quippe quia fragilitas humani corporis remedium efflagitat, & celeris beneficij natura consentiente componi. Non omnis enim ualetudo medendi patitur tarditatem. Quapropter amice charissime, quę ornatui nostri corporis, uel saluti procurandę, custodiendęq; conueniant ordinata remedia, nunc in tuam gratiam nostro sermone digessi, non sine famę lucro, ut arbitror. Ipsum enim in utroq; genere Opus, plures testes habebit quam iudices.

OC TAVII HORATIANI, in Primum
Operis sui librum, qui LOGICVS
dicitur, ad EUPORISTVM
PRAEFATIO.

I MEDICINA MINVS ERVDITI B

acrustici hominis, natura tantũ imbuti, non etiam philosophia occupati essent, leuioribus ægritudinum incommodis uexaremur, & faciliora remedia caperentur. Sed hęc uia ab illis omisa est, quibus eloquentię studiosis, scribendi ac disputandi gloria maior fuit. Nam scire uelim, qui fieri possit, ut cum quid rectum, aut contrarium, quid salubre, aut incommodum sit, huiusce artis professores inter se dissentiant, diuersorumq; sententijs singuli seruare conentur, iactetur æger magna tempestate morbi: tunc nostri collegij caterua concurrit, tunc nos pereuntis admiratio possidet: nec cōmunis nature conditio conuenit, sed tanquã in circo & agone, alius eloquentia, alius disputando, alius destruendo, quisq; inanem gloriam captat. Interea dum hi inter se luctantur, atq; æger sic casui proprio datus, nonne uidetur natura ipsa rerũ hęc dicere, O frustra occupatũ mortaliũ genus: occiditur æger, non moritur, et mihi fragilitas imputatur? Sunt infiniti morbi, sed defunt remedia? Latent in fruticibus uenena, sed non germinant salutis officia? Absit hoc. Nescio quę perturbat rerum disputatio, atq; iste loquacitatis uanus amor. Hęc ego saluti mortalium remedia nō dedi, sed magna semina, ac frugum, herbarumq; potestates, et quicquid propter homines genui, hęc dixi. Nō ut tibi amice, error noster sit charior, quia de ægrotis certandi studium, & infructuosa uerba deferimus. Hinc est, q̄ ego huiusmodi opus aggressus sum, ut facilioribus, potiusq; naturalibus medicemur remedijs: ut disputatione garrula careat Medicina, q̄ iactanti oratione miseros & afflictos teneamus: hoc est, euporistis, suc

In medicos ar
gutulos &
scholasticos.

Cis, tritico, farina, & hordeo, herbisq; uarijs, uel metallis, & similibus cæteris, quibus manifesta remedia natura signauit. Neq; enim quum egrotus quispiam afficitur, adhibendus est Pontus, aut interioris Arabiæ ostrea, uel castores, uel reliquæ fruges, quas orbis longinquus familiares habet. Ideo Medicinam etiam in uilibus herbis, parens natura disposuit: ut nullo bello, uel tempore medendi desit officium: quum ubiq; possit esse remedium. Hoc igitur uolumine bonam hominis ualeitudinem expediui, & ut aiunt, rusticis curationibus firmatã, in uulgus exposui. In quo gratior est ægris Medicina, quam celeritas ac facilitas famulatur officij. Qua de re est nobis de Capite, tanquã ἡγάρων, ad reliquam curam corporis descendendum, In quo quanto preciosior est sanitas, tanto est molestior ægritudo. Si quis igitur in sene, & quantulecuncq; scientiæ medico, hanc simplicẽ curationis uiam, illaboratamq; miratur, nouerit me in utroq; genere facere, quam docere potius elegisse.

¶ De infectionibus CAPILLORVM.

Caput I.

AD DENIGRATIONEM Capillorum. Spumæ argenti, terræ cimoleæ, calcis uiuæ, sing. semiuncia, trita cum aqua. Identidem conteri facies usq; in pinguedinem mellis, & capillos linies. Linimentum uero cum siccare cœperit, loca fricando discuties, & lauabis ex pulsa in qua terram cimoliam tritam cõmiscueris. Ne autẽ uisionem incurras, procura frequenter, ut quũ lauare cœperis, loca ipsa oleo roseo irrigentur. Ferri purgationẽ, & rasuram plumbi uncias senas, in sextarijs tribus acetii uiscidi coques, ut ad medietatem coctura perueniat. De hac coctione frequenter loca lauabis, et oleo anethino continges. Ciconiarum oua in uas plumbeum adijcies, & agitabis: ex hoc capillos unges. Cum uero linimento siccauerint, ex aqua in qua betæ decoctæ fuerint tepida, delauabis. Aliud. Capparis radicem confringes, & tribus diebus in lacte infundis asinæ: post uero coques molli uapore, usq; in mediam partem, & frequenter loca confrices. Fungos arboris nucis cõburi facies, ut carbo fiant: postea uero teras, mixto oleo quoad libuerit. Hoc utaris unguento diurno, ut ulterius albi non nascantur. Betarum rubearum cum radicibus suis libram. i. teras cum ammoniaci salis uncijs ii. & admisce olei cedrini uncias. iii. ut confectio siccari nõ possit: & uteris. Flauos uero Capillos si facere uelis, lupinos amaros in aqua per dies. xii. infundes: & postea ex hac aqua in balneis caput assidue lauabis. Alumen, quo infectores utuntur, cum aqua conteris, & capillos ex his infundito: quod permanere facies diebus tribus: postea lauabis ex aqua in qua nitrum resolueris. Sane si tibi multum rubri uisi fuerint, ex ea aqua lauabis in qua cimoliam terram resolueris. Si candidare aut uelis, hyrundinum stercus, cum felle taurino contrita, loca continges frequentius. Sed hæc superflue nos ordinare, certissimum est. Cæterũ albi

In hunc fere modum de scientia Medicinæ Cor. Celsus disserit in præfatione operis sui.

Ne crines albescant.

Ad Capillos flauos.

Abli capilli.

prohibendi sunt potius quā procurandi. Sane si crispare intendis, Asphodeli radices in uino teris, & ex hoc frequenter infundis.

¶ De CAPILLIS cadentibus. Caput II.

INSTRVAM etiam de Capillis cadentibus, qui aut longa ægritudine, aut abundantia uaporis cadentes, ante senilem ætatem nudare caput consueuerunt. Ordinamus itaque confectionis genus, quo non solum cadentes retineri, possideriue possint, sed etiam forte qui ceciderint, reparentur. Accipies quæ plurimas Napas, & in uase fictili clausas incendes: & postea cum oleo conteres, & caput illinies: sane sollicitus, ne frontem tangas, ob tumores emergentes: licet falso tumore terrearis. Melanthion super carbones cum torrueris, teres, & cribrabis, & cum aqua commixto, caput illinies. Hoc & alios innasci faciet quæ maxime. Si supercilia curare uelis, Ladanum cum uino teri facies, & oleum myrteum admiscebis, & uteris ut pinguiissimo liamento. Nuces uirides immaturas quassabis, & eas in oleo fremiali infundes, & aluminis humecti tertiam partem, & in uase fictili nouo repones diebus. 30. in subdiuali: & post uteris unguento probato. Nigræ myrti folior uincia. I. gallarum quassatarum unc. II. similiter in oleo infundis ut supra, & uteris. Hoc etiam supercilijs utile est quod Græci τριχίασι appellunt, Herbam Peristereon cum radicibus suis siccatas teris, & cribras, & oleo comisces, et uteris. De experimentis. Adeps ursinus, cum ladano & adiantho subactus, illitusque, capillos effluere non patitur. Et sandaraca cum aceto contrita, idem facit. Capita muscarum cum melle contrita, par beneficium faciunt in continendo capillo, ut capilli etiam post combustionem exeant, si fieri uelis. Ficus folia sicca tundis, & cribrellas, et ex eo puluere loca confricas, aut cum aqua dulci decocta proderunt. Alcyonij radices combures, & teris similiter, & præuaporatis locis asperges: Sed quoniã aliquando supercilia, uitio imminentis elephantia, aut siccitate nimia corporis cadunt, ut in capite sæpe contingit, hi sic constringendi erunt. Cedrinum militrum combures, & eius nidoris puluerem colligis. Vnde hoc supercilia tangere debebis.

¶ De cremenis Capillorum. Caput III.

ALIVD generaliter omnibus ad capillorum cremenis. Polytichi herbarum radices pondo duo, flores eius pondo. II. cedrini olei pondo. I. II. oua gallinarum. x. olei hispani pondo. xxx. gallarum pondo. III. Radices herbarum in aqua infundes, Flores uero supradictos in sole siccare facies, Oleum uero utrumque in uas mundum mittis cum ouis, & cæteris speciebus, & agitas quæ diu, ueluti calefactum proprium odorem exhalet, & similiter quotidie agitas diebus octo. Postea uteris unguento. Attamen gallico sapone caput lauabis. Aliqui uero consultius agentes, post capitis loturam hac usi sunt unctione. Olei cedrini pon-

Vt crines
crescant.

Ad Super-
cilia.

B
Ne Capilli
cadant.

Contra Su-
perciliorum
casum.

C do. II. uini libra, ouis. III. Nardini olei pondo, v. commiscebis. His omnibus mixtis, & agitatis.

C Ad defectionem **CAPILLORUM**, quibus ægritudine prolixa carere sæpe contingit. Cap. IIII.

CORIANDR I feminis uncias. II. cymini anatolici uncia. I. herbæ peristeri uncia. I. Omnia infundes in olei myrtei, & uini cretici sextarijs. II. Et post tertium diem molli uapore coques usque dum materia consumat, et ita uteris. Adipis ursini uncias. II. ueretri asini combusti uncias. II. polytrichi unciam. I. polygони uncias. IIII. myrtei olei pondo II. Omnia tusa, & cribellata, commisceas, & uteris psilotro. Capillos locis proprijs defugabis, si uespertilionum cerebra lacte muliebri contrita commisceas, & adhibeas. Aut si marrubij succo lac asinae commisceas, & similiter loca contingas. Hoc & tunni piscis fel, ladani lachryma commixtura facit. Et si leporis sanguine receti loca contingas. Sandaraca, & hyoscyami succo æquis ponderibus mixtis, loca continges, & capilli cadent, nunquam ulterius exituri. Cicutæ herbæ succum cum aqua diligenter contritum, euulsis ex oculis pilis, adhibeo diebus tribus, & ulterius non nascentur. Cimicis sanguine quam maxime mulieribus loca continges. Vespertiliones quam plures uiuos accipias, & eos in uas cum cedria infundas, quoad illo tempore putrefieri possint, & ex eo loca contingas quæ a capillis semper immunia esse uolueris. Agrestis urticae semine cum oleo contritum, loca continge. Pini arboris comas accipies, & cum melle conteres, & repones. Cum uero uti uelle coeperis, loca confricabis.

Ad casum
Capillorum.

D **S** De **PEDICULOSIS** Caput. IIII.
STAPHIS Agriæ uncias. II. sandaracæ uncia. I. cum oleo, & aceto postquam contriueris, omne corpus perungendum est. Sic gærafteros, & nitrum, & oleum facit. Folia tamarisci in aqua bulliant, & ex ea decoctione fricent. Et aliud. Postquam capillos abstuleris, aut melle, aut cedria loca continge. Lupinos amaros in aqua infundes per plenum diem: alia uero sequenti coqui facias, & ex ea decoctione loca frequentius delauabis. Hoc pyretri, & gallarum puluis ex æquo commixtus, in balneis adhibitus, facit. Post hunc uero puluerem, succo betarum loca lauabis. Staphisagriam tundes, & oui album admiscebis, & commixtione loca fricabis.

D De **ACORIS**. Caput V.

Acoræ.

Ceriones.

ACORAS, papillas dicimus, quæ per cauernas breuissimas humorum pinguium mittunt. Hæ frequenter in capite, uel facie, & ceteris membris emergunt. Quibus & ceteræ papillæ sunt similes, quas Ceriones appellamus. Sed & distant: quia Ceriones plures cauernas egestionis habent, & humorum multo pinguiorem emittunt: Acora autem unam cauernam habet, & humorum egerit aquatiorum. Est namque utrisque causa una, uitiorum nascendi necessitas. Quæ cum se plenam monstrauerint, ordine tali curandæ erunt. Primo purgatione totius corporis uti conueniet: ut origo

quæ hæc effecerat, egerat: Purgatione inq̄ tali. Scāmoniam, aloë, colo- **A**
 cynthida æquis ponderibus contritas, succo cauliculorū temperamus,
 & catapotia in modū erui grani conficimus. De quibus erit nobis ple-
 na datio grana. VII. Secundę. V. & ut se ratio ætatis, & causse qualitas
 attulerit. Incipientibus uero causis, etiã sola unguentorū frequenter be-
 neficia suffecerunt. Terra cymolia cum aceto contrita, seu creta argen-
 taria similiter. Sic pompholix cum aceto adhibetur: sic spuma argenti:
 sic chartę cōbustę cinis cum aceto medebitur. Quibus uero hæc uul-
 neratio obuenerit cum dolore, Primo ex aqua calida fouendi sunt, in
 qua decocta sint aut rubus, aut sparagi radix, aut * saluie olia. Hoc & **Alias * salicis**
 lenticula cocta, & cum melle contrita curare consueuit. Ante tamen la-
 uanda loca erunt succo betarū mixtis fenigreci pollinibus. Pini cor-
 ticis combusti cinis mixtus cerotario, & oleo roseo adhibetur. Sic et ca-
 dmia, sic & cerussa, sic & spuma argenti adhibetur in balneis. Certū est
 namq̄, in foeminis cauendam esse aceti adhibitionē. Vnde magis eis ui-
 no omnia medicamenta tēperanda erunt. Item nitrū combustum uino
 stiptico extinguis, & contritū in balneis adhibebis. Similiter & miroba- **Apollonij ex**
 lanū oleo coniungas. Quod apud Apolloniū probatum esse cognoui- **perimentum.**
 mus. Aliud. Olei rosei, uel myrtei unciã mittes in mortariū plumbe-
 um. Accipies etiã pistillum eiusdem metalli, & teris quãdiu oleum pi- **B**
 guescat & nigrescat. Item in aliud mortariū cuiuslibet metalli, mittes spu-
 mæ argenti libram unã, tantundē ex cerussa, & eorum puluerem com-
 bures cum oleo supradicto. Ex hoc omnes acoras ubi fuerint linimēto
 curabis. Hoc medicamentum & in papulis, & in pudendis ragadijs, uel
 cōdilomatibus, quæ semper pro loci naturã acrioribus medicaminibus
 cōmouentur etiam prodest. Apud aliquos hoc genus medicamenti Ri- **Ricotia.**
 cotia appellatur. Aliud Rutatum. Spumę argenti ÷ VIII. rutæ uiri-
 dis foliorum ÷ V. olei myrtei ÷ VIII. acori libram unam, misces o-
 mnia contrita diligenter, & loca fricando curabis. Prius succo betarum
 similiter ut superius, loca lauanda sunt. Cerussę ÷ III. spumę argenti ÷
 II. olei myrtei. IIII. sulphuris uini ÷ I. soluta cōmisces, & simili modo
 uteris non solum hoc capiti, uel quoquo loco emergentibus exanthe-
 matibus prodest. Apollonij iudicio comprobatum.

¶ De ALOPETIOSIS. Caput VI.

CONTINGIT dupliciter passio cadentium Capillorū: ut
 aliquando defectu quodam cadant, & nudando partem capi-
 tis turpent: & aliquoties, ut illis ueluti uulnerū horridus plærūq̄ uisus
 occurrat. Ergo defectus ut prius diximus, quū contigerit, caluiciem fa-
 cit. At fœditas illa, nexu uulpini uulneris similitudinē quandã exhibet:
 deinde etiã serpentis squamosi superficiem mētitur. Vtrūq̄ genus pas-
 sionis fœditatem exhibet capillorū. Sanē hæc passio cōparanda est fru-

Cūtibus ex malis succis terræ nascentibus. Hinc caussa aliquando esse poterit, qualitas nutrimenti: & si forte sterilis terra fuerit, fructus cum raritate degenerat: sin uero humor corruptus, etiam fruges degenerant. Ad hanc ergo formam, etiam in Capillorum uitijs debemus aduertere. Talis enim erit eorum positio, qualem qualitas ostenderit capitis. Est ergo utriusque accedentibus uitijs, manifesta & æqualis origo nascendi, unde simili curatione iuuari debebunt, licet diuersa cognomenta sortita sint pro sui accidentis qualitate: ut Alopeticum ex cognomento uulpi-
um, ὀφιότιο, ex serpentium squammis cognomentū accæperit. Est namq; huius passionis distantia, quæ profecto ex humorum colore originem caussarum attestatur: ut aliquando rubra, aliquando etiam nigra uideatur. Purgantur adeo proprijs purgationibus suis. Nam suadeo propriam totius corporis curam & diligentiam decernendam, quoad ulterius acerbi & corrupti humoris pertinaciam, per inferiora depositam, a capitis hæctenus inquietudine deuocemus. Sūt itaq; si de flegmate caussa uel origo peruenerit, apoflegmatismi adhibendi tales. Pyretrum, & staphisagria, cum granis mastiches, æqualibus ponderibus mixta, & confusa adhibeantur, & sales cum pulegio cōtriti similiter, & cum oxymelle mixti sint, ut diutius teneantur. Ergo quoniã singula accidentia proprijs suis purgationibus liberantur, superaddo purgationis genus, quod in commune sine alterius humoris præiudicio operetur: quo omne corpus diuersis humoribus infestatum releuari possit. Colocynthidos interiorum ÷ I. aloes ÷ I. scammonia ÷ I. absinthij ÷ I. omnibus contritis & mixtis cum succo cytoniorum catapotia conficimus, quæ pro qualitate corporis atq; caussarum adhibeo. Accipi autem debebunt, si breui accidit in modum lentis, aut. VII. aut. IX. aut certe. XI. Si autem in anu, aut homine uetusto fuerit, maior cura exigitur, unde cum aqua calida competenti, intermissis etiam diebus dabo quod post ordinabitur. Post beneficia itaq; harum purgationū, quæ toto corpori prodesse prius potuerāt, etiam particulis, hæc sunt adiutoria socianda. Euforbium tritum cum oleo pro linimento adhibemus, aut oleum solum laurinum, aut nasturtij semen cum oleo, aut sulphur uiuum cum nitro combustum, æquis ponderibus cum aceto, aut erucę semine cum oleo, aut ursinis adipibus tantummodo confrixentur. Similiter etiam alcyonium combustum cum aceto, uel cedria, operabitur. Hoc etiam murium fimus cū aceto, hoc amygdala amara, hoc cepe tritū cum oleo, hoc raphani cortex cū melle contrita facit. Nam etiam ferri purgatio cum aceto, uel hordeum combustum cum muriū fimo, & aceto siccare potest. Omnes confectioes quę mediocriter calefacere possunt, mediocribus & deliciarioribus corporibus adhibendæ sunt. Prius ergo loca linteolo usq; ad ruborem, ante curam confricentur mediocriter, ne uulnerentur. Quæ si uulnerabunt, oleo roseo, uel adipibus anserinis recuranda erūt.

Alopeticum.

ὀφιότιο

Apoflegmatismi.

¶ De A V R I V M cauffatione. Caput VII.

A V R I V M dolor varijs frequenter ex incommodis excitatur. Nam & frigora, & lauacrum importunū, & quaffatio eiusdem cauernæ, uel sordium conspiratio, aut altior nerui tactus, aut si per longam ægritudinem humor uitiosus illic aggregatur, æque molestiam auribus faciunt. Si de frigoribus etiã dolētibus emerferit, in oleo cepas coqui facias tepido, aut piper tritū cum oleo, similiter & rutaceum. Sic etiam laurinū curat. Si de humore balnearum aures fuerint inquietae, oleum tepidum infundito, & postea lana mollito. Sed & cepearum succum, cum anserinis adipibus mixtū: similiter initio, & oui alborem cum lacte mulieris. Et si dolor innatus fuerit, basilicon in nardino oleo solutum adhibeo, & castoreum cum lacte muliebri similiter. Vtile est interea, ut spongia molli uaporetur ex aquis calasticis: & post lana detergatur. Sane si cum illa indignatione doloris etiã deriuatio fuerit saniosa, alumen melle & oleo resolutum infundito. Et galbanum in oleo similiter resolutum inijcito. Ventositas uero si interclusa erit, aphronitris in aceto resolutis excluditur. Hoc & dracontæ herbæ succus, & centaureę facit. Si uero sonare aures cœperint, oxyrhodone tepido curandę erunt. Si autem idem ex ægritudine sonitus obuenerit, ex aqua primo uaporibus aures in qua absinthium ponticum coques, & continuo oxyrhodonem infundis, aut raphanorum succum cum oleo, aut hellebori nigri puluerē cum aceto, aut solum acetum tepidum cum melle commixtum: aut porri succum cum lacte muliebri, & oleo roseo, aut amygdala amara cum aceto & oleo. Hoc & cepæ, & allium cum adipibus, uel porci felle infusum remedium procurabit. Si uulneratæ aures fuerint, glaucium, cum aceto contritum infunde. Si tamen dolor non maior fiat, uel etiam humor, lamina ferri purgati cum aceto trita iuuat. Si audire tardius cœperint, quod difficile nouimus purgari posse, puluerem nitri marini contriti commisce, & antea caput purgabis. Deinde uentrem purgatione procurabis. Auribus uero absinthij herbę decoctionem tepesactam infunde. Lauri quoq; folia, & betarum cocta superpone. Aliquando nitrum in pusca resolutum infundimus, aut bouis, uel tauri, aut caprarū, siue porcorum fel, cum oleo roseo, uel raphanorū succo, similiter tepesactū profuit. Quibus uermes innati fuerint, bouillas carnes in carbonibus superpone, aut humorem ex hinc manantē collige, quem auribus tepidum frequenter infundes.

¶ De P A R O T I D I S. Caput VIII.

T V M O R E S repētinos sub auribus innatos, Parotidas uocamus: quas aliquando ex ægritudine, aliquando etiã spontanee apparuisse cognouimus. Easdem frequenter per initia mollientes spongia in puscula infusa compescimus, assidue cōmotando. Quæ uero ex ægritudine emergūt, & que per initia, cucurbita mediocri imposita, ad su

A

Ex frigore.

Ex balneo inordinato.

Innatus dolor aurium.

Sanie fluētes.

Ventositas aurium.

Ex ægritudine.

B

Aures uulneratæ.

Vermes in auribus.

Parotidæ.

C perficiē prouocāda sunt. Si uero cū grauiori augmēto minaces accesserint, tūc neq; cucurbitę, neq; similia adiutoria quę ex altitudine aliqd euocare possint, adhibenda sunt. Frequēter em̄ ex doloris acerbitate, febres, et uigiliae pcurate, eliminatis uiribus uite periculū intulerūt. Paragoricis uero iisdem adiutorijs, sic morigerandū erit, ut ex pane mundo, infuso, contritoq; cataplasmentur: quod frequentius mutari debet. Similiter etiam de tritici pollinibus faciendum est sic de hordei, superadeditis tamen porcorū adipibus. Sic oryza mutata cum butyro. Si autē ijs adhibitis quę mitigare consueuerunt, locis iam maturatis sanies apparuerit manifesta (quod ille ait) continuo culpā ferro compeſce. Post uero resecatis caussis, uulneribus solenni diligentia seruiemus, curationibus tamen euacuaturis, & extenuantibus. Ad hoc maxime etiā tunc medicinæ incumbat industria: ut frequentibus etiam fomētationibus, doloris illis penitus inquietudo quiescat. Sunt autē adiutoria hæc, quę post doloris impetus adhibenda sunt. Arnoglossa cōtrita, cum salibus, aut lapatij radicibus in uino decoctis, & rutę folia uiridia, trita, ac mixta cum cerotario, & oleo roseo temperata, & sulphur uiuū cum cymolia, æquis ponderibus, iuncta axungia. Sic fici pingues decocti & contriti, similiter caussas latentes euocauerūt, quibus in principio hæc adhibenda sunt adiutoria, qñ per saniem digestionē uolumus pcurari, post fomentū aquarę calasticarū ex seminibus lini, uel fenogreci, et hordei pollinibus cū mellicrato factō cataplasmate seruiemus. Sūt nāq; adiutoria quę & euocare, & ad maturitatē cogere parotidas uel apostemata ualeant. Hordei farina cū mellicrato, aliqñ etiā cum aqua marina, & oleo roseo temperatū cataplasma adhibet. Et fici similiter pingues, in muria, uel in aqua marina decocti, & contriti imponunt. Et betę coctę in aqua, & contritę similiter temperant, & agrestis cucumeris radix, in mellicrato cocta & contrita adhibet. Aliud de exprimentis. Rutā, & hyssopum teris æquis ponderibus: & ficus siccos contusos sub duplo pondere cōmisces, mellis quippiā adijciendo, id ipsum operabit, ut apostema ex interioribus ad maturitatē procuret. Aliud. Capparis corticē in aqua elixa, et cū uino cōmisces, & cataplasma facis. Aliud. Irios illyricę puluerē, cum hordei farina in mellicrato coques, & uteris. Aliud. Guttā ammoniacā teres, & similiter cū farina hordei in aqua cocta adhibebis. Hoc & alumen, scissum, contusum, cum hordei farina faciet.

Vergilius.

Maturatiua.

Cura Furunculorum.

¶ De FURVNCVLIS. Caput IX.
S V L P H V R uiuū, tusum, cum resina terebinthina misces, & in lineo lintheolo inductū imponis, aut uuam passam enucleatā tundis, & mediā quantitātē salis imisces, & uteris. Similiter ut facilius erumpant, soli adipēs caprini, uel bubuli colati efficiunt. Origanū uero, myrrha, & sal simul tusa, & cōmixta cum aqua, continuo ad maturitatē perducunt. Et caricę contusę cum resina. Deinde cū hjs adiutorijs adhi-

bitis collectiones maturatæ eruperint, uulneribus medeberis his medicamentis, quæ solennis edocuit consuetudo. Sin uero magno flegmate superueniente, solui non potuerit Furunculus, uel Parotida, sed callositate permanente, choeradas fecerit, ad duriores choeradas, alia disputatione, pro sui difficultate, curã & operam adhibebimus. Choeradas quas frequenter in collo, uel sub mēto, uel sub ascellis nasci nouimus, hac cura uisitamus, qua duricies indigestibiles soluere possimus: ut præuentibus catholicis adiutorijs, quæ & capitis reuma constringere, et corpus reliquũ cathartici purgare possint, sic easdẽ soluere ualeamus. Lenticulã coctam in aceto tritã, imponere perseueremus. Utamur etiã caprificis in aqua decoctis, & cõtritis. Similiter etiã lupini in aceto cocti faciunt. Hoc ficis folia in aqua cocta, & trita sicut cataplasma. Hoc asphodeli radices in uino tinctę. Scylla quoq; si contrita in uicem cataplasmatibus imponatur, quatuor diebus permanens continuis, duricias soluit. Et erui puluis, cũ aceto, & cyminũ conterit, & similiter operat. Imaturas uero, & in tarda duricie permanentes, per prassij uiridis folia, porcinos, aut bubulos adipos, rutam æque uiridem, simul oĩa contũdi, et inmisci suadeo, ut in lintheolo locis maturandis adhibeat. Hoc etiã sordes de parietibus palestræ collectæ, in panno inductæ faciunt. Hoc calcis flos, cerotario mixtus, facit. Hoc lapis molaris tufus, & resinæ cõmixtus. Sic puluis ammoniaci, et manna thuris cũ resina cõmixtus terebithina, saniam maturius procurabit. Sic sandaracæ puluerẽ, cum adipibus miscentes adhibemus, aut calcem uiuã cum adipibus similiter. Quod si tibi durum emplastrũ uisum fuerit, oleum competens misceamus, ut temperari bene possit. Sic puluis etiã pumicis, & asphodeli radices coctæ, uel crudæ, cum hordei pollinibus, ut cataplasma adhibendæ erunt, aut hyoscyami folia cum oxymelle, corrumpunt interea, uel putrefaciunt choeradas. Si allium tritũ cum cataplasmate, feminibus mixtũ coquas, & perseuerare permittas diebus quinque, hoc de expertis habemus. Aut si chameleontis herbæ radicibus tufis, puluerem locis asperis, aut si betas coctas cum oleo contritas imposueris. Aliqui etiã unctionibus perseuerantes, choeradas frequenter fugarunt, sic ut cineribus aut uitium, aut ficis cum oleo mixtis ungerent. Sed & ferri, uel gramini purgamẽta, contrita cum oleo, similiter & stercus bubulum, aut asini combustum, & cum oleo mixtum, cõmodius adhibetur. Et origani puluis cõtritus cum aceto idem facit. Hoc hyssopi, hoc thymi, uel absynthij, uel centaureę, uel abrotani, chameleæ, aut singule, aut certę coniunctæ, & mixtæ cum aceto, perficiunt. Iuuant sane, ut superius memorauimus, ad hæc implenda, etiam totius corporis catholica beneficia. Nam & ciborum continentia, & positionis, exercitia quoq; & lauacrorum diligentię, & uomitus, uel purgationes, capillorum releuatio, sanguis de naribus prouocatus, hæc omnia choeradas duras, & difficiles, & in cura positas, adiuuerunt.

Choeradarum cura.

B

C De OCULORVM caussis. Caput X.

OMNES particulæ corporis, proprijs indigent curationibus. Oculi aut curationes multæ, magnæq; sunt. Hîj nanc; quum primo leuiter, seu uapore, seu frigore, uel cæteris qbusuis originibus fuerint attentati, frequenter frigidæ pustulæ, fomētatione nos cōuenit obuiare. Si de frigore ergo obuenerit, uini mixti calida portione fouendi sunt. Quibus uero, cōmotionibus tã doloris, q̄ grauedinis, aliqñ etiam uenæ frontis inflatę, plenitudinē sanguinis attestabunt, hîjs phlobotomo subuenire cōuenit: si tñ nulla aut ætatis, aut tēporis, uel reliquarum causarum certa ratio prohibuerit. Si uenter constrictus fuerit, clystere, seu purgatione prouocandus est. Iisdem uerò oculis impatienter dolentibus, fenogreci succus, palmarū indulcatus decoctione, aut oui recentis tenuis liquor infundatur. Similiter etiam lac muliebri iuuat. Est etiam cataplasmatissimū adiutorium, quod de oui uitello, & meliloti puluere, pane quoq; infuso in aqua, & oleo roseo, simul mixto, adhibetur. Nos etiam croci, & opij quippiam coniungimus. Si uero collyrii experimento uti placet, cuius probationem habeas, in ipsis commotionibus, cum oui albore tepidum infundendum esse suadeo: ita tamen, ut aut dialibanum, aut de libano, apto contra graues commotiones adhibeamus, præmundatis interea oculis, molli & tepido penicillo, a pituitis ægrotis oculis inhærentibus, iuuatis ciborum continentia, & uini detractio. Sane si capilli nimis onerosi fuerint, detondendi sunt: ut sub maiori beneficio, cucurbitarum adhibitione, & sanguinis detractio liberentur. Aestiuas namq; perturbationes oculorum, etiam decoctio rosarum sola curat calida. Curat etiam gargarisma, cum per initia adhibetur, Origani in aceto decoctio. Si autem declinantibus quidam tumor circa interiorem oculorum partem apparuerit, quem hypopium dicimus, hoc modo reprimendus erit. Pusca frigida frequenter infrigidetur: post uero pollinibus hordei ex oxymelle coctis cataplasmetur. Similiter etiam de lenticulæ pollinibus fiat. Aeris flos, tritus in lotio inuestis pueri per. VII. dies, quod postq; siccauerit, ex eo puluere melle mixto imposito, competens beneficium præstat. Nam & caseus recens, tritus, & impositus, sæpe illum tumorem repressit, & absynthij herbæ puluis, cum cerotario, hoc idem facit. Si ex moro pingui locum primo foueamus e, tiam cyclaminum, cum uua passa cōmixtum, & contritum, curat. Et bulbi candidi cum melle contriti, similiter operantur. Sic raphanorum cortex cum uua passa medetur. Sic & rosæ folia, cum felle taurino, uel porcino. Sic fici pingues, in moro coctæ sæpius profuerunt. Ad repentinas autem sanguineas maculas oculis inhærentes, flores, uel semen hyssopi herbæ, in limpido lintheo = lo colligabis, & in aqua calida infundis, & agitaudo exiccabis: qui succus uelut sanguineus fiet. Ex quo, infundēdo, illas sanguineas maculas

A frigida
caussa.

Ad maculas
sanguineas.

depurgamus. Postea thure masculo, & aphita æquis pōderibus, carbo-
 sibus impositis, fumigandi sunt. Si uero cæsi, aut percussi hanc maculā
 anguineam cum dolore procurarint, hñs columbi matre subducti, re-
 pentinus sanguis infusus prodest q̄maxime, si de pennis mollioribus
 exprimatur: ubi liquor tenuis, tepidus infudendus est. Item si in eadem
 hora, ouium lana infusa superponatur. Idem puluis rosarum facit, uel
 semen earum cum aphitis, si in uino cōteratur, & superimponatur. His
 etiam & sulphuris uiui fumigium prodest, si idem fumus patentibus o-
 culis hauriatur. Si oculi reumatizauerint, quod grauissimum est tædi-
 um oculorum, hñs uini & carniū parcitas indicenda est. Ventris pur-
 gatio frequenter fiat, & pusca frigida oculi foueantur, & æris flos in ea-
 dem pusca resolutus, satis iuuat. Odores acres & putentes effugiant lu-
 cernarum, uel folis claritudines uitent. Fumi, uel pulueris declinent cō-
 motiones. In nocte uero aqua frigida, uel uino infusas superimponis fa-
 sciolas molles, hñsq̄ cōtinendo oculos lauas. Si his adhibitis, reuma cum
 dolore perseuerauerit, phlobotomandi sunt. Ciborum, uel potus conti-
 nentia custodienda erit. Sitire etem omnib. reumatizantibus satis pro-
 dest. Fronti uero peponum uiridia folia frequenter imponantur. Simi-
 liter & de rapi folijs. Nā & succus earum frequenter fronti illinitus, &
 sambuci folia, & citoniorū, & portulacæ similiter, & ex his cum aphitis
 & uini cataplasmate sepe curati sunt. Et caseus recens, cum apiorum fo-
 lijs contritis impositis, sæpe oculos liberauit: & panis mundus uino in-
 fusus, & cum oleo roseo tritus, par beneficium prestitit. Omnes species
 supradicte, generaliter que oculis reumatizantibus ordinatæ sunt, cum
 uino & aphitis semper in cataplasmate profuerūt, & decoctiones earū:
 quibus sepe oculi fomentandi sunt, Sane si calidus fuerit reumatismus,
 ex caulium folijs & aphitis, cum aqua cataplasma di sunt. Sic de ocimo,
 sic de samfucō, sic de agresti papauere, sic de cicute succo, sic pulicariæ,
 uel apiorum, uel strychni. Si uero siccitas palpebrarū emerferit, lintheo-
 lum mundum butyro infusum superimponito. Aliquibus uero humo-
 rem conuenit procurare per lachrymas equas aut fumo, aut terrore, uel
 plagis extorquendas esse credimus. Sane si in prima oculi tunica san-
 guinea, nimia ueluti caro apparuerit, quam Chemefin appellamus, hoc
 adiutorio curatur. Muscas q̄ plurimas, cum oui uitello cōterimus, & in
 lintheo mundo superimponimus. Licet etiam collyrijs uarijs causæ
 competentibus sepe curati sint. Derbiosos oculos, quos nos impetigi-
 nosos dicimus, asperitatum uitij laborantes, sic curare cōsueuimus. Al-
 lium accipimus, cuius interioribus melle contritis, oculis postquā ex eo
 humore, uel succo rapuerit inungito: & ex eo pruritus & supradicta ui-
 tia depurgabis. Aliud. Grana tritici, in lamina ferri calida imponis, &
 similiter ex succo qui manauerit, cum uino commixto, inungito. AÆris
 flos tritus cum melle, fronti illitus, iuuat. Si pruritus maior palpebras

A

Ad Oculos
reumatizātes

B

Reumatism⁹
calidus.

Siccus

Cura Chæ-
melis.Ad oculos
Derbiosos.

Coccupauerit, ut etiam capillos amittant, has oportet ex oleo cedrino un-
gere, aut erugine, cum afronitis, & melle contritis, aut asphodeli succo
cum passo cōmixto. Nam & murica decocta, & mixta cum oleo, adusti-
onem curat, & capillos reparat: & murium fimus, et hircorum cornua,
utraq; combusta, cum melle, & eodem modo adhibita. Si pruritus sim-
pliciter ex sole, uel puluere fuerit, aquæ calidæ fomenta sufficient, aut ro-
sarum, aut rûbi, aut lentis decoctio. Et rosa sicca, cum uino trito imponi-
tur, & in nocte oleo simplici loca tangunt. Caligantes uero oculos hoc
modo curamus, si uulneris aliquid non interfuerit præiudicium. Herbe
paritariae succum, bitumine iudaico trito, æquis ponderibus miscemus,
oculos inungentes, Et perdicum fel similiter facit. Et marrubij succus,
cum felle taurino, & melle attico, æquis ponderibus cōmixtus ita curat.
Et urfinum fel, cum aquæ dupla mensura, similiter purgat. Si autem ob-
scuritas hæc senectutis magis quàm oculorum uitium fuerit, succum maligra-
nati, melli attico æqua mensura cōmisces, & uteris. uetustatum tamē ma-
gis operabitur: sane si quæ plurimo tempore uas sub diuo facias permane-
re. Hoc etiã scriptoribus & pictoribus sepe profuit. Aliud. In oleo mū-
do folia marrubij miscemus: & quū tempore illic macerauerint, proie-
ctis folijs, ex solo oleo obscuritates expellimus. Hoc beluæ fel mixtum mel-
li facit. Hoc succus rutæ cum melle similiter. Nam & chelidoniæ succus,
& feniculi, lactucæ quoq; agrestis, & mellitoti, cum aquæ mensura, cali-
gines & obscuritates, aliquando etiam suffusiones liberauerunt. Et tau-
rinum fel mixtum melle, sic profuit. Nyctilopes uero qui per noctem ui-
dent, & per diem obscuritatem patiuntur, sic curandi sunt. Accipies hir-
ci iecur, et scarificabitur: humor uero qui ex scissuris emanauerit, oculis
diebus duodecim infundendus est, & uitium corrigitur. Aut id ipsum
iecur in carbonibus ponitur: quumq; exudauerit, de eodem humore in-
ungendi sunt. Hoc item iecur coctum etiã inter cibos accipiunt comedē-
dum. Et columbi sanguis infusus oculis, iuuat: & fimi asinini recens suc-
cus proderit. Alboribus uero oculorū, nitrum bene tritum cum oleo
infundendum est, aut anethi semen cum aqua tritum. Et succus cucume-
ris dulcis. Et raphanorū succus sic medetur: & ammoniaci cum aqua
contrita. Nam & lactanti suo mater guttam ammoniaci masticando, &
exhalando, albos oculos, similiter & albas maculas filij, sanguinem fe-
moris sui infundendo, sepius permundauit. Glaucos uero oculos si de-
nigrare uolueris, sic facies. Gallarū puluerem tenuissimum, cum aqua
bene coctum misces, & leporis fel, mixtum melle, glaucos oculos reno-
uat in naturam. Si hordeoli in palpebris nascantur, hordei decoctione
calida oculos fomentabis, & post cera liquefacta locum tangis. Et si mu-
scarum capitibus locum confricas, hoc idem facit. Capillos uero con-
trarios sic non nasci facies: si his euulsis, loca sanguine cimicis tangas: &
sanguisugarum combustarum cinis locis appositus, eodem modo cura-

Ad oculos ca-
ligantes.

Cura Nycti-
lopum.

Ad oculorū
Alboras.

Glauco oculi,
ut nigri fiant.

Ad Hordeo-
los palpebra-
rum.

bit. Et chamæleontis herbæ folia sicca trita in puluerem, & commixta sanguine ranarum uiridium. Post unctiōem Capillorum pro collyrio inungimus, fel uulpis solum similiter. Staphilomata uero, hoc est, quum in modum uuæ crepantis, prioris tunicæ tumor quidam erumpit, sic curabis. Alumen scissum teri facies deligenter, & adipēs anserinos admiscēs, & uteris pro collyrio. Nam & melli commixti adipēs, supradicta Staphilomata diligenter curant, Et soli adipēs bene colati, sufficient.

A

Staphilomata.

O De N A R I V M morbis. Caput XI.
Z E N I S, & Polypis, uno eodemq; modo cura est adhibenda. Constringēdus in primis est detonsis capillis reumatismus. Post rasuram uero emplastrum Diatheon, aut Barbarum. Et de cocleis simile est adiutorium. Accipis cocleas minutas, albas numero ducenas, intritas, admiscēs myrrhæ, & thuris masculi uncias singulas, pro cataplasmate raso capiti diebus nouem permanfurum. Naribus uero specialiter sic medeberis. Succum nepitæ frequenter infunde, aut eiusdem siccatae & contusæ puluerem, per cannalem exufflato: aut batrachij herbæ succum, cum melle commixtum. Et succus rosarum, contusus cum pinguedine, item prodest. Sic Irios illyricæ, & Sandaracæ pulueres ex æquo cum melle commixtos adhibebis. Polypis itaq; eminentibus, æris florem, & synopidem ex æquo comburis, & ex eo puluere sanabis loca. Et cornu ceruini combusti puluis, cum sandaraca similiter spargendus est. Sic brionia herbæ radices combustæ, sic auripigmenti puluis cum melle. Ego uero sic e naribus polypos cecidisse probaui. Puluere ex calcite, admixto æris flore, æqua ponderatiōe cōfecto.

ὄρναις
πολύπουςEmplastrum
Diatheonis
Barbarum.

B

Expertum
Aitoris.

P De fluxu sanguinis N A R I V M.
Caput XII.
P R I M V M instrato melle, in extremo baculo molli lana obuoluto glebas sanguinis e naribus purgare nos conuenit, post lana identidem obturando procludere. Aliud. Linteolo combusto, & infuso in acri aceto, aut in succo polygoni herbæ, aut cymæ, uel porri sectiui similiter. Si perseuerauerit, sine mora srobotomandus erit, & fimi asini combusti puluere, cum oleo roseo mixto, collyria facta supponimus. Et de siliquæ mollibus folijs contusis facta similiter collyria profuerunt. Sic portulacæ, sic strychni, sic terræ alexandrinæ cum succis supradictis puluis sepe profuit. Caput eorum succo lini seminis frigido fouendum est. Circa frontem uero gipsum cum ouo, uel luto figulorum similiter mixtum, inlinire debemus. Sic æris flos, * sic pinii cortex combustus, sic fimi asini, ut supra significatum est. Si uero istis adhibitis adhuc perseuerauerit fluxus, ignita cucurbita, si ex dextra nare manauerit, dextro lateri admouenda est: si ex sinistra, sinistro lateri: sin uero de utrisque, & utrisq; igneas cucurbitas applicabo. Aliqui uero fascioliis lineis natu-

* Alias cum
hoc habet. sic
musin, uel
cytin.

b

Cram, & testes eorum aligando mollius constrinxerunt: si in foeminis, femoralia.

¶ De LABIIS crepitantibus. Caput XIII.

GALLAE tunfae puluerem, resinae terebinthinae limpidae admisces, et uteris cum emplastro ueteri, seu hyssopi ceroto, cum melle, aut adipibus caprarum colatis tantummodo. Aliud. Sulphur uiuum, morum, et thus masculum, ex aequo succo herbae paritarię commisces: & sic trociscos conficies, quos cum aqua resolues, & linies. Aliud. Mel terebinthinũ, adipem anserinum, oleum roseum, haec omnia ex aequo mixta teris. Si odor insuauis Oris fuerit, pusca frigida os frequenter colluere oportet, & cymoliae pulueribus, cum salibus tostis, simul mixtis, & tufis, dentes & uicina loca fricare. Aliud. Hordeum, & sal, in lintheolo collectum comburis aequis ponderibus, & teris, & cum melle commisces, & mundas. Siligo, cum illyricae puluere simi- liter commixta operabitur. Aliquoties etiam cum uino melius commiscetur. Masticare autem his conueniet aut arboris pini folia molliora, aut anetum, aut glicirrhyzan, aut herbam quae Sonchora appellatur. Sed & cornu ceruini combusti puluis, & foetorem oris, & dentium semper compescuit imbecillitatem.

Ad foetorem
oris.

¶ De DENTIVM curationibus.

Caput XIII.

DOLORES Dentium fimus asini siccatus, & tritus, pro dentifricio, sine dilatione compescit. Mixtus quoque cum aceto, ori diu- tius remorando, aequè profuit. Et betarum succus tepidus similiter profuit. Et decoctio ex cucumeris agrestis radice in uino, similiter. Et nitrum cum oleo tritum, & decoctio rosarum in uino, uel rubi in aceto, & cypressorum fructus, tedae pingues in uino decoctae, sine cunctatione Dentibus relaxatis atque dolentibus profuerunt. Si omnes inter ea doluerint, caedria in ore teneat, & continuo mitigantur. Sin uero male dolent, herbae paritariae radice succus, in balneo ore contineatur, & statim medetur, aut si eiusdem radix coquitur. Similiter & pyretri radix profuit masticata continuo. Item alcyonij radix, in carbonibus posita, Dentes dolentes fumigando compescuit. Physicum. Canis dens combustus, similiter profuit. Et si aeris florem in oleo tritum Dentibus admoueat, & lac asinae recens ac tepidum, constringit & mitigat. Similiter quibus putres caernae obuenerint, Melanthium elixum in aceto commixtum, & si solo puluere aluminis scissi easdem caernas impleas. Hoc & gallarum puluis cum melle commixtus facit. Si uero percussus quidem Dens, uel mola fuerit, resolutum coralli puluerem apponito, & continuo constringitur. Si longo uitio laborantes, spontaneos cadere uolueris, pyretri, uel artemisiae puluer-

Si omnes den-
tes doluerint.
Aut Mala.

Dens per-
cussus.

rem, cum aceto commiscebis, & dentem circumlinies, & spontanei exilient. Aut succo tithymali cauernam adimple, & spontanei cadent. A

Physicum. Lacertum solum exseca, & sicca, & eius puluere dentem, uel cauernam attinge, & continuo cadet. Post scarificationem coccus gnidius tunsus, cum galbano, similiter operatur. Et apophlegmatismum hoc profuit. Si stafisagria ad masticandum detur, aut si cum pulegio misceatur, aut cera cum gallarum puluere contusa, aut salicis, uel myrti folia uirida in aceto coquantur, & in ore contineantur. Postea uero si nausea consequatur, oleum tepidum roseum in ore contineant, & origanum in oleo coque, et ex hoc dentes calefacito. Et facellus calidus impositus de salibus, uel milio, forinsecus adhibitus, prodest. Omnia hæc calida, secundum Hippocratis præceptum, dentibus profuerunt. Nam & dentifricia hæc, & saluti, & ornatui, semper uitiosis dentibus profuere. Salibus melli commixtis, & combustis, & contritis, quippiam myrrhæ miscendum est, & utimur, ut moris est. Hoc & maratri puluis folius facit. Nam & lanæ succidæ combustæ pulueri, tertiam partem salium commiscemus, & utimur similiter. Post uero, uinum, in quo Irim Illyricam decoxeris, cum puluere conueniet: & Tithymalus in uino decoctus, multum proderit. Si ex hoc bis per mensem tepido collueris dentes, facies eos semper sine uitio permanere. Gingiuas uero cum gargarismate ex aceto tepido, in quo herbe mercurialis radices decoxeris, sine mora mitigabis.

Ecce Auctore
Hippocrati
posteriores.

De uitijis F A U C I V M, uel O R I S.

Caput XV.

PER INITIA cum commoueri aliquid in faucibus senseris, generaliter omnibus ex decoctione siccatarum rosarum, uel dactylorum elixorum, aut lentis, aut cantabri, uel cæterarum stipticarum mediocriter specierum, conuenit tepidum gargarisma: cui etiam mellis quippiam despumati commiscemus. Nam & lac ouillum, uel caprinum, cum melle tepidum iuuat. Similiter rhodomel, similiter diamoron. Quod sic conficere consueuimus: ut ad duas partes succi mororum, una mellis adhibeatur. Sic etiam aliquid ex succo rubi & melle, ueluti diamoron confecerunt. Alij etiam de citoniorum succo eadem asserunt. Item de malo granato, sed stiptico. Alij uero eadem mala quasantes, in passo cõegerunt, quæ omnibus querelis faucium prodere putant. Hæc omnia licet specie dissimilia esse uideantur, uirtus tamen una omnibus, idemque beneficium. Sane frequenter accipiant & cibos, qui magis sorberi, quæ masticari uideantur. Si his adhibitis, faucibus adhuc perseuerauerit molestia, sic ut uulnerare partes attentet, que etiam Synanchin minetur: tunc nos fortioribus oportet occurrere cataplasmatibus, hordei, uel lini seminibus paragoricis, mixto aliquan-

Diamorou.

Cto nitro, uel salibus: quo Hippocratis nostri præceptis custoditis, sic curando, ab interioribus euocare sollicitudines ualeamus. Præstant in terea cataplasmatibus beneficio, etiam fomenta calastica ex similibus superadictis, & hybisco confecta. **Faucium uulneratio.** Vulneratio uero si faucibus apparuerit, sic a nobis sollicite curanda erit. Fimus cauum albus, tritus cum melle, & tumorem reprimat, & uulnera delicate permundat. Et hirundinum combustarum cinis, cum melle similiter proderit. Aliud. Omnibus uulneribus, & tumentibus, & sordidis, utilissimum multorum ueterum autoritate probatur hoc, quod conficitur sic. Thus masculum, Irin Illyricam, herbam et radices aristolochiæ, omnia æquis ponderibus tunduntur, & melli miscentur, uel mellicrato, & sine molestia eduntur. Item, Antheræ, quæ omnibus nota est, Irios Illyricæ, sandaracæ, cyperi uncias binas, aluminis scissi, myrrhæ, croci, crocomagmatis semuncias singulas, in uino omnia tinsa, & cribellata adhibebis: & cum necessitas cõegerit, aut cum puluere, aut cum melle commisces, & uteris. Nam & Musæ trociscus, ubique diffamatus, cum succo roris syriaci, & melle, uel mellicrato adhibendus est. Si uero uua dimissior fuerit, & faucibus indignatis reumatizauerit, gargarismate ex speciebus stipticis confecto, tepido imminebimus, & ex dactylis in aqua, uel mellicrato decoctis, aut rosis siccis, aut uitium turionibus mollissimis, aut sorbis, aut mesphilis, uel certe gallis infusis, & decoctis adhibebimus. In tumore uero positæ, cū amplius reumatizauerint, sales triti cum melle multum profunt adhibiti, & dactylorum ossa: & si **D**nucis uirides immaturas comburas, & ex his puluerem facies, & admisceas. Similiter aut modicum mellis, aut mellicratum, et alumen humidum, in uase uictili coquas. Sic de puluere radicum caulium combustarum. Sic etiam de anetho, et postea puluere facto. Vuam siccas, et continuo desiccata, si inflatum os fuerit, quod Afatham appellamus, nimia uisione accedente, rosam siccam cum melle tritam locis impone, et portulacam in melle similiter infundimus, et manducandam damus: et oliuæ folia uiridia in uino decocta, ex quo tepido, os frequenter coluendum est. Nam et auellana cum despumato melle contrita, pro electuario semper adhibenda est, ut oris uistio purgetur.

Q De P A P V L I S minutis ubique nascantibus. Caput XVI. **Papule faciei.** **V**IBVS IN facie quæ maxime, ueluti leuissimus tumor repente innascitur, humorem aliquando pinguem, aliquando aquatiorem mittens, pruritus & uulnerationes procuramus oxy melle, & aceto acri, & melle, æquis ponderibus confecto, et confricatione curantur. Item amygdala amara cum aceto acri contrita, similiter operantur. Nam & trocisci ex hoc confecti, & in aceto soluti, medentur. Post uero etiam subscripto lauare linimento conueniet. Si uero

ueluti exanthemata, quas scabies dicimus, in facie, uel genis, ex humo-
rum acredine, uel plenitudine apparuerint, hederæ agrestis folia ex mel-
le contrita, pro linimento adhibenda erunt: aut certe allium cum sali-
bus tritum, mixto oleo roseo similiter adhibetur. Sic galbanum cum o-
leo resolutum. Sic fæces uini, & Iris Illyrica, utraque contusa, & cum o-
leo roseo commixta medebuntur. Et cedria cum resina, & cera, æqua
ponderatione commixta, et adipēs anserini similiter cum resina, et oleo,
& melle operantur. Nitrum quoque cum porcīnis adipibus. Nam &
myrrha, cum tripla ponderatione albi mellis mixta, continuo id præ-
stat. Et spuma argenti, cum folijs rutæ uiridibus, & acri aceto mixta, pa-
pulas suprascriptas & scabies totius faciei percurat. Si uero tumor
permanerit post curationem, sales fossiles triti cum aceto compescunt,
aut taurinum gluten cum synopide, et aceto. Si impetigo ex hoc faci-
em, uel cætera membra occupauerit, per initia triticum in lamina can-
dentis ferri superimponito, & succo qui ex hoc emanauerit adhuc tepid-
o, penna perungito. Et myrrha similiter operatur. Frequentius & gut-
ta ammoniaca, cum aceto contrita perungenda est. Sic succus menthæ.
Sic thus masculum. Sic apium contritum cum salibus & aceto. Sic glu-
ten taurinum in aceto resolutum: cui manna & thus admiscendum est,
& puluis similiter adhibendus. Aliud. Sulphur uiuum, cum aceto et
pice commisce, et utere. Si papulæ plures innatę sint, aceto tepido pri-
mo foueto: postea nitro cum aqua colluito. Item de supradictis linimen-
tis. Si autem longi temporis fuerint, aut acres, tunc plumbi rasuram,
sulphur uiuum, gluten taurinum in aceto uiscido coctum, & solutum
inungamus. Aliud. Lilio agresti, lachrymarum loca perunge, aut la-
pathij radicis corticem cum aceto cõterimus, et cataplasma adhibemus:
ante tamen nitri puluere loca defricando. Aliud. Maluę agrestis se-
men immaturum colliges, et ex hoc succum elicies, quo cum frequen-
ter liniaris, & antiquatas, et agrestes percurabis. Aliqui ex diuersis su-
prascriptis componentes trociscos, ad maiores curas hoc modo compo-
suere. Alcyonij combusti semiuncia, chamæleontis nigræ radicis uncia
i. asphodeli radicis uncia. i. sulphuris uiui, thuris masculi, pyretri, afro-
nitri, ana senunciæ singulę: glutinis uncia. i. omnia cum aceto coquan-
tur, & operamur. Cum uero mūdātę fuerint & percuratę, tunc asini
adipibus loca perungue, et post serenatas maculas, colorem restituas
naturalem. Hæc omnia quo fieri possit, catholicis primo purgati-
onibus releuandi sunt.

A
Exanthemata
faucium.

Tumor post
curationem.

Impetigo.

B

Contra papu-
las antiqua-
tas.

V

¶ De V S T I O N E calida, uel
ignīs. Caput XVII.

S T I O N E S antequam fluidas uescas erigant, murium oli-
uarum frequenter infunde, & easdem oliuas salsas contritas imponito.

b 3

C Et lactucae tritae cum salibus, pro cataplasmate impositae, continuo curant. Et fel taurinum cum aqua plurima infunditur. Aliud. Alumine scisso cum aceto contrito omnes uestiones ungo. Nam & thus masculum cum aqua tritum similiter operatur: & sales cum oleo roseo triti inliniuntur, & betae elixae contritae imponuntur: & pollines tritici, cum ouis crudis mixtis superimponuntur. Sic etiam hederæ agrestis folia in uino cocta curant.

Si uero post easdem unctiones uesiculæ inquietarint, myrrham cum uino tere, & imposito: aut calcis uiuæ puluerem cum carota rio tempera, & in lintheolo linitum impone. Si uero etiam uulnera fecerint, porros terito, & locis impone: aut maluarum folia elixa, & cum oleo superintrita impones: aut lenticulae puluerem, cum melle commixtum induces. Sic & columborum stercorea combures, & in lintheolo linis cum oleo contrita, quibus omnes exustiones ueniētes procurabimus.

¶ De CARBUNCULIS.

Caput XVIII.

GENERALITER his omnibus per initia phlobotomo subueniendum est. Specialiter uero locis superimponendū est cataplasma, de arnoglossa cum pane mundo, & lenticula cocta. Vulneribus uero acriora & calidiora medicamenta ordinamus: ut Andronyci trociscos, aut Polybij: qui sollicitius cum dulci uino, aut pingui infusus, & in mortario contusus, sub cataplasmate uulneri imponatur. Si uero his adhibitis, uulneris radix occupauerit altiora, cautes admouendi eidem loco: si nullum obstiterit præiudicium, ut loca uitalia periclitentur, quæ sunt in musculis, aut neruis attingentibus, neque ignis poterunt sustinere tormenta. Qua de re, frigidum cauterere utimur, quod frequenter approbabimus. Aquam, in qua calcis uiuæ puluerem extinguimus, miscemus feculae, nitro, & sapo ni, æqua ponderatione: & ex eo linimus loca quæ comburi placet.

Super cataplasmata, loca tegenda sunt, donec illa cadant quæ altius inhærebant. Sunt & alia, quæ os Carbunculi sepeliant: uidelicet, uuae passae, enucleatae, solae contritae. Aut ficus siccae in uino decoctae, & tritae. Sic lupini in uino similiter, & purgati teruntur, & imponuntur. Sic stercorea columbarum cum melle contrita. Sic mentha cum aqua contrita. Sic nitrum cum ruta uiridi, & aceto tritum. Sic rapa, cum uua passa, & porcinis adipibus, admixta etiam pice liquida, omnibus sub æqua mensura temperatis, & adhibitis, ulcerum semper loca periclitantia liberata sunt.

Andronyci trociscus.
Polybij trociscus.

Cautere frigidum.

¶ De V V L N E R I B V S uarijs casibus infixis. Caput XIX.

SI T E L O, seu morfu canum, aliarumue ferarum, seu ex quolibet casu neutro uulnerato, quos Neutrotos appellamus, in pactis uulneribus omnibus, generaliter continuo hoc adhibendū erit, quod glutinare & curare ualeat membra uulnerata. Myrrhæ puluerem aspergo, quem permanere faciam sine aliquo humore: continuo etenim glutinat, et colligit. Et rubus elixa & trita, hoc facit. Hoc Iris Illyrica tunsa, et melli mixta, atque in panno lineo imposita. Et aristolochiæ puluis cum aqua mixtus hoc idem facit. Idemque ossa sæpius colligabit. Et omphacinum tritum cum uino sic curat, per initia adhibitum. Sic puluis thuris masculi. Et myrrhæ puluis, cum uino & melle coctus, et temperatus, continuo medetur. Sane sub his adiutorijs, quæ semper futuris obstant feruoribus, utilis est sub uno schemate, etiam patientia uulnerati. A lauacri uero, a foci, a solis calore, uel aëris frigore, a clamore, uinolentia, usu uenereo, iracundia custodiantur: ne quod iam aut collectum, aut glutinatum est, his occasionibus soluatur. Hæc etiam prætermittere non debui amice, per omne corpus recentibus uulneribus frequenti approbatiōe laudata. Allij igitur combusti puluerem uulneri asperge. Sic etiam Scyliam tritam imponito, & sub utrisque adiutorijs, quatuor continuis diebus penitus maneat inquietatū, quo continuo percurari possit. Nam & myrrhæ, & lanarum succidarum combustarum cinis uulneri aspersus, similiter operabitur. Item aliud. Maligranati folia, cum melle trita, mixto uino, imponito, desuperque lintheolum infusum resina & terebinthina superaddito. Item lanis operiatur, uino & oleo diligenter infusis. Item aliud. Fabæ syriacæ radicem siccam tundis, cribellas, & loca eius puluere aspergis. Item aliud. Oliuarum amurcam coques primum igne fortiori, ad primam mundationem, secundo, & tertio molli uapore, quo pinguescere possit. Cum uero cōagulauerit, reponis in uas mundum, & cum frigescere cœperit, lintheola infusa loco percusso opponimus. Operabitur uero fortius medicamentum, si gallarum pulueres admisceamus. Aliqui eandem amurcam cum eodem puluere coquunt, et sulphuris uiui, & origani puluerem æqua mensura uulneri aspergunt. Qui uero ferro in altum uulnus suscipiunt, fel bouis unciarum. II. & ficus nigræ lachrymum ÷ II. & adeps caprinus ÷ III. in uinum commiscetur, & temperatur, et hoc medicamento curatur. Aliud. Baccas lauri cum resina tuntas, locis imponimus. Glutinantia uero adiutoria hæc sunt. Resinæ Syriæ puluis, capilli hominum, æqua ponderatiōe cum thure masculino tunsi, & cribellati. sed cum puluerem aspergere cœperis, præungendum est uulnus picræ solutione. Particulam utris uinarij, & resinam ex æquo comburis, et uteris puluere collecto: qui & sanguinis fluxus ualeat prohibere. Et mandra-

A

Neutroti.

A quibus abstineat uulneratus.

B

Glutinantia.

Contra sanguinis fluxū.

C goræ folia trita cum uino, & aqua cataplasimabimus. . Aliud. Malo-
granati dulcis grana cocta in uino diligenter terimus, & in uicem cata-
plasmatis adhibemus, adiutorium approbatum. Sed & betarum surcu-
los, exceptis folijs, elixos & tritos imponimus similiter. Si canis mor-
fu quis fuerit uulneratus, continuo spongia, aqua frigida infusa, aut oxy-
mellite imponenda est, quæ frequenter ex hinc irriganda erit. Primo
uero eiusdem uulnerati lotio uulnus, secundum physicos, fomentan-
dum est. Et porri cum melle triti, & impositi, eodem modo medentur.
Et lachryma arboris ficus continuo si ungas, hoc idem præstas. Et spon-
giæ rudis combustæ cinis cum liquamine mixtus, optimum beneficium
facit. Sales triti, ac in lintheolo ligati, aceto infunduntur, & ex hoc uul-
nus tamdiu apozimandum est, uel infundendum, donec sanguinem e-
liciat. Postea uero cum sanari cœperit, eruum tritum cum melle uulneri
imponere, aut lentis puluerem cum melle despumato similiter. Quæ ue-
ro in feruore fuerint, spuma argenti cum melle trita, & imposita, conti-
nuo mitigat: præfomentanda sunt interea uulnera aqua gelida. Etiam
qui humanos morsus patiuntur, adiutorijs supradictis percurantur.

Ad morsum
Canis.

Vulneratio
nerui.

ἀναστόμασις.

Oleum Sa-
binense.

Experimen-
tum.

D Si uero his accidentibus uulneribus, etiam neruus fuerit uulnera-
tus, in quo graue periculum frequenter euenit, cuiusque patefactio pri-
us custodienda est, ad humoris ex uulnere uenienem digestionem: quo
ex hoc impetus & dolores auerti possint. Frequenter etiam ferro hanc
anastomasi procurare debemus. Conuenit interea præ omnibus eti-
am his phlobotomum adhibere: conuenit etiam eos uentris purgatio-
ne iuuare. Aquarum sane calidarum fomenta fugienda sunt, quæ pu-
tredines & indignationes sæpe procurarunt: sed oleo sabinensi, uel dul-
ci, tepido, aut certe uetusto, frequenter uulnera ipsa fouenda sunt. Vi-
ride uero oleum, uel gremiale penitus uitandum est. Vtimur tamen
post fomentationem olei calidi supradicti, sola terebinthina resina, lin-
theolis infusis & appositis: utilius, si terebinthinæ etiam euforbij quip-
pian pulueris admisceamus. Fœminis uero, uel pueris, delicatiora cor-
pora habentibus, etiam solius terebinthinæ sufficiet beneficium. Cæ-
teris uero, ut superius comprehendî, terebinthina cum euphorbio, &
oleo miscenda est: addenda & cera propolis, addendum sagapenum,
addendum laser, addenda & opopanace: quibus coniunctis beneficium
attestamur. Item aliud, quod in experimentis, ad neruorū uulneratio-
nes adhibemus, iuuat. Calcis puluerem diebus canicularibus ex aqua
marina lauamus, quā custodiemus. Huic medicamēto mixturi euphor-
bium, sulphur uiuum, puluerem calcis lotæ deligēter in uncjs singulis,
terebinthinā, ceram, picem, in uncjs tribus. Interea per initia ad uirorū
uulnerationes cataplasmate tali uti nos cōuenit, ex melle, aceto, oleo ro-
seo modice admixto, cum fabæ pollinibus coctis, & tēperatis. Post cata-
plasmatis uero beneficiū, hoc est aptissimum adiutoriū, Euphorbium,

cera, resina, in singulis libris: oleum in duabus: sed euforbium cum aqua prius terimus, & superioribus solutis, ut moris est, admiscemus. Superaddimus interea etiam salis quippiam: ut os patulum humoris noxi digestionibus procuremus. Nam & Melanchorus trociscus semper his utilissimus fuit, cum aceto tritus, & aliquando cum cerotario temperatus. Sunt etiam alia adiutoria his causis aptissima, sub una uirtute uariæ composita: sed paucis magis, & probatis uti nos conueniet, quarum perseverantiæ, effectum facilissimum potuerunt procurare.

A

Trociscus Melanchorus.

V De VULNERIBVS ex se nascentibus. Caput XX.

VULNERA VARIA, aut ex humorum acredine, uel plenitudine generantur, aut præeuntibus diuersis ictibus acquiruntur: quæ imperitia medicorum frequenter, aut adiutoriorum inopia procurata, uetusta & Chironia fiunt. Igitur cum uulnera recentia & caua fuerint, sic curanda, uel replenda erunt. Mel, & resinam terebinthinam æqua ponderatione in cacabo facies solui: item addes butyri tantundem, & ex hoc infusis lintheolis uteris. Aliud, Resinæ puluerem, ceram, & adipem misces, & similiter adhibebis. Cum æqualia in superficie fuerint, hoc uteris medicamento. Spumæ argenti ÷ III. resinæ ÷ II. olei ÷ IX. conficies, ut moris est, ad emplastri temperamentum, quo cicatrices utilius ualeas procurare. Sin uero transcendens planiciem, plus excreuerit, acrior eruptio, phrygium lapidem tundis, & eius puluerem aspergis. Aliud, Aeris purgamentum tunsum similiter adhibendum est: id aceto temperabis, humore importuno permanente. Et dum uulnus a sanitate prohibetur, hoc adiutorio percurandum est. Plumbi purgamenta, eruginis uncias singulas: aloë, & calcis uiuæ uncias binas tundis, & cribellas, & uulneri aspergis. Si cicatricem ferri sanare uolueris, hoc emplastrum facies. Cerae ÷ II. resinæ ÷ I. thuris, & eruginis uncias singulas, olei cyprini ÷ VIII. conficies, ut moris est, & imponis, emplastrum probatissimum. Si nimis antiqua uulnera fuerint, ceræ in Sole liquefactæ commiscendus erit puluis floris eraminis, ut ad temperamentum emplastri perueniat, & uteris: neque frequenter soluere, sed etiam fasciola custodire debebis. Item Chronicis, uel Chironiis uulneribus, hoc emplastrum approbabimus. Lapidis chalcitis, cera in uncis singulis: aluminis scissi uncia. I. his commixtis & temperatis utimur.

Ad uulnera caua.

B

Æqualia in superficie.

Excedētia superficiem.

Ad cicatricem ferri.

Ad uulnera antiqua.

Sunt & alia uulnerum genera quæ serpunt ad loca uicina, atque his adiutoriis percurantur. Lenticula cocta, & melli commixta, & folia caulium cum melle similiter. Et coriandrum uiride cum melle. His etiam ex lini seminis puluerem, cocti in uino, & oleo catapla-

Serpentia.

C smata semper adhibui. Sic ex milij pollinibus feci. Sic etiam hederæ folia in uino coxi, & cum melle trita superimposui: fovi etiam de eadem decoctione uulnera frequenter.

Vulnea callosa.

Si callositas emerferit, in qua semper est tarditas uulneribus ad sanationem, æris florem coctum terimus, & ex eo puluere uulnera sanabo, & tithymali lachrymam cum uino & melle mixtam, in uicem cataplasmatismatis adhibeo. Si madefactio permanferit, his adhibitis, sales tritos cum melle imponam, & desuper ficibus tritis, & incoctis cataplasmaabo. Et amygdala amara sic curant, locis adhibita, & cum melle contrita. Sic porri in uino cocti eodem modo curant. Sic erui puluis cum melle, & oliuarum uiridia folia in uino cocta, & trita adhibentur: ex quo uino prius fomentari loca suadeo. Similiter ex aqua etiam in qua alumen scissum infundendum est.

¶ De IGNE SACRO.

Caput XXI.

H V I C M V L Tiformis est cura deligenda. Aliter enim in febricitantibus emergens curatur. Aliter in eo cui febres superueniunt uisitatur. Nam & omnibus partibus corporum generaliter adiutoria adhiberi similia possunt: excepto tamen capite, uel facie, quorum est cõmaxime causa sollicita. Vicinitatem enim appetendo ignis ille serpens, oris aliquando, uel linguæ, aut gutturis partes facilius pulsatur, & ueluti superficiem derelinquens, continuo instat interiora molestare, in quibus uitæ periculum formidandũ est. Nam & Hippocrates hac eos sententia uisitat. Ignis sacer, ait, si interiora appetuerit, molestum erit: si in cutibus perseueret, curari poterit. Ergo si cum febribus, & in supradictis partibus apparuerit, intra tertium diem phlobotomandi sunt, & purgandi, a cibis penitus abstinendo, si tamen uirium non occurrerit fœtosa debilitatio. Dabis adhuc cataplasmata calida, & fomenta humectantia: frigienda sunt ignem, causæque dolorem augentia: sed lenibus linimentis, euocatorijs, & curantibus, quæ sine grauedine possunt afferre utilitatem, ungenti sunt. Si phlobotomus sane, uel cathartica, certa de causâ prætermittenda sunt, clysteribus assiduis imminebo: quo competentibus, & assiduis purgationibus uentris, quod phlobotomo negatum est, possimus compensare. Frigidi tactus, & acres, uitandi sunt. in frigidatæ enim partes facilius commouentur. Declinantibus febribus hoc trocisco uti consueui, omnibus temporibus & locis aptissimo. Spuma argenti, cerussa, sulphure uiuo, croco, opio, sub æquo tunsis, & cribellatis, & cum passo, uel succis strychni temperato. Nam istorum euporistorum frequentium semper beneficia profuerunt. Butyrum cum strychni succo adhibetur: & acacia cum aceto, uel aqua: & spuma argenti cum

D Hippocratis sententia de igne sacro. Ignis sacer cõ febribus.

succo porrorum, uel betarum, & gutta ammoniaci cum aqua, & cy- **A**
 molia cum aphita, & strychni succo, & oua recentia in aceto, cum o-
 leo, & bulborum combustorum cinis cum melle. Oleum cyprinum
 cum melle mixtum, & cerussa cum aceto, & uasorum fictilium puluis
 cum aceto, & thus masculum cum cerussa: omnibus, aut singulis com-
 mixtis. aliquibus mixto pane. aliquibus ex aqua coctis, & contritis.
 Nam & folia in uino cocta, & contrita, imposita sæpe profuerunt igni
 sacro. Si etiam post hæc ignis ille sacer adhuc insanierit, & ruboris
 sollicitudo perseuerauerit, iam cataplasmatibus de seminibus cum mel-
 le coctis imminendum erit. Adhibeo etiam locis scarificationem: adhi-
 beo fomenta aptiora, & ex eisdem desuper cataplasmatibus frequenter
 requiro beneficium. Periculosum est etenim, caussa permanente adiu-
 toria uariare.

Ignis sacer
post febres.

¶ De A P V M percussibus, uel scorpionum, cætero-
 rumque serpentum. Caput XXII.

A P V M percussus maluarum folia imposita continuo curant:
 & sisami folia, uel ipsum tritum, & appositum. Et lauri folia
 molliora trita cum uino, potui data, sæpe curauerunt. Scorpionum
 uero percussus, sales frixi, & cum oleo contriti, loco appositi, & ci-
 nis cum aceto mixtus, & impositus similiter, & allium cum oleo tritum,
 & origanum cum aceto coctum calido saccello, continue medetur. Et
 porrum tritum impositum, & sardinia trita, & folia oliuę trita cum sa-
 libus, et imposita, & scylla cruda trita imponitur, & statim curat. Sed
 & his semper potionibus liberantur. Aristolochiam rotundam, gen-
 tianam, myrrham trogloditen, baccas lauri, omnia tunsa ex æquo, &
 cribellata: aut puluerem, cum uino, et calida identidem in tempore da-
 bimus. Hoc etiam contra cæteros serpentes usi sumus. Aliud. Pi-
 peris, & papaueris semiunciam unam tundis, & cribellas: ex his co-
 cleare cum aceto dabitur, & bacca lauri cum folijs rutę uiridibus tun-
 sa, cum uino, aut aceto semper datur: & Irios illyricę puluis cum ui-
 no calido similiter. Quin & fraxini folia cum uino trita,
 bibenti dantur.

Apum ictus,

Scorpionū,
B

¶ De turpibus R E C E P T I S, & laten-
 tibus. Caput XXIII.

T I T I M A L I maioris molles & uirides ex acumine turiones
 tolles, & hos calidis cineribus subiicies: & postq̃ combusti fuerint, pro-
 iectis sordibus in mortariolo contundis, & eorum pulueri aphitam si-
 militer immittis, & uino cōmixta, patefacto orificio, uulneri imponis,
 & continuo telum, aut aliud quod diu latuerit excludetur. Aliud.
 Aristolochiæ puluis patefacto uulneri similiter imponendus est, & ue-
 locius exiliet. Sic etiam de dictamni folijs, uel radicibus contusis, uelo-

Vt tela laten-
tia ex uulnere
profiliant.

Ccius fieri consuevit, secundum ueterum testimonia. Et eusefami semen contusum una cum calchanto, uulneri appositum, similiter operatur. Et lacerti caput contusum, & impositum, secundum physicos similiter facit. Si uero in fauces aliquid transuerit, aquam & oleum calidū contineant in ore, et spontaneum exhibit sine mora. Sunt et alia physicorum beneficijs publicata, sed suo loco & tempore conscribentur.

¶ De TESTIVM indignatione.

Caput. XXIII.

FERVORES testium, uel indignationes, cuminum cum melle & oleo tritum, & appositum curat. Et semen lini frictū, & cum uino similiter uice cataplasmatibus temperatum. Sic faba in uino cocta, aut in mellicrato cum melle trita, operatur. Sic ex coriandro, uiridi cum faba in aqua cocto, et simul trito cum melle cataplasmasimus. Sic etiam de hyoscyami folijs. Similiter & uuam passam enucleatā, ex æquo cum nitro adhibemus. Et nasturtij puluerem cum lini semine ex æquo cataplasmasimus. Sic rutæ, & lauri folia uiridia in uino cocta, cum aphitis profuerunt. Et cymini puluerem mixto butyro, & resina, & pampinos molles tritos cum aphitis adhibemus.

¶ De VERETRI, hoc est, de naturæ uitijs. Caput XXV.

VERETRI dolores, fel taurinum cum nitro contritum curat: & butyrum cum terebinthina ex æquo mixtum. Similiter ex lini seminibus puluere, & myrrha ex æquo, resinæ quippiam superadditum, in aqua coctum cataplasma imposuimus. Quibus uero tumuerit, pampinorū folia molliora triginta, thuris & cerusæ semuncijs singulis commixta, pro cataplasmate imponimus, ante tamen ex aqua marina frigida fomentabis. Nam & testes tumentes, cymolia trita frequenter cum aqua perūges: post uero myrti sicce pulueres, & myrrhæ similiter aspergendi sunt. Vulneribus uero in eodem cole, lepidos cyprinæ puluerem satis confidentur aspergo. Et afronitri solius triti puluis eodem modo operatur. Et alumen scissum contritū, similiter & myrrha cum passo trita. Si ueluti carbunculus innatus fuerit, liciū cum melle tritum suppono: frequenter per diem inspergo mel tepidum. Fomentandū est interea ex aqua de seminibus, quæ in aqua coqui debent, aut myrti uiridis, aut lentisci folijs, aut rubi, aut oliuæ, aut rosæ sicce: cuius puluis si post fomentum aspergatur, continuo operabitur. Sic etiam de herbarum supradictarum cataplasmate innuendum est, cum melle commixto. Nam & uini, & mellis species prætermittenda non est. Continentia uero ciborum, & uentris purgatio frequenter prouideri debet. Efflatterij quoque puluere tangendum erit. Aliqui minimorum piscium capita trita imposuerunt.

Tumores
testium.

λεπίσ est schoria, siue squama, cuprinā uocat λεπίσα, quæ ex ære, siue cupro fit.

De HERNIOSIS. Caput XXVI.

HERNIAS uero infantium frequentius emergentes sic curabimus. Resinam pituinam siccam, nitrum, cyminum, ex æquo cum melle miscemus, & sub emplastri temperamēto imponimus, superaddita ligatura quæ contineat medicamentum. Et uiam passam purgantes, in uncijs. V I. nitri uncia. I. cymini uncijs. II. cum melle contriuimus, & ita usu sumus. Vitandi cursus, & saltus, et auster, uentris quoque conatus, & ciborum nimia præsumptio. Aliud probatissimū. Caduci malogranati ÷ I. gallarum semiuncia, asphodeli radicis ÷ I. narcissi radicis ÷ I. hæc omnia in uino coquenda, & tundenda, et malaxata in primo adhibenda sunt. Hoc herniarum perseverantiam intus sub ligatura, etiam ueterum percurabit, & hydrocelas, & sarcocelas, & enterocelas similiter. Itē Cinopoli emplastri expono maximū & probatissimum remedium. Spumæ argenti ÷ VI. aceti ÷ XVIII. olei & oppij, spuma argenti pleniter comburis, & supradictio aceto restinguis, & teris diligenter. Omnia simul mixta coques, agitabis spatula olosidera, & ita ut dactylon coques, ac in lintheolo adhibendum diebus cōtinuis V. imponis. Hoc hydrocelas, & similes collectiones sine dilatione curabit. Carnes cochlearum teris, & his myrrhæ puluerem misces, et in lintheolo inductum impones sub fascia, ut facilius reprimatur: & passum cum acacia tritum, et aqua similiter temperatum supponendum est. Item etiam cochleas ex arbore lauro collectas comburimus, & tritas imponimus, ut umbilicum in naturam propriam reuocemus.

De diuersis uitijs in ANO nascentibus, uel Syringis, hoc est, Fistulis. Caput XXVII.

DIFFICILES in his locis causæ euenire consueuerunt, pro accidentium qualitate. Est enim loci natura delicatior, & qui ad omnes acerbos quæ maxime contactus, facile commoueatur. Nascitur ergo in hoc sæpissime indignatio, uel feruor: fit ragadium, fit condiloma, erumpunt hemorrhoidæ, nascuntur exocadæ, fiunt & syringæ, frequenter etiam intestinorum effusio, et cetera, quibus omnibus suo ordine remedia designabo. Quando ergo indignatio, uel feruor locum attentauerit, pingues dactyli, in passo, uel mellicrato infusi teruntur, superaddito quopiam de oleo roseo, e quibus factum cataplasma tepidum adhibemus. Superimposita tamen ligatura, quæ adiutorium continere debet. Nam etiam de musteo similiter faciendum est, sed quod piper non habuerit. Sic etiam de bulbis albis, cum melle contritis, loca cōmota frequenter curata sunt. Et licium inde contritū cum cerotario, et ex oleo roseo temperatū adhibuimus, & sæpissime sulphuris uiui quippiam triti superadijimus. Est & hoc genus adiutorij utilissimū. Spuma argenti, & cerussa, uncijs singulis: thus masculum, et crocum in semuncijs singulis, cum uino & oleo tritum, et cōmixtum adhibendum est, et oui ui-

A
Herniæ infantium.

ὑδρον, σαρκοη,
& *εντερον,*
Herniæ sunt species ab Hippocrate & Galeno descriptæ, quæ etiam plures & apud Galenum & Paulū Aeginetam numerantur.

B

Ani accidentia.

Feruor Ani.

C tellum coctum, tritum cum melle & oleo, commixtumque, loca indignantia satis iuuat. Sic butyrum cum medulla ceruina, & sepum ceruinum, & thus masculum, omnibus ex æquo tritis, immixtis oleo & uino, similiter temperatis curati sunt frequenter. Huic medicamēto etiam licium indicum admiscendum est. Si Ragadium factum fuerit, hoc medicamento uti nos conueniet. Oleum roseum solum, tritum in plumbeo uase, & ex pistillo simili, usque in pinguedinem, & caricarum pinguium combustarum cinis, uino tepido praelauatus, ac impositus, prodest. Sic rosæ flos, & pompholix simul trita, similiter spargitur. Et molybdæna cum folijs rutæ uiridibus teritur, & cum oleo myrteo pingui temperatur, & similiter iuuat. Sic hyoscyami folia, sic corij puluis aspersus similiter loca curauit. Sic etiam lintheorum combustorum cinis cum amylo, ex æquo succo foliorum oliuæ temperatur, & subpingue fit linimentum. Quibus Condilomata fiunt, uel Exocadia, hoc adhibendum est medicamentum. Ceræ libra una, picis ÷ IIII. medullæ ÷ II. adipis taurini ÷ III. mellis ÷ IIII. uini ÷ III. guttæ ammoniacæ ÷ I. thuris masculi ÷ II. myrrhæ ÷ V. sicca cum uino teruntur, & solutis calentibus commiscentur. Aliud. Calcis uiuæ ÷ III. nitri ÷ II. utraque teruntur, & cum aruina miscentur, & ex eo pingue facies linimentum. Quod cum siccauerit identidem superaddis, & hoc modo perseverando facilius consumentur exocadia. Sic chalcantum teris, & eius puluerem cum oleo dulci molli uapore coques, & pinguefacto, loca frequenter tangantur. Nam & alumen missum in uase nouo, coctum, atque tostum, puluerem facit. Hoc tacta exocadia, spontanea frequentius ceciderunt. Hemorrhoidas uero erumpentes, sic compescere, uel temperare consueuimus. Butyrum, crocum, cerussam, mel ex æquo omnia commiscenda sunt, & oui albore temperanda, & imponenda. Sic arnoglossa trita cum aceto facit. Sic pulueres cerussæ cum aceto contritæ. Fomentabis uero loca ex aqua, ubi alumen scissum, tritum mitti facies, & æris florem excoques in tertiam partem, & ex hoc fouendi sunt ante linimentum. Sed ut etiam in tempore aliquando de physicis adiuuentur, in ea aqua coquendæ sunt species supradictæ. unde ægrotus is qui hemorrhoidas patitur, frequentius elauatur, & ad supradictas species, in uncias senas, aquæ sextarios decem mittis.

Si uero conclusas resolvere uolueris, tapsiæ succum, & apij similiter ex æquo conterimus, & loca contingimus, quæ solenni digestionem fuerint impedita. Laser cum aceto contritum imponendo, frequenter usi sumus. Nam & Musa rrocisco, omnibus approbato, in aqua in qua calcem uiuam extinximus, resoluta, imminuimus, & profecimus. Qui trociscus hoc modo a nobis conficitur. Aluminis scissi uncias. III. aloë ÷ III. croci ÷ II. crocomagma ÷ II. chalcanti ÷ III. caduci malogranati ÷ II. uino omnia trita commiscemus, ut trociscos faciamus.

Ragadium
Ani.

Condilomata,
& Exocadia
Ani.

Hemorrhoidas
Ani.

Physica remedia
frequenter
ab Autore uocantur
ea, quæ absq; certa
ratione data, prodesse
conferimus.
Syringæ.

Trociscus
Musa.

Etiam hic puluis nobis experimentum dedit, omnes syringas & expurgandi, & glutinandi: qui ista ratione conficitur, Iris Illyricæ ÷ V. erui ÷ III. manne thuris ÷ III. lepidos calcis ÷ III. aristolochiæ ÷ III. 5. omnia tunduntur, & cribellantur, & fictilis puluis, cui nomen est Acopali, commiscetur eodem modo, ad linimentum quemadmodum Musa trociscus supradictus. Quibus uero intestinum exierit, mori * syluestris dolori fomentatio adhiberi debet: & post acacia trita cum aceto linimentum facit: & cyclamini succus cum melle ex æquo mixtus, & coctus usque in pinguedinem. Aliud. Puluis ellebori albi, qui cum aceto coctus est, admixto cærotario ex oleo roseo, satis iuuat. Et hyoscyamus in aceto tritus, & similiter adhibitus, intestinum effusum similiter reprimit.

A
Puluis ad
idem.

Intestini
exitus.
alias * uiscido.

¶ De PERNIONIBVS. Caput XXVIII.

PERNIONIBVS quæ cum pruritu sunt, aquæ marinæ fortis satis prodest. Similiter etiam si uino calido stiptico foueantur. Sic si etiam decoctiones betarū, quibus alumen scissum infuderis. Post quod fomentum, cæra liquefacta linire conuenit. Nam & ex aluminis puluere, cum hordei farina, & uino cataplasma adhibendum est. Sic cæra, & picis resolutæ sola unctione curatæ sunt. Et gluten solutum in aqua profuit liniendo. Sic oliuarum uiridia folia cataplasmate adhibita profuerunt. Sic gallæ cum aceto contritæ, sic uini fæces impositæ curauerunt. Quibus uero iam uesicauerint, raphanos tundes, & ex eorum succo bene proderunt linimenta. Et lenticulæ coctæ, & tritæ cataplasma proderit. Et caduca malogranati, in calidis cineribus tepefacta, & trita adhibita, conuenerunt. Sic etiam scylla cocta, similiter contrita, profuit. Quibus uero increpauerunt, & uulnerati fuerint, his spuma argenti trita, mixto adipe porcino, pro emplastro apponi debet. Sic adipēs anserini cum cæra & oleo tepidi adhibendi sunt. Et cochlea cum testa combusta, & trita, & in puluerem redacta, si aspergatur, continuo medetur. Eruum in uino coctum, & cærotario similiter curat contritum.

B

¶ De RAGADIS pedum, uel digitorum. Caput XXIX.

OMNES CREPIDINES in calcaneis pix liquida illinita percurat. Et spuma argenti, cum cerussa, & alumen scissum ex æquo contusum, & uino mixtum, medebitur similiter. Quibus uero pilis inhærentes molestiam fecerint, ferro subtili loca ante purganda sunt, & melantherium cum locio pueri tritum apponendum. Et gutta ammoniaci cum aceto trita similiter adhibet. Et mysi, & aristolochia ex æquo contusa cum melle adhiberi debet. Hoc & rasura cucurbitæ trita faciet.

C De PARONYCHIIS. Caput XXX.

alias * Aster-
atticus.

Vngues
scabiosi.

PARONYCHIAE in initijs lana ex aqua infusa imposita curantur, eaq; frigidiore frequentius irriganda erunt. His etiam asphaltum, cum aqua trita adhibenda erit. Sic & thuris masculi puluis cum melle mixtus medebitur. Sic etiam gallarum. Si fanem sane collegerit, locum pungis: ad eius uero digestionem, & lenticulam coctam cum melle contritam superimponis. Et myrti folia uiridia trita, similiter cum melle adhibentur. Sic etiam rosarum, & sic oliuae folia similiter. Sic cadmia puluis aspersus curat, sic erui, sic etiam thuris masculi. Quibus uero etiam ungues quassati fuerint, folijs myrti uiridibus, uel malograna-
ti tunsis cataplasmandi erunt. Quibus autem forte aliqua loca nigrescunt, farina tritici, cum pice folia admixta curantur. Et sulphur uiuum hoc cum porcino adipe tunsum, & commixtum praestat, ne ipsi ungues exiliant. Et lini seminis puluis. Simul etiam & * asturacus cum melle commixtus imponitur. Et cera sola liquefacta superimposita. Sed his omnibus adhibitis, diutius perseuerandum est. Calefacti etenim perseuerantia adiutorij ungues, melius gubernantur. Scabiosos, ueluti elephantiosos si quis forte ungues habuerit, uini fex sicca, trita, & cum caerotario imposita curat. Et ficus sicca, purgata, & tunsa, superimposita, aequae medetur. Et lapathi agrestis radix in aceto cocta, & contrita, et sulphur uiuum cum sandaraca, ex aequo tritum, & aspersum, continuo curat. Interea sub his omnibus adiutorijs, ungues ipsi primo ex pice liquefacta ungi debent: quos superiori medicamento & fasciola munire & gubernare oportet.

De PRURITU, uel SCABIE totius corporis, uel uarijs maculis in corpore. Caput XXXI.

Loquitur de lini-
mentis quae in
calce huius Ca-
pituli descri-
pta habentur.

SI IUVENIBVS hoc bene habentibus obuenerit, phlo-
botomo prius sub gemina detractio subueniendum est. Item uen-
tris purgationes frequenter deinde adhibendae erunt. Cibis plane for-
tilibus nutriendi sunt. Lauacris frequentibus uti conueniet, in quibus
thuris masculi, sulphuris uiui, & nitri puluere aspergendi erunt. Si hoc
adhibito adiutorio, aut pruritus, aut scabies perseuerauerit, lapathi agre-
stis radix trita, & cum aceto commixta, in balneo similiter adhibenda
est. Sic linimentum cum melle commixtum. Quo linimento, frequen-
ter etiam in sole adhibito liberati sunt. His frequenter etiam frigida la-
uacra profuerunt, & postea oleo roseo, uel lentiscino, aut myrtino, ad-
mixto uino, se utilius perfuderunt. Scabies uero si uulnera habue-
rint, mirabolanum, & sulphur uiuum, ex aequo tunsum, caerotatio ex o-
leo myrteo liquidiori commisceo, ut leui unguento eorum in balneis uul-
nera pertractentur. His sane calidum lauacrum aquarum dulcium pro-

curandum est, in quo supradicta linimenta adhibenda sunt. Nam & thuris masculi, et pulegij ex æquo puluis, ibidem in balneis commodissime adhibetur. Commodius, si etiam cum uino Capnitidis succus, sic nitrum cum uino, sic Capnitidis succus, qui frequenter etiam cum aceto mixtus, plus profuit.

¶ De E L E P H A N T I O S I S.

Caput XXXII.

S V N T Q V I B V S certis ex accidentibus, maculæ in corporibus frequentius inhæserunt. Sunt nigræ, sunt albæ, uelut elephantia, si aliquando annunciantes: quibus hoc modo medendum erit. Myrti folijs uiridibus in uncijs duabus, nitri, & aluminis singulis, contritis, in balneis fricandi erunt. Aliud. Sulphuris, nitri, & aristolochiæ puluis ex æquo contritus, in balneis adhibendus est. Sic gutta ammoniaca, trita cū oleo, profuit. Sic fici folia cum sulphure uiuo, & cum aceto medentur. Nam & sub sole de hac confectione curatur. Et cyminum, cum aceto tritum sæpe sic profuit: & quinque diebus superaddendo linimenta, non delauatis prioribus. Sic cymolia, nitrum, & bacca lauri cum aceto commiscentur, & similiter, ut priora, medentur. Aliud. Fenogræci puluis, aphronitri in uncijs binis, et alcyonium, & cyminium in uncijs singulis, similiter cum aceto adhibendum erit. Et ex betarum folijs coctis, & tritis, cataplasma his imponendum est. Et piper cum myrteis folijs uiridibus tritum, & sub sole in balneis adhibitum, utrasque maculas permundabit. Sæpe his perseuerantibus maculis, ad elephantia uitium, frequentius declinatum est, cui per tempora nunc ordinabo remedia. Per initia huius passionis, cum sanari plene uitium supplices orauerint, phlobotomandi erunt, & purgandi frequentius. Faciem uero in qua huius uitij magis horret imago, mirabolano cum aceto, & oleo roseo, uel myrteo, uel lini semente fricare conueniet. Aquis naturalibus frequenter utantur, & marini lauacri. Continentia sane uitij his quæ plurimum prodest. Cibis digestibilibus, & dulcioribus frequenter iuantur, lactis acceptatione quæ maxime, si aquæ eius accipiant quod greci ὀππὸν appellant. Nam & succus Neptæ herbæ frequentissime hoc uitium releuauit: & hæc eadem herba, par beneficium præstitit sæpe cibo data: & cōagulum νεσπὸν, id est, hinnuli, quæ nos ceruū lactentem dicimus, cum oxymelle ieiuno datum, uel temperatum, sæpe profuit. Si ipsdem adhibitis, morbus ille adhærescens omnino fuerit publicatus, tunc neque phlobotomo, nec cathartici uti conueniet. fieri enim non potest, ut humor corruptus insaniens, quique omne corpus suo horrore funestarat, his adiutorijs purgationum adhibitis, ad interiorem originem identidem reuocatus, uenenati sanguinis, geminatis effusionibus arceat. Sed uomant frequentius, & lactis beneficio per cibos, per potiones enutri-

A
Capnitidis est ea quæ Fumus terræ uocatur a neothericis: a ueteribus etiam Fumaria dicta.

B
Elephantia-
lis cura.

Trociscus
Ciros.

Cantur, & educuntur. Locis uero contaminatione uulneratis, omnia sti-
ptica adhibenda sunt, quibus illa caro corrupta, & effœminata, ualeat
durari, uel stringi. His frequenter Ciros trociscus profuit, qui conficitur
ex sinopide, alumine scisso, erugine, & cymino sub æqua ponderatione
in aceto dispositus. Omnia etiam linimenta, uel fricamenta quæ pruriti
tui in superioribus, nec non etiam scabiei conuenientia significauimus,
etiam his apta, seu utilia asseueramus. Aliqui uero etiam illis carnes ui-
pereas ministrauerunt, quaternos digitos in mensura, tam in capite, quæ
& a cauda præcidentes, quæ oleo & salibus conditæ profuerunt. Addis
* de græco quamplurima.

¶ De L V X A T I O N I B V S.

Caput XXXIII.

PER INITIA, ut moris est, primum auulsa reponenda
* sunt locis suis. Item embrocis uti necesse est, ex herbi pollinibus, uel
certe cineribus, oleo, sapone, & ouis commixtis, lanisque mollibus, in-
fufis succis loca munienda sunt, & pro locorum natura, fasciis conti-
nenda, & constringenda. Si sub hoc adiutorio, loca naturaliter custodi-
ta quieuerint, eisdem usque ad perfectam sanitatem imminendum no-
Dbis erit. Si uero aliqua aduersitate, locis proprijs auulsa minime
potuerint reuocari, tunc adiutorijs catholicis, doloribus
crescentibus, subueniendum erit: ut est phloboto-
mus, uel catharticum, et cataplasmata parago-
rica. Quibus perseverantibus, si dolo-
rum declinauerit inquietudo,
fomento lauacri, cæro-
tarijs, uel certe emplastris ca-
lasticis imminendum est. Postea
uero malagmatibus perseverandum, quibus
curanda loca possint perpetuo solidari.

¶ LIB. PRIMI Finis.

COCTAVII HORATIANI in Secundum Operis sui
librum ad EUPORISTVM PRAEFATIO. A

NUNC secundi Operis partes aggrediar, quibus prodens-
dæ, discutiendæq; rōnis delegauimus functionē. Quæ qm̄
oculis cōprehendi non potest, qd̄ officiū liber superior occu-
pauit, idcirco passiones interiora possidentes, in hoc uolumine, aut acci-
dentibus conuincēt, aut prodent̄ indicijs. Studio quippe ueritatis no-
lui frustra disputatiōes ingerere, qn̄ potius in utroq; opere, certis, depre-
hensiq; morbis remedia cōstitui, uel curis medendo facilioribus, uel tu-
endo materiã uitiorū. Qñquidē in Logico ope obscurisq; piculis, non
opus est assertore, sed iudice. Omnes acutę Febres uel ægritudines, de
qbus nūc dicere cōstitui, aliqñ passiones præueniūt, aliq̄ties cōsequunt̄,
quæ certa prodūt indicia, qbus morborū possit materia cōprehendi. De
chronicis uero secundis partibus promissos sermones expediã. Hæc est
itaq; sub oīm ueterū autoritate febrīū diffinitio, qbus etiã nos assensum
libētissime accōmodamus. Inest nobis calor ignitus, qui cū se in altiori-
bus p̄cordiorū locis, repētina aliqua necessitate cōmouerit, & uelut adue-
ctus tēpestate, loca aliqua naturaliter quieta turbauerit, uaporē acriorē
procurat, & tū quidem ex altitudine stomachi febrīū serit originem.

CAPITA primæ partis LIB. II. De Acutis passionibus. B

1 De Febribus	2 De Phreneticis
3 De Lethargicis	3 De Pleureticis
5 De Peripleumoniacis	6 De Synanchicis
7 De Apoplecticis	8 De Hydrophobicis
9 De Iliacis, Colicis, Strophosis	10 De Spasms
11 De Satiriasi, uel impedimento usus ueneri	
12 De Cardiacis, qui etiam Diaphoretici dicuntur	
13 De Cholera	

CAPITA Secundæ partis LIB. II. de passionib. Chronicis.

1 De querelis Capitis	2 De Epilepticis
3 De Stomaticis	3 De Menomenis, <i>μεινομένησι</i>
5 De Melancholicis	6 De Paralicis
7 De Catarro	8 De Phthificis
9 De Sanguis emissiōe interiorū	10 De Empyricis
11 De Syntaxi, uel Atrophia	12 De Asthmaticis, uel Suspiriosis
13 De Epaticis	13 De Ictericis
15 De Spleneticis	16 De Stomachi uarijs accidētib.
17 De Lumbricis	18 De Dysentericis, uel lientericis
19 De Hydropicis	20 De Renum uitijis, uel Vesicæ
21 De Artriticis, Podagricis, Ischiaticis.	

C LIBRI II. pars prima, De OXYORIS,
seu acutis passionibus.

De FEBRIBVS. Cap. I.

IC IGITUR quæ maxime omnibus in locis, siue climatibus, omnique ætate, morbis omnibus certa ex necessitate uel imminentibus, uel præeuntibus, hæc sociantur.

Febricitantibus itaque generaliter omnibus, unum magnum remedium cunctorum cautum est autoritate, præcipue seruire temporibus: ut per conditionem causarum ægri omnes, adiutorijs competentibus releuentur, similiter etiam cibus congruis nutriantur. Conueniens profecto, in utrisque aliquando congruum, bonum tempus. Possunt enim in hijs officere, quæ æque utilia iudicarentur, si in competenti tempore suggerantur. Docuit enim natura omnium gubernatrix, in initijs omnium exagitationum, sub quacunque sorte causarum aduenientium, quando præsentis commotionis tempestate, naturalis ille uapor turbatus, recessus interiores petierit, & cum * ex materia articulos frigus uel tumor quassauerit, uel occupauerit, tunc nihil penitus a Medicis tentari, uel adhiberi debere. At uero imminente declinatione, transactis augmentis, cum paulatim uapor exasperatus, omnia illa exteriora membra perfuderit, tunc adiutorijs potius competentibus seruiemus. Ergo quomodo aliquando sub certis accidentibus manifesta declarantur nomina passionum, sic aliquando simplex febrium imago conspicitur, quæ uentris semper constrictionem procuret, capitis dolorem, linguæ asperitatem, aliquando insomnietates, cum leuibus mentis erroribus. Hæc etenim ex eadem Febrium origine, uapore naturaliter superiora appetente, præcipue capiti sollicitata contingunt. Quæ accidentia licet etiam in cæteris passionibus, cum alijs signis plurimis misceantur, tamen cum per se sola fuerint, febribus sociata, febrium magis simplicium quam figuratarum speciem designare noscuntur. Ergo cum simplicium Febrium causa constiterit, per initia commotionum, cum adhuc articulos possidet frigus, manibus calidis, uel uaporibus, cætera omnia membra calefacta contineo: tunc etiam somnos inhibeo, nihilque aliud inhiberi permittam. Cum uero ex altitudine uapor exiliens, corpus omne calefecerit, & emergens inflammatio impatiens, uiscera uniuersa siccauerit, tunc post clysteris simplicis beneficium, etiam enemate, quod ex sicco lini seminis, & oleo roseo, uel chamemilo temperatur, in uncijs tribus, igneis illis ardoribus succurrendum est.

At uero quinta transacta die, & primis iam temporibus ægritudinis refrenatis, cum sub quadam maturitate qualitas causæ humanior apparuerit, tunc post augmenta commotionis præsentis, lini semine, & hordei pollinibus, cum aqua & oleo, ut moris est, præcordiorum lo-

Alias, * exteriora articulorum.

Cura.

Enema.

ca iuuanda sunt: ex quo aut ignem illius commotionis temperemus, aut sudorem oportuno tempore procuremus.

Monitum te interea uolo, ex urinarū inspectione, supradictæ ægritudinis maturitatē, sic considerari debere. Aduertendū est itaq̃, ex urinis naturalibus & consuetis, quantū in contrariā partem natura deuiauerit: ut ex hoc, quid aut præsens status, aut futurus ægritudinis exitus allaturus sit, instruaris. Est autē urina naturaliter, quæ corporis eius qui emit, sanitatē manifestat, rubra mediocriter, & subpinguis, & tactu calida, habens naturaliter nebulas, in aquā maxime appetentes. Quantitatē uero ex accæpto nosse conueniet. Hæc itaq̃ cum inspexeris, de maturitate ægritudinis bene confidēs, adiutorijs cōpetentibus uisitabis. Superueniente igitur declinatione, tēporales cōmotiones, etiā prioribus adiutorijs procurato. Tunc & linguæ curationi, & cæteris, quæ cibos impedire consueuerunt, seruiendū erit. Aliquando etiam lixoperita pro cataplasmatibus adhibita, q̃maxime profuerunt, quæ infundere ac nutrire magis, quā infrigidare corpora ardentia uideantur. Quæ conficere hoc modo consueuimus. Spuma argenti uncias tres, mellis ÷ III. succi lini seminis ÷ VIII. ceræ ÷ III. olei rosei, uel chamemelini libras. II. conficis ut moris est, et uteris in uicem cataplasmatibus, cōmotiones competenti tempore iuuaturus. His igitur adhibitis, simplices ægritudines sic uisitare consueuimus, usq̃ in plenam uisitationem: quo etiam lauacris adhibitis, & reparare sanitatem, & reparatam custodire possimus. Igitur postq̃ illius ægritudinis species, quæ solis Febribus cum proprijs accidentibus designantur, hac pagina compendiose composui, in sequenti ordine, acutas omnes passiones, proprijs nominibus, atq̃ etiā accidentibus designabo. Sumimus itaq̃ initium de Phreneticis, febrium acutarum necessitate fluctuantibus, adiungentes adiutoria competentia.

¶ De P H R E N E T I C I S. Caput II.

PHRENETICORVM causam, certa accidentia manifeste designant. Sunt enim acutæ febres, cum terribili mentis alienatione, sunt iuges insomnietates, ex meningē tensione, uel indignatione uenientes. Vnde quum speciale accidens, hos tantūmodo manifesta uerit, uel si floccos intensius legerint, cōmotionum temporibus, uti iam ante premonuimus, seruiendū est. Docet natura, exasperatis nulla penitus adiutoria admouenda, ex his præsertim, quæ importunis temporibus q̃maxime adhibita, nocere probata sunt. Per initia itaq̃ huiusce passionis, lucidum ac temperatū primo cubiculū prouidendum est. Ciborū obseruanda continētia. Et si prædicta adiutoria, quibus passio publicata est, intra tertiū diem apparuerint euidētia: & si nulla nos aut ætatis, aut temporis ratio remoretur, phlobotomo subueniemus, licet ad detractionem sanguinis, cunctatior * non facile peccauerit. Cum enim

A

Urinæ iudicium.

B

Cubiculum Phrenetici.

Alias * cunctator.

C sanguinis, cōmodissimi elementi, copia laborantes, etiam alienis possint iuuari remedijs, eo sane detracto, uel amisso, difficile reparantur.

Venter.

Ventris item si constrictū fuerit officium, per clysterem simplicissimum procurabo, mellicrato calido, oleum tantūmodo admiscens, nihil asperum, neq; diuretice qualitatis adiiciens. Certū est enim, febricitantibus omnes collectiones meningæ sociari. Vini, uel aceti penitus in his odor fugiendus est. Cibus humectus & lenior est adhibendus. Aptis tēporibus caput oleo roseo infundendū. Et si his adiutorijs contemptis, passio augmēta perceperit, ita ut extensioribus uigilijs, & febribus, & alienationibus adhuc molestissimis terreamur, oleum chamemilinū, uel anethinū calidum, in quo papauer, uel lactucæ semina, uel menthæ, uel hederæ succos coxeris, miscebis, & eorū capita frequētius irrigabis.

Vigiliæ.

Si uero impatientius se luctando quassauerint, quod est omnibus uigilantibus accidens speciale, mollibus ligaturis fasciarū alligatos quiescere faciemus. Etem̄ plus incōmodi accidere poterit ex uigilijs inquietis, q̄ si inter luctationes nimias intercepti, uiribus fatigent̄. Vultus eorū ante cibos, aqua calida, ubi agreste papauer, aut lactucæ semen, & cætera illa quæ significamus decoxeris fomentent̄. Similiter etiā articuli eorū, lingua quoq; ex melle, & oleo mixto rosaceo, aut certe ex succo lini feminis irrigent̄.

Vultus.

Articuli.

Lingua.

D

Lectus Phrenetici.

ni feminis irrigent̄. Febribus etenim perseuerantibus, ægri amplius siccitate linguæ quatiunt̄. Lectus eorū suspendendus est, & ad uicem gestationis agitandus. Frequenter enim, ex illa lecti motione, ueluti & mentis oculis, & mentibus occupatis, somnos his dulcissimos procurabimus. Media eorū, consideratis tēporibus, oleo dulci calido fomentanda sunt, aliquādo mixta aqua calida pertigmatibus infundenda. Similiter etiam inguen eorū, huic q̄ maxime compatiens ægritudini. Frequenter etiam feminum cataplasmatibus media eorum iuuanda erunt.

Media.

Rasura capillorum.

Iuuat interea multum detonsio capillorum, aut si raso capite admotæ cucurbitæ, cū sanguinis detractioe adhibeant̄. Ex hoc etenim adiutorio, quantū sæpe probatū est, ad plenā causæ perductę sunt digestionē.

Hæc est amice, simplex Phreneticorum medicina, quæ naturę beneficijs, & adiutorijs sic ordinatis, competenti tēpore adhibitis, continet̄. His etenim rite custoditis, facilius potest ægritudo uicta succumbere.

¶ De LETHARGICIS. Caput III.

Phreneticorū, & Lethargicorum differentia.

LETHARGICIS & Phreneticis simile est capitis aut meningæ sub extensione uel constrictioe periculum, utriq; acutis febribus agitantur. His tamē accidentibus differunt: quōd Phrenetici, manentibus insomniatibus & alienationibus eriguntur. Lethargici uero sub simili incōmoditate uigiliarū, grauedine molestissima, & falso ueluti somno, molestius deprimunt̄. Sunt hæc differentiæ, ex simili passione subortæ, ita tamē, ut plus lethargici pericliten̄. Nam phrenetici amplius grauati, lethargici fiunt; Lethargici uero reuelati, in phreneticos

mutantur. Vna est ergo & æqualis in utrisq; caussa uitiorum, eadem & iam in uisitando diligētia esse debebat. Sed phreneticis quies & patientia indicenda est: lethargicis uigiliae procurandæ sunt. Ergo lethargicis fofus capitis simplex adhibendus est, ut phreneticis: exceptis herbis illis, uel feminibus saporibus afferentibus, quibus media præcordiorū similiter adiuuanda sunt. Lingue siccitas eodē modo riganda, ritēq; uentris officium procurandū. Caput quoq; sic detractio sanguinis releuari debet. Vno eodemq; modo, uel tēpore, etiam ciborū qualitate nutriendi sunt. Vnū tamen præcipue curandū, ut si per spinæ tantūmodo admonitionē febres adhuc acutas perseverare intellexeris, frequētibus eos sternutamentis releues, tunc acerbis adiutorijs ptarmicis imminere nos cōueniet, in lucido sane & tēperato cubiculo. Articulos uero eorū ungo frequenter oleo ueteri, uel cucumeratio, mixto nonnunq; nitro, aut pipere, aut castoreo: et uncta follicitijs defricabo. Et si frigidi adhuc fuerint, etiam sinapi puluerē admisceo. Nam & aliqui etiā sanguisugas frontieorū, uel temporibus recte adhibuerūt. Perseueranti uero grauedine, & sensus occupatione demersis, expedit accipere ad mensuram cochlearis unius cum mellicrato castorei puluerem. Expedit etiā apophlegmatizare ex oxymelle, & hyssopi, aut origani, aut thymi, aut pullegij, aut rutæ decoctionibus. Et si adhuc ista ueterē capitis depressiōem non deponant, etiā sinapismus adhibendus erit, unguenta quoq; ex castoreo, & oleo sicinio. Iam tunc etiā odores naribus admouendi ex castoreo, pulegio, origano, thymo, & baccis lauri. Hoc & ex cornu ceruino, & galbano fieri, cōmodum probauimus. Hęc igitur grauatis lethargicis adhibenda sunt, ubi febrium acutarum non interuenerit necessitas, quæ quidem nos omnia eis quæ phreneticis accōmodari solent adiutoria, uel illis similia adhibere compellit.

De PLEURETICIS. Caput IIII.

PLEURETICORVM hæc est certissima definitio. Dolo-
 re insustentabili, & perseveranti, circa interiora lateris afficiuntur, Febribus æque acutis minime desistentibus: & tussi molestissima compressi, sputa uaria eijcient. Super quod latus iacuerint, tolerabilius asseuerant. Nam loci dolentis, ad saniores partes in tempore demigrat pressa materia, ac tum loca ipsa languentia releuantur. Febrium itaque temporibus feruientes, adiutoria & cibos congruos adhibebo. Cubiculum procurabo calidum & lucidum. Ex initio mellicraton ex despumato melle suggeram, omni ægritudinis tempore ministrandum.

Interea si statim nos augmenta terruerint, retractantes ægrotantis ætatem, temporis qualitatem, prouinciarū naturam, intra tertium diem phlobotomo subuenire nos conuenit. Item uentris officium procurandum est, aut balanum supponendo, aut clisterem simpliciore.

Lateri uero dolenti, ex oleo samfucino calido fomentum adhibeo, et

A

πάρμικα,
 adiutoria uocat, quæ sternutationē prouocent.

B

Pleureticorū
 accidentia.

βάλανος, glās.
 Balanū, pessariū, seu pessū instar glādis.

Cex famsuci puluere, uel rutæ siccæ, loca affatim aspergo dolentia. Post uero succidas, aut sulphuratas calefactas lanas appono, uarijs & frequentibus cæteris uaporibus loca mitigabo: & aliquando faccellis ex cantabro: aliquando ex milio, uel salibus calefactis, aliquando oleo supradicto famsucino, uel rutaceo adiecto, uesicam uaporamus. Adhibemus etiam uentosarū suis temporibus aptissimū adiutorium. Perseuerantibus uero doloribus, etiam cataplasmata calastica cum melle de seminibus addo, detrahēs semen fenogreci. Febrientibus caput semper dolore & inflatione sollicitatur, quod expertus es. Cibos uero usque ad ægritudinis digestionem, cōmodis tēporibus, matutinis q̄maxime, forbiles ministrabo, & calidos. Semper em̄ naturę certa ratione, uespertinæ horæ crassiores accessus, ægros animos ad tristitias quasdam adducūt, et uitia ueluti renasci cogunt, cōmotionem interea addētes. Eoq̄ facilius ægritudinem refrēnabis, si per dies singulos semel tantūmodo cibos adhibeas. Sub hac igitur uisitacione, si necdum ægritudinis augmenta recesserint, diebus pluribus ex mellicrato, aut hyssopum, aut rutam uiridem decoquam, & ex hoc frequenter eos potabo. Locis uero

ἐχάρη.

D Contra dolorem laterū,

impacienter dolentibus, etiam ἰσχάρα uisionis impono. Ita etenim frequenter ad peripulemoniacoꝝ non permittetur æger uicina peruenire pericula. Dolentes uero latus sine febribus, & cæteris accidentibus pleureticorum remotis, quos iam non pleureticos, sed latus dolentes proprie appellabo, ex subiectis alia diligentia uisitamus. Piper, uel cymīnū, uel castoreum, aut rutam siccam terentes, mellicratoq̄ miscētes, potui dabimus. Oxyporia adhibenda erunt. Item acopo calido, cōmixto opobalsamo, aut glaucino, aut laurino, latus ipsum est perungēdum, & fricandū. Quibus adhibitis, si necdum dolor quieuerit, super illam decoctionē quam superius ordinauimus, fraxini radicem, aut caparis admiscebo. Dabo interea etiam antidota apta frequenter pleureticis, superaddens famsuci puluerem, ijsdem semper adiutorium cōmodissimū. Nam & emplastra, uel malagmata, his sæpissime profuerunt, ex rutæ foliorū uiridium contritorū, cum axungia, et cetera q̄ plurima, quæ sibi quisq̄ in tempore causæ probatæ utilia esse cognouerit.

Peripleumatorum accidentia.

¶ De PERIPLEUMONIA C I S. Cap. V.
PERIPLEUMONIA C O S hæc accidentia manifestant. Febres acutæ, thoracis pondus, quod etiam laterū sollicitet uicinitatem. Iacere supini non facile patiuntur, sed magis sedendo releuantur. Facies attestantur infectas ueluti quodam rubore genas. Anhelitū tardum, & suspiriū patiuntur. Tussiunt frequenter, sputa sanguinea & sordida digerunt, pulmonis periculū designantia. His primo lucidū, & calidum, utpote calasticū cubiculum prouidendū est. His febriū temporibus seruiens, adiutoria, et cibos moderatius ministrabo. E succis ptisanæ, aut alicæ, mellis quippiam despumati habētibus, mellicratorum

faciendum est: sicuti etiam in Pleureticis ordinatum est: cui concoqui debet ruta uiridis, hyssopus, uel origanum, aut Iris Illyrica, quæ quæmaxime perseveranti tussiculæ mederi consuevit. Si uero digestio sputorum tarda, & difficilis fuerit, uel si pectora eorum uiscosa quadam pinguedine percludantur, ad mensuram cochlearis, ieiunos recentis butyri frequenter accæptione iuuamus. Ventrîs officium assidue procurabo. Thoraci eorum, hoc est, pectori, adiutoria omnia Pleureticorum adhibeo, tam in fomentis, quæ in cataplasmatibus, cæterisque uaporibus constituta. Cærotaria quoque ex oleo cyprino, habentia sinapi puluerem, adhibenda sunt: quibus ad exteriorem cutim, pulmonis laborantis, caussa interior prouocetur. Nam & uentosæ impositæ par beneficiæ etiam mitigando præstiterunt. In declinatione uero huiusmodi ægritudinis, emplastris, & malagmatibus amyctiis pro tempore aptis uti nos conueniet, nec non & humanioribus lauacris, cæterisque, quibus ex tanta ægritudine, reparare membra lassiora, & roborare possimus.

¶ De SYNANCHICIS. Caput VI.

D V P L E X Synanchicorum species. Vna quæ cum tumore nimio, uel indignatione gutturis, & uuæ, & faucium, & uicinarum partium efficitur. Altera sine tumore, ipsdem tamē inhærentibus signis, uel accidentibus: quæ plus periculi facere consueuerunt. Meatus utrisque in transglutiendo difficilis fiet, & de conclusionem eorum locorum, uel suspirio, uel etiam nauseando periclitantur. Hi hoc modo curandi erunt, Cubiculum maius, & calidum procurandum est. Clysteris ardore officium uentrîs cogemus. Et si ætas eorum adhuc calidior fuerit, phlebotomo liberantur ex uenis sub lingua apparentibus, eo sane tempore, quo necessitas coegerit detractio. Vbi enim febrium timor defuerit, etiam post tertiam diem sanguinis detractio non negatur. Gargaris matris uero has causas faucium, frequentissime tali modo nouimus releuari. Mellicrato, in quo aut cantabrum coquendum est, aut ficus sicca, aut gallæ quassatæ, aut rosa sicca, aut lenticula, aut omphacium, aliqua ex his, aut certe omnia, ut superius contexamus, concoquenda erunt. Nam Andronici trociscus omnibus merito approbatus, si cum passo, aut careno teratur, & molli penna his locis adhibeatur, satis iuuat. Sic etiam de flore rosarum, & alumine scisso, & de phrygio lapide simul combusto, confectus puluis, similiter temperatus, commodius adhibetur: & cætera medicamenta: ut anthera, & his similia, anteriorum compositione probata. Interea saccellis, uel fomentis, cataplasmatibusque calasticis, & paragoricis, locis faucium periclitantibus, & pectoris uicinis partibus imminebo. Cibis uero temporibus competentibus humidis, calidis, & tenuioribus nutriendi sunt. Acuitæ etenim ægritudines, utilius gubernari non poterunt.

A
Synanchia
duplex.

B
Synanchico-
rū accidentia:

Cura.

Andronici
Trociscus.

C

De APOPLECTICIS. Cap. VII.

Apoplectici,
unde dicti.

APOPLECTICI appellati sunt, eo quod ueluti icu quodam repentino percutiantur: uel quod frigidissimi cum totius corporis desperatione, & grauedine iaceant, sine sensu etiã. Hæc quidem passio acuta est, et nunquam penitus sociata cum chronicis, nimium sollicita, sine febribus tamen. De his igitur Hippocrates noster, huius professionis autor, sic sua sententia iudicauit. Apoplecticos, inquit, grauiter occupatos, nullo penitus pacto curari posse: leuiiores attamen, licet difficile liberari. Huic etiam ego obediens, hoc sic suadeo obseruari: ut eos quos sine sensu penitus iacentes inspexeris, & nimium frigidos, anhelantesque, tantummodo plena sub desperatione agere pronuncies.

Hippocrates
in Aphorif.

Cura.

Quos uero leuiiores, ut dixi, & aliqua parte sensum proprium continentes, sono narium respirare conspexeris, penna prolixiore interiora faucium attingendo, si fieri potest, cibos, aut flegmata per uomitum reijcere compelles. Sternutamentis acrioribus, eorum capita commouenda sunt. Unguentis, uel fricamentis, acrioribus, & calidis, omnes eorum articulos, mixto nitro, & pipere, infundere suadeo. Extremitatem uero intestini, taurino felle tangendam, aut puluere staphisagriæ, quam syluaticam uuam appellant. Balanos supponimus acres, & thermanticos. Consueuerunt enim his adiutorijs cõacti, σκίβαλα, uel urinas, uel phlegmata frequenter extrudere. Cognoscentibus uero, & respondentibus, intrepide phlobotomum adhibeo. Si tamen nimium senes non fuerint, succis eos ptisanæ, uel alicæ, cum oxymelle gubernabo. Aquam calidam potui dabo. Cum uero transacto periculo præsentis, ad paralysin, ut frequenter contingit, causa fuerit deriuata, suo tempore, quum de paralysi tractaturi sumus, etiam eorum ordinabo remedia.

σκίβαλα,
stercora sunt.

D

De HYDROPHOBICIS. Cap. VIII.

Accidentia
Hydropho-
bici.

HYDROPHOBICORVM causam, aliqui ex morfu canis rabiosi, aliqui ex serpentium uenire asseuerant. Sed has origines sollicite nos scrutari superfluũ est. occupatos etenim hoc morbo molesto, nil iuuat originem didicisse. Igitur cum initia huius manifesta fuerint passionis, emergit primo ueluti quædam irrationabilis animi respiratio, repentina, & frequentes iracundiæ. Item pigrescunt ad omnia, insomnietates, uel certe somnos terribiles patiuntur. His & stomachi grauedo, cum corruptela ciborum emergit, lauacrorum inconsumpta uitatio. Aerem serenum, ueluti plumosum perhorrescunt. Vitare etiam bibendi consuetudinẽ tentant. At uero, cum passio eos plena possederit, quantum in desyderanda potione hic accesserit desyderij, tantum timoris in accipiendo generatur. Ad hæc phlobotomo prius occurrendum est, si nos nulla prohibuerint cætera præiudicia, ut superius dictũ est, quando necessitas cõegerit temporis. Vbi enim febriũ timor defue-

Cura.

rit, etiam post tertium diem detractio sanguinis non negatur. Item dabo gentianæ radicis puluerem, in mellicrato coclear unum: diatheriacon dabo, coagulum leporis tritum, similiter cum mellicrato. Dabo etiam canum catulorum coagulum. Dabo etiam cancrorum fluuiatiliu puluerem combustorum. Vulnera autem eorum a plena sanatione, ut possumus differemus, admouendo medicamenta quæ debent mitti, & sordida eadem uulnera faciam permanere. Admoueo interea etiam sanguifugas, admoueo caustica. Patientium enim locorum uenenati humores minime poterunt prohibere digestionem. Pectus eorum, uel stomachum, seminum chalaisticis cataplasmatibus adiuuabo. Iuuabo etiam cærotario, ex aloë & mastiche, & nardino oleo temperato. Caput eorum oleo anethino, uel chamæmilino tepido infundo. Vomitibus & clysteribus releuandi erunt. Stomacho uentosas impono frequenter cucurbitas, & unguentis ex samfuco herba, uel absinthio confectis, præcordia perfricabo. Cogo interea & suadeo per interualla, ut ad balneas accedant, & solo fomento calido eos posse iuari asseuerabo. Procurabo cibos cum saporiferis speciebus: sed si in tempore non deerit, etiam sagapenum, aut laser admisceo.

De ILLIACIS, COLICIS, & STROPHICIS. Caput IX.

ILLIACORVM, Colicorum, & Strophicorum similis est omnibus doloris molestia, diuersis attamen accidentibus separantur. Strophus est leuis uentris tantummodo dolor: & leui adiutorio aut uaporum, aut uentris expositione, aut lauacrorum fomentatione copescitur. Colicorum uero intestini unius querela grauissima est, & frequenter lege chronica, statutis & præfinitis ueluti temporibus commouentur: ut iam temporis magis molestiam, quam uitæ periculum reformident. Iliacorum autem passio, de qua nunc nobis tractatus interponitur, acuta est, & sub Augusto tempore periculosa. Primo, quod uentosus illis est stomachus, uentositate tenduntur: uesicæ, inguinum, coxarum, & omnium uicinarum partium doloribus opprimuntur. Scybalorum interclusione nimia conligantur, usque adeo, ut etiam clystere acri adhibito, non fimum, sed uentositatem solam inutilem egerere uideantur. Saliuarum frequenti profluuio per seueranti, coguntur in nauseam: ut non solum phlegmata, uel humores, sed etiam horribili uisu stercorea cogantur egerere. Ad hæc igitur accidentia quantis possumus adiutorijs hoc ordine succurrendum est.

Vaporibus frequentibus, & cataplasmatibus de cymini puluere, & sinapis semine temperatis immineo: iniectionibus quoque ex supradictarum specierum decoctione confectis: admiscens succos fenogræci, quibus ruta uiridis concoquenda erit. Item etiam ex oleo roseo, mixtis anserinis adipibus, aut castorei puluere, cum oleo uetustissimo. Utilius si ex laurino, uel glaucino temperentur. Utimur uentosis, cucurbitis ignotioribus, uiolentius euellendis. Et si adhuc doloris molestia perse-

A

B

Strophus.

Colica passio.

Iliaca passio.

Cura.

Cuerauerit, phlobotomum adhibeo, perseverando tamen fricationibus, uel fabanis calidis. Scybalorum uero egerendorum caussa primo eos chalastico clystere compello. Qui si cōtenti fuerint, in secundis acrioribus imminebo, colocynthidas decoquens cum succo betarum, & similibus cæteris, aspere prouocantibus. Si uero ex sumptione potionis uenosa perceptæ, hoc euenire cognoueris, theriacā cum uino dare conueniet. Ventrē prouocabis ex lacte decocto, quod schiston aliqui uocauere, in quo coqui facies, uel dissolui, aut aloe, aut scammoneam. Ad dis etiam adiutoria de græco euporiston compendiosa.

Lac σχίστον
est, quod coa
gulañ postq̃
serū inde ab-
trahitur.

Spasmus.

¶ De SPASMIS. Caput x.

SPASMV S appellatus est ex tensione, uel protractione neruorum, & uicinarum musculorum, ceruicis q̃ maxime impatienti dolori compatientis, ut etiam ad respondendum os facile aperire non possint. Nam sub hoc titulo Spasmi, uariæ sunt huius passionis figuræ.

ἐμπροσθοθονικοί.
ὀπισθοθονικοί.

Spasmus per omne corpus extensionē rigidam, temporalem quidem habet: sub qua ita tenduntur, ut sub uno schemate iacentes, tensione molesta, & inflexibili teneant. Quos uero pronos contractio habet, Emprosthonicos dicimus: quos aut ad posteriora reclinatos, Opisthonicos appellamus. Hæc accidentia, corporibus frequenter sine febribus euenire cōsueuerūt.

Quod si febres Spasmiss superuenerint, causam soluunt. Spasmi autē superuenientes febribus, uitæ semper periculū minitantur. Sed hæ supradictæ discretionēs, una eademq̃ medicinæ diligentia uisitantur. Primis diebus cōmodius phlebotomo suauis utendum est: si tamen postea etiā omnia adiutoria competentia minime prætermittas. Fricamentis, uel unctiōibus omnia loca diligentius mitiganda sunt, uino & oleo tēperatis, cubiculo calido et lucido procurato. Neruis uero tensis, & flexibilibus, fomenta uel sola ex oleo caustico, & calidissimo tēperabo. Cucurbitas, cum detractiōe sanguinis, cōpetenti tempore adhibeo, uentrē procurabo ex clystere simpliciore. Cibis cūgruis, digestibilibus nutrio: ut sunt oua * tomātula, bucellæ candidæ, in aqua calida maceratæ. Frequenter etiā mellicrato infusæ, inferendę erūt. Et si adiutorijs supradictis releuati, etiā oris cœperint impedimento carere, maluas & minutos pisciculos anethino iusculo discoctos, plena iam cōfidentia subministrabo. Frequenter etiā cum * emplasmate ex hydro-melle temperato, lactis his copia neganda non erit. Omnibus uero tensionibus, post fomenta chalastica, ex oleo siccionio unctiōem adhibeo, & cepa calidiore, & cataplasmate chalastico loca diutius mitigabo. Post clysterem uero chalasticum, expositis scybalis, enemate uti nos cōuenit, ex oleo rutaceo, commixto castoreo. Conueniet etiam locis ipsis, de salibus calidis adhibere saccellos. Nam & carbonibus proxime calentibus, lectos & stramina calidiora procurabis. Cærotaria, uel acopa, ex oleo cyprino his frequenter adhibenda sunt. Et adipēs leonum galbano

Alias, * Hapala.
Sunt aut Hapala oua recētia, quorū cortex nondum iuduruit.

Alias, * anomelle.

Cura.

cōmixti, par beneficium procurant. Dabo etiam interea potiones hu- **A**
iusmodi. Castorei puluerem cum mellicrato, aliquoties his piper inter-
miscens. Silphium cum pipere, & mellicrato similiter. Dabo etiam diu-
reticas potiones. Dabo somniferas. Curabo etiam per aquarum natura-
liter calidarum beneficia. Nam post declinationem ægritudinis, natu-
ra hñs uentris beneficia procurare consueuit.

¶ De SATIRIASI, uel impedimento usus
Venerei. Cap. XI.

SATIRIASIS, Gonorrhææ, uel Priapismi, similis est sub im-
moderata patratione molestia, quæ his accidentibus disterminatur.

Gonorrhæa sine ueretri extensione, uel usus desyderio, spermatis af- **Gonorrhæa.**
fluentissima sub effusione, corpora debilitat, & per chronica tempora
producitur. Satiriæsis uero ex certa corporis incōmoditate, quæ etiam **Satiriæsis.**
mulieribus aliquando eontingit, desyderiū insatiabile, & tensionem par-
ticulæ, cum assidua patratione auidissimã facit: & licet sine febribus, at-
tamen inter acutas, & temporales ægritudines numeratur. Hanc passio- **Priapismus.**
nem Priapismon aliqui appellauerunt. Sic itaque curandi erunt, qui
de utriusque cognomentis ægrotant. Frequentatione palestre, per initia
omne eorum corpus exerceo. Post identidem penitus quiescendum est.
Vapores stipticos, ubi iam sub tegmine, uel munimine totius corporis **B**
bene fuerint dispositi, supponimus, uaporem calefactum ex acacia, uel
hippoquistide, uel cicutæ herbæ succo, contrito, & resolutio. Tunc ipsis
partibus superaddimus fricationem unam sabanorum paulo asperio-
rum. Cibos stipticos omneis cum aceto ministrabo, uitans calidos, &
qui inflationem poterunt concitare corporibus. Hi etenim frequenter
usum erigere uenereum consueuerunt. Sic etiam potus subministrandus
erit. Sed tamen omnia hæc mediocriter, & rarius exhibenda sunt, ut ex
hoc ueluti famem, uel sitim procurare possimus. Si uero passionis
huius molestia diutius perseuerauerit, ut tensio & desyderium impati-
entissime protendantur, laminam plumbi, renibus & partibus uicinis
appono. Nam & uentosis cucurbitis assiduis, eadem loca fatiganda
sunt. Dropaces quoque imponendi erunt. Ab omnibus carnosis ci-
bis, & multum nutrientibus abstinendi sunt. Ab odoribus bonis, uel
thymiamatibus. Ab aspectu, uel cōmunionem pulchrarum penitus figu-
rarum, ut neq; tangendi, neq; uisendi eis copia præbeatur. Quibus **Pro Frigidis.**
uero, aut ætatis uergentis defectio, aut morbus locis residens, ueluti iam
frigentibus, usus uenerei officium pernegarint, his contrarijs adiutorijs
famulabor. Conuenit exercitio uti mediocri, fricationibus q̄maxime lo-
corum inferiorum, & inguinum, ex pipere, uel euforbio, uel similibus
speciebus, quæ erigendo uigorem, desyderium, uel usum ualeant mini-
strare uenereum. Etiam horum dropaces adhibeo renibus, uel inguini-
bus, & ex eodẽ balanos. Cibis calidioribus utar, inflantibus, uel erigen-

C tibus membra frigētia. ut est uinum boni odoris, uel * hydromel, alica, amyllum, pinei nucleī, porri, erucæ, bulbi etiam, & similia, quæ per potiones accepta, uirile semper officium reparauerunt. Et piper, satyrion, & stinchus, & erui semina, & cætera adiutoria, par beneficiū ministrantia, quæ in libro Physicorum cōmodius disponimus. Interea eos quiescere cōuenit, non solū noctis spacijs, uerum etiā diei: uti plumis, & mollioribus opertorijs, uel stranietis cōuenit. Interea puellarum speciosarū, uel puerorū similiter seruitium procurandū est. Vti sane lectionibus animū ad delicias pertrahentibus. ut sunt Amphipolyti, Philippi, & Herodiani, aut certe Syrii, Ambulij, uel ceteris suauiter amatorias fabulas describentibus.

Alias, ceno-
melite.

Infra lib. 4.

¶ De CARDIACIS, qui etiam dia-
phoretici. Caput XII.

L I C E T quamplurimorū sententiæ ita definierint, sicuti hæc eadem professio nominis attestatur, cordis initio hanc ægritudinem fieri, hijs ego tamē non facile accōmodabo sensum. Nunquā etenim claruit indicium manifestum, quo tentari in aliquo naturā cordis intelligerem. Est autē totius corporis, et uirium plena resolutio, quam καρδιακὴν διαφύρσειν appellamus. Hanc sudor uiscosus & frigidus perseuerans, interemptis uiribus manifestat, præeuntibus attamen acutis febribus, & flammarū interiorum ardoribus. Quem morbum aliqui Causon appellauerunt.

Cardiaca.

D Hæc igitur passio frequentius iuuenibus, quæ cæteris ætatibus euenire consuevit, in augmento ægritudinis, hoc est, circa diem sextum, & quæ maxime eo tempore, quo æstas calidior incanduerit. Licet ergo in omnibus generaliter malarū ægritudinum necessitatibus, ualde promouerit, si gubernantibus temporibus seruiamus, attamē magna uirium, & periculo interposito, dum sudoris illius emerferit iniquitas, cum uirium defectu, & ex eo præsens uitæ periculum, tunc confusis & prætermiſſis temporum rationibus, adiutorijs competentibus imminemus: & nunc cubiculum frigidum, nunc lectum stramentis ueteribus lineis dispositum, nunc flabella, nunc quoque pannos nardo & uino infusos, præcordijs eorum ordine imponimus. Cataplasmata quoque frigida, & stiptica imponenda sunt eorum præcordijs, strichnon, aut aizoon, aut rubus, aut thebaicus dactylus, aut caduca mali granati, uel cenanthes grana. Certissimum est etenim, singularū specierum merita, quemque medicū bene cognoscentem, uel etiā temperamenta, siue cōmixtionem adiutoriorū facile posse desponere. Faciem ergo eorū ex pulsa frigida, uel nino stiptico fomentabo. Pulueribus aspergo membra sudantia, menthæ, uel rosarum folijs, siccis, contusis, & cribellatis, gypsi, naxi, mannæ thuris, gallarum, singulis tunſis, & cōmixtis, cū uino stiptico, uel eius fecibus: simul mixtis odoribus bonis, uel thymiamatibus, uires labentes, & mēbra desidentia reparabo. Articulos eorū oleo cucumeratio, uel nimis uetusto,

mixto puluere nitri, uel piperis, pyretri, uel adarces, uel urticę seminibus defricabo, uel infundo: quo calorem ingenitum emorientē, reparare aliquid quatenus ualeamus. Nutriā succis modicis, sed frequētoribus, frigidis tamē, quibus sudoris feralis abundātia uires emorientes exuscitem. Nutrio potādo, ut potero: nutrio similiter per clysterē, aut alicę, aut ptisanę succis, ut supra dixi, in quibus ungulas porcorū, usque in plenā earū decoctionē concoqui suadeo. Aquā frigidā per interualla similiter subministra bo: & si ætatis adhuc uapor calidior cōegerit, niuatas non aspernabor.

¶ De CHOLERA. Caput XIII.

CHOLERA passio molesta, sub angusto tempore sollicita, omnibus acutis ægri tudinibus uelocior. Nam hæc sub uno die desperata, ut frequenter experti sumus, uitæ terminū fecit, dum subitanei uomitus, uentris quoque imminere effusiones, sub dolore nimio præcordiorū, uel totius corporis, interiorē omnē sæpe substantiā effuderunt. Est etiā hoc simile in Diarrhiā periculū. Sed eo distat, quod diarrhiaci sola uentris molestia, et sub longo tractu temporū, aliquoties fatigantur. Cholera uero ex utrisque effusionibus sæpe, & sub angusto tempore homines pernecauit. Ergo cū interiora præcordiorū, humorum minaciū prius occupauerit conglobatio, ut ecstheses, uel angustias, nimias quoque dolores efficiat, tunc nos aquā calidam in tempore porrigimus, & per uomitus procurabimus digestionē. At cum per uias expulsiōnis eorū, impetus torrens & repentinus eruperit, ita ut ex utrisque terribilis effundat, sic, si possumus præsens periculū remouemus. Oleo calido omne eorū corpus infundimus, articulos fasciōlis astringimus: neruos omnes, & loca contrahentia, lanis infusis eodē oleo calidissimis munimus. Utimur quoque etiā cærotario, & nardino oleo, & cyprino, et glaucino, aut irino temperato. Si uero intercæptis uiribus, plena fuerit desperatio, odores, uel thymiamata his propter reparationem adhibebimus. Cibos dabimus competentes, succos lentis cum aceto, oua hapala, uuam fabriciam, buccellas mero infusas, ungulas porcorum, uel iuscellum gallinarū, concoques strichnum, uel aizoon, aut rubum. Dabo potū frigidum, dabo niuatā, columbos matri subductos. His etiam perdices eodē modo cōuenit ministrare. Cataplasmata uero omnia adhibenda sunt, quæ diaphoreticis ordinata sunt. Febris uero interpositis, consideratis temporibus seruiendum est. Intensius tamen effusionum sollicitudini militabo. In quibus sæpe etiam sanguinis superuenientis effusio, uitæ periculum procurauit.

¶ LIBRI II. Pars Secunda. De passionibus Chronicis.

OMISSIS ACUTIS passionibus, quæ certa lege ægri tudinum propriarum, febribus aliquando sociantur, eisque iam partim publicatis, ad Chronicas descendemus, quibus aliquando

A
Cholerica passio.

Diarrhiā a Cholera differt.

Cura.

ἐκθλιψις defectio est spiritus, alias οὐνοκόπις uocata.

B

C febres superuenientes, sub longo tractu passionum, ueluti temporales commotiones assimulant. Etiam in ipsis ordinem dispositum custodientes, initium de capitis querelis accidentibus ordiemur.

¶ De querelis CAPITIS. Caput. I.

D V E R E L A E C A P I T I S, uarijs frequēter accidentibus superueniūt. Aliquando de uapore, uel de frigore, uel ceteris rationibus accidere uident. Igitur quādo de uapore dolor infederit capiti, tunc accidens ille dolor, cū uapore quodam, et uenarū inflatione con-

Dolor Capitis ex uapore malo.

cutitur. Tunc oculi sanguinei, tunc etiā insomnietates nimie procurant. His gremialis olei infusio adhibenda erit. Quæ si forte dolorē non compescuerit, oleū roseum adhibemus. Cuius si copia defuerit, gremialis supradicti quatuor partibus, rosea uua erit aceto miscenda. Si uero maior uis uaporis, frigidiora exegerit adiutoria, superaddimus auxilio aut polygonij succū, aut arnoglossæ, aut portulacæ, aut uuarū immaturarum. Quiescere aut debent locis frigidis, quorū pauimentis spargenda erūt folia uiridia, aut rubi, aut hederæ, quæ graueolentia non sint, & competenter infrigidare sufficiant. Si uero de frigore caput fuerit inquietatum, tunc, grauedo quædam cum turbore uenarū, & interceptione contingit, tunc effusio lachrymarū, tunc falsi somni graues existūt. Hos anethino oleo, uel rutaceo calido cōueniet fomētari. Et si superaddi aliquid adiutorio debere caloris aduerteris, aut agrestis cucumeris radix, aut euforbiū, uel certe castoreum superaddendū est. Nam & laurinū oleum, uel irinum, uel glaucinū similiter adhibendū est. Quando aut ab ex-

Ex frigore.

ἀναθυμίασις.

D thino oleo, uel rutaceo calido cōueniet fomētari. Et si superaddi aliquid adiutorio debere caloris aduerteris, aut agrestis cucumeris radix, aut euforbiū, uel certe castoreum superaddendū est. Nam & laurinū oleum, uel irinum, uel glaucinū similiter adhibendū est. Quando aut ab exhalatione inferiorū, quam ἀναθυμίασις appellamus, caput fuerit sollicitatū, tunc ille dolor per interualla subcutiens, cū saltu quodam uenarū, caput sollicitat: tunc quæ maxime uertigines, tunc oculorū obscuritates emergūt, querelis attamen aliquibus pulsantibus etiā præcordiorū loca. His ergo primo uentris solutio procuranda est, & cubiculi tēperies prouidenda, & ad releuationē eius post cibos uomitus procurandus, sternutamenta frequētia: si tamen nullū febrium indicatiū interuenerit. Caput uero oleo dulci calido adiuuandū est, cui aceti quippiam cōmisceri debet: unde superuolantis ad superiora uaporis inquietudo, aliquatenus reprimitur. Somni arcendi sunt, diurni quæ maxime: & ciborū prohibenda præsumptio. Frequenter hæc uitia indigestionis caussa emergente cōtingunt. Nam & doloris tunc uehemētia, atque subita uocis interclusione periclitant. Quibus hoc pacto subueniemus, si eo tēpore uomētibus, post continuo eorū auribus oleum myrtinū, uel anethinū, uel nardinū infundatur. Capiti etiā, ex his fomēta calidiora adhibeant. Si uero ex uini portione caput fuerit dolore pulsatū, quod ex natura huic frequēter euenire cōsueuit, ea cōueniet adhibere, quæ his adhibent, quibus ex anathymiasis cas-

Ex indigestione.

Ex uini imoderata repletionē.

put fuerit inquietatum, Olei etiam rosei fomentū est applicandum. His lauacra serotina permittenda sunt, somni uel quiescendi patientia procuranda. Tunc cibi competentes, ut ptisanæ succus, & oua recentia, panes ex aqua calida, caules decocti, aquæ calidæ potio, & lactucarum beneficium frigidarum. His etiam adiutorijs adhibitis, uaporis ad caput ascendentis deprimi importunitas consueuit. Sed quoniã his causis, aquæ calidæ potionem diximus posse beneficium ministrare, frequentius intēdendum est, ne ex ea resolutio stomachi procuretur. Quæ si euenerit, tunc apiorum, uel citoniorum decoctioni uinum est immitendum, quod stomachum ualeat reparare. Omni modo, omnes uitandi sunt dactyli. specialiter etenim ex natura sua contrariantur, quæcūq; ex suauibus fuerint confectæ potiones. Tunc ad lauacrum calidum protinus festinandum est, in quibus ore aquam calidam, in cellis calidioribus sustinentes, uaporem omnem transigant lauacrorum. Si ad ciborum ergo continentiam, frequentiamque lauacrorum, & cætera supradicta adiutoria minus fuerint releuati, olei tunc rosei ulterius adiutorium euitandum est, atq; chamæmilini, uel anethini beneficium est apponendum. Si uero caussis ueluti incertis, caput doluerit, fronti linimenta hæc superadhiberi suadeo, omnibus superioribus obseruatis. Cornu ceruinum cum oleo roseo fronti contritum adhibetur. Nam & lapa thij folia uiridia, cum gallarum puluere trita, ex aqua, similiter illita iuuabunt. Sic Iris Illyricæ puluis, cum aceto illitus præstat. Et ellebori albi puluis, mixtus cærotario olei rosei, & fronti impositus, & acaciæ puluis mixtus, similiter catarrois medetur. Item etiam hemigranicis hæc sunt adiutoria adhibenda. Sinapi tritum, & urticæ semen excoctum cum aceto, frequentissime profuerunt. Et decoctio pyretri, cuius uapor naribus si hauriatur, continuo medetur. Et fumigia eodem modo hos iuuare cognouimus, si melanthum cum fimo bouis, uel asini, carbonibus impositum, naribus hauriatur.

Nam & unguenta hæc, ut experti sumus, capitis dolorem sedant. Oniscos, quos porcelliones appellamus, si in oleo decoqui facias, & ex eo tepido caput infundas. Sic peristerion herba oleo infusa, medetur. Et si storacem oleo resoluas tepido, & ex eo caput infundas, multum iuuabit. Sunt & cætera adiutoria *πολυπλευρα*, quæ multarum specierum congregatione compacta sunt: ut trocisci diuersi, emplastra, uel antidota, uel cætera, quæ ex uarijs simplicibus componuntur: sed hæc magis facilia adiutoria adhiberi suadeo, quæ sufficere arbitror caussis supradictis capitis & querelis. In *διαλείμματι* uero, hoc est, eo interuallo temporis, quo caussæ uel passionis chronicæ publicantur, dum quiescente dolore caussa latet, dum commotionibus ueluti transfactis, æger sollicitus alias iterum reuersuras attonitus formidat, tunc his catholicis adiutorijs imminendum est, quibus secundū naturam, sanita-

A

Cautela.

Dactylos uocare uidet unus dulciores, sic enim apud Dioscor. aliquando uocantur uux.

Ex caussis incertis.

B

Contra Hemigraniam.

Experimenta Autoris.

Vbi dolor quiescit, & caussa latet.

Ctem reformando, futuras confidit cōmotiones minime nocituras. Ergo omnibus querelis, uel caussis capitis, indifferenter hoc temporis interuallo, uno eodemq; modo, hoc est, cura & diligētia ministranda. Omnibus modis est indicenda uini continētia, quę supradictis omnibus querelis capitis prodest. Lactis æque, similiter dactylorum omniū. Multo magis uentris purgatio frequentissima procuranda est. Fricatio totius corporis. Quammaxime emplastrum capitis longa doloris ualetudine laborātis. In dialemmate ficus pingues in uino infundes unc. VI. lasaris drachmam. I. sagapeni. I. storacis. II. galbani. II. omnia trita sic commisces, & uteris pro cataplasmate, præcalecto capite post rasuram nouaculæ, inferioribus partibus femorum, uel surarum, æque exercitio calefactis, ut ex superioribus caussam omnē deuocare ualeamus. Apophlegmatismos quibus caput purgandum erit, cōuenit adhibere. Conuenit de naribus, uel ex fronte sanguinis eos detractio releuari. Nam & post rasuram capitis, cucurbitas cum scarificatione sepe adhibuimus. Conuenit & emplastrum infra scriptum. Et frequentius etiam sanguifugas applicari conueniet. At ego in hoc ordine curæ, etiam cicli beneficia non aspernabor, omnia pene uetusta uitia percurantes: si tamē recto ordine peragatur, ut ieiunia in tempore uomitus, ex radicibus falsis, aliquando perceptio *καρομίσι*, dropacæ, synapismi, secundum usum & auctoritatem ueterum adhibeantur omnibus. Attamen proprijs temporibus custoditis, ciborū quoq; qualitatibus & ponderibus moderatis, utilia tamen esse censeo etiā aquarum calidarū naturalium beneficia. Peracto igitur ciclo, aliqui hyeram adhibuerunt, quā alij piciam appellauerunt, aliqui *ἀρτηριοτομίαν*, aliqui etiam cauteriam. Ex his omnibus adhibitis, constat supradictarum caussarum sanitatem fuisse plenam capiti reformatam, ne uariarum curarum, uel beneficiorum merita confunderentur.

Sed quoniam aliquando aut agrotantium impatientia, aut imperitia medicorum, aut certe dum caussarum magnitudini, adiutoria non sufficiunt competentia, minime percurantur, & ex eo ad *ἐπιληψίαν* capitis uitia deoluuntur, his etiam quibus nunc possumus remedia uel adiutoria componimus.

V De EPILEPTICIS. Caput II.

Epilepsio.

Sacra passio.

Accidentia
Epilepsiæ.

VARIIS nominibus hæc passio pro sua magnitudine nuncupata est. Nam cum sit sola capitis causa Epilepsis, ideo sic appellatur, quod statū sensus penitus alienet, et quod mens a propria sede exterminata, grauius attentetur. Vnde antiquiores sub cuiusdam religionis imagine Sacram passionē nuncupauerunt. Hos ante cōmotioem aliquando certa signa præueniūt: aliquoties casus occupat repētinus. Quos ergo in hac passione uiolētius exagitari cognouimus, hī cōmotionibus imminētibus nunc sua mēbra grauari presentiūt, nunc crebris oscitationibus resoluunt, & ad oēs motus pigriores fiunt. Tunc etiā oculos terri-

biles habere incipiunt. Tunc stridor prosequitur dentiū, cum præcor- **A**
diorum tensione: distenti uel contorti cadescunt citius, atq; colliduntur.
Tunc omniū musculorum uel neruorū spasmis, & saltibus confringun-
tur: & uocis articulatae quadam confusione, sonos magis & ululatus ex-
cludūt ore & naribus, & sacrabiliter spumāt, & ueluti dormientes, cum
sonitu pectoris grauius comprimuntur. Desistentibus uero cōmotioni-
bus, præteritorum omniū immemores fiunt. His licet difficile succurri
possit, tamen pro causæ magnitudine, & pro ipsius professionis com-
patentia, adiutoria quæ competentia didicimus, aut exercuimus, non
negabuntur. In initijs ergo huiusce passionis, frequenter eos uome-
re compellam: sternutamentis etiam prouocatis, eorum capita commo-
uebo, uentrem acri clystere procuro: frequenter adhibeo phlobotomū,
semper huius causæ competens adiutorium. Temporibus uero com-
motionum, ora spumantia uili spongia detergo: membra sollicite conti-
nebo, spasmis cōmota uel saltibus, quæ frequenter in ipsis commotioni-
bus contorquētur: & lanis infusis oleo siccionio calido, fouebo correcta.
Pennas admoueo nitro & oleo infusas, ex quibus faciles uomitus pro-
curabo. Poterunt etenim ex hoc, aut cibos, aut pinguia flegmata dige-
rentes, uelocius releuari. Exactis tribus diebus his, est in principio ieiū-
nium indicendum. Succis tantummodo nutriendi sunt. Aquam fonta-
nam calidam bibent, in hydromelle, uel apiata, si fuerit, non negetur.
In hac enim sollicitudine, uini penitus præsumptio inhibenda est.

Cura.

Quiascentibus itaq; cōmotionibus, ciborum humanior ordinatio, **B**
simplex attamen & digestibilis ordinanda erit. Iam fricari, uel exerceri
debeant. Cursus tamen uehemens penitus inhibendus. Solis calidior-
ris, & balnearum calidarum uapor arcendus est. Cucurbitarū beneficia
cum sanguinis detractiōe capiti adhibenda ordinamus. Ordinabo dro-
paces, ordinabo etiā synapismū, & omne ciclicum adhibendū esse sua-
deo: sed locis imponendæ sunt ustiones: arteriotomię faciendæ, quibus
forte, si possimus, funestæ huius passionis perseuerantiã remoueamus.
Huius etenim causæ magnitudini, maiora sunt & frequentia adiutoria
prouidenda. Nam quamplurimi sapientiores, etiam Physicorum, adiu-
toria prouidere, in quibus (ut etiam nostro libello Physicorum com-
prehendimus) magna, & ueluti religiosa remedia procurauere.

¶ De SCOTOMATICIS Caput III.

S C O T O M A T I C O R V M, & Epilepticorum pene similis
est in iisdem casibus sollicitudo: simili enim mentis confusione a-
lienantur. Quantitate causæ, & magnitudine accidentium solū termi-
nantur. Iuuenibus hæc q̄maxime, & ociosis euenire consueuerūt. Con-
tingit etiam quibusdam, qui hemorrhoidarum solennes euitauerunt di-
gestionem. His licet cura epilepticorum sola sufficiat, attamen hoc ordi-
ne uisitandi sunt. Cum ergo cōmoueri cœperint, manibus cōtinebo, **Cura.**

C auribus eorum in clamabo, easdem fortius defricabo, capillos euello ex temporibus, odores naribus admouebo. Ex pulegio tunso, uel origano, aut synapi cum aceto cōmixto, procurabo sternutamenta. Cibos in tempore cōpetenti leuiore dabo, & ad cætera quæ Epilepticis adhibenda erunt. Vnū supaddo, qđ hos frequenter hellebori acceptio liberauit.

¶ De M A E N O M E N I S. Caput IIII.

Insignia Mē-
nomenicorū.

Cura.

S V N T certa insignia quæ *μακρόμενον* produnt. Primo, ut cum sit sine febribus, caput sibi grauiore dolore asseuerent: sonos aurium suarum expauescant. Cum autem cōmoueri cœperint, aliquando cum hilaritate cōmouentur: aliquoties irascunt. Hos sollicite custodire conueniet, & eis phlobotomos adhibere. Item post totius corporis uarias purgationes, fomentandum est caput eorum oleo nardino: & ordinandum est, ut frequentius uomant. Ex cibis leuioribus, & aqua calida nutriantur. Ab alienationibus uero eorum quæ cum risu fuerint, terroribus coercendi erunt. Furorem uero mollioribus blandimentis lenire conueniet. Interea eos ligaturis cōmodius custodiemus. Cubiculum eis in inferioribus procurandum est: ne per cōmotiones precipitentur. Caput eis post fomenta olei nardini, uel chamemilini, radendū est. Item etiam scarificandum. Conuenit interea etiam sanguisugas admouere.

D Transactis uero cōmotionibus, etiam quietis passionis temporibus, hordei scicli ecori ordinandi sunt, ut ex eo magnum beneficium consequantur. Et si post hæc adiutoria, causæ uel cōmotiones adhuc in suo statu permanferint, in illo nil asperius attentetur, sed quæ sunt prius adhibita, identidem repetantur. Sin uero plura augmenta causæ concreuerint, incisio uenarum in capite, & uisio celebranda est. Danda hyera, dandum helleborum, & cætera quæ Epilepticorū curis ordinata sunt. Hanc curam etiam in *ἐπιθουσιασμοῖς* adhibere debemus.

*
Viderit hic
lector.

Melancholico-
rum signa.

¶ De M E L A N C H O L I C I S. Caput V.

A C C I D E N T I A Melancholicorū manifesta sunt. In principio huius causæ, salutis suæ desperatione, primo proponentes mortis desyderium, frequēter coguntur in lachrymas: & deserta loca potius appetentes, hominū incipiunt uitare consortia. Aliquando rursus suam sententiam redamnantes, uitæ solatio delectantur. Circa præcordia uero, de assidua inflatione queruntur: & cum sudore totius corporis importuno, frigidus articulos sæpissime patiuntur. Priuari se ob hoc etiam uiribus naturalibus asseuerant. Indigestione frequenti stomachi fatigantur: ructus suos uarios, & insuaues perhorrescunt. Calor illis intrinsecus fiet, & interiorum uiscerum doloribus frequentius attentantur. Vnde omnem curam cōmaxime stomacho delegabo, fomentis, uel cataplasmatibus calasticis imminendo. Ventris officium prius inoffense procurabo, quo facilius etiam cathartici depurgentur. Pa-

Cura.

lestra, uel gestationibus solidius exerceanť. Vini ueteris, et bene olentis, accipiendi copiã præbemus. Cibos aptos stomacho, maturiores, & largiores cõuenit ministrare. Declinantibus uero doloribus, absynthij pontici decoctione iuuãdi sunt. Et aloes iubeo puluerẽ ieiunos in maio unius coclearis in mellicrato accipere. Similiter etiã hyeram quã picram ueteres appellant. Si his adhibitis caussa diminuta non fuerit, phleboto mum sub gemina detractiõne adhibeo. Vomitus eis cum radicibus frequẽtius procurabo. Etiã inter cibos helleborũ aliquãdo dabo. *μισανθροποις* uero, & adhuc hoĩm fugientibus societate, longas indico peregrinationes, & aut marina, aut naturalia lauacra calidiora exhibebo frequẽtius.

¶ De PARALITICIS. Caput VI.

PARALITICI multis ex caussis fiũt. Etenim aut ex se hæc passio nascitur, aut præcedentibus ægritudinibus comparatur. Quæ grauior & difficilior fuerit, ea in præfatis corporibus consequit̃.

Igitur si Paralysin passus fuerit, caput prius est detondẽdum. Dehinc oleo sicitionio fomentandũ, præcedentibus interea fricationibus calentium fabanorũ. His cucurbitẽ uentosã sunt imponendæ, & apophlegmatis cõpetentibus medendi frequẽtius. Sternutamẽta assidue procuranda sunt ex odoribus acrioribus, quibus facilius possit pressa altitudo cerebri suscitari. Nam & allia naribus eorũ supponenda sunt, ex uiuo sulphure, uel lasere, uel castoreo temperata. *Κοινοσπασμος* præterea, cui ex uicinitatis molestia linguæ, uel uocis officium frequenter intercipitur, proprijs curis corrigendus erit specialiter: gargarismatis hyssopi, thymi, synapi, cum oxymelite: salsioribus nutriendi sunt, & chatarticis assidue re leuandi. Si sub hac sane diligentia parũ medicina profecerit, uenam eis sub lingua secabo: nec non etiã tardas confusasq; eorum locutiones, sub disposita prouocatione compello, timorem incutiendo uel ignis, uel serpentum, ut correctiorẽ uocem tandẽ cogantur expromere. Caput eorum liquido cærotario frequenter infundo, ex castoreo, peucedano, & oleo laurino, uel irino temperato. Potionẽ temperatam ieiuno dabo ex castorei puluere ad mensurã coclearis unius cum mellicrato. Dabo hyeram ex more: dabo theriacam tempore competẽti. Si autẽ ex frigoris caussa Paralisis obuenerit, ut lepra aliquando corpus attentatur, fricatione calida, cubili tepefacto, & acopis bene olentibus imminebo. Conficio e ruta uiridi, uel marrubio, aut artemisia oleum non solũ ad unguendum, uerum etiã & lanarum infusionẽ, quibus membra post curam semper calidis munienda sunt. Cucurbitas interea locis pinguioribus admo uebo: aquis chalaisticis fomentabo, pulegio, nepita, iri Illyrica, hybisco, uel seminum decoctionibus. Acopa uero adhibeo ex pice, oleo laurino, resinaque, pipere, uel euforbio & adarce coniectura medici temperata. Exercitijs competentibus membra recolligo. Frequenter hyeram his dare cõuenit. Quibus uero sensuum partes attentatæ perierunt, hijs

A

Cura.

B

Κοινοσπασμος, id est, cõmunis, siue uniuersalis spasmus. Ego n̄ legere malim *κυνσπασμος*, id est, caninõ spasmus, morbi genus, subinde ab Hippocrate & Galeno memortum.

Paralisis ex frigore,

Chyemis tempore senili ætate laborantibus, unguenta hæc adhibenda erunt. Ex scylla, euforbio, tapsia, pyretro, adarce, & oleo glaucino.

Si loca emarcuerunt, diu hoc morbo uexata, cucurbitas, dropaces, la uacra, & cætera adiutoria similia, post cibos adhibebo quæ maxime.

Significo præterea aliquando Paralysin per solutionem obuenire membrorum: aliquoties per contractionem. Et quomodo hæc accidentia sibi inuicem contraria, sic non una diligentia uisitanda sunt: eorum itaque nunc curas determinabo. Collecta ergo membra, & ex causæ uirulentæ uel repentina contractiōe diminuta, omnibus chalaisticis adiutorijs resoluenta sunt, mollibus manuum fricationibus, & unguentis ex diuersis adipibus, & medullis, quæ possint loca contracta relaxare. Vt fomentis similiter aquarum chalaasticarum, ex seminū decoctionibus, & althææ radicibus. Indico interea, solam aquam calidam esse bibendam. Sane concedendum est, aut apiatum, aut hydromelite. Resoluta uero membra omnibus stipticis adiutorijs, & frigidioribus colligenda sunt, siccis fricationibus, unguentis quoque mordentibus, ex oleo cyprino, uel calce uirga, euforbio, castoreo, adarce, & similibus cæteris temperatis. Nam & ligna iacentia, subinde eos suadebo transcendere debere. Sane si pes ex hac resolutione dimissus, usum penitus denegauerit, laminam plumbi prius unciarum trium, articulis eius pedis admouebo, in tertium diem uncias singulas superaddēs. Hoc diebus. xl. seruabo: ut illam ponderationem, quæ eo tempore creuerit, usu nouerint sustinere. Post uero, simili modo quæ superaddita fuere plumbi, detracturus sum: quo pes, qui cum colligaretur, pondera sustinebat, eadem subductiōe releuetur. Interea quotidie horis matutinis lamina detracta, unguentis, & cæteris adiutorijs imminebo. Hoc uitium plærumque etiam in oculis euenisse uidimus. Nam Phthisis & Medriasis certissima Paralisis oculorum est. Quæ Phthisis ex contractione uel diminutiōe pupillæ contingit: ex resolutione uero uel dissolutione pupillæ Medriasis, quæ medici platocoria sin appellauerunt. Diuersis ergo eorum accidentibus, diuersæ curæ disponendæ erunt: ut altera fomentis, & inunctionibus stipticis, & constringentibus colligatur: altera chalaisticis omnibus & nutrientibus relaxetur. Sed de utrisque difficilior est Medriasis. Etenim generaliter in omnibus causis, facilius restricta resoluimus, quæ resoluta constringamus. De aquis uero naturalibus certissimum est, quomodo dulcia semper & calida lauacra, corpora relaxarunt. natura uero salsa uel bituminea, uel sulphurea, relaxata corpora collegerunt.

¶ De CATARRO. Caput. VII.

OMNIS κατάρρο sollicitè uisitandus est: cui origo & principium de capite nascitur. Deriuatio etenim ex eo defluens per uarias arterias, continuo quæ attigerit loca perfundit, & sic perseverantia neglecta debilitat. Nam sub tribus differentijs ex hoc causæ fiunt.

Paralisis ex
contractione
membrorum.

Ex resolutione
membrorum.

Phthisis.
Medriasis.

Fit in naribus, cui nomen est Coriza. Fit in faucibus, quod dicitur Bronchos. Fit in thorace, qui si diu permanferit, & pulmones inuflerit, Phthifin penitus infanabilem facit. Præterea cū ad inferiora fe præceps demerferit, fecum trahens ui & pondere materiam uitioꝝ, læfis frequenter præcordiorum uitalibus locis, aquas paffionis tranfitu infigit, & tandem desperata pedum loca occupat, difficile remouendus. Sed primum quū omne corpus inquietat, et ueluti quoddam pondus cum dolore, omnes particulas corporis fine febris apprehendit, defcenfu eiufdem reumatis e capite, fimiliter etiam antea, q̄ maxime follicitabo: cui cum cæteris uicinis & proximis membris, hanc diligentiam interim ordinamus: in fequenti etiam fpecialem, pulſatis, uel occupatis partibus defignabo. Omne igitur corpus calidis & ficcantibus unctiõibus perungimus, cubiculo munito & calefacto. Operimentis inſuper lanarum mollium infuſarum, caput morborum omniū cauſſam, calido oleo cyprino, uel laurino, ſiue glaucino frequentius curo. Conueniet interim per inītia reumatizanti diurnam quietem interdici. Conueniet fimiliter etiam potionis detractio, ſub qua fitis procurata multum profuit. Sed magis obest falſus cibus: ſiccans autem ſub utriuſq̄ cōactione ebrietas protinus arceatur. Ventrem præ omnibus purgandum moneo. Sane cum his adiutorijs humanius cauſſa profecerit, unguētis tunc ſupradictis, cum tali fricatione imminebo. Vt paleſtræ exercitio iuuetur q̄ maxime opus eſt, ut inferiora fortius defricentur. Euocatus etenim de ſuperioribus reumatifmus, follicite ſuperiora loca, quæ cum periculo attemptare poterat, derelinquit: & ſic ciuili medicinæ iam beneficio, ægritudini repugnamus. Vnguenta ſupradicta cum opobalfamo temperata dabo: potionem uini, & mellis ex æquo; ubi rutam uiridem coxi, dabo. Ibi etiam pyretrum do: ibi piperis puluerem aſpergam. Interea cum nares occupauerit, admotis odoribus ex melanthio, mitigabo, & itidem frequenter cum unctiõibus ſuperioribus ungenti ſunt.

Si fauces inquietauerit, gargarifmatis ſtipticis imminebo, quæ in primo Phænomeno ordinata tranſegimus, perfeuerantibus ſane adiutorijs, capiti totoq̄ corpori unguentis ſuperioribus. Si thoracem occupauerit, loci naturam, uel uicini pulmonis intuens follicitius uifitabo, inſtans & ceteris ſupradictis unguentis confectis cum opobalfamo: quo de altitudine ad thoracis ſuperficiem reuocare poſſimus reumatifmū. Si tuſſicula ſuperuenerit, quæ mala uicinitate, quaſi quadam contagione follicitat:habita conſydratione, ſi humor ille in thorace diu reſideat, deponendus eſt:perfeuerantibus attamen prioribus adiutorijs, ſuperaddo, plantas eorū pice liquida tangi debere, & fricari unguentis ſupradictis eam partem pectoris:admotis proximè carbonibus, quo plus aut euocare in ſuperficiem, aut loco ſiccare reumata ualeamus. Interea licet etiam contritiõnis moleſtia ſæpe præualeat, ita ut phlegmata diffi-

A

κρίζα.
βρόγχος.
φθίσις.

Podagra.

Cura Catarr
uniuerſalis.

B

Cura Co-
rizæ.

Bronchi.

φαινόμενος
Auctoris
liber.
Catarr
pectoris.

C cilius egerantur, quorum digestio tussientes releuare consueuit, his ^{κατα} ^{ματα}, uel potiones dari faciam, ex origano, thymo, ruta uiridi cum mellicrato, aut melle despumato confectas, & pinguium ficorum decoctionem cum oxymelle. Et si identidem, humoribus multum solutis, fluxus sputorum inquietudine, & uigilias procurabit, tunc ad eorum coagulationem, uel digestionem, succum ptisanæ, uel alicæ dabo, aut lentem cum melle coctam. Dabo omnes pultes cum pipere. Dabo fassamenta quæ uolet. Dabo in nocte antidota, piper & myrrham, storacem, galbanum, apium, cum melle attico temperata: quæ & coagulare ualeant phlegmata, & somnos inuitent: quæque sui natura & soluta constringant, & beneficio præstanti, tussire minus faciant dormientes. Igitur quum diu pertinax reumatismus, adiutorijs medicinæ desistentibus, quod aut locorum, aut substantiæ, aut certe medicorum inopia contingere solet, pulmonibus uestionem fixerit, phthisin incurabilem facit. Huic nunc pro causæ magnitudine, uel præiudicio temporis, curam ut possumus, & diligentiam ordinamus.

¶ De PHTHISICIS. Caput VIII.

PHTHISICVS & apoplecticus una sub sorte, uel conditione medicinæ desperat, quod & ueterum sententia sic fuit diffinitum. Vnde per initia eos ut possumus medicinæ remedio iuuamus. Chronicos uero plena sub desperatione, non iam ut medicorum medelis, sed magis amicorum solatio uisitamus. Ergo per initia, spe, sub qua futuros nos omnes labores impeditimus, hoc ordine phthisicos curabo. Febrium ergo frequenter his, & necessitate accidētium tempora considerans, cibos & adiutoria ministrabo. Consueuerunt etenim sub quodam ueluti tipico charactere, uespertinis magis febribus commoueri, ut aliquando cotidie, aliquoties circa diem tertium moueantur. Cibos itaque sorbiles dabo: et si uirum alia nos cura constrinxerit, concedo etiam solidiores pultes, quas uolent, agnorum cerebra, uel hedorum, ungues caprarum siue porcorum, uel succum ubi supradicta decoxerint: aut certe apozima, ex salibus, oleo, & anetho, & aqua, ubi eadem ungula supradictæ maduerint. Dabo caponum maiorum testes: dabo columbos matri subtractos: dabo pisces asprates: dabo conchilla in ^{καταματι}, ex aneso, libistico, pipere, & similibus cæteris, melle, & aceto commixtis. Desistentibus aliquando iam febribus, etiam fassamenta ministro: tunc totius corporis exercitamentis, ut prius in palestra, pro uirum consideratione uti conueniet: quæ maxime autem capitis, gutturis, uel thoracis adiutorijs immineo: sicubi, natura consentiente, corpus omne iam reumatismo plene possessum, aliquatenus ualeam desiccare. Dabo antidota ex pipere: dabo theriacam cum mellicrato: dabo diaprassion: adhibeo epithimata simili sub uirtute operantia, quæ calefaciendo loca desiccare contendant. Caueant uerni & autumnales tempestates: caueant æstus & frigora. Et si sub summa desperatione iam eos ob-

Pisces asprates.

federit naturæ fragilitas, *ισχάρα*, & cauteria partibus thoracis infigo: si forte patefactis uulnerum meatibus, eorum digestionibus releuentur.

¶ De SANGVINIS effusione interiorum. Caput IX.

SANGVINIS effusio, licet pro locorum qualitate aliquando salubris existat, attamē generaliter omnes, cum horrenda & terribili inspectiōe uisitantur. Fit itaq; locis diuersis sanguinē emittentibus sub tria uulneratiōe caussatio. Fit primo crepatio. Fit deinde putredo. Fit ex utrisq; superioribus, eiusdem loci uel uenę patulum orificiū incurabile. Locorum itaq; emittentium nomina, curis interpositis designabo.

Cum ergo ex miningæ partibus sanguis eruperit, qui uapore quodam, cum saltu uenarū, cum sudore, & dolore totius capitis publicatur, hoc pacto constringendus, uel cohibendus. Thuris, uel mannæ thuris, aut naxi, aut amyli, aut puluere terræ lemniaę aspergendus est: aut cum aceto mixto illiniendus. Huic fofus ex oleo roseo infrigidato adhibendus est, aut de succis herbarum, & specialiter stipticarum: ut est arno-glossa, & nigra portulaca, rŭbus, rosa sicca, uel cætera. Cibi uero calefacientes miningam prohibendi sunt. Cum de oculis hemorragia emerferit: aqua frigida, uel pusca defricandi erunt: consequēter uero moris pinguibus inungendi sunt, & cæteris quæ in subiectis uenis crepantibus adhibuimus. Cū de auribus sanguis eruperit, aqua his, uel pusca frigida infundenda erit, & cætera quæ oculis faciēda esse ordinauimus. Cum de naribus eruperit, Phenomenus libellus superior, omnem earum curam edocebit, & instructionem. Cum de faucibus, uel gutture, uel de palato eruperit, succis frigidis, uel stipticis insistemus.

Cum de uua, pusca primo frigida imminendum erit. Quæ si minime ualuerit prohibere, uirgulā auri, uel argēti igne calefactam, loco sanguinanti suppono: ut ex hoc cauterere protinus compescatur. Cum uero de stomacho obuenerit, dabo ad masticandū glycirrhizæ surculum, dabo symphyti radicem, dabo gummi, dabo dragantum: dabo puscam frigidam, ubi naxi puluerē aspergo: dabo similiter amyli tritum, dabo rhaponticum, dabo etiā cum succis herbarū stipticarum, quas superius memorauimus, cibos stipticos, aut ex oriza, aut ex lente, uel succis eorum, in quibus illa stiptica coquenda erunt. Dabo interea mala citonia: dabo pira, corna, sorbaq; et castaneas, uel horū decoctiones. His etiā diacodion conuenit in nocte accipere. Nam & eclegmatia stiptica conueniunt: ut est aut diatheon, aut diastheacon, aut certe barbarā, quæ de bitumine iudaico conficitur. Cum de thorace emerferit, quod sollicite uisitandum est, Primum phlebotomus adhibendus, & cibi ordinandi sunt. Eorum uero articulos, uel extrema femorum, fasciculis competenter astringo: spongiam uero pusca frigida infusam, thoracis partibus adhuc calentibus superimpono. Imminebo huic adiutorio, diebus con-

A
ισχάρα est instrumentum
ustionis: alias etiā cauterium dicitur.

Varia sanguinis emissum.

Miningæ fluxus.

Contra hemorragiam oculorum.

Aurium.

B

Narium.

Faucium.

Gutturis.

Palati.

Vuæ.

Stomachi.

Pectoris.

Ctinuis quādoq; frequētius imutando. Post uero emplastris uti nos conueniet, superius ordinatis de stomacho accidentibus: quibus cōmodius lanas succidas superimponimus, oleum quoq; myrteum, uel lentiscinū mixtū cum aceto. Si his adhibitis sanguinis adhuc perseuerauerit insolentia, detracto aceto, uinum est cōmiscendum. Accidentibus uero febribus, si etiam tussicula cœperit inquietare, cataplasmandi sunt de subiectis: ut sunt dactyli, sorba, rosa sicca, flos maligranati, acacia, hippocystis, alumē. Omnia hæc simul, aut quę inueniri potuerint, in succis roris syriaci coquunt. Horis uero quibus sanguinē detraho, ex decoctiōibus supradictarū specierum, aut immaturarū uuarum, aut uitiū acerbarū, aut polygonij, aut castanearū ingero potiones. Cum aut de pulmonibus hoc emerferit, quod ualde periculosum est, sub gemina, uel trina sanguinis detractiōe, phlebotomū adhibere cōueniet. Et his omnibus imminēbo, quæ de thoracis partibus eminētibus ordinata sunt, tam in cibis, q̄ in cæteris adiutorijs. Hos interea cum aliquid proficere cognouerimus, unctiōibus quibus membra inania nutriantur, mediocriter perungimus. Cum de partibus sane muliebribus sanguis eruperit, his in inguina inijci quid expediat, libelli sequentis lectiōe disposui.

Pulmonis.

Vnum interea hoc generaliter edico, omnibus ex locis interioribus, ex quibus sanguis poterit eructare, per initia cuncta adiutoria, uel præcepta frigida, quæ constringere, & glutinare poterunt, adhibenda esse: in sequenti uero, cum humanior præuentus caussarum arriserit, calidis & nutrientibus imminendum est.

D De EMPYICIS. Caput X.

ἐμπύικοι.

EMPYICI frequenter fiunt, uulnere in interioribus, uel apostemate præpediti. Quibus cum febres superuenerint, temporibus consideratis, & adiutoria, & cibi parciores sunt ordinandi. Tunc cum maxime hora eos accipiendi cœgerit, cataplasmandi sunt. Interea ex hyssopi puluere, uel abrotani, mixtis seminibus, in decoctione pinguium caricarū. Dabo frequenter mellicratū simplex. Dabo etiā in quo pulegium, aut hyssopum, aut thymū, aut rutam uiridē, aut marrubium decoctū fuerit. Aspergo sane in mellicrato, ad uulnera interiora purganda puluerē Irios Illyricæ: & eclegmate utor, q̄d ex lini semine frixo, cum nucleis, & melle despumato conficiunt. Hippocrates uero, nucleos cū galbano, & melle attico, in his similibus caussis, ad depurganda uulnera dari præcepit. Similiter etiam terebinthinā mundam, in mensura unius colearis, ieiunis q̄ maxime, & uiribus iam reparatis, atq; his adiutorijs releuatis. Etiā hyeram dari cōueniet. Iam tum etiā exercitia, & fricationes, ad reparanda corpora adhibenda sunt, quibus reliquæ caussarum possint mundari facilius. Hos etiam aëris mutatio multum iuuat. Cibos uero, siue pultes frequentius accipiant, quibus piper admiscendum est. Hoc etiam in cæteris dari conuenit. Nam & antidota quæ forte de ex

perimentis empyicis danda sunt, mixto pipere conficiuntur.

A

M **¶** De S Y N T E X I, uel Atrophia. Caput XI.
 V L T I S præcedētibus caussis, nascitur Syntexis, uel Atrophia. Fit ex uentris solutione proluxa. Fit ex febribus similiter chronicis. Fit ex uisione thoracis. Fit ex capite reumatizante frequēter: quæ licet difficile, attamen curari potest. Fit etiã per sanguinis emissionē, pulmonibus uulneratis, in quibus frequenter phthisis illa insanabilis generatur. Aliqui uero iactantiores habiti, ueluti suam peritiã uel diligentia diffamantes, *ευνθηκτικου* curauerunt, quos phthisicos mentiebant. Nam & præter sanguinis emissionem hi syntectici, uel *ἀτρόφοι*, ex proprijs accidentibus fiunt, quos tussicula exagitat perseuerãs. Hos indeficiens sollicitat sudor, hos certe macies, & tenuitas corporis, circa dies singulos uires simul eliminando consumit. Quibus curã maiorem impendo, in illorum reparandis uiribus. Sic ut illis uinũ leue, & albũ, balneã, deambulatio, uel gestatio, unctio, uel fricatio, cibi aneleptici mediocriter administrentur. Frequēter enim mēbris & uiribus separatis, phthisis imminēs, uel hæc eadē perseuerans ægritudo, depulsa est. Iuuant locorũ, uel aëris mutationibus: & his utilius longas peregrinationes indicimus. Dropaces, & cætera quæ ciclo consueta sunt adhiberi, partibus præcordiorũ, & capitis uiribus separatis adhibeo. Aquis naturalibus uti plus cõueniet. Et si aliquod adhuc ex superioribus accidentibus perseuerauerit, syntoma superiorum ægritudinum remedijs adiuuabo.

Syntexis uariæ causæ.

A **¶** De A S T H M A T I C I S, uel Suspiriosis. Caput XII.

B

A S T H M A T I C I S, uel Suspiriosis querela pulmonũ est. Pingui etenim & frigido phlegmate pulmonibus adhærente, cauernæ, uel meatus, quibus naturaliter spiritus reddit & accipitur, concludunt: & ex hoc impedimēto, suspiriũ, uel anhelitus molestissimus nascit, ut sedendo magis quã iacendo respirēt. Hyeme senibus quã maxime hoc uitiũ familiare est. Cõtingit aliquãdo etiã medijs ætatibus, adhuc calidis: quos phlebotomo liberari necesse est. Attamen si etiã & a phlebotomo certa rōne prohibemur, tunc ieiunijs frequētibus, in uicem detractiois sanguinis uti cõueniet. Proderit etiã potandi continētia: proderunt cibi cum oxymelle, & pipere tēperati. Dabo interea hyssopi, aut orizæ, aut rutæ, aut absynthij, aut Irios Illyricę, aut caulis decoctionē, ex mellicrato calidam. Item conficio ex his etiã eclegmata cõmoda suspiriosis. Conuenit etiam guttã ammoniaci dari, tritam cũ mellicrato, uel oxymelle. Abrotani puluis similiter datur, & castorei puluis cõmodius operat. Et illa decoctio, in qua foenogrecũ cum uua enucleata, & rutã uiridē coquimus, frequenter danda erit. Sunt etiam trocisci magna approbatione diffamati, & cõficiunt sic. Anesum, sulphur uiuũ, guttam ammoniacã, castoreum, & melanthiũ, ex æquo omnia tunsa, cum aqua miscent, & fiunt trocisci: quos

Cura.

C postea tritos cum oxymelle dare cōueniet. Cubiculum his calidum, in superioribus procurandum est. relaxandis enim corporibus semper sunt inferiora contraria. Lectus accersendus est, & pectus eorum calidis unguentis, & uaporibus defricandum. Cucurbitas continuo cum detractioe sanguinis admouebo. Proderunt per interualla amyctica: etiam dropaces adhibiti proderunt. Sinapismus proderit. Asthmaticos iuuat peregrinatio longior: iuuat uomitus radicis cum oxymelle acceptæ. Conuenit exercitium: proderit currere cum uestibus laneis quæ maxime, si hoc in procliuitate procuret. Utatur emplastris circa pectus amycticis, confectis ex nitro, pipere, abrotano, & castoreo, & cyprino uel laurino cærotario. Ex quibus supradictis etiam potiones & unguenta conficio. Conuenit acetum scylliticum sorbere in nocte. Ex eodem confectum oxymel, potui dare plus conuenit.

¶ De EPATICIS. Cap. XIII.

Methodicorum errorem taxat.

E P A T I S indignatis, molesta querimonia est. Cuius ad curam adiutoria magis etiã stiptica cōueniunt. Sæpe enim nonnulli methodici, calidis tantummodo, uel chalaisticis adiutorijs imminentes, ipsam epatis substantiã dissoluerunt. Oportet itaque in fomētis, uel cataplasmatibus, cærotarijs et emplastris aliqua stiptica chalaisticis admiscere. ueluti cenanthinũ, nardinũ oleum, uel melinũ, mala citonia cocta, uel thebaicos dactylos, & cætera similia. Fit interea hoc cærotariũ competens cerebrismis. Nardini olei uncia. i. mastiches persicæ ÷ i. aloes, semiuncia. i. Hoc epaticis non modo cōuenit, sed stomachi etiã solutione laborantibus: ita ut aliquando & uentris solutione, & uomitu, & frequēti nausea cōmoueantur. Quibus si hæc adhuc perseuerent, admisceo cærotario supradicto aut licium indicũ, aut cenanthinon facio in singulis semuncijs admisceri. Articuli eorum tunc fasciis constringendi sunt, & stomachus aphitis cum uino cataplasmandus. Si illa indignatio epatis ex constrictione magis obuenerit, ut cum tensione, uel cum duricia loci, dolor nimius partes inquietet, qui & iugulo, & omni parti dexteræ molestiam ferat, febres acutas commoueat, uentris quoque procuret constrictiōem, digestionis licet ex leuibus cibis non exhibeat officium naturale, interea ructus frequentes insuaues habeant, cum uirium fatigatione, pallore quoque corporis deformentur: hos primo conuenit iuari phlebotomo. Item oleo, ubi ruta, schæneanthon, papauer, lini semen coctum fuerit, calido fomentari. Cataplasmandi sunt tempore competentis commotionis de hordei pollinibus, ubi diuretica aliqua commixta fuerint: ut asarum, ut petroselinum, aut pulegium, aut daucus, aut feniculi semen, & cætera similia in mellicrato, in quo hybiscus, uel ficus pingues prius coqui debent.

Epaticorum constrictorũ accidentia.

Cura.

Utinur centaurea post cataplasma, ex oleo samsucino, habente quipiam salis, uel nitri, uel nasturcij, aut sinapis: semper attamen samsu

ci necessarij omnibus epaticis fuere. Vti tunc cōueniet etiam diaquilon
 chalastico, cui adipēs cōmiscendi sunt: aut certe diaspermaton. Declinā
 nantibus uero accidentibus, tunc etiā malagmate imminebo tali. Guttæ
 ammoniacæ libra. i. nigellæ ÷ III. orobi ÷ I. myrti semuncia. i. cæræ li
 bra. i. olei cyprini siue irini ÷ VIII. aceti quod sufficiat: in quo gutta am
 moniaci & soluenda est, & terenda etiam. Tunc fricamentis, & exerci
 tijs competentibus opus est: tunc potionibus, & decoctionibus absyn
 thij, centauriæ, rutæ agrestis, siue petroselini, cyperi, uel hyssopi, thymi,
 & cæterarum diureticarum, æquis ponderibus. Quæ potiones etiam
 uitiosis uescis ordinantur. Sed etiam aloen solam tritam frequenter in
 mellicrato dedi. Declinante penitus uitio, hanc instanter potionem
 dabo. Castoreum, petroselinum, piper album, cyperum, omnia æquis
 ponderibus tunduntur, cribellantur, & in mellicrato unius coclearis ple
 ni, dantur. Omni probatione firmatum, frequenter etenim lupini iei
 coris combusti puluerem dedi. Aliqui uero amigdala amara. cum cymi
 no & apij semine, æqua mensura omnia cum uino ieiunis dederunt, ad
 mensuram unius coclearis: & semen intyborū cum aqua calida, uel mel
 licrato similiter adhibuerūt. Sic & anethi succum cum mellicrato, & cæ
 tera quæ huic passioni alijs collegæ proba esse fuerunt attestati. Nam &
 intyba frequenter comesta, semper epaticos iuuauere. Si duxerit lon
 gum tractū morbi neglectus, omnia adhibeo quæ difficultatem callosi
 tatis resoluerē ualeant, omni tēpore passionis exercitijs omnibus super
 ioribus imminebo, oīa supiora lauacra concedo, falsos cibos & acres mini
 strabo. De oleribus aut accipiāt cauliculos, lapathū, radices quas rapha
 nos appellamus. De piscibus aspratiles sumāt. De carnibus quæ inueni
 ri poterūt pinguiore. Oliuas colymbades, oīa salsamenta, capparon, ui
 num qd mare transierit. Et oībus supradictis adiutorijs, emplastris, uel
 malagmatibus, unguētis, uaporibus, & cæteris uti cōueniet. His etiā ar
 dor solis, cum aëris mutationibus multū prodest. Aquarū uero omniū
 naturalium, uel maris lauacris, eos frequenter iuuari assero.

¶ De ICTERICIS. Caput XIII.

IAM MULTIS in locis Ictericorū descripsimus passionē. Fit
 enim ex epatis indignatione frequenter. Quorū nonnulla similia
 sunt accidentia, sed coloris deformatione sola determinant. Fiunt etiā ex
 stomachi uitio: fiunt plærūq; etiam ex uentre inferiore. Ergo cum fe
 bribus si de epate est Ictericus, phlebotomandus est: & mox omnia epa
 ticorū adhibenda sunt adiutoria. Si autē a felle fuerint Ictericus, purgatio
 nibus cholagogis releuandi sunt, euforbio, epithimo, aloë, petroselino,
 pipere. Hæc omnia ex æquo miscenda sunt, & ex eorū puluere, unū co
 cleare in mellicrato, uel oxymelle dari debet. Purgat eos etiā cicereis albi
 decoctio: utilius, si etiam ipsum cicer coctum accipiant. Iuuantur absyn
 thij pontici decoctionibus. Iuuantur etiā, si aphronitra alba in uino so

A

Experimentum.

Collegæ Octauiani.

B

Ictericus

Cluta accipiant: & sulphuris uiui puluerem in ouo ego frequenter etiam dedi. Sed forte aliqua ratio dare cathartica prohibuerit, quæ semper his nouimus non leuiter profuisse, saltem uel uomitibus releuandi sunt.

Sollicitius interea præcordiorum cura gerenda est, fouendo epar tumens & incitatum, oleo nardino, melino, cenanthino. Ex lanis succidis fomentans, in balneis cataplasmano: interea admiscens feminibus, aut absynthium, aut rutam, aut centauream, aut cardamum, uel cætera, quæ epaticis ordinata sunt: quibus urinas prouocantes, tumore epatis possimus remouere. Vt specialiter etiam cyprino cerotario, admiscens terbinthinam, melilotam, irin Illyricam, & reliqua similia, quibus aut diameliloton, aut polyarchion confici consuevit. Cibis nutriendi sunt ut epatici, exerceri, similiter & fricari. Vitio adhuc perseverante doloris, omnibus amycticis imminere peregrinationis, & solis calidi beneficia sustinere suadeo. Aquis naturalibus æque uti conueniet. Si remotis accidentibus adhuc ille æmulus labor perseverauerit, naribus infundo elaterium, infundo elaterij succum, utrumque muliebri lacte comixtum.

* **D**
Alias, ex cortice colocynthidos calefactum.

Iuuantur interea utilius, si hæ digestiones uel purgationes in balneis procurentur: in balneis inquam, ubi quæ maxime potiones, & cætera semper adiutoria profuerunt. Nam & illic etiam præcordiorum fetus continuo profuit, adhibitus, * & cortex colocynthidos in uino calefacto datus profuit. Et struthij puluis in œnomelle similiter, & anchusæ puluis ad mensuram unius cochlearis cum aqua calida, & lapathij succus in mellicrato, & decoctio radicum feniculi, & cæterorum, quorum est præsidium diureticum. Hanc autem peculiarius potionem in balneis dare consueui. Euforbium, baccas lauri, nitrum, piper, ex æquo contusum, pro causa, uel uirium qualitate in mellicrato: & cum profuisset, in plenam sanitatem imminui.

¶ De SPLENETICIS. Caput XV.

Spleneticorum cura.

IN PLENERISQUE passionibus catholicis, siue generalibus curis, prius adhibitis, specialia uel particularia adiutoria melius adhibentur: unde Spleni nunc adiutoria prius ex catholicis ordinamus. Oportet initiū curæ ex ieiunijs & patientia inchoare. Item cathartico, uel phlebotomo. Post uero his specialibus adiutorijs Splenem sic curare conueniet. Aceto, & oleo æqua mēsurā, comixto calido, infusis lanis succidis fomentandus est. Et spongijs pusca calida infusis similiter locus uaporandus, cui cinis ex foco tenuis aspergendus erit: & lapides molares ignifaceti, aceto extinguuntur, & operti pannis loco imponuntur. Et sacelli de salibus ignitis impositi profunt, & cataplasmata de hordei pollinibus in oxymelle, cui admiscendus est radicis capparis tunisæ puluis. Et emplastrā hæc utilia superaddimus. Guttam ammoniacam, nitrum, mirabolanum, myrrham, synapi æqua ponderatione omnia miscenda, & temperanda sunt, cum pinguibus ficibus, prius aceto coctis & contritis.

Aliud emplastrum. Hordei farina unc. III. scenogreci ÷ III. cartami ÷ I. herbæ paritariae ÷ I. ficos pingues ÷ VI. cum aceto temperandum, sicuti superius ordinatum est. Aliud de expertis. Cardami ÷ I. Iris Illyricæ ÷ I. gutta ammoniaci ÷ I. quod mirabolanum appellamus, resinæ pituinæ frixæ ana uncia semis, sulphuris uiui, auripigmenti ana ÷ I. olei sicionij ÷ IIII. aceti unc. III. Datum aliud simile. Resinæ pituinæ, picis briciæ ana libras. II. auripigmenti, aluminis scissi, ana lib. II. aceti ÷ IIII. olei lib. I. tantum conficies, & uteris. Est consuetum aliud, & spleni, & epati conueniens in feruore utrorumque, tum etiam præcordiorum. Crocamagmatis ÷ I. cære lib. I. olei rosei ÷ VIII. guttam ammoniaci lib. I. aceti quantum sufficit ad guttam ammoniacam dissoluendam. Hæc omnia emplastra, uel malagmata conueniunt splenibus indignantibus. Quibus expedit ab omnibus dulcibus abstinere.

Sane si splen duriciam adduxerit, quæ de hydrope superuëtura plus terreat, etiam his potionibus imminendum est. Acetum scylliticum sub noctem ad mensuram unius coclearis forbi debet. Garum calidum bibant, ubi ferrum calidum igneum extinguitur. Aut de utrisque puscam temperatam accipiant, & utantur decoctionibus capparis, aut lapathi, aut tamarici: aut ubi forte myrrham infuderis. Ad modum palestre fricari eos conuenit. Commodius tamen, si saponem libentius sustinentes, suis quam maxime manibus defricent. Gestationes, cursus, & cæteros labores appetere oportet. Dropaces impono tempore competenti, & cætera quæ ciclo conueniunt. Vti lauacris falsis, uel bitumineis naturalibus expedit. naturæ etenim frequenter mare plus placet. Ieiunos acceptis radicibus cum oxymelle uomere cogo. Prouidebo omnes diureticos cibos. Vinum stipticum cum sumant. Dabo antidota diuretica, quibus & splen, & epar frequentius procuratum est. ut sunt apium, cicer, gramen, feniculum, aut semen eius, asarum, daucus, meu, petroselinum, pulegium, & reliqua, quibus antidota uel decoctiones conficiuntur. Febricitantibus spleniacis, uinum, uel acetum parcius ingerendum est. Apyretos uero his subiectis

Contra Splenis duriciam.

B

ἀπύρετος.

Hoc etiam ieiunis proderit. Purgati uirides lupini cocti, atque combusti satis iuuant. Aliud. Cortex salicis, arboris semper infructuosæ, in aqua coctus, & datus ut supra, continuo medetur. Thuris masculi puluis cauliculorum succo commixtus, loco appositus, perseverando satis proderit.

¶ De S T O M A C H I uarijs accidentibus. Caput XVI.

S T O M A C H O, de quo nunc mihi tractatus interponitur, origo est, & occasio facilius uitiorum: quod omnium sortitus sit reliquorum membrorum sibi met famulantiu potestatem, quibus aut deficitur, aut re-

Accidentia
Stomacho.

Certe ualeatur. Hic, de subiectis accidentibus primo quantā molestiam sustineat, aduertēdum erit. Patitur defectum caussis aliquando incognitis. Patitur etiam post ægritudinem. Sustinet constrictionem, dolorem cum indignatione uel febribus, duriciam, uentositatem, fastidium, solutionem, bulinum uomitus. Ex corruptela autem, & ex continua uentris effusione fatigatur. Item ex calore immēso, uel ardore: ut est causon, unde sitim sustinet molestissimā. Frigore quoq̃, & singultu. Aliquando eum etiam cholera cum inflatione sollicitant. Ex eo lumbricorum origo frequenter fuit procurata. Quibus omnibus, ex ordine adiutoria sic ordinare curauimus. Ergo stomachicos, quos post ægritudinem prolixam, stomachi defectus tenet, et quod leue est, adhuc febriculæ infestæ, oleo absynthiaco calido fomētamus, aut nardino, aut sicionio, aut cenanthino, aut lentiscino, cum uino mixto. Item epithima impono unicū ex dialtheon, & mastiche, & nardino cærotario. Sic cataplasmo de dactylis, uel citonijs coctis in uino, cum stipticis speciebus, sicut in epaticorū ordinauimus solutione. Sed considerandum est præcipue, necubi ciborum sit præsumptio, quorum & qualitate, & quantitate lædantur, & ex quibus cibus uires nihil proficiant: intendendum itaq̃, ut & congruos, & moderatos temporibus cōpetentibus sumant. Sin uero nihil sub hac ciborū moderatione proficiant, purgatiōe opus est, qua humor quidem

Dille superius enarratos defectus efficiens, omni modo depurgetur. Hos etiam ex attico melle, uel oxymelle curo. His & scenogrecum in uino coctum, & tritū cum adipibus anserinis impono. Moneo interea, odores insuaues uitandos, stomachum semper peruertētes. Attestatione enim manifesta cognouimus, hos semper bonis odoribus iuari. Cum ergo sine febribus plena sanitate esse cœperint, uiribus consulentes, gestationes competentes indicimus, uina, lauacra, & cætera quæ post ægritudinem possint corpora reparare. Quos uero repentinus dolor stomachi comprehenderit, qui cum grauedine etiam scapulis, & dorso immineat, faucium quoq̃ inclusionem, & ructus difficiles faciat, interpositis etiam febribus, his phlebotomo conueniet subuenire. Item quietem & patientiam suademus, cibos uti febriētibus leues, proprijs temporibus subministro. Fouemus calidis & mediocribus stalticis, non tamen frigidis. Cataplasmandi sunt hordei farina, in melle citonijs coctis, uel dactylis immixtis: aliquando etiā meliloto. Item cærotario cyprino, habente mastichen, & castoreum. Vtor polyarchio, q̃ maxime in dorso, uel scapulis, quibus partibus cōmodius adhibere cōueniet. Frequenter etiam cucurbitas uentosas imponimus. Declinantibus febribus, etiam portiones iam paragoricas dabo: ut cymīnū frixum, cum apij semine ex æquo tunsum, uel cribellatum, cocleare unum cum aqua calida. Sic abrotanum cum uino dabo. Ipsi uero stomacho, pingues dactylos in ceno- melle coctos & tritos impono. Si adhuc dolor remāserit: lac bubulū,

Cautela.

Stomachi re-
pentinus
dolor.

Staltica me-
dicamina.

& alinæ, iisdem secundum consuetudinem confectum adhibeo.

Si nulla sane præeunte querimonia, repentinus occupauerit dolor, eosdem crebro post cibos uomere cõueniet. Tunc etiam uentosas accipere, & supradictis potionibus propensius imminere. Declinãtibus uero doloribus, gestationes, exercitia, uel palestras, balneas, & uinum cum moderatione concedimus, quibus uexatum corpus, ad plenam ualitudinem ualeat peruenire. Si duricia innata fuerit stomacho ex prioribus languoribus, ficus pingues in mellicrato coctas, & tritas, seminibus misceo, & ex his cataplasmano. Cærotario post cū nitro, & salibus uitor naturalibus. Vti cõuenit holeribus, cum ceteris, nec non & uinum parcus dabo. Si uentositatis molestiam senserint, sicca frictione iuuandi sunt. Ieiunos uomere conuenit, cibos pinguiore & calidiores accipere: potiões quoq; ex aneso, dauco, & castoreo, absynthio pontico, sine pipere, baccis lauri, ruta, cymino: contusis, aut singulis ammixtis sibi inuicẽ, aliquibus in aqua calida in modũ cochlearis unius adhibeo. Etiã epithimata cõfecta de seminibus potionũ supradictarũ mixtis, cærotario impono: dropaces adhibeo promptos in utroque. Tamen & cætera adiutoria cicli etiam in dorso uel scapulis applicabo. Fastidio incidente, locis conueniet habitare acri salubritate temperatis. Ab exercitijs, uel frictionibus cõmodis non quiescant. Absynthij decoctionẽ, uel uinum absynthites frequenter accipiant. Salsamentis omnibus nutriantur, acrimonijs, synapi, & aceto squillitico, et similibus cæteris, quæ stomacho hanc ciborum recusatiõem ualeant extergere. Præter consuetudinem uero edacibus, hoc est, βουλιμίαισι, ieiunantibus, somni procurandi sunt, largiores cibi, insuaues, & inflationem procurantes: & uini meri potiones dabo. Si nauseando frequenter phlegmata & cibos incoctos excluderint, quo corpus non nutriendo tabidum fiat, hos cibis nutrio siccis, & acrimoniã habentia concedo. Potum frigidum per momenta parce dabo: ieiunos uomere cogo: per uentrem humorem deduco: catharticis, calidis unguentis omnia membra pertracto: absynthij decoctionem dabo. Succum stipticum malogranati, aut solius, aut hoc modo confecti. Succu mēthæ uiridis partem unam, tribus malogranati succi partibus admisceo, & coquo, ut paulatim pinguefiat, & ex eo unum cochleare ieiuno pro eligmatio dabo. Si etiam choleram cum cibis uomuerint, omnia cum aqua frigida dabo, ubi myrtha uiridis cocta fuerit. Si nimia etiam uentris effusione fuerint fatigati, malogranata. x. citronia. x. in aquæ sextarijs quinque coquantur, ut penitus mollescant. Cumq; postea exuccata fuerint, separantur: succus uero qui remanserit, cum ad mensuram partem mediam mellis accæperit, coquitur, ut eligmatium fiat: & operabitur similiter. Aliud. Myrtha uiridis in uino coquitur, ut tertia remaneat: cui partem mellis similiter addimus, & conficimus, & utimur.

A

Stomachi duricia.

Stomachi uentositas.

Stomachi fastidium.

B

Stomachus uorax.

Nauseans.

Eclegma stomacho laborantibus utilissimum.

Stomachus nimis laxus.

Aliud Eclegma non inelegans.

Cnatant, frequenter acescunt cibi: his bubulam dari suadeo, & cæteras agrestes carnes similiter. Post quæ continuo aceti unum cochleare dari conuenit. Omnes amarissimæ ex absynthio expediunt potiones. Iterum hæc. Piperis, & anethi semiuncias singulas, cymini ÷ IIII. tuncas, & cribellatas reponimus, & ex hoc puluere unum cochleare cum aqua calida potui damus. Cum autem hijs profecerint, dabo pyciam. Exercitijs & gestationibus competentibus imminebo, fricationibus, dropacibus, synapismo, quibus stomachus a phlegmate liberari possit.

Qui calore nimio inquietantur, ut hæc eadem inflammatio stomachum etiam & superficiem faciet plus calere, ita ut etiam choleram frequenter emittant, his hoc remedio succurrendum est. Mastiches uncias. II. rutæ siccae ÷ I. euripicen ÷ I. ut trocisci fiant, arnoglossæ succum admisceo, & eos in singulis drachmis paro: ut ex his uinum cum aqua calida accipiant. Si nimius ardor fuerit, quem Causon appellamus, sub quo angustijs interuenientibus, & febrium augmenta fiunt, his aquam frigidam per interualla dari conuenit, & similes cibos frigidos. Articulos eorum manibus calefacio: decoctiones dabo cytoniorum, mespilorum, sorborum, malogranati, menthæ uiridis, uel cœnanthis. Si etiam sitire uehementius cœperint, hoc remedio potiantur. Semen cucumeris dulcis ÷ II. draganti. I. in oui albo infunditur: & cum se resoluerit, tunc seminibus supradictis puluis admiscetur, & collyrijs ex eo factis, unum sub lingua datur habendum: cuius paulatim humor uel succus liquefactus, perueniens ad stomachum, sitim compescere ualeat. Aliud est quod ardoribus expediat, quodq; cuiusquam uexatione, etiam febricitantibus frequenter ingessi. Sub glycirrhizæ uncijs quatuor, unam semis supradicti pulueris misceo, & ouo similiter temperabo, & adhibeo. Nam etiam sola oua cum uino data par beneficium præstant. Quibus autem phlegmatis infestatione stomachus infrikerit, chalasticis unguentis calidis curandi sunt, & portione iuuandi superiore ex mastiche, mentha, & arnoglossa: cui piperis & castorei singulæ uncia admiscendæ erunt. Nam & cortex radicis, feniculorum, in aceti uncijs decem & octo coquitur, ut illic omnem succum dimittat: & postquam corticem proieceris, huic aceto partem mellis misces, & coquis, & uteris, ut eclegmate. Similiter iuuabunt & oxyporia confecta ut solent: hoc est, ammeos, careum, libisticum, apij semen, in uncijs singulis cribellantur, his miscentur piperis uncia duæ, & mellis despumati quod sufficiat, ut pinguescat: & oxyporium temperetur ex hoc: & ieiuno, & post cibos unum cochleare quotidie ministratur. Sane singultus frigidus, phlegmate in stomacho permanente, si obuenerit, confectus puluis ex piperis uncijs tribus, & castorei uncia. I. simul commixtus, ad unum cochleare, in aqua calida dandum erit. Si de feruore autem, etiam tempore digestionis, odor fu-

Stomachus
flegmate su-
pernatans.

Stomachus
inflamatus.

Ex snia Dios-
coridis euripi-
ce de gñe iun-
corū, refrige-
rans.
Causon.

Pillulæ, siue
Collyria ad-
uersus sitim.

Aliud contra
Sitim.

Stomachus
frigidus.

Eclegma sto-
machale.

Carion Dios-
cor. uocat Ca-
ron, ab alijs
aut Cariosem-
en: puto id ef-
se quod Car-
ui uulgo ap-
pellatur.
Stomachi
singultus.

mosus quidam, quem aliqui Carbunculum appellant, & dolor hos singultus procurauerit, continuo aquam gelidam bibentes, uomitus & sternutamenta prouocent, & acetum si sorbeant continuo sedatur. Etiam papyri radix masticata, frequenter singultus compescit. Item ad stomachi uaporem, in pusca sex folia uitium trita impono.

Cum uero nigra cholera stomachum attentarunt, ut ex inflatione molesta, cum aliquibus melancholicorum accidentibus publicentur, continuo inter initia, spongiam cum aceto uiscido infusam, eidem stomacho conuenit adhiberi, & hederę folijs in uino coctis, & tritis, cataplasmari. Cibis nutriantur competentibus, ouis, alica, iuscellis pinguium gallinarum, & unguarum porcorum: phasianorum, uel perdicum carnes accipiant. Si uero inflatio illa necdum digesta, adhuc perseverauerit densior, pulegij herbę decoctionem conueniet accipere, aut calaminthes, mixto melle despumato.

De LUMBRICIS Caput xvii.

CUM VERO corruptis stomachi humoribus incompetentibus, sæpe quoque cibis præsumptis, seu per ægritudinem, seu certe sine febribus, Lumbrici innati fuerint, qui aliquando eundem stomachum, aliquoties inferiora possident, hos sic excludendos suadeo. Primo aduertendum est, tres esse differentias Lumbricorum. Sunt rotundi, & rubri, sed minus noxij. Sunt latiores, & albidiores molesti. Sunt minuti, & tenues, ut uermiculi, sed sollicitiores.

Hi licet omnibus ætatibus semper nasci possint, attamen infantibus frequenter familiares sunt: quibus dare conuenit centauream, uel labruscam, uel fantonicum, & epomphalion ex lupinorum farina, aut absynthium ponticum, aut melanthium, aut abrotanum, in mellicrato temperata imponi: cui decoctio ficuum admiscenda erit. Dabo mixtarum decoctionem, & easdem mixtas commedendas permitto. Iuuenibus uero nasturtium cum melle coctum dabo. Raphanos expedit accipere, & succum eorum. Dabo diamoron pro eclegmatio: & eadem hora conueniunt synapi, cum oleo tritum. Bene datur & hydro-mel tepidum, ex ueteri oleo temperatum. Et succus ptisanæ, in quo polypodium coqui debet. Et cornu ceruini combusti puluis, cum melle datus, continuo lumbricos excludit. Sic menthæ uiridis decoctio, sic erucæ, sic caulium, sic roris syriaci, & malogranatorum immaturorum. Cataplasmata autem adhibeo ex pulueribus, sicut supra, lupinorum, absynthij, pennarum combustarum, abrotani, & melanthij: & puluis eorum cum aqua calida datus satis iuuat. Επομφάλιον uero his ex subiectis adhibeo. Fel taurinum cum melanthio, abrotanum tritum cum lacte mulieris, ficus pingues, aut dactylos tritos cum melle despumato, commixtos: & cærotarium in quo cymini puluis, uel absynthij

Stomachi cholera.

Lumbricorū tres species.

B Lumbrici rotundi.

επομφάλιον est medicamentū, quod umbilico applicatur. Nam umbilicus a Græcis ὀμφαλῶν dicitur.

Commiscendus erit. Exercitia pro modo uirium adhibita proderunt. Cibi dandi sunt digestibiles: & per interualla clysteres acerbiores adhibiti, fatis iuuauerunt. Si illi latiores infestauerint, hos myrrha pinguis accæpta continuo excludit: & allium frequentius si comedatur. Sic his etiam omnia acria profuerunt. Nam & uomere cogendi sunt, & continuo scammonia purgandi cathartico: ubi elaterion, euforbium, piper, nitrum, coccum gnidium admisceas. Ego uero & magistrorum experimento, & nostro, longo prolato iam tempore, cathartico cum his semper utor. Scammonia ÷ III. combustarum pennarum puluerem unci. I. euforbij ÷ III. nitri partem semuncia unius, & omnibus tunsis, cribellatis, cum mellierato, aut uino dulci unum cochlear semper dedi. Salubrius autem contingit, si ante diem allium, uel cætera acria edant: allium quidem maxime comedere conuenit. & oleum bibere calidum, sed uetustum: ut superius significauimus. Minutos uero & tenues uermiculos, myrrha pinguis semper accæpta excludit. His etiam clysterem expediet adhiberi, & omnes decoctiones superiores calidas, & oleum calidum accæptum, in roris syriaci succo, cum aqua calida. Et feseli cum melle, infans felle taurino, uel cetino perungendus erit. Si stomachum uero diutius attentauerint, & ibidem frequenter inquietudinem fecerint, semper sales in ore ferre conuenit, ex quibus humor liquefactus, defluat in stomachum, qui & omnia intestina, a lumbricorum molestia liberare possit. Omnia itaque supradicta accidentia, quæ cum suis proprijs remedijs exposui, aut indignanti stomacho obueniunt, aut quieto sedantur.

Lumbrici
latiores.

Experimentū
Auctoris.

Lumbrici
minuti.

Dysenteria.

Cura.

¶ De DYSENTERICIS, uel NEV-
TERICIS. Caput XVIII.

DYSENTERICORVM fit caussa molestior, temporis prolixitate. Frequenter enim uentris effusio, corpora assidua uexatione debilitat. Est namq; Dysenteria intestinorum uulneratio, cum reumatismo, quæ conatibus, & ueluti desyderio, & egestionum suauium debilitate, membra consumat. Dysentericorum ergo adiutoria, ex subiectis compendiose percurram, & cibos, & potus, seu potiones, uel antidota, & cætera quæ nonnullis ordinandi erunt. Cibus inquam conuenit, panis mundus, ficcus, aut Cyprius, aut Alexandrinus, uel potius Africanus: succi alicæ, milium, oriza: quibus concoqui debet, aut caprarum adeps, gummi, aut symphyton, aut ros syriacus, aut certe ichthiocolle: sic etiam lac bubulum conuenit, oleum uiride his frequentius misceo. Expediunt caules decocti, plantago, portulaca, polygonon, symphyton. Horum omnium quammaxime folia, uel mellis cymi, ex oleo & aceto conditi: oua in aceto cocta sorbilia conueniunt: et ex uitellis eorum patellæ, perfusæ cerebellorum puluere, aut gallarum, aut roris sy-

riaci. Pisces, aut * Capones, aut lepores, aut mugiles, & cæteri sicciore. Caseus uetustus proderit, nisi tibi magis recens libuerit. Lac asinæ in dyplongio coctum profecit, & bubulum schiston iuuat, & confectio ex lapidibus fluuialibus. Sic lac caprinum syluestre facit. Si carnes dandæ sunt, iuuat phasianus in pusca decoctus, palumbus matri subductus, tur tur, & lepus, & cætera syluestria sicciore, maxime uolatilia. Quæ enim neque uillarum, neque urbanorum usum habent, natura profecto sicciore consistunt. Mala citonia conueniunt in uino cocta, mespila, malo granata, paulo imatura, amygdala, dactyli thebaici, & his similia. Potus uero, licet primis diebus aqua bibenda sit, parcius attamen comunicandum fuerit Tiburtinum, Surrentinum, Marficum, Siculum, in quibus primo ferrum ignitum infundendum est. Sin uero confici uina placuerit, fit myrthinum, fit cenanthinum, fit cum mespilis, fit cum sorbis, fit phcenicites. Quæ tamen omnia in uasis picatis reponenda erunt.

Omnia quidem de cibis percurri, sed melius, si unius speciei subministrantur. Nam si de singulis in simul commixtis, reponas, in stomacho digestionem impediunt. Potiones uero, uel antidota, cornu ceruini combusti puluis, in aqua, aut in uino stiptico datus iuuat. Sic cõagulum leporis in uino similiter. Sic uenereum caponum, uel anseris, uel cæterorum agrestium, membrana combusta interioribus conueniunt, & ros syriacus tunsus, & roris syriaci flores, & malogranati, & succi herbae polygonij, & arnoglossæ, acaciæ, hippoquistidos, ut tibi uisum fuerit, ministrandi sunt. Trochisci uero, aut emplastra, Andronius, aut Diaspermaton, & cætera de experimentis. Et si putredo uulnus attentauerit, iniiciendus est Athereus: uel causticus puluis ex auripigmento, calce uiua, sandaraca, charta combusta confectus, cum uino stiptico, uel succis herbarum similiter constringentium. Adiungitur frequenter etiam lac, in quo licium indicum soluitur, & uinum in quo cantabrum coquendum est, aut ros syriacus, & cætera similia prædictis. Potionibus uero superscriptis, conuenit aromatica commiscere quamplurima, quæ stomachi uires nutriant. Omnia etenim hæc, etiam uentris poterunt continere resolutiones. Et diuretica dysentericis opus sunt, maxime dum metus fit illius reumatis. Deriuatio etiam hypnotica conuenit, quæ somno * superatis uiribus corpora dimissa constringit. Semper enim importunæ uigiliæ, corpora reumatizantia fatigarunt, si his uisio innata fuerit. Eius remedium in Euporisto nostro inuenies. Nam etiam unguenta dysentericis frequentius profuerunt ex oleo melino, nardino, cenanthino, mastiche, myrrha, cenanthe, acacia. Et cætera similia commiscendo: cataplasmata ex dactylis, citonijs, & cæteris mixtis stipticis temperata: adhibeo, & emplastra, uel malagmata, ut diatheon, aut barbaron, & cætera exeranthica. Hæc omnia dysentericorum, etiam cœliacis conuenire manifestum est. Si cõmotiones, uel pondera perse-

A * Pro Capitones, ego legem Capones, nam sunt etiam pisces Capones dicti, interpretantiores marinos. Quod si capitones dicere uelimus eos, qui hodie in Italia Cephalii uocantur, quod perinde sonat, ac si capitones dicas, frustra subiugentur, Mugiles, nam antiqui mugiles dicebant, qui hodie Romanis Cephalii uocantur, et ab Hispanis etiam Mugiles uernaculo sermone dicti. Item pro lepores, aliud uerbum substituendum est. Nam lepus marinus interuenena acerrima ab omnibus scriptoribus numeratur, sicut a mensa mortali merito arceant. Ego itaque pro lepores, lupos legerem.

B Vel sic * Quæ somno, defecta uiribus corpora constringit.

Potius ξανθίρικα . από του ξανθίριου .

C uerauerint, quæ Tenasmones appellamus, hæc frequenter procurant uentris exponendi suauitatem: sæpissime mitigata sunt hijs, quæ aut in fœnogreci decoctionibus, aut altheæ radicibus conficiuntur. Nam & cærotario hoc, frequenter curati sunt. Ex adipibus anserinis, cæra, & butyro, & pice bricia, sæpe sedentibus post uaporum fumigia profuerunt. Inijciendi sunt aliquando oleo roseo, uel myrteo, & * incontinenti luminoso supponendi sunt, in basilicon, infusi cærotario ex oleo plumbeo confecto. Lanam interea succidam superimpono: quam anadesmos ex more continere debet. Iuuabunt sane etiam faccelli, uel cataplasmata, eodem anadesmo perseuerantia, de dactylis in passo tritis, aut hordei pollinibus cum oxymelle. Lac bubulum potui datum, ac lintheolo umbilico impositum, sine mora medebitur. Lienteria si obuenerit, quæ ueluti quendam limum intestinis obducit, transitu reumatismi, ex quo nulla penitus ciborum solennis ualeat digestio celebrari, sub alio nobis ordine curanda erit. Vtor acerbo clystere ex succis ptisanæ, ubi aut colocynthides, aut betæ coquendæ sunt, aut scammonia soluenda. Vtor cum his cathartics. Dabo cibos acerbos, & cætera quæ fuerunt acria. ut allium, & raphani, & cepæ, napæ, synapi, piper, & omnia falsamenta.

Imminebo interea exercitijs quibus uoluerō. Impono uentri cærotaria ex oleo laurino, cyprino, uel sicionio, habentia rutam uiridem, cuminum, baccas lauri, nitrum, uel certe castoreum. Impono polyarchion, aut diaspermaton, quæ tunc iam conueniant: aut naturale sulphur, uel bitumen, & dropaces, & synapismi, & cætera staltica adhibenda sunt. Ex dysentericis etenim lienterici facti, & uirium fatigatarum intuitu, & temporis prolixi præiudicio, difficile sanabuntur. Nam ex his hydro-
pes frequentius emerferunt.

¶ De HYDROPICIS. Caput XIX.

HYDROPICI, uel Cachectici simili sub diligentia uisitantur. Qui enim prope ex similibus accidentibus fiunt, æquali sub indignatione tumescunt. Hydropicorum ergo difficile, & periculosum negocium est: eoque difficilius, si indigestio totis corporibus superueniat. Labore attamen nimio, & continuis quassationibus exercitiorum, forsitan curabuntur. Hos frequenter febres pertinaces comitantur, quarum opportune temporibus seruientes, nos etiam adiutoria ordinare conueniet. Febribus itaque sub hac obseruatione desinentibus, iam exercitijs ex paruo labore crescentibus, imminendum est: subinde frictionibus, solaribus quammaxime, & cæteris uaporibus sudorem prouocantibus: sub quibus omnibus tumulentibus locis nitrum, aut sales tritos aspergo. Post exercitia, uel la-

Locus est deprauatus. Videtur tamen hoc uel se inuere. Post iniectiōem illos in balneo aluminoso constitutōdos esse, superimposita lana succida, &c.

Nota ἀναδέσμος ἀπὸ τοῦ ἀναδέω, quod est ligō, reuincio.

στάλτικα ἀπὸ τῆς ὀρέλλω, quod mitto, traho. &c. significat.

καχέκτικοί.

Fricatiōes solares puto eas dici, quæ ad solem feruentem fiunt.

bores continuo oxymeliten dabo, aut raphanum eodem infusum. Quibus accæptis, ex parte uomere cogendi sunt. Lauacris tunc uti conueniet, sed marinis, quibus ueluti membra laborantia foueantur. Interea acria omnia, & falsos cibos conuenit accipere, caules elixos cum salibus. Parcitas cibi, & potus quammaxime continentia instet. Etenim his procuratis, si animosius sustineatur, grande remedium est. Vinum, licet per interualla, austerum tamen, & quod sit diureticum dandum est. Si uero multus humor ex putrefactis eorum carnisbus aggregatus, uentrem satis adimpleuerit, membris cæteris minutatis, saccellos ex tostis salibus, uel milio similiter, sub umbilico locis admoueo. Et de arena calida in littore, hæc loca detergere maximum interdum est beneficium. Aliqui etiam tritico sic tecti, iuuati sunt. Interea acetum scylliticon frequenter dedi, & siccis fricationibus immisui. Imposui emplastra reuocatoria, amyctica, maxime autem infantibus competentia adhibenda cataplasmata, desiccantia, ex flore malogranati, & cæteris stipticis, cum lenticulæ pollinibus, passo, & aceto temperata. Aliqui uero scarificauerunt furas eorum, & altiores plagas fixerunt, de superioribus humorem deriuare cupientes, & sub umbilico paracenteses frequentius adhibuerunt: per quæ conueniet exinanire paulatim, ac per interualla dierum, ne subitanea effusio, secundum Hippocraten, continuo periculum faciat. Sane portiones, uel emplastra probata sæpissime profuerunt, ex quibus aliud quod compendiosius designabo, Emplastrarum quod etiam spleneticis sæpe profuit, hoc est. Fcenogreci pollinis ÷ IIII. hordei ÷ IIII. stercoris columborum ÷ IIII. resinæ frixæ libram .I. cæræ ÷ VIIII. acetum quod sufficiat terendo pulueri, qui postea solutis admiscendus erit. Aliud. Semen miricæ, & galbanum ex æquo tussa miscentur, superaddito quippiam olei, ut emplastrum temperies fiat: quod perseuerantius adhibendum est. Aliud. Pilæ cypressi in uino coctæ, & tritæ, axungia ueteri colatæ ex æquo miscentur, & imponuntur. Quod si permanserit, satis iuuat. Aliud. Ficus pingues tufas libra una, & nitri, & absynthij unci. III. hysopi cæroto admisces: ut emplastrum temperetur, & uteris. Nam & stercoris bubuli puluere, hordei pollinibus mixtis, & cum oxymelle coctis cataplasmas. Similiter de caprarum stercore frequenter adhibui.

Et unguenta sunt utilia hæc, quæ tumentibus partibus, sub sole adhibita profuerunt. Cymolia in aceto contrita, boum stercora cum nitro, & oleo sicionio mixta, & quippiam uini.

Nam etiam has portiones accipientes, sæpe iuuati sunt. Sambuci radice succus, cum oxymelle datus est, & continuo purgando profuit competenter.

Et euphorbij granum, in ouo datum cum pane, corpora hydropico-

A

παπανιττειο
est ferrū, quo
chirurgi utun-
tur, ad cutim
aperiendam.

B

Emplastra ad
hydropin.

*Pono in ouo
fores
in
Hydropin
all*

Nota hoc etiā
num quidam
ex empiricis
utuntur.

Crum, aliquoties similiter depurgauit. Aliud maius purgatorium. Stercus columborum drachma. i. rutæ semen drachmis duabus, in oxymelle similiter datur. Inter hæc omnia adhibenda erunt, perseverantibus exercitijs & laboribus, catholice salutem procurantibus, sub quorum perseverantia, hydropum poterit abigi periculum.

¶ De RENVM uitijs, & Vesicæ.

Caput XX.

RENIBVS longo tempore dolentibus, semper uapores, fomenta, & cataplasmata paragorica conuenerunt. Diuretica uero sub inijs obfuerunt. Indignantibus etenim & reumatizantibus renibus, potionum transitus aduersatur. Declinantibus uero doloribus, beneficijs primo catholicis adiuuandi sunt, fricationibus, & unguentis paragoricis, & siccantibus: etiam ciclicus ordo percurrendus est. Adiutorium emplastri polyarchion, aut diaspermaton sæpe conuenit. Calamintha tunsa cum axungia, & imposita, multum profuit. Dabo etiam potiones ex storace, galbano: uuam passam, pinguem, purgatam: mixtis diureticis aliquibus, ut petroselinum, ameos, asarum, cyperum, daucum, amygdala amara, cum mellicrato. Dedi ego frequenter etiam hyoscyamon. Interea oportet aquis uti dulcibus, & naturalibus, & cibis nutriri omnibus digestibilibus. Dabitur etiam hæc potio omnibus uesicæ, uel renum caussis, & pectinis. Semen lini, papaueris dulcis, draganti, in uncijs singulis, amyli in duabus tunsis, & cum aqua diuretica temperatis, ut trocisci fiant in drachmis singulis. Sit autem aqua diuretica omnibus probata, in qua coqui oportet radices feniculorū, apiorum, gramen, & cicer uenereum. Sæpe etiam mastiget de superioribus speciebus, quas ad tempus, aut locum habuerit. Aliud, quod & uulnera curet, & urinæ difficultatem aperiat. Ozimi, & agrestis maluæ semina, in drachmis semis, & apij seminis uncia. i. amygdalarum, uel auellanarum semuncia singule. Omnia trita, melle temperentur. Sunt & cæteræ potiones sub renum & uesicæ occasione, etiam splenis, uel epatis, aut hydropis molestiam refrænantes, quarum in his omnibus experti sumus efficaciam. Phu. ÷ i. celticæ ÷ i. dauci ÷ i. ciñamomi ÷ i. piperris drachmæ. vi. meu drachmæ. vi. asari ÷ i. petroselini drachmæ. vi. opobalsami dr. vi. croci ÷ i. liquiriciæ dr. vi. picis indicæ dr. vi. cassiæ dr. iiii. amyli dr. vi. uuæ passæ ÷ i. draganti dr. iiii. uino & melle potio temperatur, & dabitur. Interea licet ex omnibus diureticis speciebus superius comprehensis, omnes uesicæ uel renum caussas posse curari significatum sit: attamē cum speciale sit & hoc uitium, uidelicet urinæ conclusionem sustinere, huic etiam adiutoria specialia ordinanda sunt. Herba parietaria aqua cocta terit cum pauco oleo, & renibus inligatur.

Potio in morbo Renali, etiam aduersus Hydropin utilis.

Hoc etiam de gramine semper factum est, & samfuco in aqua cocto similiter. Nam ex his omnibus etiam sedentibus, uaporem pati conueniet. Cotilidon herba in uino cocta, potui datur, & continuo diffuriam sanabit. Nam etiam mulieribus butyrum uetustissimum per pessum adhibitum, diffuriam curauit: & mellicratum in quo immaturi ætherei, & feniculorum radices, & carduus coquitur, & datur ad urinarum impedimentum.

De ARTRITICIS, PODAGRICIS, & ISCHIATICIS. Caput XXI.

EX VNO FONTE uitiorum, hæc passiones deriuatæ sunt, sed locorum uarietate, & nominibus determinantur. Nam Artriticis omnibus, ex articulorum commotationibus, subito initium passionis emergit. Podagricis uero ex uno prius articulo est principium. paulatim uero serpendo, grauius omnes postea neruos, et articulos possidens dominabitur. Ischiaticis autem, ex uno coxæ articulo tormenta suppeditantur. Fit itaque reumatismus, licet de phlegmate speciali, natura frigida quammaxime fiat, attamen alijs ex humoribus calidioribus aliquando efficitur, & sic effectus, calefacientes aliquando commotiones exuscitat. Frequenter autem hoc phlegma licet natura subpingue sit, uelut est uulnerum sanies, attamen cum se inter articulorum coniunctiones, usu commotionum uiscauerit, tunc tardi gressus, tunc dolores uitandi, tunc tormēta grauiora succedunt. Curantur autem hæc omnia contrarijs suis: ut quod forte & sensu, & tactu calidum commotum fuerit, frigidis interim adiutorijs ab augmentis prohibeatur. Postea uero cessantibus commotionum temporibus, calidis, chalasticis, & amycticis recuperentur hñ, quibus ille humor uiscosus, & pinguis interiora iam possidet calefactus, uel tenuatus ab articulis per commotiones frigentibus: quibus uero tumor est semper inflatus & pallidus color, calidis supradictis adiutorijs, & amycticis imminendum nobis erit.

Monitum te interea uolo, amice charissime, quod quando generaliter interioribus membris dolor iuuatus, nexu quodam, ex collisione humoris uentositatisque colligatur, tum in frigidis plæruncq; difficulter deprimi poterit, uel depurgari: ergo quum uariæ emergunt species motionum, quæcuncq; expediunt, medicorum coniecturis, uel iudicio, indulgenda erunt. Licet iam ex consuetudine sibi adhibita, melius is qui patitur possit iudicare, quem frequentes commotiones, & adiutoria famulantia, medicum effecerunt. Quanquam autem rationabiliter omnia adiutoria, quæ ueluti calidis commotionibus adhibentur, uirtute chalastica & paragorica esse debeant, quo neruorum & articulorum nutriri, & foueri ualeant loca, concedo tamen, ut ea frigida interim adhibeantur quæ turborem magis in tempore, quam mitigationem præ-

A

Corrupte scriptū est ætherei: puto autē legendū, Cedri des, uel Citreos. de hñs em apud Diosco. reperiō, q̄ in stranguria atq; diffuria adhiberi soleāt.

Artriticis.

Podagricis.

Ischiaticis.

B

Cura uniuersalis.

Cautela.

Frigida ner-
uis contraria.

C stare possint. Quibus quidam, ut ille ait, primo releuari uidentur, postea grauius, uehementiusque afflicti. Hoc etenim etiam nostri Hippocratis nos instruxit autoritas, quod neruos omnes, semper frigida nocuerunt. Ergo quoniam & causas, & origines compendiose digessi, curæ nunc rationabiles, & adiutoria ordinanda nobis erunt. Est namque in professo, quod omnes ægri tudines particulares, sub corporibus membra nexu quodam familiari amplectuntur, mysterio naturali, ut in singulis, totius corporis substantia constet, & altera alterius auxilio gubernetur. Ideoque nisi præceptis, & adiutorijs catholicis primo iuuentur, aliter particulares causæ curari non poterunt. Qua de re, erit nobis nunc curarum, præceptorumque exordium in sequenti etiam particulis disponere. Conuenit in principio Artriticis, Podagricis, uel Ischiaticis, quibus de capite reuma resolutum descendens has passiones fecit, prius ipsum caput oleo roseo frigido, uel cæteris similibus stipticis fomentando constringi, & solidari: dehinc inferiora transitu eiusdem reumatis, uel sedulitate uexata, aut ex oleo calido resolui, uel depurgari. Item cucurbitis, uel fricatione, uel perunctione phlebotomum præueniendo, uno penitus, uel pleno anno utendum est.

Cura.

D Sic a carnibus politrophis, sic ab usu uenereo continendo, stomachi præ omnibus bona ualetudo custodienda est, quo accepti cibi facilius transigantur. Vomitus hos, non longa per interualla multum iuuat, aliquando post consuetos cibos, aliquoties etiam ieiunos, acceptis radicibus cum oxymelle. Hoc modo etiam bulbi ex aqua cocti operabuntur. Hoc si etiam post cœnam allium accipiant, quod paruo interuallo aqua calida accepta uomitum faciet. Mutationes aëris, uel prouinciarum sæpe conueniunt. Aquæ naturales calidæ, uel uapores earum similiter. Exercitia sane, & labores, uel fricamenta totius corporis & procuranda sunt, & appetenda utentibus. Etenim humores supradicti pinguiore effecti, etiam uexatis articulis dominantur. Igitur quo modo hæc adiutoria compendiose digesta sunt, ita moneo & suadeo custodiri debere. Experti enim sumus, quod plerique ea cautius ab initio custodientes, podagræ uenturæ, seu potius iam præsentis uolentiam uitauerunt: præiudicantes uero iam tempore, & manifestis podagricis, cataplasmatibus semper his causis competentibus, unguentis quoque, uel emplastris, seu cæteris adiutorijs consuetis uti rectius est: uel certe aliquibus physicis magnam semper potestatem præstantibus.

Quo quidam
podagram de-
pulerunt.

Nunc uero transactis præceptis, uel beneficijs catholicis, quibus custoditis, etiam adiutoria singulis partibus laborantibus ordinabo.

Cura Ischia-
dicorum.

Ischiaticis conueniunt præ omnibus uomitus, & cætera præcepta omnium superiorum. Coxæ uero dolenti fofus olei sicionij, rutacei, uel laurini adhibendus est: cataplasmata quoque natura calidiora. Cucurbitis uentosis frequenter locus releuandus est, acerbis clystere iniiciendū.

Ex hoc enim frequenter sanguis prouocatus, Ischiaticos liberauit. His phlebotomus in talo adhibendus. Vaporibus, uel faccellis imminendum est, ex pulegio, salibus, uel milio falso. Si uero uel stare, uel ambulare potuerint, acopis calidioribus, sole sub ardenti fricandi sunt, in quibus & pix liquida, et oleum siccionium, uel cætera superius comprehensa miscenda. ut sal ustum, tapfia, nitrum, uel opopanace. Itineris interea laboribus cōacti iuuandi sunt. Expedi etiam equi uectatio: expedi iniectio in modica quantitate ex oleo amaracino, aut syrino, uel laurino, uel glaucino. Si uigiliæ sane interuenerint, doloribus perseuerantibus, soporiferas ingero potiones. Cum uero minoratis doloribus causa mollior fuerit, tunc uelut per dialemma, dropacibus, synapismis, & cæteris causticis imminendum est. Dabo hyeram, dabo per cibos elleborum: quæ omnia prodesse poterunt, si catholicis præceptis rectius seruiatur. Hæc etiam Phcealgicis rite conueniunt, quibus lumbi dolere consueuerunt. Igitur quoniam hjs passionibus supradictis, ex una origine descendentes, ueluti diuersas cognouimus euenire commotiones, ut aliquando calidas, aliquando frigidas patiuntur, singulis hæc adhibenda erunt. Quibus uero sub calido tactu, pedum dolor obuenerit, caulium folia in aceto cocta, & contrita, & ouorum coctorum media duo, pro cataplasmate adhibita, ueluti commotionis uaporem retemperant, superaddito quippiam olei rosei: sed sæpius tepesacta immutanda sunt. Et si cataplasmati consueto hyoscyami folia elixa, & trita superaddas, par beneficium præstas. Aliud. Ad impetus eorum uapores, draganti uncia. i. ex pridie in aqua infundes. Item alia die teris, et superaddes æruginis, & aphronitri albi uncias singulas, & impones. Aliud. Lenticulam coctam teris, cum oleo roseo mixtam, & similiter adhibebis. Nam & lactucarum folia trita cum infuso pane, & adhibita, magnum ad refrigerandum beneficium præstant. Et opium, & crocus æqua mensura, cum lacte bubulo, uel caprino contritus, & impostus, similiter operatur. Et si ex oleo roseo cærotarium misceatur, hoc idem erit. Hæc de uapore dolentibus ordinaui: cæterum refrigerantibus commotionibus, uapores, cataplasmata, unguenta chalaistica, uel paragorica, omnibus & nota sunt, & consueta.

A

φιδάλγικοι δicitur lumbos dolentes ἀπο τοῦ ποδῶν, id est, lumbis, καὶ ἀλγῶν, quod dolere significat. Contra Podagram calidā.

B

FINIS LIB. II.

C **I**N OCTAVII HORATIANI LIB. Tertium,
ad VICTORIAM, Depassionibus Mulierum, &
curis earundem, PRAEFATIO.

INTELLEXISSE te non minus nobis arbitror VICTORIA, artis meae dulce ministerium, omnem mei operis efficaciam, in quo imemor non sum praefationis meae, quando duobus Libris pares causas proposui Euporisto, officium uidelicet meum in logica disputatione: sed non longe abest, ab utroque gynaeiarum uisitatio. Et quoniam haec ratio tota medendi indiget diligentia, solitaneum libellum confeci de Mulierum curis: solitaneum inquam, & remotum a publico spectaculo. Et ego quidem te scientia iuuabo. Tu uero, cui communis arridet sexus, & secretum facile inuenit tua conscientia, cum fiducia exerce sedulo gynaeiam propositam meo tractatu, & tua diligentia adhibeto medicinam.

CAPITA LIB. III. Gynaeia dicti.

- 1 De Mammillis post partum dolentibus.
- 2 De Praefocatione, quam uocamus *ὑστέρως πνίγαν*.
- 3 De Inflatione, uel tensione matricis.
- 4 De Artriticis.
- 5 De Conceptione.
- 6 De Abortu.
- 7 De Fluxu sanguinis, seu hemorragia matricis.
- 8 De Vuulneribus matricis.
- 9 De Fluxu reumatis, quem *ῥόον* appellamus.
- 10 De Gonorrhia, hoc est, spermatis effusione.

OCTAVII HORATIANI GYNAECIA, seu LIB. III. De Mulierum passionibus.

DE MAMMILLIS post partum dolentibus. Caput I.

MAMMILLAS cum tensione tumentes, uel dolentes, quod post partum quae maxime mulieribus euenire consuevit, quas ex eo etiam grauis dolor inquietat, hoc ordine curare debemus. Per initia mediocriter constringentibus uti conueniet. ut est spongia mollis, infusa in pusca, quae leui anadesmo continenda erit. Sic etiam dactyli, cum pane in pusca infusi, & contriti, saepe par beneficium praestiterunt. Si uero certa ratione lac prohibendum erit, cataplasmati superiori admiscendum est, aut alumen scissum, aut herbae pulicaris semine, aut coriandrum, aut portulaca. Nam & unguenta ex folis earum succis

frequenter adhibuimus, cum penna molliore loca tangentes. Si indignatio illa, his minime potuerit prohiberi, & lactis aggregatio, maximū feruorem locis incusserit, tunc cataplasmatibus chalasticis conueniet imminere. ut est panis in mellicrato infusus, et cum oleo dulci contritus. Si militer etiam de feminibus tam lini, q̄ fœnogræci, uel hordei farina, aliquid quando singulis, aliquando cōmixtis, & cum adipibus sæpe porcinis recentibus, in mellicrato temperatis. Sane si pondus cataplasmatum tolerare non potuerit, spongijs mollioribus infusis in aquis chalasticis, dulcibus, & paragoricis, quæ ex hybisco, & feminibus lentis, & fœnogræci conficiuntur, loca tantummodo uaporanda sunt: & impositis continuo lanis, oleo dulci calido infusis, fouenda erunt. Si saniem forte collegerint, iam suis temporibus, & proprijs adiutorijs maturata, aperienda erunt: ut sub una egestione possint penitus percurari. Si uero minime percurari possint, transacto impetu, uel indignatione mammarum, simplex cærotarium adhibendum est, usque in plenam sanitatem.

Mammillæ fanie tumentes.

Sane si eadem infantem nutrire minime decreuerit, tunc cærotario supradicto puluerem contusi lapidis molaris admiscebo, anadesmū quoque mediocriter stringo, lactis impetū prohibiturus. Quod si lactandi arripuerit uoluntatem, tunc anadesmus laxior, tunc fomenta chalastica adhibenda erunt, quæ lactis non prohibeant copiam ministrari, sed magis præeuntibus fomentis, & uaporibus supradictis, cypero, ouo, & croco in unum contritis, mammillas uniendo adiuuabo. Alij pumicem cum oleo cyprino tritum imposuerunt. Alij cyminum cum aqua contritum. Alij uero fabæ pollinibus uuam passam purgatam, & contusam miscuerunt, & ex his cataplasmando, lactis auxerunt fœcunditatem. Sic sesamo trito cum oxymelle, sic cantabro cocto similiter in oxymelle, sic de hederæ folijs contritis, sic de ficis pinguibus tunsis, sic de caseis recentibus, tritis cum oxymelle, cataplasmata confecerunt. Quibus omnibus lactis secundum officium procuratum est. Si lactis interea nimium pondus, etiam duriciam procurarit, folijs apiorum, uel menthæ, uel caulium cum pane tritis, & mellicrato, illam duriciam resoluiamus. Ergo per initia generaliter omnibus mediocriter stipticis obuiandum est: per augmenta, uel impetus, chalasticis uel paragoricis: & licet hac lege medendi omnibus seruiendum sit, attamen māmillarum mollium intuitu, omnia moderatius fœminis adhibenda sunt.

Cura Mammillarum lac seruantium.

B

Contra Mammillarum duriciem.

¶ De Præfocatione MATRICIS. Caput II.

SUNT VARIÆ & diuersæ causæ Matricem frequentius attentantes, quæ licet sub duabus præcipue principalibus passionibus, constrictionis, uel laxationis comprehendantur, tamē etiam partim sub certis accidentibus, alias causas efficiunt. Huic ergo sub definita lege

g

Matricis com-
motio.

Græcū opus
Auctoris.

ἔγκολπίσμος uide-
ret esse uoca-
bulū a re ipsa
deductū, nem-
pe ἀπὸ τοῦ κόλ-
πης, quod sinū
significat, ut
scilicet ἔγκολπί-
σμος dicat in-
fusio, quæ fit
in sinū, quod
alias per pes-
sum, aut na-
stale medici si-
eri præcipiūt.

ἔγκλισμάτα.

μύλην.

Confessionis, quæ constricta sunt soluo, resoluta uero (quibus quam-
maxime & lassitudo sociatur) stipticis potissimum, atque mediocriter
frigidis stringo. Quibus autem repentina commotio Matricis inna-
scitur, hæ musculorum omnium contractione, & totius corporis do-
lore nimio quatiuntur: & hac ui sæpe intercæptum uocis officium, sub
horrore casus, ueluti paraliseos mentitur imaginem: quam passionem
in græco opere ὑστέρικον νόσον appellamus. Quo tempore ad illa duo præ-
sidia principalia, omnibus conclusionis necessitatibus subuenientia, re-
curremus, phlebotomi præsens beneficium, & uentris purgationem.
Specialia uero fomenta olei dulcis calida, & aquarum consueta chala-
sticarum cataplasmata de seminibus paragorica, cum mellicrato. Em-
plastra, ut diaquilon, cærotaria simplicia ex adipibus temperata, & me-
dullis. Pessaria ex melle & butyro. Item libianum, & cæra, quorum con-
fectiones subiectis adiungo. Ex encolpismis succis, aut ptisanæ, aut fœ-
nogræci, aut olei dulcis. His articuli & calefaciendi sunt, & mollius
constringendi. Ventosis quoque admotis inguinibus, uel femoribus,
recursum, uel inclinationi matricis occurremus. Fumigis bene olenti-
bus, ad inferiora matricem prouocabo, odoribus enim grauibus reper-
cutitur. Minoratis uero supradictis accidentibus, plena quoque decli-
natione, manifesto conuenit iam exercitijs aptis sexui commoueri, &
aëris, uel locorum mutatione iuuari. His cibi humaniores, his iam laua-
cra concedenda: uinum attamen sub moderatione.

¶ De inflatione, uel tensione M A-
TRICIS. Caput III.

INFLATIONEM, uel tensionem si longo tempore Matrix
ægra concæperit, omnibus superioribus chalasticis & aptis constricti-
onibus imminebo, superaddens cataplasmatibus ficus tunsas, absynthij
puluerem, uel eius decoctionem, epithimata amyctica ex puluere lauri
baccarum, pyretri, castorei, nitri, & cæterorum similibus, cærotario com-
mixtorum. Expediit frequenter polyarchion uti. Encatismata uero,
uel uapores ex decoctionibus stafilini, dauci, pulegij, uel cæteris simili-
ter diureticis procurabo. Inflationibus diu permanentibus, artemisia
admiscenda, aut marrubium, hyssopus, aut baccaë lauri: aliquando ca-
sia, & celtica: ex quibus etiam pessaria conficienda erunt. Nam ex ruta
uiridi, trita cum melle, pessario semper utor temperato. Superaddo ni-
trum, uel aphronitrum, pulegium, ficus pingues purgatas, & contu-
sas, cyminum: sed ad eorum sensum mordacem, & calidum temperan-
dum, lactis temperabo commixtione. Si uero duriciam contraxerit,
quam alibi mylen appellamus, hanc primo sicuti contra inflationem
ordinando contexuimus, adiutorijs chalasticis imminens soluere labo-
rabo. Omnibus supradictis constrictiōum accidentibus minora-

tis, iam conuenit ex paruo leues attentare gestationes, & sub certa de-
clinatione passionis, appetere lauacra, cibos humaniores præsumere,
& post resumptionem corporis, anechicis temporibus, omnes ex ordi-
ne ciclicas disponere curationes, inguinibus adhibendas.

ἀνεχικά tem-
pora.

Has semper perfolidabit etiam lauacrorum fri-
gidorum consuetudo disposita.

¶ De A R T R I T I C I S.
Caput IIII.

C O N T I N G I T interea frequenter certa, & specialis passio
fœminarum, ut aut naturaliter aliquando clausæ nascantur, aut uul-
neribus præeuntibus, ac cicatrice interueniente clausæ fiant, aut præ-
senti indignationis interuentu penitus concludantur. Si ergo ex
caussa præsentis indignationis obductæ fuerint, omnibus chalasticis
adiutorijs, ex lege resoluendæ erunt. Sed si ex uulneribus obductæ
cicatrices, aut nescio qua illa lege nascendi clausæ fuerint, quod tam-
en aut digitis, aut oculorum possit fide probari: tunc a chirurgicis con-
siderata mensura, reserandæ erunt: ea tamen intenuione, ut hæc pate-
factio, lintheolis, aut alijs adiutorijs patefacientibus diutius distermine-
tur, ne obductæ in se identidem scissuræ recentiores, occa-
sionem claudendi protinus sortiantur.

Artrítica
passio.

B

¶ De C O N C E P T I O N E.
Caput V.

A L I Q V A E mulieres, quæ uoto posteritatis longo tempore
desyderatæ, afficiuntur, medicos accerserunt, quas effectus elaboratæ
conceptionis, felices & peritas exhibuit. Nosti itaque o Victoria, pro-
fessionis cõmunis hoc magis esse necessarium ministerium, quæ ex offi-
cijs sedulis in his magis rebus experimentum habes, quantum aut gra-
tiæ, aut gloriæ accrescat * medicæ promittenti, si suscepta conceperit.
Vnde licet inscia non sis huius curæ, conceptionem procurantis, attam-
en disposita tibi, consyderatis omnibus ordinauit, per quæ curandum
erit. Prius inquirendum est, necubi officium matricis, aut inclina-
tum sit, aut conclusum: unde aut modicis purgationibus aperientibus
impeditur, aut tempore purgationis, internorum dolore nimio con-
quassatur. Quod si forte ita res habet, phlebotomanda erit, de talo quæ
maxime: quo ad inferiora uicinior materia prouocetur. Sic deinde ad
ordinationem curæ aduertendum nobis erit, quæ conclusum prius mo-
derate orificium patefaciat, ut purgatione solenni citra offensam dispo-
sita, & desiccari, & calefieri matrix possit. His etenim rebus ita disposi-
tis, conceptionis uota facilius subsequenter. Si phlebotomo adhibi-
to, necdum tempus sua secreta cognouerit, tunc oleo dulci, uel anethi-

Alias, * aut
medicæ pro-
mittenti, aut
susceptæ con-
cipienti.

Cno, uel rutaceo inguina fouenda erunt: & post lana, in eodem oleo calido infusa, contegenda. Tunc cataplasmatibus chalafticis calefacienda: quibus admiscebo aut artemisię puluerem, aut dictamni: quarum etiam in aqua coctarum frequenter uapores exhibeo. Nam & fumigia uaporatis partibus supponi conuenit ex supradiſtis herbis, lapide gagathe adiuncto. Si his omnibus rite adhibitis, naturalis circa purgationem ordo permanferit, matricis officio mediocriter relaxato, iam adiutorijs conceptionem procurantibus imminendum est. Continuo igitur cum se purgatio citra offensam tranſegerit, ex diaquilon, uel libiano, pefſo cum nardino, uel roſeo prius reſoluto, encolpiſmo uti cōueniet. Et post matricis delanationem, ex eodem medicamento, & pefſo priore, pefſarium adhibere continuis diebus triginta conueniet, usque in diem uenturam alterius purgationis. Quibus tranſactis, libiano nitrum conuenit commiscere, quod adhibendum erit: post encolpiſmum, ex subiectis speciebus disponendum. Cardamomum, dictamnum, artemisiam, irim, rutę semen, omnia contusa & cribellata, oleo dulci & plurimo miscenda sunt: ut ex his ante pefſarium fomentum adhiberi possit. Commodius interea fiet, si huic fomento recentes porcinos adipēs, aut anserinos admisceamus. Post quod continuo pefſario tali uti expediet. Ficus pingues in aqua decoctas, & tritas, melli miscemus: & ex hoc pefſario iniſciamus. Desuper uero libianum superimponi conueniet. Deinde interfecti nitri glebam accipimus, & in modum balani collyrium factum, molli lana contegimus, quod super illitum libiano iniſciemus. Nullo etenim remedio meliore & magis innoxio, aut corrigi marris poterit, aut purgari, quam usus nitri suppositione. Postquam uero his adhibitis, quę sufficere arbitror ad omnia corrigenda, quę impedimento conceptui esse possunt, iam uti conueniet his duobus sequentibus pefſarijs aromaticis, conceptionem maturantibus. Fit autem prius hoc modo. Cera alba, adipe gallinarum, terebinthina, & nardino oleo. His omnibus ex equo solutis, cōagulum leporis admiscemus, & hoc post encolpiſmum supponemus. Aliud uero omnibus experimentatum uſibus, sequens hoc est. Cassiam fistulam, folium, spicam indicam, amomū, in uncijs singulis, omnia cribellata cum staphilino, aut nardino oleo, accepto cōagulo leporis admiscemus: & hoc pefſario, ordine adhibito, rite est maturata cōceptio. Iam nunc & superiorū pefſariorum conuenit subiungere compositionem.

Nota apud ueteres aliud fuisse Nitrum, quod nunc utimur. Idque ex hoc loco satis deprehenditur, tum etiam quod ante dixit de gleba nitri. Cum hodie quod uocatur nitrum, sola decoctione e terra eliciatur, expurgeturque.

Pefſarij Diaquilon contra omnes conclusiones utilissimum & probatum.

Pefſarium Diaquilon contra omnes conclusiones utilissimum & probatum. Lini semen, altheam, scenogracum, omnia æquis ponderibus in uas nouum mittimus, ubi oleum dulce, & aquam aqua mensura adijciemus, ut semina pertegantur. Quę cum molli uapore coqui & bulire cœperint, undatio, uel spuma quę supernatauerit colligitur. Cui anserinos, uel gallinaceos adipēs, & cætera iungimus, ut

Pessario moderamentum faciamus. Sic nos Diaquilon pessarium conficimus, quod sollicitius si fuerit temperatum, unguentū magnum chasticum, uel paragoricum faciet. Libianum uero sic facimus. Cæræ ponticæ ÷ IIII. masticis ÷ I. storacis ÷ I. adipis anserini ÷ III. butyri ÷ III. medullæ ceruinæ ÷ IIII. nardini olei ÷ IIII. Hæc omnia secundum consuetudinem tunsa, soluta autem miscebimus, ut pessarij temperies procuretur. Hæc est ordinatio curæ, omnibus mulieribus adhibenda concipere cupientibus, quam breuiter conteximus. Sunt etiam alia quamplurima, ab alijs uarijs coniecturis composita, quæ magis causticis adhibitis, forsitan possint purgationem sanguinis extorquere. Commodius est autem sic impendere officium medicinæ, ut cum susceptam causam curare cœperis, alia non creetur. Sunt alia duo genera pessariorum: at ego magis blandis, quam causticis, conceptionis causa procurandæ, purgationem sedare uolo, quam extorquere: quibus etiam magister meus, & purgationem absque offensa se procurasse frequentius testabatur, & conceptionis officia perfecisse. Ea sic conficiebat. Opobalsami ÷ I. peucedani ÷ I. aristolochiæ ÷ I. myrrhæ, & croci semiuncias singulas, medullæ ceruinæ, & adipis anserini semuncias singulas: semina seorsum quæ addenda sunt cribellantur, & solutis ex more miscentur, & sic tuis pessarium fiat. Hoc primo pessario exemplo, mox tempore secretorum post balnea supponendum est: quod duabus horis continendum erit. Aliud pessarium, cuius sequens ista confectio est. Opobalsami uncia. I. opopanacis ÷ I. thuris masculi ÷ II. cinnami ÷ II. myrrhæ ÷ I. costi semuncia. I. croci, cassiæ ana semuncia. I. hæc similiter contrita, oleo irino commiscentur, ut paulo pingue fiat: cum uero utendi tempus aduenerit, post purgationem & balnea, & pessarij prioris usum, uteris necessario linimento. Peregisse me arbitror quæ plurimas sub constrictione mulierum ægrotudines, e quibus si quas forte minime comprehendimus, sub uno & simili relaxandi beneficio uisitandæ erunt. Variæ etenim pro causarum temporibus, adiutoriorum species poterunt adhiberi, eadem at tamen medendi omnibus uirtus.

De ABORTIUIS.

Caput VI.

ABORTIUM dare nulli unquam fas est. Ut enim Hippocratis attestatur oratio, tam duri reatus conscientia, medicorum innocens officium non decet maculari. Sed quoniam aut matricis uitio, aut ætatis impotentia, sub qua præpropere frequenter partus euenit, foeminae periclitantur, expedit pregnantibus in uitæ discrimine constitutis, sub unius partus sepe iactura, salutem mercari certissimam. Sicut arboribus arefcentium ramorum accommodatur salutaris abscisio: & naues

A

Libiani compositio.

Magistri testi, moniū citat.

B

Comparatio pulchra.

C pressæ onere, cum graui tempestate iactantur, solum habent ex damno remedium. Vnde breuiter huic loco adnectenda, continuo designabo.

Pecus ueteres abortiuū, seu foetum immaturum uocauerunt.

Νιόφντα hic uocat abortiuā, eo q̄d recenter nata sint.

Si ergo necessitatibus, aut ætatis immaturitate, aut uitij superius comprehensis, pecus molliter subtrahendum erit, his quammaxime consensio faciendum, ut cataplasmatibus chalcisticis artemisiæ succos, aut tusæ puluerem misceamus: dictamni quoque similiter. Sic aristolochiæ, sic rutæ seminibus: sic & fomentis, & supradictarum specierum decoctionibus factis uti conueniet, quæ scripta sunt in cura conceptionis, ac sanguinem innoxie prouocantibus.

His uero sequentibus aliqui usi remedijs, duris forsitan corporibus minus obfuisse uidentur, qui sanguinem extorquentes, simul etiam uenientia pecora pertraxerunt. Succum rutæ uiridis potui dederunt, ad neophyta excludenda. Hanc eandem rutam uiridem, cum rancidis nucibus, & cum melle tritam dederunt, asseuerantes pro pessario apponendum. Interea etiā myrrham, & artemisiam, & leucosemen, ex æquo cum succo menthæ, potui similiter post balnea dari debere asseuerauerunt. Item lupinorū amarorū puluerem, myrrhæ, & leucosemen: quæ omnia ex æquo cum menthæ succo temperauerunt, ut trochiscos conficerent: quos cum decoctione artemisiæ, aut dictamni dari constituerunt. Alij radicem panacis, myrrhæ, aloes, ex æquo, similiter succum menthæ uiridis temperauerunt. Alij collyrium suppositorium facientes, sic se hæc innoxie extorsisse testati sunt.

D Myrrhæ, & absynthij, irios Illyricæ, radicis panacis uncias singulas, gummi ÷ II. quas in succo foenogreci infuderunt. Ex quo mixto cum puluere supradictarum specierum, collyria, uel balanos confecerunt, quos post balnea supponebant. Nam dictamnium cum uino tritum post balnea potui dabant, & continuo pene immaturas animas excludebāt. Sed & ouium fel, in mellicrato dederunt, æque uiolentum. Sic fel taurinum cum nitri combusti puluere, hyssopi cæroto miscuerunt. Aliud. Hyssopi cærotum. Nitrum tostum, ciminum singularum uncia. I. ficus pingues albas bene tritas ÷ II. cum lacte muliebri pessarium supponendum temperauerunt. Sed & nostro pessa utebantur, ex solis pinguibus ficibus tusis, balanos, uel collyria supponentes, quibus nos etiam speciem nitri admiscuimus: sed innoxie etiam purgatio procuratur hoc modo.

Confectio Cæroti hyssopi.

Aliud exclusorium uiolentum. Myrrham tritam, & elleborum felle taurino miscentes, & temperantes pro pessario supponebant. Aliud. Myrrhæ uncia. I. ficus pinguis trite lib. I. galbani ÷ I. aphronitri ÷ III. omnia trita, tusæ ficui commiscebant: & cum usus forte fuerat necessarius, cum melle pessarium ab iisdem temperabant. His etiam ptarmica adhibuerunt ex elleboro, struthio, castoreo: ut membris omnibus exagitationis, pecus facile extorquere ualuissent. Cōacti etiam aliorum scripta elegimus, inclyta quidem sub illis necessitatibus, si saltem uel non importunis mensibus ingerantur. Sed quoniam his inconsiderate fre-

Sternutamenta ad excludendum foetum.

quenter ita rebus gestis, ui & uapore adhibito specierum, hemorrhoiæ uenerunt, per quas, & uulnerationis pene incurabiles fluxus, læsas foemina occupauerunt, ad hæc nos quibus ualemus tandem adiutorijs salubribus obuiamus.

¶ De HÆMORRHOIA matricis. Caput VII.

HÆMORRHOIÆ matricis (licet etiam ex alijs fieri soleant) attamen, quoniam omnes una lege medendi curandæ sunt, subiectis earum caussis, adiunctisque omnibus, ut arbitror, sub constrictione passionibus, eisque pertractatis, ad resoluta, & sub effusione laborantia descendimus. Quæ, quamuis sepe chronicarum more caussarum difficile liberentur, uaporibus constringendæ sunt, ex decoctionibus specierum omniũ stipticarum, quas etiam nunc subiectas admoueo. Myrti uiridis flore, malogranati cortice, & arboris pini, siliquarum folijs, uel baccis lentisci, similiter rosa sicca, & galla, rore syriaco, & cæteris similibus. Item encolpismis imminere conuenit ex croco, hippoquistide, acacia, omphacino, lapide hemathite, lemnia sphragide: omnibus tuis, & mixtis decoctionibus supradictarum specierum, aut succis polygoni, uel arnoglossæ temperatis. Post uero, spongia infusa in pulca, & supposita, muniendæ erunt. Inguinibus uero, lanas infusas succis supradictis imponi suadeo. Expedit interea omnibus superioribus locis usque in mammillas, cucurbitas stalticas ignitas imponere: sic etiam inter scapulas diu perseueraturas, sed molliter detrahendas. Epithimata uero staltica, quæ dysentericis ordinauimus, imponenda sunt, quammaxime ex dactylis thebaicis, in uino uel aceto decoctis, ex cærotario commixtis, speciebus quoque, quas nosti competenter posse constringere.

¶ De Vulneribus MATRICIS. Caput VIII.

SI VVULNERATA ex his Matrix fuerit, quibus uulneribus interius putredo frequētius sociatur: aduertis ex egestionibus, quatenus debeas causse succurrere, adhibēdo aut trochiscos ex auripigmento, calce uiua, sandaraca, puluere chartæ combustæ, & cæteris similibus: quos ita conficito & temperato, ex succis omnium specierum supradictarum.

¶ De Fluxu RHEUMATIS, quem *ρῶν* appellamus. Caput IX.

SI EX HIS fluxus perseuerans sanguinis, uel humoris, calorem uariantis, molestiam fecerit, quem nos *ρῶν* appellamus, his omnibus superioribus imminendo constringendus erit, uel desiccandus.

C Si quis uero etiam potionibus curare uelit, habet has potiones, a nobis similiter ordinatas, in his autem qui sanguinem uomuerunt, aut dysenteriae uitio laborarunt, si humanius res profecerint: ut ueluti in chronicis mos erat, aliquando commoueantur, aliquando sub blanda dimissione releuentur: quo tempore cicli nobis iam omnis ordo intendendus erit, & arripiendus. Vomitus prius frequentior adhibendus, quam maxime per radicum acceptionem. Exercitijs paulatim crescentibus imminendum est. Aëris mutationes appetendę. Locis h̄sdem psilotra, paropteres, dropaces, & synapismos appono: quibus omnibus perseuerando, uim magnam reumatis, magnis ualeamus adiutorijs superare.

Sane si sanguineus & cum dolore fluxus fuerit, etiam phlebotomo eas expedit releuari, omnibus supradictis stipticis imminendo.

E De GONORRHIA, id est, spermatis effusione. Caput X.

EFFUSIONE aliquando etiam spermatis spontanea, & importuna foemine fatigantur, quod in grecis nostris γονορρῖαν appellamus. Hæc quæ in uiris, hoc uitio laborantibus, superius ordinata sunt, etiam **D** foeminis conuenit adhibere. Ordinatasy gyncciarū dispositiones, sufficere arbitror principalium passionum constrictionis, et relaxationis causis, ex paruis omnibus adiutorijs, competenter adiunctis. Cætera uero quæ artis officio parturientibus aut disponenda sunt, aut facienda, usu magis quam lectione debes aduertere: ut intelligas quæ pertineant ad salutem mulierum.

¶ Tertij LIB. Finis.

¶ OCTAVII HORATIANI LIB. III.

ad Eusebium filium, De PHYSICA

SCIEN T I A.

SCRIBENTI MIHI de Physica scientia, qua te maxime delectari intelligo, sufficere arbitror Menandri comici insigne argumentum. Apud ciues suos cum studiorum annis, magnę scientię laboraret inuidia, produxisse in theatrum fertur suam, partu plenam (hoc enim in loco celeberrimum Atheniensis eloquentiæ auditorium erat) produxisse inquam, expectantibus auditoribus, plenam suam, ibique eius exectum uterum in euripo fuisse proiectum. Cumque interfecti pene, ductu tamen naturæ agerentur, Athenienses, inquit, uiri, si in paruis annis scientiam meam miramini, istos natare quis docuit? Hinc aduertere datur, Eusebi dulcissime filiorum meorum, gratum mihi testimonium. Valde enim in te amo laboris mei operæ precium, & quod tu mihi nunc scribenti contigeris auditor, Dis

Menandri historia.

xi, datur aduertere, quantum naturæ uis pateat in omnibus elementis, eorumque semine, atque animantibus, cuius uirtutes non frustra inter se dissentiunt, aut secum copulantur. Alcyonio herba pastæ oues periclitantur: mox radice eius assumpta liberantur. Mulorum sanguis potus, uenenum est: carnes eorum cibo datæ, sunt remedio. Medentur uentris tormento canes, pastæ gramine. Et horrida sus nebulam discutit, campo pabulata: & iacta per dictamnum excluduntur tela. Et cerui longæui uita, adæsis mutatur cornibus. Et communes Chelidoniæ, communibus herbis, pullorum suorum declarant oculos. Ad postremum, natura omniparens, ueluti adiuncta charitate, cuncta animantia prosequuta est. Quæ enim nascendi sortem tribuit, uiuendi ac ualendi substantiam non negauit. Est enim in omni mundo natura, quæ operetur grande secretum. Sed illud mirari non desino, cur irrationalia, & uagæ aues, & agrestes feræ, ad beneficia naturæ propius accedant. Supra contexti dabitur mihi ueniam operis, Patres, Priores. Disputationum enim uestrarum rationes, morbidorum animalium genus, & his similis ætas mundi rudis ignorauit. Pythagoras Aegyptiæ scientiæ grauis autor, scribit singula nostri corporis membra, cœlestes sibi potestates uendicasse. Vnde fit, ut aut contrarijs quibus uincuntur, aut proprijs, quibus placantur, conemur. Hinc est, quod & Romani, Febri ædem statuerunt, & quod Quartanas Saturni filias affirmauit antiquitas. In quarum curatione, Democritus inquit, pollutione opus esse: ut sunt cædes, & culpe, & menstrua mulieris, & sacrarum auium, uel uetitorum animalium carnes cibo datæ, & sanguinis potus. Nam & epilepsin, quam hieran noson appellauere, sic curare præcipit: efficaciam potentiam præferens, & uitans inquirendam rationem. Sed hæc non nos primi prodimus: fateri non poenitet: communia sunt, quæ cum ueteribus sentio. Atqui mea quæ scripsero, in hijs duntaxat & nos magis posteris placebimus. Nec mirum, si nulla circa uiuos fama est. Sua tempora lector non amat. Hinc est illud clarissimum Sartyri distychon,

Parua coronato plausere theatra Menandro,

Riseruntque suum secula Meoniden.

Nam & Magister meus, quo me usum esse præceptore præmiseram, dum uiueret, bellus habebatur, qui nunc orbe toto Vindicianus celebratur. Et profecto nullius unquam uirtus, digne suo seculo honorata est: uel quod inuidiæ, fortunæque locus inter uiuos maneat, uel quod a miseriæ orto desiderio celebretur post fata probatio.

Herba polygono coronatus, quam quis Luna decrescente fustulerit, dolore capitis caret. Similiter etiam herba illa, quæ forte inuenta fuerit in capite ænearum statuarum. Nam & reliquias bouis potantis si quis biberit, molestia capitis releuabitur. Spu-

A

Naturæ
secreta.

De Chelidonia herba nota est fabula. Vocat aut & aues, & herbam ipsam communes, quod ubique fere reperiantur.

Sermonem uertit ad priores, uidelicet philosophos, atque phisicos.

B

De æde quidem Febri statuta, uide Plinium libro. 2. cap. 5. Quod autem quartanas Saturni filias uocatas ait, ob eius morbi tarditatem maliciamque dicitur. Nam Saturnus inter planetas reliquus natura piger atque maliciosus ab astrologis esse perhibetur.

Vindicianus hic fuit architectus Valentiniani Imp.

Ad Capitis dolores.

Cma uero eius fronti illita, lege secretiore naturæ, graues inquietudines capitis sedat. Et cornicis cerebrum, quolibet genere acceptum, paria facit. Similiter etiam muris cerebro comesto, natura omniparens, magnum remedium caput dolentibus præstitit. Ferulæ quoque combustæ cinis, oleo mixtus, fronti uel capiti illitus, inquietudines capitis sæpe sedabat. Tantum etiam de uulturis cerebro, mixto oleo peruncium caput, frequentius liberatum est. O quantum naturæ uenerationis debetur. Nam magnes lapis admotus capiti, ex altitudine latentes morbos eripuit: & nidis hyrundinum mox expositus, atque cum aceto contritus, frontique illitus, par beneficium procurauit. Hæc Physica remedia sufficere arbitror caput dolentibus, & hinc etiam de epilepticis quædam ordinauimus. Remediorum recte adhibitorum efficacia, semper causarum bonos exitus confirmauit. Latentes epilepticos, Gagathis lapidis admotum fumigium, semper repentinis casibus publicauit. Hoc de araneis parietum, hoc de stercore canum fumigium similiter facere constat. Nam & opertos caprarum pellibus, si in aquam ingredi facias littoris, infusis plantis, & tectis, epilepsiæ passio commouebitur. Similiter etiam si nares eorum opobalsamo tangas, sollicitius epilepticos publicabis. Et acaciæ pulueres si cum aqua calida acciperint, & si continuo correpti fuerint, insanabiles erunt. Sin uero febrierint, facilius liberantur. Hoc de prodendis, uel cognoscendis epilepticis scripsimus remediorum, nunc opus est ordinatione.

Peoniæ radix magnū præsidium præstat, si continue potata, frequentius odoretur. Sic Alicacabi, sic nycteridis radices medentur. Ex corio frontis asini, facta ueluti fasciola, eorum articuli constringendi sunt, & dextri eius pedis unguæ portatus circulus, pari conditione medebitur. Interea caprinas tunc tantummodo carnes comedentibus, camelorum medulla, oleo roseo resoluta, tempora capitis, stomachus, & totum pectus matutinis horis perungendum est. Ex sanguine mustelarum unguentum commode adhibitur, par præstitit beneficium. In ipsis uero commotionibus, si sanguinem de eius pedum digitis elicias, quoquo pacto, & eius frontem ex eo tangas, & labia, continuo exurgit. Tunc etiam asini lotio aspergi conueniet. Addo interea, quod ille ait, si mihi fas audita loqui, quod necessitas procurandæ sanitatis extorquet, eodem lotio asini potari eos debere, & hyrundinum sanguinem, cum thuris masculi puluere, sub æqua ponderatione, cum oxymelle similiter sumere. Sic alij ueteriores sub certo secreto naturæ, excepto capite ac pedibus, cæteras mustelæ reliquias, atq; partes corporis obtulerunt, ex cuius cibi beneficio, molestiam passionis frequentissime declinauerunt. Aliud. Vina multum acria horis matutinis data, diebus triginta continuis profuerunt.

Pari forma, etiam ex testa cerebri asini combusta cinis datus profuit.

Contra Epilepsiam.

Sic althææ succus, sic cōagulum leporis, in modum grani erui per dies xxx. ministratum, horis matutinis, epilepticos liberauit. Nam & mulieribus menstruantibus, hoc uitio laborantibus, cōire conueniet. Hæc epilepticorum præcepta, et probata remedij cura disposita, deinde reliqua, ut potero, uaga, & disseminata remedia collecta designabo. Hybiscū, & caricas discoctas, & tritas diligenter, ubi admiscueris, admisces passicellum plenum, modicum axungia porcina, quasi unciam, & pollinem de hordeo, ita ut hybisci, triti, uncias. II. caricarum unci. II. non febricitanti admisceas, cum quantum merum est. Febricitanti autem, aquam de hybisco, & caricis ubi bulierit, hoc cataplasma impones, & usque in alterum diem mane habeat. Et item alia similiter facias, per dies quinque. Postea diameliton solues cum cæroto, & pones: deinde iunges in ipsa diameliton, etiam aliquantum despermation: & cum melius habere cœperint, das potionem athanasiam in aqua calida, & cochlear unum mellis, & cochlear unum aceti. Hoc per triduum facis, & si usus exegerit iterum repetis cataplasma. Ad Vesicæ autem dolorem, coquis aquam de scenogræco cum hybisco, & fomentabis super pectinem, de aqua calida, ita ut ante oleo calido omnia loca quæ patiuntur perungas. Quæ cum facis, sedebis super peluim maiorem, & leuiter fomentabis: ne loca contendantur. Postea detergis diligenter, & facis cataplasma de scenogræco, & lini semine, & polline hordeaceo, in aqua & oleo, ac modico melle cocta, cataplasma inducis, et ponis. Omnia loca cum ipsis quoque testibus percooperis. Hoc tamdiu facis, donec dolor recedat. Deinde decoquis adarcem, origanum, & petroselinum, & sic dabis portionem cum modico melle. Medicamen autem diameliton solues cum cæroto mollissimo, & cum adipibus pollinis, uel porcellinis, & medicamen basilicon, ita ut ante clysterizes eum qui patitur, exinaniendo stercus totum, & sic curabis eum. Confectio medicamenti ad matricem curandam, uel menstrua prouocanda. Primo diffumigatur mulier sedens, de storace, ante quinque dies quam menstrua ei solent uenire, et encolpizatur pigmentis, quæ inferius scripta sunt. Diaquilon unc. i. basilicon semuncia una, cæræ punicæ ÷ i. adipis anserini ÷ i. oleo libyacio quantum necessarium fuerit. Species autem solues cum oleo hiliacio, ita ut medietas cum aqua supra focum buliat, & alteram medietatē cum supradictis medicamentis & olei uapore facias calefcere, ut sic soluantur. Et cum cœperis uelle encolpizare, antea uentrem eius cura de succis ptisanæ, fortiter discoctæ, immixto clysteri oleo anethino. Et post istam iniectionem, si purgatio Menstruorum plena non fuerit subsequuta, dabis ei puluerem picræ cum uino, & melle, & calide permixtum. Sed ante quartum diem consuetę purgationis, ita cura, ut antequam encolpizes, primo de succo ptisanæ decoctæ cum anethino oleo, uentrem cures, & sic encolpizes: & hoc usque in diem purgationis, si necesse fue-

A

Ad Vesicæ
dolorem.

B

Ad Matricē,
& Menstruo-
rum prouoca-
tionem.

- C**rit, bis in die facies, & nunquam anhelitum uel dolorem stomachi patietur. Hygna dicitur solutum collyrium. Et dicitur Panchriston. Facit autem ad multas passiones, & est approbatum. Ad synanchem, penna illita faucibus, eam soluit. Ulceribus uero aurium prodest cum melle attico, & uino, æquali pondere solutū, calefactumq; , ad aures immissum, & non effusum. Ulcera locorum omniū emendat, præcipue tamen oculorum foris illitum: duricijs etiam palpebrarum sic confectum quoquo modo se habeant, si penna molliter inungatur, uel tangatur. Asperitates uero deintus ueteres palpebrarum sanat: albedines, suffusionis membranorum, de oculis expurgat omneis. Morsus omnium serpentum curat: siue intrinsecus potu datum in uino, & oleo bono. pari mensura quantum sufficit calefactum: seu de foris penna illitū, bene sanat. Cuius compositio talis est. Aeraminis combusti unc. ii. mysi assati semunciā, myrrhæ trogloditis unc. i. croci semuncia, passi cretici heminā, piperis communis semunciam, uini amingī candidi quod sufficit. Vniuersa cum dimidio uini in mortario teris, per dies numero. xxij. Proinde reliquum uinum permiscens cum passo cretico coque. Agitatū transcolas in trullionem, sed immittis simul supramemorata de mortario, in ipsum trullionem: tunc uero leuioribus carbonibus impositum trullionem, omni hora agitas, ne illa quæ grauiora esse uidentur, in fundo remaneant, & comburantur: ergo mouenda sunt sine intermissione. Et quum feruendo, in modum mellis deuenierit, in frigidatū uase uitreo seruare debebis.
- D** Ad Conceptionem. Leporis uuluam assatam teris, & dabis in uinomero, in balneo sabanis insidenti bibere, ieiune. Si ipsa die uel nocte tacta fuerit a uiro, concipiet. Ad conceptionem experimentū. Nardum asianum, uuam uero passam creticam purgabis, ut tollas grana quæ habet, & myrrhæ trogloditis modicum, teris diligenter more collyrii. Sic enim probabis. Ad rostrum applicas, & labia inde fricas, si dulce est: sic mulier utatur. Si uero amarum, adauges uuam passam, et cum lana persarium factū suppones per dies. xxx. Etiam si *στειρα* est, concipit. Et pariter præparamus uiro. Rutam agrestem tere, & inde ueretrum line, statim excalescit. Postea si non pausauerit ueretri tensura, idem ueretrum oleo unges. Inguina si a caballo indoluerint, oleo rosaceo tanguntur in balneo, & extra balneum. Si autem cum rubore nimio, aut uistura fuerint, cum cerussa permixta liniantur. Ad Perniones. Alumen scissum in aceto acri infundis, & post diem agitabis, & pedem perunges.
- Ad Lumbricos. In ollam fictilem mittis mentham usque ad medias, & desuper myricas, usque ad summum, & implebis ipsam ollam aqua, & decoques omnia. Bibere dabis habenti lumbricos ieiuno, omnes per inferiora egerit. Ad Menstrua mulieri prouocanda. Rutæ succi cyathum unum calefactum ieiuna bibat. Fortius autē prouocat, si ieiuna lauetur, & sic biberit, antequam balneum intret. Sanguis si huic cur-

Hygnæ operatio mirabilis.

Ad Conceptionem.

στειρα, sterilis dicitur.

Ad Perniones.

Ad Lumbricos.

Ad Menstrua prouocanda.

rere coeperit, furculus ipsius rutæ, de cuius folijs succus expressus est, in ignem mittatur, & sanguis se stringit. Potio ad Luem. Cucumeris syluatici radicem quantum habueris, mittis in mortarium, & teris cum folijs tenerioribus semperuiuæ, apij, & coriandri. Cum bene triueris, adijcies mel, & grana piperis imparia, quot uolueris, & uniuersa temperabis, & stanno seruabis, & ieiunus uteris. Et si quis apprehensus fuerit, hanc potionem cum acceperit, statim foris exit omnis lues ab illo, & sanus erit. Sed & qui epulatione usus fuerit, aut qui seruerit ei qui lue tenetur, nunquam noceri poterit. Chalasticum quod ostendit Titianus uir clarissimus, imponendum in aluta pedibus dolentibus, & ligandum fasciola, & desuper udones induendos. Cæræ punicæ unc. i. resinæ frixæ, p^o. i. resinæ terebinthinæ ÷ i. axungia porcinæ sine sale, de porcella uirgine, uel etiam de pluribus p^o. i. hæc omnia in cacabo soluis: mittis postea cæram, & desuper nitri alexandrini bene triti ÷ i. & agitando bene commiscens, seruabis in fictili. Ad Hemitrytim, unde fiunt chardiaci, & phrenetici. Mala cytonia sicca trita lauato, & mittes in ollam nouam cum aqua fontana, & decoques, & ipsam aquam bibere dabis. Antidotum Diarobum facit ad pectoris dolorem, & stomachi, & iocinoris, splenis, uesicæ, ad hemoptoicos qui sanguinem uomunt, uel expuunt, ad indigestionem, inflationem stomachi, tussim siccam: & ad tussim suspiriosam, id est, qui fortiter suspirant: nausææ prodest, & saluiis abundantibus. In his necessitatibus uniuersis doloribus, cochleare plenum ieiunus manducet: per triduum senties beneficium. Cuius compositio talis est. Mastiches, petroselini macedonici, oxypiperis, quod in usu est, uncia singulæ. Item hyssopi cretici, irios Illyricæ, rutæ uiridis uncia binæ, nuclei pinei unci. iiii. Quæ sicca sunt tundi & cerni debent: rutam autem cum nucleis pineis, & mastichem, in mortario fictili aspero detere. Hæc, quum bene fuerint malaxata, postea quæ sicca sunt iungantur, & terantur simul. Desuper autem mitti oportet mellis summi, quantum sufficit: uniuersa confecta in uas uitreum missa, signataque seruari debent. Decomai antidotos Terentij Eutichiani diateffaron. Facit ad digestionem, & ad urinam prouocandam, & colum. Cuius compositio talis est. Petroselini macedonici, piperis, innulæ, feniculi semina æquis ponderibus tusa, & cribellata, melle bono sufficienti despumato terendo iunguntur, & dolio uitreo signata seruantur: cum necesse fuerit, dabitur ita. Ad digestionem cochleare plenum comedendum. Si autem mane stomachum indigestum habet, similiter cochleare plenum comedat. Ad urinam uero prouocandam, in balneo, uel in sole stanti, cochleare plenum soluis, in duobus cyathis aque calidæ, & bibendum dabis. Colicis quoque in aqua calida, ubi apiu fuerit decoctum, solutum, plenum cochleare bibere dabis: triduum tribus post cyathis aquæ salis. Antidotos faciens ad omnes dolores interaneorum.

A
Potio contra
luem.

Titianus me-
dicus.

Ad Hemi-
trytin.

B

Antidotum
Diarobi com-
positio.

Antidotum
Terentij.

C Hyssopi cretici ÷ II. calaminthes creticae, pulegij sine fumo, petroselinij macedonici, siseleos uncias ternas, apij seminis unciã .i. libistici semunciam, thymi Hispani florum ÷ I. piperis semunciam, gingiber semunciam, tusa & cernita cõmiscet cum melle bono despumato, & confectum, uitreo signatũ seruabis. Ex hoc ieiuno dabis cochleare plenũ. Diamorõn ^{ἀπλον} .i. simplex. Mora syluatica, triduo in cacabo mundo habentur. Postea exprimuntur ex his sextarij sex: quibus iunguntur mellis sextarij tres cõmixti: simul colantur, & in cacabo stannato coquuntur ad tertias. Seruatur in dolio uitreo. Datur ex hoc ad uulnera faucium, dentium dolori. In acerrimis febribus constitutis, tẽperatur ex aqua calida, uel ex frigida. Sed in aures hulceratas ad cochleare fundet, et obturabitur lana.

Diamoron
simplex.

Diamoron
Sebasti.

Diamoron Sebastij, id est, succus de moris syluaticis, quę collecta in cacabo triduo sint, quarta die exprimẽdi: ex his sextarij sex, croci unc. II. alumnis scissi ÷ II. corticis malogranati ÷ II. succus de moris, & mel, & succus labruscę bene cõmiseruntur, et colant, & desuper imponunt trita, & cribellata, et iungunt. Crocus ante triduum infundit in succo labruscę, ut facile teri possit. Decocta simul usq; ad tertias, uitreo seruanda sunt. Facit ad faucium uulnera, & totius oris: sed & ad carnes quę supra dentes nascuntur. Acopum dyacissum. Baccas lauri numero. c. pilas cypressi numero. xx. herbę sauinę foliorũ libram. I. resinę pituinę lib. I. germinis

Acoptum
Dyacissum.

D hederæ unc. IIII. olei sabinensis lib. IIII. scenogreci sextariũ. I. ceræ rubræ lib. I. præter hæc gummi, resinam, & cæram, in cacabo infundis in aquæ fontanæ sextarijs. II. & olei libris. IIII. per triduum: quarta die decoques, quæ infusa sunt, leui foco, quamdiu aqua absumatur. Gummi uero teres cum oleo modico iam cocto, usque ad leuitatem. Resinam autem, & cætera cum reliquo oleo resoluta leui foco, colabis, & tepesactum supra gummi immixtum, agitabis de ferula. Quod medicamen, dolio uitreo seruabis. Facit autem ad totius corporis frigidorem: & ad Ischiam, & podagram utilissime prodest. Ad sanguinem uomentes. Semen salicis unc. I. tritum cum uino austero, permixtum ieiunus accipiat. Sanguinem restringit, et uitium emendat. Confectio Saccomellis. Vuæ acerbæ succum sextarios. II. quem succum cacabo stanneo per triduum seruabis, supra missis grauis salis marini tribus, ita ut omnes fæces in fundo resideant. Exinde mittis succi limpidi sextarios. II. mellis despumati sextarios. III. Coques leui foco usque ad tertias. Quod de ferula agitabis: frigidum factum, uitreo seruabis. Facit ad nauseam restringendam, & uentris fluxum, et initia eorum qui sanguinẽ uomunt. Sed & dysenteria incipienti, cum aquæ puræ mensura dabis: febrientibus tepidum, cæteris frigidum. Ad sanguinem de ano fluentem. Malogranati corticem tusum, & bene cribellatum, in aquæ calidæ cyathis II. totidemque uini, & cochlearia singula pulueris per triduum dabis, & restringit. Ad dysentericos. Ouum gallinacium cum aceto

Ad uomitum
sanguinis.

Confectio
Saccomellis.

Ad Hemor-
rhoicos.

Ad Dyfen-
tericos.

friges, & das manduacre ei qui patitur per dies septem. Ad dysenteriam. Fragmenta de mola ignifera facies: & cum bene incaluerint, lapides ipsos in lacte caprino extingues: & illud lac bibere dabis. Ad eos qui cum tormento urinam faciunt. Sisymbrium ex aqua coque, & tere limpide, & da. Bibat cum careno ieiunus, ex aqua supra memorata.

A
Ad difficulter
urinantes.

Ad Lumbricos. Herbam centauream decoques ex aqua, in olla noua, & dabis per triduum: bibat cyathos ternos, uel quinos. Ad omnia etiam interanea facit.

Ad Lumbricos.

Ad capillos in capite rasos, ut spissi renascantur, qui ex infirmitate graui ceciderunt. Caput nouacula eradendum, & liniendum ex hac unctiōe, cuius compositio talis est. Thus Dacicum, gallas, inulam, myrti nigri seminis uncias singulas, omnia tundis, cribellas. Post ladanum in uino uetere infusum, unc. II. per triduum desuper in mortarium missum adijcis, & simul conteris usque ad limpiditatem. Cumq; spissare coeperit, tantum nardi boni campani desuper mittis, ut in modum cæroti strictioris deueniat. Perfectum plumbeo reponitur uasculo. Vteris post rasuram quousq; capilli densentur.

Vt Capilli
crescant.

Ad denigrandos capillos. Gallas acerbis numero, x. spicam celticam, muscum gallicum, myrti nigri semuncias singulas: oua coruina tria, gallas, spicam, semen myrti, tundis, cribellas, et postea in mortario medicinali teris, cum uini ueteris quartario uno, per triduum: quarta die desuper adijcis oua, & in uino commiscebis. Confecta plumbo seruabis. Quando uti opus est, oleo lentiscino, & uino ueteri resoluta infectione uteris, ita ut solutior sit, & possit omnibus adherere capillis. Sane sub hora infectionis, oleum intra os habendum est, ne dentes nigrentur. Medicamentum Phisophiani, quod dicitur Cysopharmacum, unice faciens ad passiones has. Ad ulcera chironia, ad ulcera recentia, ad luxatum, ad præcisuram, ad scabiem in capite, ad parotidas, seu glandulas, ad ulcera naturæ, ad contusionem & tumorem, ad deiecta, et fracturam, ad carbunculum, et furunculum. Etam si in mammillis mulierum ulcera, uel duricies natæ fuerint. Ad faucium tumores aforis, ad scabiem, ad ragadium, ad exochadium. Cuius medicaminis compositio talis est.

Ad Capillos
nigros.

Cæræ rubeæ, & cæræ punicæ, libras singulas, opopanacis uncias. II. Oleum autem secundarium, pinguißimum tantum mittere debes, ut pigmenta tegantur: resoluta in cacabo mundo colabis, et ad supra memorata uteris. Diaherpillum acopum. Serpillum, scenogræcum, iunci radices, rorismarini libras singulas. Hæc omnia in uini ueteris sextarijs quinque infusa sint diebus quinque, die sexto olei sabini mittis sextarios quinque, leui foco impositum, eo usque coquitur, ut uinum absu-

B

matur. Postea mittis cæræ punicæ, uncias. XIII. Facit autem podagricis, artritici, sping dolori, Ischiaticis omnibus mirifice prodest. Et Diacitrium acopum, cuius confectio talis est. In cacabo aquæ feruentis deponitur alia ollicula ærea, ita ne aqua illic intret olliculæ: cui hæc mit-

Compositio
Phisophiani
medicamēti.

Acopum Dia
herpillum.

Diacitrium.

Ctenda sunt. Citreum uiride acerbum, peucedani uiridis p^o. i. olei sabiniani sextarij. II. sub ipsa die simul coquuntur ad feruorem aquæ bullientis: ollicula habeatur, ubi citreum est cum cæteris. Postquam hæc decocta fuerint, oleum colatur in cacabo, & desuper mittitur cęræ punicæ libra. i. agitatur quousq; soluatur cæra. Confectum in uas uitreum reponatur. Facit ad ea ad quæ & Diaherpillon, id est, podagricis, artriticeis, spinæ dolori, & Ischiaticis. In aure uulnus si fuerit, excuvas malū granatū, et mittis illic myrrham, pediasimos, mel, & acetum, & ad dimidium coquis, & eo mittis tepidū, per foliū lauri, oteniten, sanat. Alij pro myrrha aphronitrū mittunt. Ad Hydropem. Vituli masculi stercore cum aceto acri permixto, spisse uenter liniendus est, ita tamē, ut ante ipse hydropicus toto corpore dropacetur. Ad Hydropem. Squilla, id est, bulbus sub prunis furno assatur. Deinde circumpurgatur, & medietas eiusdem bulbi in aqua coquitur: posteaquā coquendo colorem mutaauerit, tollitur. Ex quo bulbo scrupulus unus, & dimidius teritur cum oxymelle, tribus cyathis calefactū, bibendum datur. Oēm calamitatem per urinam euacuat. Ad Hydropem. Lomentū fabacium bene cernitum, & cineres de fornacibus optime cernitos, æquis ponderibus adunatos, in aqua calidissima conspergis, & facis cęrotum in modum cataplasmatibus: inducis pannis duobus, ita ut unū habeat in ante, et alterū retro: oēm calamitatem humoris, aut per anum digerit, aut per urinam. Ad Hydropem, quod monstrauit Leoparda. De lupo, si uiro, de masculo: si mulieri, de lupa, remedium faciendo, cor seca totum, & pulmones. Omnia simul cōburis. ita ut carbones fiant: quę teri, cerni, id est, cribellari, & in puluerem redigi debent, & uitreo seruari signata. Cum necesse fuerit, uinum bonū, sed non uetus mittis in ollam fictilem nouam, & de pulgio quod fumo tactum non est, facies fasciculum, & ex eo facis agitari ipsum uinum. Posteaquam perbullierunt, facies potionem, & tepesacta potione cochleare plenū pulueris das bibere ei qui patitur, per tridū.

Ad Hydropem. Quod monstrauit uxor Nomenclatoris. In ollam fictilem nouā mittis unam radicē de costo, et de folio malobathro tres surculos crassos, & fasciculum qui de publico emi debet feniculi: bulliant hæc omnia in olla cooperta. Ex eo mane unā potionē bibat, & sero qua hora se collocat unā. Ad Hydropem, potio expermentata Cornelio. Scyllæ purgatæ, id est, bulbi crudi minutatim concisi p^o. i. uini aminei uetustissimi sextarios. III. in fictili per triduum infundis, & uas die quarto foco leui imponis, & coquis quousq; uinū ad tertias ueniat. Sublato uase de foco, partes scyllæ prōncis expressas, succū uero uitreo seruabis. Ex hoc quando opus fuerit quartariū hydropico ieiuno calefactum dabis. Locis autē externis tumentibus, aut inflatis, aut humore plenis, stercus bubulum cum parte aceti resolutum, spisse imponis tamdiu, quousq; ad limpidam sanitatem patientia loca perducas. Sane de succo pri-

Oteniten uocare uidetur morbū auritiū, & πρὸ τοῦ ὠτῶν, id est, auribus efficto uocabulo. Ad Hydropem.

ore ter singulos quartarios dabis, id est, triduo, intermissis singulis diebus. Ad Hydropem, quam frequenter experimentauit Euganius. Confectio. Columbi agrestis, uiui, integri, cum pennis suis exusti, in olla fictili in cineres conuersi: et ex hijs quantum tribus digitis leuare potueris, & herbe sabinæ, tusæ, cribellatæ tantundem, & myrrhæ trogloditicæ quantum tibi uidebitur, in uini meri aphri calefacti cyathis duobus, ieiuno digesto bibendum dabis. Primo tamen die sentiet beneficiū potionis, ita ut per urinam satis mittat. Alij incipiunt subito, & per nares mittere humorem. Ad dolorem uentris, & ad tortionem experimentatū a Cornelio. Calaminthæ, nam sic est herbe nomen, pulegij sicci sine fumo, Petroselini, libistici, uncia singulæ: siseleos, apij semen, gingiber, iuniperi, thymi Hispani, piperis, quod in usu est, unciæ binæ, mellis optimi despumati quantum tibi uidetur, omnia hæc tunduntur, cribellantur, & in melle despumato coniungunt. Reponuntur in uitro. Quando uero opus est, in aquæ calidæ cyathis tribus, ubi apium fuerit decoctum, dandum antidotū modo nucis auellanæ. Το διαλθαϊον, si sub hirco scabies exierit, aut duricias facit, & ad loca dolentia uniuersa, præcipue tamen ad humores, & duricias, et apostemata prodest: æque carbunculis, clauulis, et furunculis. Cuius compositio talis est. Spumæ argenti, olei cõmunis, libras singulas, galbani ÷ IIII. cæra rubæ, resinæ terebinthinæ libras singulas, hybisci radicis fasciculos. IIII. Spumã argenti cū oleo in mortariū mittis, et teris usq; ad summã limpiditatem. Resinã, cæram, cū galbano, foco leui imposita soluis in cacabo: deinde colas, & iungis cū spuma argenti, et oleo detritis. Hybisci aut radices detergis, & postea lotas in pila tundis, & in mortario fictili, pistillo ligneo teris, quousq; bene sit detritum. Paulatim iungit cum supra memoratis, & terendo adiuuant: confecta in fictili seruatur. Musæ trochisci uirtus prodest his passionibus. Capitis dolori, & oculis sepe reumatizantibus, si ex aceto resoluto, tota frons liniatur. Auribus humore plenis, aut uulnera habentibus ex uino austero, & melle resolutū, auribus infundit. Gingiuis putridis, aut sanguine plenis, uel dentibus luxatis, in puluerem detritus, aut digito, aut melle intra os mittitur. Nariū ulcera inueterata diuturno humore, ex uino austero resolutū, et intermissum sanat. Ulceribus omnibus forensibus, cum lintheolis linitum, & impositū prodest. Fluxui uentris ex sanguine assellantibus, seu rasuram cum putredine facientibus, ex uino austero cocto in myrto, quantum estimaueris, uel certe quasi merum, per pessarium inijs, mirifice prodest. Ad ulcera chironia lintheola infusa imponuntur: & ad carcinomata, & ad omnia uulnera uetera. Ad naturam dolentem in aqua tritus spissus liniatur, & lintheolum infusum ponitur. Paronychijs ex aqua tritum sæpe inunges. Cuius trochisci compositio talis est. Aluminis scissi ÷ III. aloes indicæ ÷ III. myrrhæ ÷ II. croci ÷ II. crocomagmatos ÷ III. calchanti. II. malogranati caliculos qui primi nascuntur

A

Ad uentris
dolorem.

B

Compositio
Dialtheæ.Trochiscorū
Musæ uirtu-
tes.Trochisci
Musæ.

C tur, anteq̄ poma fiant ÷ IIII.æris floris ÷ II. Cortices tūdis & teris: crocum aut uino amineo, aut phalerno infundis. Quod alio die tollis de uino, et in mortario teris. Cum tritū fuerit, adncis & ceteras spēs desuper, & ad mensurā cochlearis cōteris, cū melle sufficiente, et uino bene subactū. Ex eo trochiscos facis siccatos, et in aluta molli seruabis, et loco sicco reponis in uitro: ad supradicta de experimētis. **Ad Lumbricos.** Cornū ceruinū fecas, et scobē ipsius cū mellis modico, in aquę calidę cyathis tribus dabis bibere. **Ad profluuiū,** a me tertio hæc duo remedia sunt experimētata. De capillis ipsius mulieris, qui excidunt qñ se ornat cum mataxa, facit in medio nodum, et in arbore quacuncq̄ pomifera liget de ipsis capillis unū nodum, q̄s capillos illic relinquat in arbore aliena. Mulier manifeste sanat, arbor autē arida fit. **Ad Vesicā.** Carbones de arbore persicæ ÷ I. pice p°. I. resina p°. I. oleo ÷ II. cęræ ÷ II. aceti p°. I. nem, laminā cyprinam ÷ II. quæ terenda sunt cū aceto in mortario medicinali per triduū. Quarto autē die decoques. His in cacabū missis, ac resolutis, et cum oleo transcolatos, misceri illud oportet: qđ in mortario fuerit tritū, adunatum exagitatur, quousq̄ in modū emplastri deueniat: lintheolo inductū ponitur. **Ad Epar, et ad Splenem.** Eupatorium, costum, gentianā, aristolochiam longā, aristolochiam rotundā, baccas lauri mūdas sine cortice, piper, oīa æquis ponderibus tundis, cernis: uitreo seruabis. Cū necesse fuerit, dabis in tribus cyathis meri uini, ueteris, chalcistici, cochleare plenum. Si autē febriunt, in aquę calidę cyathis tribus. **Ad Coli dolorē.** Thymum hispanū tundis, & molliter cernis, & das die primo cochleare. I. die secundo. II. die tertio. III. Si febriunt, in aqua calida: sin minus, in uini ueteris cyathis trib. **Ad dysentericos.** Conthiū, anchusam, amyliū alexandrinū æquis ponderibus tusa, et cribellata, in ouo forbili cochleare plenū ieiuno, et post cenā dabis. **Aliud Eusebij, ad Dysentericos.** Vuæ syluaticę adhuc acerbæ, folliculos cū granis suis, plectis uero succis, sicca utraq̄ tundis, cernis, et in uitreo dolio seruabis: ex hoc in trib. cyathis uini ueteris meri cochleare plenū. Febrientibus uero cū omphaco & melle. **Ad idē.** Membranā exterioris uētris gallinacj, quā coci semp̄ proijciunt, ad solē siccabis, ita ut sint. XXV. tundis, cernis cū gallis asianis. II. ex quibus puluerē factum, pariter miscebis cum amylo alexandrino: cochleare plenū semel. **Ad Colum.** In balneo posteaq̄ te lotus p̄ sabana uestiueris, et sederis, dicitō intra te, per te diacholon, diacholon, diacholon. **Ad Calculū Porphyrij.** Brassicā beneficcatā teris, et piperis pondus duplū: itaq̄ cribratis, et in se mixtis, cochleare plenū dabis in potione. **Ad fluxū sanguinis de naribus experimentatū.** De ipso sanguine nomē eius cui fluit, literis latinis in fronte scribis ad cannā, et statuisti. **Ad idē experimentatum.** Calchitide trita si lintheolū in cortinæ extremitate tetigeris, et intra nares miseris, statuisti. Hoc & si de diacharto feceris, idē ualet. Si autē nimius sanguis currit,

Ad Lumbricos.

Ad Profluuiū mulierum.

Mataxa & syricū dicit. Forte aludit ad Filasericia, quibus foeminae capillos coercent.

Ad Vesicam medicamentum.

Ad Epar, & Splenem.

D

Ad Coli dolorem.

Ad Dysentericos.

Ineptia magica.

Ad Calculū. Ad fluxū sanguinis mariū.

hoīs pedes in aquam frigidissimā depone, et statuisti. Ad idē experi-
mentatū. De cacabo, siue æreo, siue fictili, fuliginē tritam per cannā infu-
sam, si intra nares miseris, statuisti sanguinē. De Cōmai, ad hordioliū
qui in oculo ab se nascit̄. Galbanū, thus, et māna in se ex æquo pondere
cōmiscēs, in lintheolo inductū pone. Ad Epar. Coctum eupatoriū, lu-
pinū crudum, æquo pondere tunsum, creta cōmixta dabis cotidie in ui-
no cochlearē plenū, in trib. cyathis mellicrati calidi. Ad idem. Guttæ
amoniace ÷ III. costi ÷ I. petroselini macedonici ÷ I. feniculi ÷ II. Hęc
quatuor tundunt̄, cernuntur. Mellis autē Attici libras. II. semotim bul-
liunt, & sic desuper supramemorata mittunt̄. Ex eo ieiuno danda sunt
II. cochlearia. Intermittis duobus diebus, accipiunt usq; quater. Ad
Lateris dolorem, ad perfrictionem, sed tamen recenter bibendo. Hyssopum,
origanū coquis pultario nouo. Bulliat ter, aut quater. Et mittis ace-
tum in mortarium cum melle, et mane cochlearia duo, uel tria sumat.

Ad Calculos expellendos, etiam infantibus. Vnum calculum porci-
num, semen cauliculi, cyminū, baccæ lauri siccæ mundæ, piperis unc. bi-
næ: hæc separatim tundunt̄, et bene cribellata in unū rediguntur, in do-
lio. Interea dabis cochleare plenum in * codera mixto cyathis tribus.

Ad Cordis dolorem, etiam si spina doluerit. Laseris cyrenaici grana-
tria, detrita, mellis, & aceti: æquo pondere, ut faciat cyathos tres, bibat.

Ad Auriginosum. Herbam aristolochiam, muscum de tecto, quē fu-
mus non tetigit, in se teris, et spargis in corpore: uel puluerē ipsum dabis
cū uino ueteri bibat. Ad Auriculę dolorē. Malum granatū siccū exina-
nis, et mittis mellis cochlearia duo, et aceti glutū unum. Bulliat in se ipm
malum granatū: de argilla deforis linis, ut bene bulliat: etiā tepidum per
foliū lauri mittis in auriculā. Ad Intestinorū dolorē. Brassicam britā-
nicā conteris, et succum eius in aquę calidę cyathis trib. dabis bibere: aut
cyminū hispanū dabis. ¶ Corpus igit̄ hoīs diuidimus in quatuor par-
tes, Caput, Pectus, Ventrem, atq; Vesicam. Si autē incipit circa Caput
caussa cōsurgere, necesse est, ut tenebrę malæ, et dolor capitis consequan-
tur. Supercilia sunt grauiā, et cerebri, & tēporū pulsus. Oculi mane lachry-
mantes, hos caligo cōplectitur, auriūq; pulsus. Quādo igit̄ aliquid horū
indiciorū ostenditur, cōuenit adhibere capitis purgationē sine ullo me-
dicamine cathartico. Namq; aut hyssopi comam, & origani, et pulegiū
in melle, uel in mulso datā, ad mēsuram hemine dimidiæ gargarizare ex-
pedit. Hac em̄ nulla circa caput lenior potest esse medicina. Tantū ergo
mēsuræ colatū in mulsis tepidū gargarizari expedit ab hoīe ieiuno. Ne-
gligentibus autē hæc indicia, consueuerūt ista contingere. Imbecillitates
luminū, aures rumpunt̄ extrinsecus, strumę in confinio colli, in cerebro
pulsus, pfrictio, suffocatio in guttur descendēs, uua distillat, glandula in-
flat, capilli defluūt, caput ulceribus implet, consequit̄ etiā dentiū dolor.

Quando autem circa Pectus causa obdurata est, constat ex pluri-

A

Ad Epar.

Ad dolorem
laterum.

Ad Calculū.

Alias * dia-
codio.
Ad Cordis
dolorem.
Ad Aurigi-
nosos.

B

Ad dolorem
Intestinorū.Partitio, & ob-
seruatio par-
tiū Corporis
humani.
Caput.

Pectus.

C mis, & hæc permonstrari solent. Primum superius in pectore, & lingua crassior solito, & sputa fellita. In lateribus autem, & in scapulis, dolores sine ullis præcedentibus causis, oscitationes assiduæ, sed & alias suffocatio & sitis. A somno autem anima non læta, pulsus pectoris, in brachijs, & in manibus tremor, & sicca tussis. Quisque aduersum hæc sapienter instans, hanc consuetudinem seruet, ut a cœna uomat sine ullo medicamine. Conuenientes sunt etiam uomitus, quos & ieiuni facere solent, quibus noxius insidens pectori humor extrahitur. Conuenit igitur maiore uomitu, tenues radices manducare, carthamum, semen erucæ, confusam semper, & tepentem aquam superbibere. Indicia autem negligentes harum causarum, hæc ægritudines consequuntur: pulmonum labor, phthisis, & nigri fellis iræ, acutæ febres, & semper pestilens somnus. **Venter.** Cum autem circa Ventrem ualetudo consurgit, quæ multifariam constat, ista prænunciat. Torquetur uenter & turbatur, cui se importune febris infundit. Potus autem in uisceribus amarescunt, & ex ipsis dolor in omni corpore, nulla necessitate, torpedio in uiribus, & quædam subtilitas febrium. Quando igitur hæc indicia præcesserint, conuenit uentrem sine ullis medicamentis procurare molliorem. Est autem curatio uera tibi præscripta, nihil derelinquas, aut lapathum ueteri, aut mercuriali herba, quæ Virginalis uocatur. Est enim indignationi uentris accommoda. Si autem superior causa protraxerit, quodcumque sit illorum indiciorum, oportet decoctum urticæ haurire succum. Est enim cæteris sæuior, & periculosa res. Illa quoque utilis ratio curandi est, ut caules in mulla aqua decocti penitus exudent: horum aqua melle dulcatur, asperso sale, usque ad heminas. IIII. Modicum utile est bibere. Hæc autem negligentes causæ ualetudinum consequuntur. Fiunt cœliaci, sine fine profluit dysenteria, sequitur iliaca, apoplexia, & in inferioribus defluens sanguis, & herens morbus articulis.

Venter.

D tioni uentris accommoda. Si autem superior causa protraxerit, quodcumque sit illorum indiciorum, oportet decoctum urticæ haurire succum. Est enim cæteris sæuior, & periculosa res. Illa quoque utilis ratio curandi est, ut caules in mulla aqua decocti penitus exudent: horum aqua melle dulcatur, asperso sale, usque ad heminas. IIII. Modicum utile est bibere. Hæc autem negligentes causæ ualetudinum consequuntur. Fiunt cœliaci, sine fine profluit dysenteria, sequitur iliaca, apoplexia, & in inferioribus defluens sanguis, & herens morbus articulis.

Vesica.

Quando autem per uesicam uentura est causa, æque & ipsa multifariam constat, & prænosci solet. Ab escis, plurimus uentus emittitur. Crebra eruptio, fœdus corporis color, grauis somnus, collectum decoloratum, quod tamen difficulter effunditur: circa uentrem tumor excitatur. Quando ergo horum indiciorum aliquid fuerit deprehensum, futuram causam conuenit præuenire. Maxime autem ante dies decem. Quibus curam oportet adhibere, feniculi & apij radices, maceratas in uino candido, & bene olenti da ieiuno. Duobus cyathis conuenit bibi: debet tñ aqua permixta esse mensuræ. Quos modice urina persequit, ex hoc indicio causæ ingrauescunt, hydrops, iecoris dolor, phrenesis, straguria sicca. Scripseram autē tibi de temporū curriculis, quæ quū recurunt, per maxime certa indicia ualetudinem in hoim corporibus ostendunt, unde illis adhibere obseruantiam oportet: ut scias quibus rebus utaris, et quibus rebus abstineas. Faciamus igitur exordiū ab hyberno tēpore.

Partitio & obseruatio quatuor temporum Anni.

Solsticiū est. i. viij. Kalen. Ianua. ex qua die corporibus humor incre-
 cit. Quā caussam hybernium æquinoctiū præstat. Vtere igitur calidissi-
 mis, & optimis, et indulge uino: ne pepercere ueneri. Sunt autē ex supra-
 scripta die, in æquinoctiū uernum dies nonaginta duo. A sexto autē
 Kalen. April. die, usq; ad memoratū, incrementa gignunt. Vtere igitur
 bene olentibus, et acerrimis cibis, ut impleatur humor. Tuncq; a supra-
 scripto æquinoctij die, quo sol oriet, dies quadraginta octo demonstrat.
 Ortus enim Pliadū pridie Idus Maias habentur. Inde sanguis incre-
 scit, febres humoresq; gignunt, in æstiuu temporis permutationē. Vtere dul-
 cibus, & minime consueta uenere exercere, & ieiuna. Sunt autē usq; ad
 permutationē æstiuu temporis, ab exordio pliadum, dies quadraginta
 tres. Incipit tempus æstiuū. viij. Kalen. Iulij. Ipsa hora incrementū fel-
 lis admittitur: quod crescit in æquinoctium Autumni. Frigidis utere, &
 dulcibus, et cunctis bene olentibus, & minime ieiuna: et consuetis uene-
 ris in totū abstine, in dies nonaginta unū. Aequinoctium autē Autu-
 mni a sexto Kalen. Octob. intenditur. Ipsa hora uis nigri fellis auget, hu-
 morū crassitudo consequit, in occasum usq; pliadum. Vtere calidis, &
 acerrimis omnibus, et abstine a Venere, minimūq; ieiuna. Sunt autē in
 occasu supra scripto dies. xliij. Occasus pliadū quarto Idus Nouēb. Ea-
 dem hora rursus hominibus sanguis incre-
 scit. Conuenit igitur & te reli-
 quis uti, & indulgere uino, consuetis Veneris insistere. Dies sunt in tem-
 pore hyberni. xl. Istis si uteris, ut missa scriptura demonstrat, integra sa-
 lute reliquū tempus facile transiges, sine uallatione medicorū. Ad Ca-
 pitis dolorem, ut in sole non doleat, radicē pulegij post aurem sinistram
 baiulabis. Item quando te lauaueris anteq; solium descendas, de ma-
 nu sinistra haurito aquā, & supra cerebrū ter mittito. Item aliud. Paz-
 pyrum tenes in manibus tuis, & nominas septem uiduas, quas nosti, &
 facis septem nodos in eo, & in fronte ligabis. Item uitis albæ corti-
 cem comburito, & miscens cum uitello oui, linias in fronte.

Ad morsum serpētium. Gentianam, aristolochiam rotundam, lauri
 baccas purgatas, myrrham, æquis ponderibus tuntas admisce melli o-
 ptimo. Ad hemicranion. Canis mortui capillos de capite tollis, de du-
 obus digitis, & pulli mortui, & die sequenti minimo in lintheolo, de li-
 cio in collo suspendis. Itē radices salsas raphani teræ, quæ adhæserint
 tolle, & tere cū aceto acri, et lini hemicraniā. Ad grauedinē aurium. Fel
 caprinū, mel atticū quantū & fel fuerit, myrrhā, oleum rosaceū simul in
 carbonibus calefacis, & in aurem mittis. Ad Vermiculos qui in auri-
 bus nati fuerint. Amurcā calefacies, & mittis in aurem. Ad auriculę
 dolorem. Porri succū, intybi succū cum nardo calefacies, et intus mittes.

Ad auriū dolorem, & uulnera. Herba sanguinariæ succorū cochlea-
 ria duo, mellis cochlearia. II. olei cochlearia. II. sicci porri uirginis coch-
 learia. II. hæc omnia simul cōmisce, coquens igni leui, & intus mittis.

A

Hyems.

Ver.

Aestas.

Autumnus.

B

Ad capitis do-
lorem.Superstitio-
sum.Ad morsum
Canis.Ad Hemicra-
niam.Ad Aurium
grauedinem.

C Ad infirmum, ut dormiat. Semen sesami cum aqua teris, & facies grana minuta, in modum ciceris, & ad caussas supradictas, ut dormiat, grana bina uel terna glutiat. Ad tussim. Semen canabis, fabam combustam, pulegeium, irin Illyricam, piper, hyssopum, semen de urtica, & anethi radicem, omnia hæc ad scrupulum semis mittis, & teris in aqua calida. Ad tussim. Herbam marrubium decoques ex aqua ad tertias, & cum melle despumato, dabis bibere. Ad tussim electuariū. Petrofelinī uncīā. i. gingib. ꝑ. i. pip. ꝑ. citoniorum coctorū pondo duo, mellis. ii. pariter omnia cōmiscēs, & coquis, dabis ieiuno cochleare. Ad tussim. Nuces grandes sine nucleo coques in olla noua, & aquam quantum uolueris, dūmodo sextarium bibat ex uino, sanabitur. Item synapi alexandrini unc. friges, & piperis unc. atq; in unū conteris, et contritum in pultariū mittis, adiiciens mellis pondo. i. et coques usque cum spissum sit, & refrigerat: ex hoc ieiunus sub lingua teneat, & dum se cœperit soluere, transglutiat. Hoc & noctu cum dormire cœperit, faciat. Ad idem facit, & maximum remedium est. Equi saluiam, ex aqua calida bibat per triduum: is qui tussierit, uiuet, equus morietur. Ad idem. Anethi feminis cyathis tres, piperis scrupulos. xii. mellis sextarium. i. tundis, & cribras, in melle commiscēs, & sic uteris, mane cochlearia tria, & alia die similiter. Ad idem. Irin Illyricam drachmā. i. mellis quod sufficiat, quousque sit eliquata spissitudo. Ad coli dolorem. Azymū panem tundis, & per cribellum cernis, et das die primo in uino cochleare unum, die secundo duo, tertio tria, febrietanti in calida, sano ut dictum est, in uino ueteri. Ad colum. Siliquas aphras tres, piperis albi grana. xxi. costi scrup. iiii. post omnia hæc trita, et cribellata, in uino ignito potionem facis, et dabis ei cochleare unum. Hoc per triduum si dolet, ignitum ferrum sic in uino extinguēs. Item Canabis radicem combures, grana. lxxviii. in mortario teris, in uino, & dabis potionem diebus. viii. Item lignum nodosum sambucinū mittis in focū, & dum cœperit exuri, paulatim fauillam de eodem extinguis: colligis in uasculo mundo: & rursus apposito ligno ad ignem, iterum & frequentius hoc faciendo colligis, usque ad cochleare plenum: cuique pulueri adiiciens canabis grana. xiiii. cymini grana. xviii. Contrita simul cum puluere adiiciens, in calida potione facta, da ieiuno, ut bibat plurimis diebus. Item testas ouorum gallinæ, cum primum oua fuerint supposita, post exclusionem collecta: omnia uris, & teris diligenter in mortario: adiicies piperis grana. xxi. simul diligenter conteris: & dabis in aqua calida cochleare plenum. hoc facis per triduum. Item caput fardi decoques diligenter in aqua nymphali, quam colatam calidam dabis ei bibere. Item sanguinem anguillæ, cum rubello uino, æquis mensuris cum aqua tepida mittis. Item ad Colum, Aphronitra matronalia duo, in aqua dabis.

Vt infirmus
dormiat.
Ad Tussim.

Ad Coli do-
lorem.

Ad Colum.

Ad mammillarum dolorem. Terrę tubera uiridia, et axungiam ueterem sine fale tunde, & panem: facies cataplasma, & impones. Quibus unguis dolent, siue ad Paronychia. Mel coquens despuma, spumam argenti, & æris florem tritum simul cōmiscens, & unguibus in lintheolo impones. Ad eructuationem, uel stomachi inflationem. Myrrhæ nigre baccam contritam dabis cum uino ueteri. Ad stomachum confirmandum diateffaron. Ciminū, rutam, baccam lauri æquis ponderibus trita, melle mixto, cochleare plenum ieiunum bibat. Ad formidinem cordis, & spasmū. Folia persici trita ponantur ad cor, & succus horum. Item rutam ex aceto & melle, cum farina hordeacea pectori impones. Ad cordis dolorem, etiam si spina doluerit. Laseris cyrenaici grana tria, detrita in melle, & aceto, æquo pondere, quod faciat cyathos III. bibat. Ad formidinem cordis & spasmum. Rutæ fasciculos in rosaceo oleo, & aceto decoquito, & unge eum, ut sudor desinat: quia cordis, uel animi angustię sudorē frigidum generant. In uino mero spongiam macera, & sinistrae māmille imponito. Ad fluxum uentris. Galiam, & testam de locusta teris, & mittis in ouum forbile, et dabis ad uentrem. Betam ex aqua mulsa decoques, sparso nitro. Cum manducauerit, aquam ipsam bibat. Ad Lumbricas. Coriandri semen cū melle dabis manducare. Ad fluxum uentris. Lenticulæ agrestis semē teris, & dabis in aqua calida, & mox restringit. Etiam si infans lateris patitur dolorem, bibat nutrix ex hoc, & lactet infantē, & statim infans sentiet. Ad uentrem faciendum. Rubricam mittis in aquam calidam, iuxta modum potionis: dabis potum, etiam si lumbrici sint subsistent. Ad eos quibus uenter iuxta consuetudinem non facit. Blitum, uirginem herbam, siue Mercurialem, apium, damnascena quinque in aqua nymphali discoque: quam diligentissime colas, & facies ex ipsa aqua potum, in quo modicū olei adijcies, datur ei. Ad duriciam uentris. In tribus caricis pinguiissimis, exprimis lac, et dimittis in ollam, ita ut pene sit plena, dabis hoc manducare. Qui sunt pinguiissimi corpore, ut extenuentur. Osisfragi auis uentriculum siccum ad uentrem alligabis, ita ut corpus cōtingat, et cum homine maneat: ad extenuationē quantum uoluerit, ueniet. Ad uentris strictionem. Castaneæ coria tria, et mali, ac piri, & rosæ flores, in aqua calida dabis bibere. Ad solutionem uentris. Ouum, & butyrum in se coques, et in lintheolo inductum, ad præcordia imponis. Ad suspirium. Lapidem modicum de fluuio qui terri potest, de manu sinistra tollito, et in uino dabis: aut certe tria grana alij ad tertias decoquito, et bibat. Ad suspiriū. Aquam quæ in arbore inuenit in lacunis, cauisq; corticibus cōsistens, suspirioso potum dabis. Item betonicā cernis, cernitā repones, cum opus fuerit drachmas tres cum lacte caprino ieiunus accipiat. Itē centauriæ herbę succum, nucis auella næ magnitudine, in oxymellis cyathis tribus da: bibat, sanus erit.

A

Ad Paronychia.

Ad eructationem.

Confortatiuū Stomachi.

Cordis.

Ad fluxum uentris.

Lumbricos.

B

Constipatos.

Ad corporū extenuationem.

Ad Suspirium.

C Ad lateris dolorem, & ad perfrictionem, attamen arcentem nimium. Hyssopum, origanū coques in pultario nono, bulliat ter uel quater: acetum mittis in pultarium, & mel, & mane cochlearia duo uel tria sumat.

Ad lateris dolorem. Petroselini fasciculos sex semis, piper tritum dabis in uino, & in ipso latere recumbat. Item semen absynthij tundis, & facis puluerem, & cōmisces cum axungia ueteri, inducis in pannum, & imponis. Ad lateris dextri dolorem, & ad epar. Piper, costum, apij semen, æquis ponderibus tundis, & cribellas: in aqua calida potionem dabis, mittis autē cochleare unum. Ad lateris dolorem, & si quis pondus leuauerit. Sulphur uiuum, picem, resinam maculosam, bitumen tritum, in charta per se imponis in balneo in loco ubi dolet, si quidem multum dolet, & postmodum triduo a balneo se abstineat. Ad lateris dolorem. Herbam chelidoniā tritam cum axungia imposito. Item tritam cum uino, da ieiuno, bibat, sanus sit. Ad Epar. Linum, eupatorium, costum, gentianā, aristolochiam longam, aristolochiam rotundam, baccas lauri mundas sine cortice, piper, hæc omnia æquis ponderibus tundis, cernis, seruabis. Cū necesse fuerit, dabis in tribus cyathis meri uini, ueteris calefacti cochleare plenum. Si autem febricitet, in aqua calida, trium, cyathorū mensura. Ad Epar. Costum, eupatorium, lupinum crudum, æquis ponderibus tunsam, cernitum, cōmixtum, ex hoc dabis in tribus cyathis mellicrati calidi cochleare plenum, per triduum. Hæc portio danda est ieiuno. Item guttæ ammoniacæ ÷ IIII. costi ÷ I. petroselini macedonici ÷ I. feniculi ÷ II. Hæc species tunduntur, mellis autem atticæ libra. I. semotim bulliat, & sic desuper memoratæ species tunduntur. Ex hoc ieiuno dantur cochlearia duo: intermissis iterū duobus diebus, accipiant, usq; quater. Item piperis grana. xxx. baccas lauri mundi sine cortice, grana. x. simul in mortario teris, et dabis in uino ueteri cyathos tres, & in eo latere recumbat. Hoc per triduum si febricitauerit in aqua calida dabis. Item corticem rasum auellane, in uino terito, et dabis. Item uulpis splenem siccas, & dabis tritum ieiuno incondito. Aut certe costum, foenogræcum, orizam, piper, æquis ponderibus tundis, & condita dabis. Ad spleneticos. Ficus, & pilulas cypressinas decoque cum aceto, & facis cataplasma, & imponis. Item *pulegium, quæ prius nascitur, teritur, et in uino dabis. Item radicem ebuli siccam, aut certe radicem salicis in aqua coques, & dabis ieiuno uinū uetus. Stiptitem nouissime purgatum bene combures, & puluerem facies, & dabis.

Si infanti, uel maiori ad affellandum intestinum descenderit, facies hoc. Stercus asini comburis: inde facto puluere in olla ipso puluere intestinum aspergis: de aqua non lauas. Posteaquam puluerem asperferis, uidebis ipse, ne intestinum detergas. Hoc assidue facis, usq; dum cesset descendere. Ad Intestinorum dolorem. Brassicam britannicam conteris, & succum eius in aqua calida cyathos tres dabis bibere.

Ad dolorem
Lateris.

Ad Epar.

Ad Splene-
ticos.

Alias, * po-
lium.

Ad exitum
Intestini.

Si infanti, uel maiori ad affellandū intestinum descēderit, siue sanguine puro, siue cū stercore affellatus, sublauet se de aqua suprascripta cum acacia. Postq̄ delotum fuerit, mittis sæui hircini calefacti, in aqua calida, cochlearia duo, uel succi orizæ cochlearia duo, & acaciæ cochleare dimidium, in clistere cōmixta mittis. Ad Iocinoris dolorē. Lupi cor siccum teris cum pipere, costo, petroselino, ieiunus ex mero bibat. Itē Betoniæ fasciculū, & mellis sextariū decoques ad medias, et dabis per triduū.

A
Ad dolorem
Iecoris.

Ad nauseas, & uomitū. Oleum coctum tritum ex melle, et cochleare manducet: uel anethum ex aqua mulsa dabis. Ad sanguinis uomitū. Glutinis libram, ex aqua potionē dabis, bibat, & curatur sine periculo.

Ad Nauseā,
& uomitum.
Ad sanguinis
uomitionem.
Vt esca con-
tineatur.
Ad Remum
dolorem.

Qui escā non continet. Stercus passeris parietarij teris, dabis in uino ueteri, ad potionē cochlearis unius, mox escam tenet. Ad Renum dolorē. Picem, bitumen iudaicū, sulphur uiuū, nitrū, trita omnia mixta in se imponis. Item herbā artemisiā a pridie ubi nascitur inquires, & alia die ante solis ortū, inclinatus de sinistra manu euelle, sine nodo concingis te. Ad hyrcosofos. Thus masculū, et alumē tere, et ascellas hyrcosofas line: aut myrta sicca. Ad Renum dolorē, ieiunus puscā tepidam bibat, et inambulet: aut certe seuum bubulū manducet, aut certe suinum uirginē, ad renem ligabis.

Ad hyrcosofos.

Ad Dysentericos. Conchilium, anchusam, amyllum alexandrinū, hæc omnia æquis ponderib. tunsa, cribellata seruabis. In necessitate dabis in ouo sorbili cochleare plenū, mane ieiuno: in ouis tribus singula cochlearia, hoc est, per diem unum, ouum unum.

Ad Dyfente-
ricos.

Item cōagulum leporis ex uino uetere delotū, tepesactum, dabis ieiuno bibere, & continuo sanat, etiam si carnes mittat. Item uuē syluaticæ adhuc recentis folliculos cū granis suis, prolatis succis siccas, utraq; tundis, cernis, in dolio uitreo seruabis: in necessitate dabis ex hoc tria cochlearia in uino ueteri mero, frigido, uel tepido. Febricitanti cum omphacino melle modico, ut supra memorať. Item mēbranas exterioris uentris gallinacij, quas coci semper proijciunt, maxime de plurimis pullis, has sole siccabis, ita ut sint. XXV. tundis, cernis, cū pilulis quas dicimus anagallidos numero. V. ex quibus puluerem factum, pariter miscebis in uino, et æque amyli alexandrini cochleare unū. Permixa omnia in uase uitreo seruabis. Cum necesse fuerit, in ouo sorbili dabis cochleare unum in die semel. Si autē ita fuerit solutio uentris, ut cum stercore soluto, sputa remaneant, & generent conatus & libidinē, tunc oleum, siue uermiculus ad hæc dirimēda datur. Et huius clisteris cōpositio talis est. Maligranati corticem, rubi cymas, myrtasq; leues, rorem syriacū: omnia hæc mittis in ollam, & excoquis, in uino supramemorato, cochleare mittis cum puluere. Cuius pulueris cōpositio talis est. Acacię nigræ puluerem factū conteris ÷ I. struthij. I. seminis asparagi ÷ I. ligamen hederæ ÷ I. rheuponticum ÷ I. rheupontici cum pulegio ÷ I. omnia tundis, et cribellas subtilissime, dabis cochleare unū cum melle calido. Ad Ge

B

- C**niculorum dolorē. Genestam, tunfam, uel semen eius cum axungia ma-
 laxata impones. Ad omnē passionem interaneorū, uel febres. Spinæ
 minutæ flores, & rosæ, succo colligato, & siccato, atq; conterito, & melli
 cōmisceto: grana etiā piperis parce adiungito pariter. Si nō febricitat, in
 uino dabis: si uero febricitat, in calida aqua. Ad impacta tibiæ uulne-
 ra, aut coti, siue geniculo, ijs occurrendum erit. Lomentū fabarium cer-
 ne, & acetum simul immixtū, & diligenter cōagitatū: ut cœperit sicca-
 re, ex ipso suffundis usq; in diem tertiam. Si autē cotis separata fuerit, re-
 ponenda est, & non temere mouenda: et hoc superimponendum quod
 scriptum est: ita, ut cum cœperit siccare, acetum suffundendum sit.
- Ad strophum dicis hæc uerba. Quid irasceris? quid sicut canis iactas
 te? Quid sicut lepus refilis? Quiesce intestinum, & sta crocodile. Ad
 talorum tumorē & plantæ. Pampinum uitis uiridem aqua feruēti per-
 funde: quē conteres, & superimpositum colligabis. Ad luxatum. Pu-
 micem combures, facies cinerem, & cum oleo maceratum, calidum im-
 pones. Ad uentris dolorē. Minoris altilis pullos, qui sanguinem ha-
 bent teris, & potui dabis. Ad febres, uel hemitriteum. Oua frangis re-
 centia, uinū & oleum rosaceum agitas in se, & cataplasmas uentrē ei, qui
 patitur: superimponis lintheolum, & cum siccauerit, aliud imponis.
- D** Ad hemitriteum, & ad omnē ardorem. Oleum rosaceum, & addis a-
 quam, quā ad focum facies ut ferueat: supermittis lini semen tritū bene,
 ut fiat quasi cærotum: & in pannū inducis, & ad media imponis, & cu-
 rabis. Ad febres. Accipis adipem de anserē, aut certe de porcello, cro-
 cum, oleū rosaceum, & chamemelinon. Adipes bulliant, & oleū per lin-
 theolū colas. Ea omnia in mortario teris, & linis omne corpus ei qui pa-
 titur, & de sabano tergis. Ut non infirmeris. Violā cum uideris, digi-
 to medio & pollicē decerpe florem, & unū deuorato, deinde alterum, et
 tertiū. Quotquot annis hoc feceris, non ægrotabis. Ad febrem discus-
 tiendam. Nitrum & thus teris, et adijcies oleum, & uinū tepidum, & sic
 perunges. Ad febrem medullarē. Lacertum prendis die Iouis, ocu-
 los ei tollis, et in lintheolo ligas per singula genua. Ad somnū. Vitem
 succides, & aquā eius suscipies ad potionē, & calidam adsumes cum ui-
 no temperatā. Item caput canis comburito, & puluerē eius ad caput
 ponito. Ad auriginem. Herbam aristolochiam, & muscum de tectio,
 quē fumus non tetigerit: in se teris, & spargis in corpus ipsius: uel pul-
 uerē ipsum dabis cum uino uetere, ut bibat. Item gith quod nascit in
 segete, friges, & in testa teris, & bibere dabis. Ad panniculū. Meu, &
 cedriā cū axungia imponis. Itē palas cypressi, si decoques bene, quasi
 cærotū, & semen eius deintus proijcies: cætera teris, & axungiā sine sale
 in se diligēter panno nigro imponis: aut spargit, aut rūpit. Ad siticulo-
 sos. Radicē syriacam da in balneo. Manducet autē de aue syluatica, & in-
 friget. Ad tiniosos. Oleo de perna uetere factō, illi caluariā linas, tinea

Ad dolorem
Geniculorū.
Ad Interanea
& febres.

Ad Tibiarū
uulnera.

Ineptia de-
lyra.

Ad tumorem
Talorum, &
plantæ.

Ad Luxatū.

Ad Ventrem.

Ad Hemitri-
tæum.

Superstitio-
sum.

Ad Febres.

Ad Somnū.

Ad Auri-
ginem.

Ad Panni-
culum.

Ad Siticu-
losos.

as-capitis perfaniat. Item facias ei caluariam, & de stercore bubulo linias caput tiniosum, etiam capillos restitues, ut ualeitudinem deterges. Et si adipe ursino sapius caput ungas, & muscarum sanguine perfrices. Aëris floris præsegmina, aluminis scissi, unc. II. acetum acerrimum. In quod mittis squillam, & rutam syluestrem, & corticem pini interiorem: his omnibus diligenter contritis, & in unum redactis nudum perfricabis: similiter & tertio facies. Et illud quod primum imposueris, spongia deterges, & iterum fricabis, similiter & tertio facies, post hæc oleo rosaceo perungas. Item ad eandem ualeitudinem, ubi et uulnerati sint, etiam si caua sint uulnera, & medicamine replentur, & ad sanitatem perducuntur. Cerusæ lapides, cortices rorismarini, spumam argenti, æquis ponderibus tundis in puluerem delicatum, & ex eo puluere uulnera curabis. Etiam omne corpus perfricabis, sic sanus fiet. Ad ignem sacrum. Caseum mollem, coriandrum teras, & linas. Iterum bitumen iudaicū, et acetum bonum in mortario teris, et de penna linas. Si quis hemorrhoidas patitur, uiridia mora manducet, & cessat dolor. Item stercus bubulum, calido cum aceto mixtum illinas: et si post laueris, iterum linas, & sanus efficitur. Vulneribus antiquis, quibus humor assiduus, medicamēti impositi beneficijs obstat: facies hoc. Ex albo oui puluerem factum, ulceri imposito usq; ad sanationem. Ad Furunculū. Dactylos, & saponem teris, et pro cataplasmate calefacies, & imponis.

Ad uulnera pedum. Heracleam carpis, folia septem sicca teris, & in uase plumbeo condis: et cum coeperit humor ille curari, puluerem eius in uulneribus spargis, et ad pennam fricas, & saluus efficitur. Ad uulnera pedum, si in tibia. Bulbum liliaciū coques ex aqua donec fiat quasi cærotum. In ollam nouā mittis bulbum, & teris, oleum rosaceum adijcies, quasi cærotum, et inducis, & ponis ad uulnera stercus caprinum arsum, ac cum uino impositum, quamuis a medicis desperata ulcera per sanat. Ad solutionem membrorum. Olei pernae elixatae p^o. I. adipis taurini p^o. I. hyssopi succi scrupulos. IIII. medullæ ceruinæ scrupulos. VI. semis, olei cyprini p^o. I. cærae uncia sex semis, resinæ albæ p^o. I. 5. panacis. II. casei caprini recentis ÷ I. facies cærotum, & perunges loca quæ uidentur esse soluta. Ad somnum. Non dormientem saluabis sic. Opj ÷ III. myrrhæ & rutæ, thuris singulos sextarios, & cæra mixta pastillos scrupulares efficias, & pro chalastico umbilico imponas: tam somnum præstat, quam etiam uentrem mouet. Serpentes fugantur suffitu cornu ceruini. Idem facit sandaraca, & galbanum, et adipēs caprini. Sane non erunt in ædificio serpentes, si absynthium circa ædificium * feras, uel artemisiam herbam, uel abrotanum. Si autem uasa calefacta, in quo putaueris loco suffoderis, ita ut uasorum labra terræ æques, omnes illuc serpentes conueniunt. Quos cum incluseris, & obuius feras, ne intremueris ad scorpiones, & cætera similia: iisdem enim reme

A

Nota ad tinea
neam capitis
optima re-
media.

Ad Ignem
sacrum.

Dioscorides
mora naturæ
astringētis ef-
se, præsertim
uiridia scribit.
unde & cœlia
cis dantur.

Ad Hemor-
rhoïdis.

Ad uulnera
antiqua.

Ad Furun-
culos.

Nota Diosco-
rid. oibus He-
racleæ spēbus,
quæ alias sy-
deritis dicit,
uim glutina-
toriā tribuit,
quare Hera-
cleam hoc lo-
co lego.

B

Cærotum bo-
num ad mem-
bra soluta.

Somniferum
unguentum
mirabile.

Ad effugan-
dos Serpētes.

Alias, * teras.

- C** dijs pelluntur quibus alia. De pilis oculorum. Euulsus oculo pilus niger, canos nasci non finit, si sanguis eius loco pili euulsi imponatur.
- Pili oculorū.** Ad renum dolorem. Muria renum dolorem tollit.
- Ad caliginē.** Ad caliginem. Fel testudinis melli mixtum caliginem tollit.
- Dentes.** Ad dentium dolorem. Iuncus appositus dentium dolori subuenit.
- Stomachum.** Ad stomachum. Ursi natura, stomachi dolorem curat: & digestionem præstat, si concauitate, qua gracilius est, caput lupi ex auro accipiat, & uascione circa stomachum suspensa collo, lino portetur, ita: ut nec aqua contingat, nec terra ipsam naturam ursi. Ad conceptum. Gramen corio canis curato, ut oportet, illigatum, steriles concipere facit. Idem efficiunt mercurialis, & uerbena, herbæ quæ tam masculinæ sunt, quam foemininæ. Ad Dysentericos, qui nimium fluxum uentris patiuntur. Semen de lapatho agresti teris, & mundas, & in uino uetere nigro dabis. Quotiesq; affellatus fuerit, totiens postea ex ista confectioe dabis. Item cochleam cum testa & carne comburis, & teris, & lentem nostratam et ipsam comburis, & teris, piper simul tritum mitis, & dabis potionem in aqua calida. Ad Dysentericos, uel quibus nimium uenter fluit, ita ut fatigati ad periculum perueniunt, facies, admiraberis. Mora syluatica tempore suo colligis cum suis folijs, et reponis. Quo tempore aliquis necessitate retinetur, in cacabum rudem mitis, coques illud diligenter usque ad tertias, & das ei potum, et continuo stringit fluxum sanguinis qui in uentre est. Ad Dysentericos, et qui sanguinem uel muscilaginem affellant. Gallam rubeam, et gummi album alexandrinum, æquis ponderibus tundis, & cernis, et dabis cochleare unum in ouo sorbili. Idem ex herba argemonia facies, ut eius succum uino mixto accipiat. Etiam si aliquis ferro fuerit percussus, cum axungia tunsa curabis. Idem plantago facit, ut acoto coquatur, si modicum exinde bibit. Ad calculum, Brassicam siccam, & piperis pondus duplum, utrisque cribratis, & simul mixtis, cochleare plenum das in potione, caræni cochleare pariter. Ad calculos expellendos, etiam infantibus. Vnum calculum porcinum, seminis cauliculi, unci. II. piperis: II. hæc separatim tunduntur, cernuntur: & posteaquam in unum rediguntur, seruantur in dolio uitreo. Cum necesse fuerit, tribus cyathis mixtis calidis, caræni plenum cochleare dabis.
- Ad Calculū.** Item calculum quem primum miserit, tolle, & tere, et nescienti in aqua calida dabis bibere. Item semen de herba personata tere, & dato siue oxymelle, siue in aqua. Ad calculum, & colum. Semen pastinacæ siccae uentilatum diligenter purga, deinde uigesimam partem piperis optimi in mortario teris, & in dolio uitreo conde, et signa. Ex hoc, si dolorem febrium habet, in aqua calida quantum tres digiti capiunt, ieiuno dabis. Sin uero sine febre fuerit, lauet, & ea die in piscinam non descendat, & in sabano incondito sedeat. In diebus triginta ter hoc ac-

NOTA.

D

cipiat, omnino nunquam dolebit. Item semen Cleomæ: nascitur autem in locis humidis, & similis est synapi. Cuius semen quantum digitis tribus poteris comprehendere, cum triginta granis piperis immittas in calida aqua, & da: babat ieiunus per plurimos dies.

Item semen cauliculi, cyminum, piper, baccas lauri sicca, munda sine cortice, æquis ponderibus singula tunduntur, & in uinum miscentur: desuper adijcitur lapis qui in uesica porcina inuenitur, & ipse teritur cum supradictis speciebus. Confectum seruatur in dolio uitreo. Cum necesse fuerit, dabis in tribus cyathis careni, mixta calida per triduum cochlearia singula. Item herbam quæ appellatur græce petrocorpos: nascitur in petrosis locis: hanc tundis, & ipsam dabis cum aqua bibere ei, qui necessitatem sustinet, & expellit lapidem. Huius autem experimenti gratia, ipsam herbam in uesica porcina cum lapide, quouis modo liga: maneat illic triduo: & post triduum aspice, & inuenies uirtute ipsius dissolutum lapidem.

Item ad calculum, uel qui cum tormento urinam facit. Lotium capræ montanæ bibat, & sanabitur. Ad calculum & colum. Petroselini ÷ I. saxifragæ ÷ I. iuniperi ÷ I. asari ÷ I. cassiæ ÷ I. pyretri ÷ I. ammoniaci ÷ I. squinanti ÷ I. prassij ÷ I. rorismarini ÷ I. rutæ ÷ I. betonice ÷ II. zinziberis ÷ II. samfuci ÷ I. costi ÷ I. piperis ÷ IIII. inulæ ÷ II. opij ÷ I. spicænardii ÷ I. ameos ÷ I. rheupontici ÷ I. baccæ lauri ÷ I. tritis, & in unum redactis, nudum perfricabis. In loco in quo erit, tepidum facies, & illic quod primum imposueris, spongia detergis, & iterum fricabis, similiter & tertio facies. Post hæc oleo rosæ perunges. Fabæ sceminæ si in coitu mulieris præstantur, ad sexum cui appositæ fuerint, iam lectæ uirides bonæ sunt. Nam sponsæ sceminalis uis magna est, siquidem ex paucis infrascriptis noscitur. Fabæ florentis summitates lectæ, ac tritæ, & uasi terreo mandatæ, & post nonaginta dies extractæ, caput infantis pene cruenti ostendunt. Quod si per suprascriptos dies retexeris, corpus muliebri formatum deprehendis. De eruca. Eruca uiti inclusæ, cum feceris uirides farinas, si diu maneant intactæ, licurcium cum uite formatum ostendunt.

De lotio. Lotium humectum aqua pluuiali, & madefactum, ita custoditum, ut non siccetur, firmatur in muros.

De ozimo. Ozimum luna prima tritum, & missum in ollam nouam floreat, permanens usque ad plenilunium. Quod si duplato tempore supradicto, condatur in nigra terra, generat spiphiones.

Ad coli dolorem. Coli dolorem auertis, si caudæ lacertæ summitatem ipsam, auro clausam ligaueris circa umbilicum: & si restem intuleris, in qua suspensio quis finierit uitam.

Ad morbum regium. Regio morbo tentus, asinum diu & frequenter intuens, medicabitur. Mustelas a pullis auertit, os de armo asini ca-

A
Est aut Cleo-
ma Helenium
siue Inula Ca-
pana. Vel ali-
ud herbæ no-
men huic uici-
nū, & confor-
me pronūcia-
tiōi reponat.

Experimen-
tum contra
calculum.

B

Ad Coli do-
lorem.

Ad morbum
regium.

Csa inuentum, et in domo, uel in uilla collocatum. Ad scabiem equorum. Equo scabiem tollit, si uituli marini adipe, contra pilū unxeris, aut anethum cum piculę pari mensura æreo coquas uase, et eodem inducas modo. — Ad rigorem. Antacotis lapis omnem rigorem ligatus auertit.

Ad oculorum equi dolorem. Suffusionem oculorū equi tollis, si succo hedere, et melle attico inungas. Ut equo pauorem tollas. Equo pauorem tolles, si in dexteræ auris summitate, caudam caponi uiuo sublata, suspenderis. Ut uinum bonum fiat. Vinum insuaue bonum facies, si decimā dulcis aque addideris, et coquas fortius ad focum, donec ad tertias coquitur. Oleum bonū & clarum fit, si in fundo anethum, & salem colloques. Oleum nigrum & sordidum clarum reddis, si nitri libram coctam, carbonibus tunsam, et cretam in uas miseris. Si autem uis idem iam bonum reddere, oleastri folia cōmode tunde, & massam libralem in uas mitte. Si autem suauissimū uis facere, folia uiridia oleastri tunde, & in lintheolum mitte, et per idem lintheolum oleum colato.

Eodem modo iterum oleastrū tunsam macera, et patere dies aliquos permanere, & traice. Ut putorem oleo tollas. Si oleastrum sine semine tunsam, diligēter uasi submittas, & in sole colloques, ut calefiat, et post in aliud uas transferas. Pili ne nascantur. Corpus pueri, uel puellæ, priusquam pilos emittant, ouis Ortigarum linito, in perpetuū nitidum præstas, si sæpius in locis consuetis perfrices. Confectio liquaminis. Mororum partē unam, duabus uini dulcissimi permisce, liquamini bonum saporem facies. Confectio passi. Hyssopi fasciculum, mala orbiculata decem in melle coque per triduum igni lento, ita ut tribus horis diurnis ferueat. Ad hemicranium. Hemicranium pausat, si uermes pari numero sinistra manu lecti, et in aceto optimo permixti, eadem manu linantur loco dolenti. Ad alopitias. Muscarum capita caluis locis capitis illita, uestiunt capillis. Item muscarū capita combusta cum melle, alopitias tollunt. Murium etiam stercus aceto tritum auxiliatur.

Si aut uolueris auxilium fortius dare, canis uenā ceruicis solue, & accepto sanguine inducis. Item de muscis superscriptis induciū caluo, etiam capillos restituet. Ad dentitionem infantium. Catuli dens, si casu decidat, dentientibus infantibus auxilium præstat. Et equinus dens, seu canis, uel uituli auxiliatur. Et si muri uiuo licium per acum in ore traicias, & per intestini postremam partem adicias, & filum collo sustendas.

S E M E N quid sit, & unde nascitur.

AL E X A N D E R amator ueri, appellatus discipulus Asclepiadis, libro primo de semine, spumam sanguinis eius essentiam dixit, Diogenis placitis consentiens. Itē Erasistratus, et Herophilus, essentiam feminis dicunt sanguinē. Hoc idem Stoici philosophi de ma-

Vinum.

Oleum clarum.

Ne pili crescant.

Ortiges, cornuicis sunt.

Liquamen.

Passum.

Ad hemicranium.

Ad Alopitias.

Ad dentitionem.

Semen quid.

teriali semine senserunt, et demonstrationes alij alias deferentes, quasi in unū cōprehensas enarrāt. Primo igitur ut Herophilus ait, abruptio corporum hoc testatur, quam græci anotomin uocant. Etenim seminalium uasculorū interiora atq; secretius remota sanguinolenta uidentur. Sequentia uero, siue secunda, plurimum a præscriptis demutata sunt. inferiora ac proxima seminis colorem habentia: quo probatur, in seminales uias sanguinē uenire, sed earum uirtutem albescere, atq; mutatam in se ministrans ire qualitatem: sicut etiam in foeminis post partum, si quid sanguinis nondum fuerit uteri nutrimento consumptum, naturali meatu suo, in mammas, & earum uirtute albescens, lactis accipit qualitatem. Secundo, cum illi qui frequentius usu uenereo depurgantur, sanguinis sustineāt per seminales uias emissionē. Siquidē celeritatis causa essentia sanguinis in seminales uenire nō sinitur uias. Tertio. Summum quicquam ex summo fieri necesse est. Summum est autem semen ex omnibus in nobis liquoribus: summus est sanguis. Semen igitur ex sanguine generatur. Quartum. Quicumque phlebotomati, sustinent post sanguinis detractionem pallorem, tenuitatem, debilitatem. Hæc etiam peracta uenere corpora comitantur: siquidem semen ex sanguine fieri uidetur. Quintum. Semen matrici appositum congelatur: ut declarant temporis abruptiones: quod est signum seminis, atque essentiae de sanguine uenientis, & ad suam originem redeuntis, quippe præter sua uascula constituti. Sed his omnibus Diocles, sectator Hippocratis, quem Athenienses iuniorem Hippocratem uocauerunt, assertionibus respondens, contra primam dixit: quomodo una atque eadem materies descendens per quosdam uiarum meatus uspiam phlegma fiet, uspiam fel, id est, cholera rubea, uspiam melancholia, uspiam sanguis. Fit etiam sanguis semen ex nutrimine, id est, ex cibo & potu, ex quibus & ipsi quatuor humores nutriunt, & non specialiter sanguinis eius mutatur initium. Alioquin debuit etiam in pueris seminis substantia seruari, cum materia sanguinis non desit.

Item contra secundam, hoc est, quod frequenti uenere uexati, sanguinem quidam excludant, dicendum: quod iugi adfricatione aliquæ interioris coli uie sanguineę uideant. Denicq; illis maxime urinā facientibus, partiū mordicatio sequitur. Contra tertiam, quod in nobis magis summus uideatur spiritus, non ut illi putant sanguis, qui neque per se moueri potest. Contra quartam dicendum, quia phlebotomati non solum sanguis egeritur, uerumetiam spiritus: & eosdem non pallor, siue fatigatio, uel cætera sequi uideantur. Hanc igitur essentiam seminis dixerit fel, aut stercora.

Contra quintam dicendum, quod sepius conceptione declināte purgationes fiant, et propterea si quid sanguinis in matrice remanserit semine congeletur. Ipsum denique foras effusum, & non in matricem uenis

A
Herophilii rationes.

Semen ex sanguine.

B
Dioclis responsio.

Cens nuncq̄ in sanguinis reducitur qualitātē, aut congelari potuit in similitudinē sanguinis. Diogenes autē Apolloni, essentiam seminis similiter spumam sanguinis dixit libro physico. Etenim spiratione adductus spiritus, sanguinem suspendit: cuius alia pars carne uiuit, alia superans in feminales cadit uias, & semen facit, quod nō est aliud quā spuma sanguinis spiritu collisi. Aristoteles autem, semen inquit aliud principaliter uocari, aliud participio. Cuius primum semine feruens quidam in liquido spiritus, atq̄ in complexum uenereum profiliens, sit cum liquore, qui sit similis igni terreno. est enim corruptiuus. Ille autem qui diurnus atque æthereus est, si quidem fit nutritibilis, germinum atq̄ animalium, clauso feruore seminis in liquido, comparabitur. Participio autem dicunt appellari semen spumam ultimæ digestionis nutrimentī. Primum etenim consensum cibos in ore accipit: secundum in albo: tertium cum in sanguinem mutatum est. Igitur superantia supradicta non inutilia, ut urina, uel stercora, sed ut illud quod in panificio separant panifices, fermento relicto, alterius panis confectioni profuturo.

Quærunt etiam, qua caussa conferuens atque crassum, post digestionem, aquatum atq̄ frigidum fiat, cum necesse sit. Attendunt esse ex duobus, hoc est, aut terrenum, aut aquosum.

D Diocles his assertionibus respondens, ait in libro trigesimo octauo. Hippocrates, quem primarium medicorum appellamus, suo testimonio affirmauit de seminis natura: eo quod ex nutrimento, quod græce trophin appellamus, sicuti & omnes humores, ut musculi, nerui, nena, & arteria, uel reliquorum membrorum, seu cordis, & cerebri, ubi principaliter anima consistit, suum alimentum, uel nutrimentum percipiunt ex cibo & potu: sic itaque & feminales uia, quas græce spermaticos sporos appellamus, ex nutrimento replentur, & sic calefacti, incitati a uenere, deriuatio seminis fit. Quæ & ipsæ uia feminales, a cerebro initium alimentī percipiunt, ad conficiendum animal. Ad hæc consentiens Diocles ait. Cur Aristoteles definiuit terrenū, aut aquosum esse semen? Inanem atq̄ uacuum definitionē opposuit. Sed si aquosum, cur feruore nostro crassescit? cum liquida magis frigore post digestionem soluātur, Etenim terrena feruore solidantur, nec tamen frigore soluuntur. Sed hanc questionem differens, ait semen contineri terrenum æque liquoris & spiritus essentia. Efflato autem feruore suo, aquosa remansit qualitas, sed gelatur: si quidem terrenam quoq̄ habebat substantiam. Album si quidem fit spuma. Deniq̄ culpandum inquit historiographum Herodotum, et Thesium medicum. Historiographum Herodotum siquidem, quod dixerat semen ethicorum nigrum uideri. Thesium uero medicum, quod elephantorū semen ita post egestionem solidari dixerit, ut electri similem substantiā sumat: sanguis etiā non paruus, et ita ueniēs in uentrē motus, ut a plerisque epilepsia minor diceretur. Quo fiet, ut melius

Diocles in Aristotelem.

quisq; dixerit, quod sit quidē alba spuma, sed non solida. Lac em̄ quoq; **A**
eius coloris ostendit, nec tamē ilico seminis essentia, seminis deriuatio.

Ad hęc Diocles. Quippe cum sit omnis spuma leuis, atque fistu-
losa, & inanibus capillis uacuata, & facilitate scissibili solubilis: semen
aut ut a cunctis prospicitur, uel intelligitur, est graue, tractuosum, glu-
tinofum, & non facile solubile, neque fistulosum: ostendo & alia multa,
non esse semen essentiam sanguinis. Omitto plurima, & a plurimis
animalia sine sanguine memorari: utputa, pulpas, sepias, lollia, ostrea,
spondulos, perneacas, profacines, qui sua uirtute nauim bellificantes,
opposito ore, uel mordente immobilem retinent. Nec tamen hęc om-
nia sine suo semine procreari possunt: quomodo etiam in usu uene-
reo spuma generari. Persuadent autem cadentibus membris, cum in
apertionibus corporum, quas anatomas uocamus, passus in suis uas-
culis reperitur. Asclepiades autem consentiens, ait essentiam, atque **B**
seminis uniuersalis hominum, uel animalium, item principalis cor-
pusculi intellectu sensam: subiectam autem sibi pastilitatis cruditatem,
hoc est, nouum cibum acceptum, siue noua subinde nutrimenta. Vult
enim ex crudis fieri redditiones: ut accepti cibi disiecta materies in
corpusculis minutata, seu cocta, & in lacteum humorem mutata, om-
nes per corporis partes, ac particulas discurrat: atque ita in nares ue-
niens, mucilentum faciat liquorem, in uesicula iecoris. Fel non aliter eti-
am in seminales uias cadens, ea cum naturali uirtute, siue fabricatio-
ne semen fieri, ut beatissimus Hippocrates affirmat.

Asclepiades.

Lapidem dicit Hippocrates in uesica generari superatione feruoris,
cum attracta, seu descendencia urinæ terrore in uesica resident, ex fer-
uoris densitate nimio perfusa liquore, seu calore: sicut inquit uidemus
fieri etiam in fictilibus uasculis, quæ humecta admixto liquore mol-
liore fornacibus ingeruntur: tunc desiccata feruore, in lapideam soli-
ditatem ueniunt. Quæ & ipsa uesica uelut uentosa ab artifice posita,
ad se humorem attrahit, & ex omni regione corporis ad orificium e-
ius decurrit, & sicut humor tenetur a lacte secernitur: sic itaque urina
a cibo iam cocta, atque in sanguineum colorem mutata, uel lactane-
um secernitur, effluens ad inferiorem locum, in corpore ad id prædis-
positam uesicā, per uritidos poros suscipiens in se urinā uiridis coloris.
Quæ & ipsa uesica habet super se duos renulos neruosos, non ad sus-
cipiendam urinam, sed ad respirationem, uel uaporatinem.

Causa La-
pidis.

Lacte autem fieri, uel nutriri dictum est ex nutrimento: quod si
quid fuerit crassius, ac pinguius, exprimit, uel excludit uteri per an-
gustias, aut meatum: quo expresso, & in humecta ueniente, pin-
guities egeratur, in mammarum, aut fistulosas uias ueniens, lactis ac-
cipiat qualitatem.

Pubertatem & barbam nasci eodem tempore laxamento cutis, quod

C laxamentum fiet emissione seminis: ante enim fieri non potest. Nunc igitur naturę nutrimentum per laxatas vias corporis exiens, aëris frigido tactu nimia densitate cōactum, in capillos uenit. Denique eunuchi barbire non possunt: quia semen non emittunt. Denique & infantes nati minime ambulare possunt, ut reliqua animalia: quæ mox ut nata fuerint, ambulant, infantes uero minime: ob hoc. Quia omnis calor in capite est constitutus. Omnes uiri artus phlegmatico humore sunt corroborati: eaque ratione neque nerui, seu musculi suum officium rite adimplere possunt, nisi ex cibo & potu incitatus fuerit calor, qui in superioribus locis est constitutus, id est, in cerebro, qui durinando omnē corporis regionem calefacit, atque soluit. Neque mulieres barbire possunt. quanquam etenim semen emittere uideantur, non tamen ita emissionis tempore ut uiri mouentur, quo possit cutis fieri laxamentum. Hinc igitur delicatiora & frigidiora sunt mulierum, siue eunuchorum corpora: & non osculatæ, neque minime incitatæ si fuerint, aut concussæ a puerili semine, ante hoc tempus semen emittere non possunt, ut uiri in fine uia: neque in his necessario prohibetur usque ad superficiem corporis exire nutrimentum, & propterea supradicta loca

D capillis deseruntur. Hic de septem annorum caussa nascendi conijcit compendiosam foetus perfectionem fieri, quotiens summo temperamento primordiorum, cōfectum semen in matricem uenerit. Ipsa quoque similiter temperat etiam nutrimenta minime insidiosa. Etenim in nono mense, magis partum fieri, perfectionis est caussa. Quæ cum forte septimo fuerit mense commota, raro quidem, sed rationabiliter fiet. Octauo tamen mense non facile nutribiles sunt, non est amilicatus foetus, pro ratione ponderis. Septimo mense, ad inferiora loca descendit ex superioribus spacijs. Dehinc si fuerit perfectus, rumpens membranas, nutribiliter excluditur. Hinc quassat membranas, & totam matricem, qua ex quassatione generatur tumor. Rumpere autē cum non poterit supradictas membranas ac matricem, siquidem nondum conueniens habet pondus, ac perfectam fortitudinem, necessario permanens uenit in octauo mense, & laborem facit prægnanti, donec tumor quassatione gemens resoluatur. Qua desinente, nonus mensis rursus uenit.

Leuior caussa est aut partus secundum Hippocratem uteri perfectio, ex qua fiet nutrimenti inopia, & eruptio membranarum. Quamdiu enim paruus fuerit foetus, sufficiens carpit ex matre nutrimentum. Cum autem ad perfectam uenerit magnitudinem, plurimo necessario indigebit, quam ualet grauida subrogare. Tunc incommodis affectus est nutrimenti. Ad quod acrius commotus, rumpit membranas: & celeritate eruptionis prominet. Fit etiam umbilici marcor, cum iam non poterit ualere nutrimenta ministrare.

Tempore autem instante concipi, atque collocari manifestum est,

septidomum uero septem spacijs contineri, septimo mense dentes nasci, aliquibus nono: septimo anno infanti dentes cadere: bis septenis pubescere & nucleantib. māmillis semē generare: ter septenis & uno anno barbam maturare, septidomis ægros periclitare. Quid minus? Septem stellis omnia ministrari sic infantem in utero ferri atque componi, cursum Solis & Lunę duodecadion terminare. Est autem numerus septies multiplicatus. Ita partum consummari. Sed figuram hominis infans accipit primo quadragesimo aliquando: aliquando & trigesimo die, sic ut ait Hippocrates in libro quadragesimo nono de infantis natura. Et uidi quandā mulierem in partibus Gazæ, triginta dierum abortum fecisse masculum, cuius omnia membra ex integro confirmata conspexi. Nam & cor ipsius quasi granum papaueris magnitudine existimaui.

Hos autē numeros, ut partus edatur, septies multiplicare oportet: ita ut quicumq; die trigesimo in utero materno figuram hominis accipit, septimo mense nascatur: hos dies septies multiplicabis, & efficiuntur dies CCX. qui fiunt menses septem. Qui autē quadragesimo die figuram hominis acciperit, nono mense intrante, decimo die nascitur. Septies multiplicabis dies, efficiuntur, CCLXXX. qui fiunt menses nouem. Itaq; die decimo, ut diximus, septimo, aut decimo mense, qui nascuntur, uitales erunt. Manifestum est, infantem in utero temporibus firmari. Quomodo? Intendite. Primo mense iactus feminis nostri in utero materno congregatur in umbilicum, in hoc est congregatio. Secundo mense expressio est corporis. Tertio mense, quia priore formatum est corpus, ei tribuitur anima. Quarto mense unguis accipit, & capillos ducit, et motum facit infans in utero materno. Ideo quarto mense prægnantes nascuntur. Quinto mense facit caracterem patris eius, aut matris, aut adulterium demonstrat. Sexto mēse adijcit neruorum confirmationē. Septimo mense medulla consolidatur. Octauo mense ossa durantur. Nono mense maturatū mouet infantem effectus naturæ rerum beneficijs. Decimo mense de tenebris ad lucem exit, tardę ætatis ingressu maturatus, & proficiens. Igitur Cor aliquando cū ex pulmone impletur, si quid per superficiem cutis uenerit, recusat, atq; recludit: aliquando cum pulmo deficiens cordi nō dederit, si quidem eo tempore cum accipiendum officium uisitatur superioribus haustibus, tunc rursus corpus ex toto corde sumit aërem sibi cōsuetum, atq; ita respirationis perficit officium, differenti tempore inducens frigus, semper corpori necessariū. Sic enim supradicto exemplo ignei splendoris, seu radij, ex partibus loci in corde constituti, in quo anima consistit, usque ad omnes fines corporis istis superuenerit, & consensus in illis partibus fiet, in quibus etiam irruentia perficiuntur. Sed speciales quoque, uel quæ in ipsis geruntur, expones, aut unam esse ex corde ad quam eandem uirtutem sensificant, quæ ad animā transmittet, sed pro uiarum diuersitate fieri differentem.

A

Quādo in utero formetur homo.

B

Infantis crementum.

Animę sedes.

Cum enim inquit, uiuus suis uisalibus fuerit constitutus, uisus perficitur: cum in audibilibus, auditus: cum in odorantibus, odor: cū in linguæ partibus, sapor: cum in toto corpore, tactus. Sicut enim una atq; eadem cibi materia prouidentia uiarum nutrimenta ministrans, nunc neruos, uel arterias, nunc uenas, aut ossa, uel musculos transit, non aliter sensificat uirtus animæ secundum accipientium uiarum differētiam. Si per omne inquā corpus mundæ essent uix, ut in oculis sunt constitutæ, per totum corpus forsitan uideremus. Nunc autē, quia secundum uiarū differēntiam hoc fieri non potest, recte uisum inquit, hoc genere celebrari: cum ex corde sensifica uirtus limpida, atq; splendens, ad oculos prouenit, infusa per humorē uitreum, quē Græci hialoiden uocant. Exinde rursum redit ad sphæram, hoc est, oculi ultimā interius tunicam, quam Græci cristalloidem uocant, seu phacoidem, aut disaidem: tunc tenuans atq; splendificans sphæram, ad eius centrum ac mediā partē, quam appellamus phacoidem, confugit. Exinde ad pupillā omnis concidens, celerrimo lapsu per eius raritates accipit casum, tanq̄ ex suffecto secundum sphæram a uertice, ad tenuem pupillæ uiam conductum: atq; ita irruens uisibilibus rebus, hoc est, quas uidemus, earum facit apprehensionem. Sicut inquit ignis uicina corpora exurit, distantia calefacit, remota illuminat: longius autem constituta neq; urit, neq; calefacit, neq; illuminat, dissoluta omnino seu perdita uirtute: sic etiā anima in cordis altitudine habens rationabilē uirtutem, quam tendit usq; ad corporis fines, omnes sensus perficit: sed ab his decidens, in aërem eundē euanesces, in alios sensus scinditur: neq; iam seruans sensificam uirtutē, dehinc quod in uisu sensifica uirtus per multa uenit corporis mēbra, ex angustijs ad mundas uias, & propterea pura atq; illibata peruenit, & splendens, proprio uigore seruato. Accedit etiam, quod secum plurimū luminis ex anima trahat ex corde perfecto, in similitudinem radij per uisificas uias irruat, et ab hoc corpore in aërem cadens, longo itinere non intereat. Ad alios uero sensus uirtutes uenientes, per apertiores feruntur uias, ad plurimum spiritali ac ualida materia circumseptas, quorum admixtione obscurantur: ob hoc mox corpore in aërem ueniente intereunt, plurimo sibi aëre permixto.

Comparatio
aptissima.

¶ De L I N G U A E natura.

ET ENIM Linguam sine suo naturali esse constituit: dehinc mollem, atq; laxiorem: siquidem gustādi capacem. Sed sinu suo fabricatā: ne traducta ab aliquo qui in se esset succo & rarefaceret, & iudicium eorum qui extrinsecus irruerint, subuerteret. Mollem autem factam, quo facilius, seu celerius per eam sensifica uirtus currens gustata apprehenderet. Laxioris uero naturæ atque raram, quo celerius præuenta transuoratione eorum quæ sumuntur iudicium fieret.

¶ De CEREBRI natura.

A

ITEM CEREBRVM sine odore esse constituit, atque sine sono: siquidem in ipso sit apprehensio odorandi, atque tangendi, seu audiendi. Sed sine odore inquit quid possit? nunc uerò à supradicto officio ad suum odorem atque nuncians abiret. Irruentium iudicium autem sine sono, ut silentio capitis uoces acciperet ac probaret. De quo etiam testam natura iugem, omni ex parte circumdatam confecit: ut sumpta sensuali uirtute, facile iudicium fiat ad irruentem uocem.

¶ De V O C I S natura.

VOX NASCITVR ex totius corporis spiritu, uel pulmonum, qui sunt in modum follis ferrarij, in dando, & accipiendo spiritum uenientem & pereuntem in capite, & resonantem: & sic uocis densitas ab uniuersis auditur. Sic denique nocte uoces, densitate aëris perseverantes, longius & à longè constitutis audiuntur, perdurante aëris laxioris caussa. Dissipatæ, etiam proximorum difficilius audibiles fiunt.

¶ De T A C T V.

TA C T V M autem esse inquit sensum capientē. Sed si lenia fuerint, atque equalia, & tenuissima, exterius, siue interius irruentia, corporum suauitatem facere: si autem aspera & concissa, dolorem. B

¶ De P V R G A T I O N E Fœminarum.

FI E R - I autem purgationem fœminis ait. Siquidem concaua, atque inanis, & feruens, & uenosa sit matrix: ut ad inanitatem humecta ueniens, materiæ ingerat feruorem. Venas quoque naturaliter materiosas corrigit: ut post implementum uasculorum, osculatione interius facta, sanguis excludatur. Ut autem per singulos menses hoc fiat, caussa inquit extat: quòd tales sint uix, siue pori, ut mense repleantur, & post implementum rursus osculatio fiat, ac deinde purgatio sequatur. Quæ adhuc nouellis ætatibus fieri non potest, neque declinantibus. Siquidem in nouellis nondum sint uix dilatæ atque capaces materiæ plurimæ. Item in declinantibus, siquidem conciderint: uia etiam frigida atque torpens. Naturaliter autem suspicatur, matriçi compati mammas.

¶ De S E M I N E.

ITEM MASCVLORUM semen suam habere naturam, ut ossa, uel neruos, aut carnem, & his similia, & non ex alienigenis fieri. Ostendit enim ad generandum mense nono, uel iam fœminam conuenire. Seminis autem iactum ait, nō nisi solūm iaculando fieri. Non enim sufficit hoc intantum penetrare, ut fundum matriçi teneat, sed ipsum

k

C quoque iactum seminis, siue excussum rapere ad se adducendo, atque sue inanitati concedere: ut iaculum piscaturus: & ut medicinalis cucurbita apposita, carnes ad se adducit, adiuuante feruore: uelut lucerna & flamma oleum ducit ad se. Dehinc forsitan etiam, ut delectatione conceptio fiat siccitas, rapit eam. Quod etiam ad penitentiam quandam seminis afficiantur foeminae, probatur ex eo: quod ante coitum agantur stimulis.

Partuum di
uersitas,

Sic denique si prior foeminini seminis cursus in uasculis concidat, mascululi ex eo nascuntur, superueniente simili semine. Si uero antecesserit uirile semen, & in uasculis ceciderit, prius superueniente foemineo semine, foeminae nascuntur. Hinc est rationi humanae consentaneum, quod uirili semine puellae nascantur: ex foemineo semine, pueri nascantur. Si itaque utrorumque semen permixtum, obuiando sibi in uasculorum cauitatem ceciderit, hos uiragines appellamus. Exinde prudentes atque pulchri nascuntur, ex uno consensu, nihil in se retinentes iracundiae. Denique si ex uno consensu permixtio seminis non fuerit, sed uacanti animo incitatum fuerit, seu in uasculis ceciderit, debiles atque sine intellectu nascuntur: eo quod ipsum semen minutum moueatur, non ut pingue rationabiliter, sed aut cholericum, aut aquosum, aut coenosum, aut corruptum, saepius muti, aut surdi, aut rari: eo quod non sit integrum semen, nec tempore competenti. Geminorum genus nos dicimus: eo quod in orificium uulvae duo aditus abire noscuntur: ubi si uicissim, uel si diuisum in duas uel tres partes semen in uasculorum capita ceciderit, gemini, uel trigemini nascuntur. Ictericum inquit fieri, quod turgescente iecore, seu tumente uesicula, quam fel appellamus, debilitationem superatione nutrimenti causetur, & non potest ad digestorias uias, seu rationales peruenire: unde fit totius corporis obduratio, stomachi, epatis, splenis, atque pulmonum, siue intestini caeci. Et propterea prohibetur fel ad uasculum permeare, quod graece holedon uocamus: & ita agitata siue perfusa corpora, aut uiridescere, atque deformes & pallentes cutes facere. Somnos inquit fieri, animae atque corporis indulgentia, id est, sedato feruore, qui insomnietatem facit, qui calefacit & desiccatur metucas cerebri. Temperatis & humectis itaque metucis, dulcis somnus corpora reformat. Bolinum inquit fieri ex ariditate & siccitate totius corporis, & obstrusis uis ex melancholia, quae est tardior ad curandum, ex quibus uis fames, siue appetentia ciborum fiet.

Dysenteriam inquit fieri, uel lienteriam, nimietate frigoris, ac liquidorum humorum, quam graece dacchodes uocamus: quae descendendo & exurendo intestina dysenterias, uel lienterias facit, ex defluenti carne uenientium atque uentre ruentium, quae nutrimentis admixta, seu cibis sumptis, corruptione sua neque sursum carnis uias accipere sinat nutrimentum, aut corpori propriare. Cordapson autem & ileon fieri humore generato dixit in ore coli argilloforum, liquidorum humorum ob-

stru-

strusione : sed cordapson inferiore osculo fieri dixit, quod est oppositum, uel spectans intestinum, cui nomen est arcon. siquidem neq̄ stercora in ipsum, neq̄ uentus irruat, nequè clisteris iniectio accipiatur, omnibus concidentibus & obstantibus iniectionali. Aulisculeon uerò in superiori osculo fieri, quo liquor tenue deniquè expectat intestinum, & inflationem, seu uentos, & stercora aliquando irruentia accipiat, & clisterem quoquè : siquidem inferius osculum non sit obstrusum, sed non liberū transitum ad ileon fieri, concepto seu retento spiritus iaculo, & prohibente nutrimenti naturalem meatū. Hoc sæpius continget incipientibus, & qui causas non intelligunt, aut per uerecundiam, seu potentem personam, sicut in clepshydris, cum acceptus spiritus prohibet transitum liquidorum humorum, seu sursum exusto atquè conglutinato nutrimento, transitus intestini atquè eius fieri recessus non sinatur; uel duratis intestinis, nimia ui spiritus, ita ut prohibeatur irruere nutrimentum.

¶ Quomodo ESCA, uel POTVS per omne Corpus distribuuntur.

TRIA INQVIT officia, atquè discretionones in corpore nutrimentum sustinere. Quorum primum in uentre mixtum constituit, calefacto atquè decocto, secundum in uenis, tertium in particulis : quia pro membrorum dispositione supraddicta accipiunt. Sed ex primo officio atquè discretionone si quid inutile fuerit, in stercora per intestina deuenire. Ex secundo autem, quod uenis perficitur, superfluum in urinam transire, atquè in uesicam decurrere; quæ sub uentosali artifice posita, ad se humorem attrahit, uel ex omni parte ad orificium eius decurrit, sicut humor tenuatus à lacte discernitur. Item ex tertio officio, quod in partibus posuimus, quæ in se supraddicta suscipiunt nutrimenta, si qua superflua fuerint, tanquàm aliena per sudorem egerint. Tribus ergo, ut supra diximus officijs ac discretionibus, non rectè constitutis, non digeri cibos, & in alborem inquit uerti, putredinem, seu fermentosam fumere qualitatem : quam zimosin appellauit : quod & ante ipsum cæteri probauerunt : & in exaltationem transire, seu mutari, ut nequè adduci spiritus, nequè humoris esse uideatur, sed inter utramquè naturam, neutrum probetur. Horum igitur utrumq̄ custodiens anima, eternum frigus inducit, hoc est, aëre partitum est. Huncquè adduci non solum per nares, uerumetiam per totum corpus, officio commutato. Quando enim per nares inferius adducitur, per fauces ad pulmonem fertur : exinde pars cordi, pars thoraci transmittitur : tunc impletis locis, inductus aër per uias totius corporis, denuò totus regeritur. Quando autem ex pulmone, atquè corde, & uentre redditur, rursum per fauces reciprocus fertur ad narium atquè oris uias : tunc uia seruata, rur-

Digestio-
nes tres.

B
Stercus,
Urina,

Sudor.

Spiritus
aëris.

Cum per totam corporis superficiem inducitur per eiusmodi, qua per supra dictas vias exierit. Sic etiam per podicem, atque intestina, ac uentrem, quod etiam per totam corporis superficiem, seu cutem respiratio fiat, manifestum est ex eo: quod cum medicaminum atque unguentorum uirtutes usque ad altiora uiscera perueniant, necessario materię tenduntur, & oppressione uentris perurgentur. Etenim per superficiem, seu cutem corporis, & rationabiles vias, id est, digestorias, inuisibili dispendio in sumptione facta, sequitur ut inanitas non ualeat substantiam retinere, id est, cibum, uel potum: cum semper irruenti materię cedit: atque ita opprimente uentre, nutrimenta partis uniuerso corpori traduntur. Sic itaque compresso stomacho, idem domino corporis escas quas suscepit, crudas atque acidas seu limosas ad superiora reiectat, atque euomit, impellente feruore. An edum inquit fieri, quem nos redibitionem uocamus, cum per inane in obstructione uenę, quę ex corde sumit initium, seu pulmonem, cum cogitur transgredi per eam a corde, reciprocus ad materiam quę spiritum spargit, per omnem corporis regionem: & ob hoc non sinens spiritum recto ac solito cursu moueri, usque ad corporis finem, sequitur ut turbatus mentem commoueat, & casum corporis faciat, atque adductiones & raptus diuersos. Aut si forte omnia quę in nobis liquida, seu argillofa, & crassiora, & feruentia sunt, hæc fuerint obstrusa, secundum eos meatus, quibus et respiratio credita sequeretur.

Causa epilepsię.

D Certante autem inquit interiore spiritu, seu feruore cum festinatione exeundi, & obuiante frigore festinationi intrandi, turbari mentem, & spiratione retentatos artus fieri, seu casum, seu malefactionem, uel clypsim animę, usque dum calor ex altioribus locis mutatus, seu abductus, obduratas, uel clausas vias subtilitate caloris interrumpendo puias faciat, qua sanguis uel spiritus consuetudinariū sibi iter consequatur. Hinc fit epilepsia, compatiēte sibi bulini passionem, quę fit ex ariditate & siccitate totius corporis ab anno trigesimo usque ad quinquagesimum. His frequenter ego carpision epithimo permixto, seu samuco, uel abrotano, seu carui semen cum asaro, in hyssopi aqua decocto, ieiuno bibendum dedi, & ad meliora prouocaui. Opium cyrenaicum ad odorandum naribus opposuimus. In locis refrigeratis, bene olentibus repausandi locum accipiant, seu ubi flores herbarum dispersi fuerint. Ab inquietudine uociferantium custodiendi erunt. Sternutatione reflationem inquit fieri limoris in cerebro constituti, cadentis per nares. Simili modo etiam aurium tinnitum, superantibus liquidis in capite ac reflatis, decedente spiritu. Hinc sæpè etiam aurium dolorem nasci, uel ex concepto spiritu & assumptione, atque erumpente & extendente partes. Item fluentis humoris acrioris causa per auditorias cauernas, exulceratis finibus, transeunte humore in loca uulnerato.

Sternutatio

Oscitatio.

Oscitationes item fieri, cōaceruati spiritus atque erumpentis causa, &

illati, per solitas uias decurrentis, mouente spiritu à parte, siue extra cor: **A**
dis pulsum. Ob hoc cum lachrymarum fluore ad superiora fertur. **T**e
tanici uerò fiunt in statione sanguinis arteriæ, qui ex corde fertur fieri.

Spasmodum opostotonum fieri inquit, spiritus conceptione, siue sum: **S**pasmodus.
ptione interius secundum spinam constituti, & qui uenarum inferior
res regat partes. Quando enim inquit, conceptus spiritus in exitum coe
perit perurgeri, nec tamen ualuerit exire, angustiarum causa irruens, ue
narum summotationibus, totius corporis, atque totis ceu sumptis alis, uig
occlusionem, atque attractionem neruorum, musculorum quoque facit.

Peripleumoniam uerò inquit fieri, astante sanguinis plenitudine, aut **P**eripleu
nimio tumore facto, quæ pulmonem penetrant, unde & respiratio im: **monia.**
peditur oppressione pulmonis, & densatio in uasculis, hoc est, uenis:
item aliam obstructionem spiritus generari, aliam liquoris acrioris incer
ti, & transitum uiarum non habentis.

Similiter & Pleuretice passionis duplicem dedit substantiam. Icteric
cum inquit fieri, qui apud nos auriginosus, seu arcuatus uocatur: nam
uulgus morbum regium uocant. Fit obstructo meatu, qui ad uentrem du: **M**orbus
cit ex eo, qui ad fellis folliculum tendit. Suspiciatur enim, si quid in san: **regius.**
guine fuerit acrius factum, hoc per spirationem tenuem, ad iecoris ferri
uesicam, quam fel appellamus: atque ex ipsa exuberatione facta, aliud ad
uesicam, aliud ad oculos, aliud ad superficiem totius corporis effundi, **B**
fortificandi corporis causa, seu per uim naturalem pergere: quo extra
corpora atque debilia, ex hac materia admonitionem atque deformatio
nem, & fellis egestionem atque exuberationem in se suscipiant:

Singultum uerò inquit fieri, spiritus accepto in quasdam uocales ui: **S**ingultus.
as, & decedente paulatim in uasculis, ubi frigidus liquor repositus est.
sicut ex aqua uidemus uesiculas surgentes, descendente pluuia, atque
stillicidio. **H**dropem inquit fieri sanguinis corruptione per frigi: **H**drops.
dum torporem. Feruore enim, naturale nutrimentum in sanguinem co
gi æstimat: quo extincto, per morborum tarditatem supradicta materia
inaquetur, destinata in sanguinis uentris substantiam: ac deinde in loca
uenarum, quæ periton membranæ, & intestinis interiecta sunt, & diffu
soliquore obstrudentem hydropem nasci siue perfici ad tumorem totius
corporis.

¶ Diuisam esse dicimus medicinam in partes quatuor. Re: **P**artitio toti
gularem, quam Dietam uocamus. Manuum officium, quod Chirurgi: **us Medici**
am uocamus. Medicamen, quod Pharmaciã uocamus. Prænoscenti: **na.**
am, quã Prognosin dicimus. Corpus aut nostrum ex tredecim commi
xtionibus constat: neruis, uenis, renibus alternis, pinguetudine, ossibus,
unguibus, cartilagine, capillis, succo, sanguine, medullis, membranis.

Anime regimen in corde consistit, quæ per subtilitatem spiritus semi
nata est per omnem corporis retentionem.

Digestionem inquit feruore fieri, & separatas esse corporis materias, **D**igestio.

C sanguinem in uenis contineri, spiritum in arterijs.

Sed pulmonem esse ueluti cellarium, spiritus ad arterias mittendi, seu replendi omnem corporis regionem, ex quo spiritu omnes nostri arcus commoueantur. Phreneticam passionem inquit fieri, tumore in corde suffecto, & suffocato sanguine, seu calore consuetudinario, ex quo cerebrum sensum & intellectum præbet. Aliud est enim, quod intelligitur, aliud quod sentitur.

Cerebra duo. Sic itaque duo cerebra sunt in capite constituta. Vnum, quod intellectum dat. Aliud, quod sensum præbet: id est quod in dextra parte iacet, ab eo sentitur: à sinistro uero intelligitur: ob hoc sub ea parte subiacente corde, & semper uigilante, audiente, & intelligente: quia & aures habet ad audiendum. Quod

Præcordia. & Præcordia habet uentris, id est, receptacula sanguinis, & spiritus singulis in partibus secundum aures, nunc ex ue-

D nis promere sanguinem,
nunc ex arterijs
spiritum.

Nam arteria multum habet spiritum, & modicum sanguinem. Vena autem multum sanguinem, & modicum spiritum.

OCT. HORATIANI ad Filium

E V S E B I V M

Quarti LIB. Finis.

I N D E X

In Octauum Horatianum	operatio	111 a b	& clementum	107 a b
I N D E X,	De Colicis	36	Hordiolum oculi	91 a
Abortiui	Ad Colidolorem	101 b.	Ad Hyrcos	97 a
De Acoris		90 d, 94 d	De Hydropicis	66
Acopum Dyacissum	De Conceptione	75	Hydropis generatio	113 b
De Alopetiosis	Ad Conceptionē	84, 100 c	Ad Hydropem	88 c, d
Ad Alopetias	Ad Cordis dolorem	91 a	De Hydrophobicis	38
Anni quatuor tempora	Ad Cordis formidinem	95 a	Hygnæ opatio mirabilis	84 c
Ano accidentia	Corporis humani partitio, &		Ictericæ descriptio & cur	
Antidotum Diarobum ad pe	obseruatio	91 b	ra eiusdem	57
ctoris, stomachi, iecoris, sple	Dentium curationes	14	De Igne sacro	22
nis, & omnium interaneo-	Ad Dentium dolorem	100 c	Ad ignem sacrum	99 a
rum dolorem.	Ad Dētionē infantiū	102 d	De Iliacis	39
Antidotum ad digestionem,	De Diaphoreticis	42	Vt non infirmeris	90 d
prouocationem urinæ, & co	Dyamoron Sebastii	86 c	Ad Interanea & febres	eo, c
lum,	Dyamoron simplex	eo.	Ad intestinorū dolorē	91 b
Antidotum ad omnes dolor-	Dyacitrium	87 b	Ad Intestini exitum	96 d
es interaneorum.	Dyaherpillum acopum	eo.	Ad locinoris dolorem	97 a
De Apopleticis	Dyalthæ compositio, & uir		De Ischiadicis	69
De Apium, ceterorumq; ani-	tus.	89 b	Labia crepitantia	14
malium percussibus	Dyarobum ad pectoris dolo-		Lapidis in uesica generatio.	
Et turpibus ac latentibus re	rem	85 b	Ad Lateris dolorem	91 a,
ceptis	De Dysentericis	64		& 96 c
De Artriticis	Ad Dysentericos	86 d. &	De Lethargicis	34
De Atrophia	seq. 90 d, 97 a, 100 c		Linguae natura	108 d
Ad Auriculæ dolorem	Vt infirmus Dormiat	946 c	Liquaminis confectio	102 d
Aurium caussationes	Elephantiasi	29	Ad Luem potio	85 a
Ad auriginem	De Empyicis	54	De Lumbricis	63
Et Auriginosos	De Epaticis	56	Ad Lumbricos	84 d, 87 a.
Ad Auriū dolores	Ad Epar	90 c, 91 a, 96 c		90 c, 95 b
Caliginis remedia	Epilepsiæ caussa	112 c	De Luxationibus	30
Capillorum infectiones	De Epilepticis	46	Ad Luxatum	98 c
Et ut nigrescant	Contra Epilepsiam	82 c	Mammillarum post par	
Capilli ut crescant	Vt escam contineas	97 a	tum dolor	72
Ad Capillorum defectiōnem	Faucum uitia	15	Ad Mamillarū dolorē	95 a
ex ægritudine.	De Febribus	32	De Matricis præfocatione	73
Ad Capillos cadentes	Ad Febres	98 c d	De Matricis inflatione	74
Capitis querelæ	Ad Febrem medullarē	eo, d	De Matricis hemorrhōia	79
Ad Capitis dolorem	De Furunculis	8	De Matricis uulneribus	eo.
	Ad Furunculos	99 a	Ad Matricem, et menstruorū	
Ad Calculum	Geniculorum dolor	98 c	prouocationē	83 b, 84 d
	De Gonorrhia	80	Medicinæ partitio	101 b
De Carbunculis	Hemigranæ cura	93 b,	De Melancholicis	48
De Cardiacis		102 d	De Menomenis	eo.
De Catarro	Ad Hemitrytim	85 a, 98 c, d	Ad Morbū regiū	101 b, 113 b
Cerebri natura	Hemorrhōia matricis	79	Ad Morsum serpentis	93 b
De Cholera	Ad Hemorrhoides	86 d, 99 a	Narium morbi	13
Cibi & potus distributio, &	De Herniosis	25	Nariū fluxus sanguinis	eo.
	Homini in utero figuratio,		Ad	

I N D E X

Ad Nauseam	97 a	Ragadiæ Pedum, uel Di-	Stomachi confortatiuū	ibi.
De Neureticis	64	gitorum	Ad Stomachum	100 c
Oculorum caussæ	10	De Renum uitijis	De Strophicis	39
Ad Oculos equi	102 c	Ad Renum dolorem	Ad Suspirium	95 b
Oleum bonum, et nigrū, item		& 100 c	De Synanchicis	37
suauissimum	102 c	De Reumatis fluxu	De Syntexi	55
Oris uitia	15	ad Rigorem	Talorum tumor quemad-	
Oscitatio	112 d	Saccomellis confectio	modum sedetur	98 c
Panniculi cura	98 d	de Sanguinis effusione per	Tactus quid sit	109 a
de Papulis	16	uariamembra	de Testium indignatione	24
de Paralicis	49	Ad Sanguinis uomitū	Ad Tibiarū uulnera	98 c
de Paronichijis	28. 95 a	Ad Sanguinis fluxum è na-	Ad Tineas capitis	99 a
de Parotidis	7	ribus	Trocisci Musæ	89 b
Partuum diuersus conca-		de Satiriasi	Ad Tussim	94 c
ptus	110 c d	Ad Scabiem equorum	Ventris dolor quomodo	
Passi confectio	102 d	de Scotomaticis	sedetur	89 a. 98 c
ut Pauorē equo tollas	102 c	Semen quid sit, & unde nasca-	Ad Ventris fluxum	95 a
Ad Pediculosos	4	tur	Contra Ventris obstipatio-	
de Peripneumoniacis	36,	& seq.	nem	95 b
	& 113 a	Serpentum fuga	Ad Ventris solutionem	ibi.
De Pernionibus	27	Singultus	De Veretri, i. nature uitijis	24
Ad Perniones	84 d	Ad Siticulosos	De Vesicæ uitijis	68
Philosophiani medicamentū		Ad Solutionem membro-	Ad Vesicę dolorē	83 a. 90 c
mirabile	87 b	rum	Ad Vinosos	98 d. & seq.
De Phreneticis	33	Ad Somnum	Vt Vinū bonum fiat	102 c
De Phthificis	52	Spasmus	Vocis natura	109 a
Ne Pili oculorum canescant		de Spasmis	De Vulneribus uarijs ex cau-	
more senum	98 c	Ad Spasum cordis	sis infixis	19
Pili ne nascantur	102 b	De Spleneticis	De Vulneribus ex se nascen-	
De Pleureticis	35	Ad Splenem	tibus	21
De Podagricis	69	Sternutatio	Ad Vulnera pedum	99 a
Ad Profluuium	90 c	Stomachi uaria accidentia	Ad Vrinæ difficultatem	87
De Pruritu & Scabię	28	59. & seq.	De Vstione	17
Purgatio Fœminarum	109 b	Ad Stomachi inflationem		
		folio		
		95 a		

Pinguia, eiusdem

P R A E F A

T I O.

N C R E A T I O N E Hominis de terra, alia
terra sumpta est, quæ homo est: et omnia elementa
ei seruibant, quia uiuere eum sentiebant, & obui-

am omnibus conuersationibus eius cum illo operabantur, et ipse cum illis. Et terra dabat uiriditatem suam secundum genus, & naturam, & mores, & omnem circūtionem hominis. Terra enim cum utilibus herbis, ostendit circumtionem spiritalium morū hominis, eos discernendo: sed in inutilibus herbis, demonstrat inutiles & diabolicos mores eius. Quædam enim herbæ sunt, quæ cum quibusdam cibis coquuntur: & hæ hominem uelocem ad pastum faciunt: & leues sunt, quia hominem non multū grauem faciunt: & istæ carni hominis assimulantur. Et succus pomiferum arborum incoctus, & noctuus est: sed coctus, leuis: & comparatur sanguini hominis. Infructifera autem ligna, quæ non generant, ligna sunt, & non arbores, sed tantum folia habent, quæ homini ad comedendum inutilia sunt: ita, ut si quis illa comederet, ei nō multum prodesent, etiamsi eum non multum lædunt: & tabi hominis comparantur. Illud uero quod in arboribus & in lignis est, unde funes fiunt, uenis hominum assimilatur. Lapides etiam terræ, ossibus hominis comparantur: & humiditas lapidum, medullæ ossium, quia lapis cum humiditate hac, calorem etiam habet. Sed lapides cum quibus tecta teguntur, unguibus hominis in manibus, & in pedibus assimulantur. Et quædam herbæ aëriæ sunt, ita quod de aëre crescunt: et hæ etiam ad digestionem hominis leues sunt, & letæ naturæ: ita, ut hominem qui eas comederit letum faciant, cribus hominis assimulantur, quia ipsi leues sunt & aëriæ. Et aliæ quædam herbæ uentosæ sunt, ita quod de uento crescunt: & etiam siccæ sunt, & graues ad digestionem hominis, et tristis naturæ, ita, ut hominem qui eas comedit, tristem faciant: hæ sudori hominis assimulantur. Succus autem inutilium herbarum quæ comedi non possunt, uenenosus est, quoniam ipse ad cibum hominis mortiferæ sunt: hæ digestioni hominis comparantur. Et terra sudorem, humorem, atq; succum habet. Sudor enim inutilis herbas profert. Humor eius utiles, quæ comedi possunt, & quæ ad alios usus hominum ualent. Succus autē uindemiam, & germinantes arbores producit. Sed herbæ quæ per laborem hominis seminantur, uelut domestica animalia, quæ homo in domo sua cum sollicitudine enutrit, per laborem illum quo ab homine exarantur et seminantur, acerbicatem et amaritudinem amittunt, ita ut humiditas eorundem succorum, qualitate succi hominis tangat, & quod modo cibis & potibus bonis & uiles sunt. Herbæ autem quæ cadente semine suo, absq; labore hominis

Applicatio
hominis ad
creaturas.

B

Terræ
Sudor.
Humor
Succus.

A

Crescunt, & repente ac festinanter ut indomitę bestię surgunt, contrarię sunt homini ad comedendum. quia homo lactendo, comedendo, & temperato tempore nutritur: quod in herbis istis non fit: sed tamen noxios et infirmos humores in hominibus quędam earum in medicina compescunt. Omnis autem herba aut calida, aut frigida est: & sic crescit. quia calor herbarum animam, & frigus corpus significat: & in his secundum genus suum uigent, cum aut in calore, aut in frigore habundant. Si enim herbę omnes calidę essent, & nullę frigidę, contrarietatem utentibus facerent: si autem omnes frigidę, & nullę calidę essent, item inæqualitatē hominibus pararent. quia calidę frigori, & frigidę calori hominis resistunt. Et quędam herbę uirtutem fortissimarum aromatum, et austeritatem amarissimarum in se habent: unde et plurima mala cōpescunt. quoniam maligni spiritus has fugiunt, & in indignatione habent. Sed & quędam herbę sunt, quę uelut speciem elementorum in se habent. & in quibus homines decepti, fortunam suam quærere conantur: et has diabolus amat, et se his admiscet.

¶ Partitur autem P H Y S I C A hæc s. Hildegardis in Quatuor Libros.

P R I M V S, continet Elementorum, Fluminum, & aliquot Germanię, Metallorum item naturas & operationes.

S E C V N D V S, naturas & effectus Leguminum, Fructuum, & Herbarum.

T E R T I V S, Arborum, & Arbustorum.

Q V A R T V S, Piscium, Volatilium, & Animantium terrę.